

การสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสมภพ เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI MUSIC TRANSMISSION OF PRINCESS SOPAR PENG PUM (NA CHIANG MAI)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Music

Department of Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งฟุ่ม (ณ เชียงใหม่)
โดย	นางสาวรัชดา ชัดดีสะ
สาขาวิชา	ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ขำคม พรประสิทธิ์)	
.....	กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์)	
.....	กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทระ คมขำ)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)	

รัชดา ชัดดีสะ : การสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่).

(THAI MUSIC TRANSMISSION OF PRINCESS SOPAR PENG PUM

(NA CHIANG MAI)) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์

งานวิจัยเรื่อง การสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาชีวประวัติและผลงาน การถ่ายทอดดนตรีไทย และสายการสืบทอดดนตรีไทยของ เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ผลการวิจัยพบว่า เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) เกิดในตระกูลเจ้านายฝ่ายเหนือ เมื่อเยาว์วัยได้ ตามเสด็จฯ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ไปพำนัก ณ วังสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ทำให้ได้เรียนจะเข้กับ ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ผู้มีชื่อเสียงและมีฝีมือความสามารถในการบรรเลงจะเข้ นอกจากการเรียนจะเข้แล้ว เจ้าโสภาพังเรียนขอเพิ่มเติมกับ ครูเจริญ พาทยโกศล เรียนขับร้องเพิ่มเติมกับคุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ และ ขุนเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) เมื่อกลับมาเชียงใหม่ เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) สอนดนตรีไทย ให้กับสถาบันต่าง ๆ โดยมีผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดง ผลงานด้านวิชาการ และผลงานด้านการควบคุมการบรรเลงและการแสดง การถ่ายทอดดนตรีไทยพบว่า เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ได้ถ่ายทอดความรู้ด้านพื้นฐานดนตรีไทยและการบรรเลงเครื่องสาย ภายในระบบการศึกษาและภายนอกระบบการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับพื้นฐานดนตรีไทยและการบรรเลงดนตรีไทยตามชนบ คือ การไหว้ครู บุคลิกการบรรเลง รวมถึงข้อคิดสอนใจในการเป็นนักดนตรี แต่เนื่องจากเจ้าโสภาพัถ่ายทอดดนตรีไทยภายในและภายนอกระบบการศึกษา ที่มีการเรียนการสอนดนตรีไทยเป็นเพียงรายวิชาพื้นฐานและมีผู้ที่สนใจในจำนวนน้อย มิได้ถ่ายทอดให้กับศิลปินอาชีพหรือสถาบันที่มีการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยตรง ทำให้สายการสืบทอดดนตรีไทยของ เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ไม่แพร่หลาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5986740135 : MAJOR THAI MUSIC

KEYWORD: TRANSMISSION, THAI MUSIC, PRINCESS SOPAR PENGUM (NA CHIANG MAI)

RATCHADA KHATTISA : THAI MUSIC TRANSMISSION OF PRINCESS SOPAR PENGUM
(NA CHIANG MAI). ADVISOR: ASSOC. PROF. PATARAWDEE PUCHADAPIROM, PH.D.

The objective of the research title of Thai classical music transmission of Princess Sopar Pengum (Na Chiang Mai) is to study Princess Sopar Pengum's biography and pedagogy, Thai music transmission, lineage of Thai classical music transmission. The finding of the research result indicated that Princess Sopar Pengum (Na Chiang Mai) was born in the northern royalty (Na Chiang Mai). When she was young, she was in Princess Consort Dara Rasmi's entourage to reside at Suan Sunandha Palace, Bangkok Metropolis. She studied ja-khay with Khru Sangwarl Kullawanki, who was well-known, skilled and capable in playing ja-khay. Besides study of ja-khay, Princess Sopar Pengum also additionally studied fiddle with Kru Charoen Pathayakosol, and additionally studied singing with M.R. Paithoon Kittiwat and Khun Siang Sanoa Kan (Phan Mooktawapai). After return to Chiang Mai, Princess Sopar Pengum (Na Chiang Mai) taught Thai classical music in various institutes and had pedagogy in transmission of music and performance, pedagogy in academics, and pedagogy in control of playing of musical instruments, and performance. Thai classical music transmission of Princess Sopar Pengum indicated that knowledge in the areas of Thai classical music foundation and playing of stringed instruments was transmitted in formal education and non-formal education. She emphasized on Thai classical music foundation and traditional Thai classical music playing consisting of Wai Khru (Guru Worship), character in playing of musical instruments, and didactic thought as musician. However, due to Thai classical music transmission of Princess Sopar in formal education and non-formal education where Thai classical music instruction was just basic course and those interested were few, without direct transmission to commercial artists or institutes with Thai classical music instruction, the lineage of Thai classical music transmission therefore was unpopular.

Field of Study: Thai Music

Student's Signature

Academic Year: 2018

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่จัดการเรียนการสอน ในรายวิชาวิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ทำให้เกิดช่องทางในการบันทึกงานดนตรีไทยของ เจ้าโสภะ พิ้งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) อีกหนึ่งบุคคลข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย คุณประโยชน์ใดที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขออุทิศแด่ เจ้าโสภะ พิ้งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หลัก ที่ให้คำปรึกษา ตรวจสอบ และสละเวลาอันมีค่ายิ่ง ตลอดระยะเวลาในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กราบขอบพระคุณ ลูกศิษย์เจ้าโสภะ พิ้งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ทุกท่าน ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลอันมีค่า ในการทำวิทยานิพนธ์

กราบขอบพระคุณ คุณกุลศิริรินทร์ นาคพิจิตร นักวรรณศิลป์ชำนาญการ กองศิลปกรรม สำนักงานราชบัณฑิตสภา ที่ให้ความอนุเคราะห์ปรับแก้ไขการใช้คำราชาศัพท์

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ จำนงค์สาร ครูนิเวศน์ ฤาวิชา ครูประสา คชเดช ครูอัญญาภรณ์ แสงเทียน นายปกป้อง ขำประเสริฐ นางสาวปิยะนุช กันภัย นายปริญญภัคร สนิธิ คุณแม่กอบกุล จิตตางกูร คุณน้ากาญจนา จิตตางกูร ที่ให้การสนับสนุนเสมอมา และขอขอบคุณ นายปราชญ์ สกวลวิเศษสุรการ เพื่อนคนแรกที่เปิดโลกทัศน์ทางดนตรีไทยและชักนำให้มีโอกาสพบ บรรดาศิษย์ผู้สืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภะ พิ้งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รัชดา ชัดดีสะ

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
บทที่ 2 ชีวิตประวัติและผลงานของเจ้าโสภณ เพ็ญพุ่ม (ณ เชียงใหม่).....	7
2.1 ประวัติชีวิตครอบครัว.....	7
2.2 ประวัติการศึกษา.....	14
2.3 ประวัติการทำงาน.....	19
2.4 กิจวัตรประจำวันและบุคลิกภาพ.....	26
2.5 บั้นปลายชีวิต.....	37
2.6 ประวัติผลงาน.....	40
2.6.1 ผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดง ได้แก่.....	40

2.6.2 ผลงานด้านวิชาการ.....	46
2.6.3 ผลงานด้านการควบคุมการบรรเลงและการแสดง	50
บทที่ 3 การถ่ายทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่).....	56
3.1 การถ่ายทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา.....	60
3.1.1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	60
3.1.2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	62
3.1.3 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่.....	65
3.1.4 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย.....	65
3.2 การถ่ายทอดดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา.....	66
3.2.1 การสอนพิเศษดนตรีไทยที่บ้านข้างหอพระ	66
3.2.2 การสอนพิเศษดนตรีไทยวันเสาร์-อาทิตย์.....	68
3.2.3 รูปแบบการถ่ายทอดพื้นฐานการบรรเลงและลำดับการต่อเพลง	70
บทที่ 4 สายการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่).....	111
4.1 สายการสืบทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา.....	112
4.2 สายการสืบทอดดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา.....	117
4.3 สายการสืบทอดดนตรีไทยในครอบครัว.....	136
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	141
5.1 บทสรุป.....	141
5.2 ข้อเสนอแนะ	142
บรรณานุกรม.....	143
ภาคผนวก.....	146
ภาคผนวก ก โฉมที่จะเข้.....	147
ภาคผนวก ข บันทึกภาพและคำอธิบาย เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่).....	164
ภาคผนวก ค ทัศนคติเกี่ยวกับดนตรีไทยของผู้เกี่ยวข้อง.....	186

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่).....	7
ภาพที่ 2 เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม และ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่.....	9
ภาพที่ 3 นายสุเทพ เพ็งพุ่ม.....	10
ภาพที่ 4 ใบสำคัญการสมรสของ เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม กับ นายสุเทพ เพ็งพุ่ม.....	10
ภาพที่ 5 แผนที่ทางอากาศแสดงพื้นที่โดยรอบตำบพลพระสิงห์.....	12
ภาพที่ 6 เจ้าบุญเสริม ณ เชียงใหม่ และ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่.....	13
ภาพที่ 7 นายสังวาลย์ กุลวัลกี.....	16
ภาพที่ 8 คຸ່ມเจ้าบุรีรัตน์ (คຸ່ມเจ้าแก้วมุงเมือง).....	19
ภาพที่ 9 บริเวณบ้านหอพระ.....	21
ภาพที่ 10 บ้านของนายสุธี เพ็งพุ่ม.....	25
ภาพที่ 11 การซ่อมดนตรีไทยที่บ้านครูกิติ คุปรัตน์ ซอยเทพบุตร อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.....	32
ภาพที่ 12 วงเครื่องสายผสมออร์แกน.....	32
ภาพที่ 13 วงเครื่องสายผสมออร์แกน ณ ศาลาวัดสวนดอก (พระอารามหลวง) จังหวัดเชียงใหม่.....	33
ภาพที่ 14 เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม เตรียมทำบุญตักบาตร.....	35
ภาพที่ 15 ตัวอย่างลายมือการจดบันทึกฤกษ์ยาม.....	36
ภาพที่ 16 วงเครื่องสายไทย ร่วมบรรเลงในพิธีสวดอภิธรรมศพ เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม.....	38
ภาพที่ 17 การแสดงฟ้อนเมือง ก่อนพิธีประชุมเพลิง เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม.....	38
ภาพที่ 18 บรรยากาศงาน 100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่.....	39
ภาพที่ 19 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงขอด้วงร่วมกับสมาชิกวงดนตรีไทย อาวุโส.....	40
ภาพที่ 20 นักดนตรีไทยรุ่นแรกที่ออกอากาศสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง และคณะผู้ประสานงาน 42	

ภาพที่ 21 การบรรเลงดนตรีไทย งานดารารัศมีรำลึก ณ สถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง	42
ภาพที่ 22 เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ในบทแม่ของมะเมียะ	45
ภาพที่ 23 การปรับปรุงบทร้องเพลงน้อยใจยา.....	48
ภาพที่ 24 บทกลอนถวายพระราชชายา เจ้าดารารัศมี.....	49
ภาพที่ 25 เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม อาจารย์พรพรรณ วัฒนายน กับคณะแสดง	51
ภาพที่ 26 เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ควบคุมการบรรเลงพิธีเปิดโรงเรียนสอนภาษา เอ.ยู.เอ. เชียงใหม่	52
ภาพที่ 27 วงดนตรีไทยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง	53
ภาพที่ 28 เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ขณะบรรเลงจะเข้.....	58
ภาพที่ 29 เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ณ ห้องเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	62
ภาพที่ 30 เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ขณะสอนในรายวิชาดนตรีไทย	62
ภาพที่ 31 ตัวอย่างการบันทึกโน้ตของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม.....	64
ภาพที่ 32 ตัวโน้ตที่เขียนติดนมจะเข้ จะเข้ส่วนตัวของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์	64
ภาพที่ 33 ลักษณะการนั่งพับเพียบเก็บปลายเท้า โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ.....	72
ภาพที่ 34 ลักษณะการนั่งโดยมีเข้มาลัยติดอยู่ โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ	72
ภาพที่ 35 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 1.....	73
ภาพที่ 36 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 2.....	74
ภาพที่ 37 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 3.....	74
ภาพที่ 38 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 4.....	75
ภาพที่ 39 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 5.....	75
ภาพที่ 40 วิธีการจับไม้ดีดจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งนิ้วเดียว.....	76
ภาพที่ 41 วิธีการจับไม้ดีดจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งและนิ้วกลางช่วยจับ	76
ภาพที่ 42 ลักษณะการวางมือขวา หลังจากพันไม้ดีดแล้ว มีวิธีการจับไม้ดีดจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งนิ้วเดียว.....	77

ภาพที่ 43 ลักษณะการวางมือขวา หลังจากพันไม้ติดแล้ว มีวิธีการจับไม้ติดจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งและ นิ้วกลางช่วยจับ	78
ภาพที่ 44 ลักษณะการวางมือซ้ายในการบรรเลงจะเข้ ด้านหน้า.....	79
ภาพที่ 45 ลักษณะการวางมือซ้ายในการบรรเลงจะเข้ ด้านข้าง.....	79
ภาพที่ 46 ลักษณะการทึงนอย โดยใช้นิ้วโป้ง.....	85
ภาพที่ 47 ลักษณะการทึงนอย โดยใช้นิ้วก้อย.....	85
ภาพที่ 48 ลักษณะการทึงนอย โดยใช้ท้องนิ้ว.....	86
ภาพที่ 49 บริเวณท้องนิ้ว	86
ภาพที่ 50 ตัวอย่างแบบเรียนจะเข้.....	88
ภาพที่ 51 ลักษณะการนั่งพับเพียบจับซอด้วง โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ	90
ภาพที่ 52 ลักษณะการนั่งพับเพียบจับซออู้ โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ.....	91
ภาพที่ 53 โน้ตเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ลายมือเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม	95
ภาพที่ 54 การเก็บไม้ติดกับจะเข้ ตามรูปแบบของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม	108
ภาพที่ 55 นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม.....	112
ภาพที่ 56 นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น.....	113
ภาพที่ 57 ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์.....	115
ภาพที่ 58 นายธีรชาติย์ จันทร์งาม.....	117
ภาพที่ 59 นายไทว์ บุญเฉลย.....	120
ภาพที่ 60 นายสายัณห์ โฆสิตสกุลชัย.....	122
ภาพที่ 61 นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์.....	124
ภาพที่ 62 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ	125
ภาพที่ 63 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์.....	131
ภาพที่ 64 จะเข้ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ที่ได้รับจากเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่)	135

ภาพที่ 65 ไม้ตีดจะเข้ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ที่ได้รับจากเจ้าโสมก้อ เพ็ง
 พุ่ม (ณ เชียงใหม่)..... 135

ภาพที่ 66 เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่..... 136

ภาพที่ 67 นายสุธี เพ็งพุ่ม 137

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ธิดาเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ด้านนาฏศิลป์และดนตรี เมื่อครั้งเสด็จมาประทับ ณ วังสวนสุนันทา ทรงนำเจ้าหญิงแห่งนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพระประยูรญาติ และกุลสตรีแห่งเชียงใหม่มาเป็นข้าหลวง โดยทรงประสงค์ให้เรียนทั้งดนตรีพื้นเมือง ดนตรีสากลและดนตรีไทย ดังที่ สายสวรรค์ ขยันยิ่ง ได้กล่าวถึงบทบาททางด้านดนตรีของ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ว่า

พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงเอาใจใส่พระญาติวงศ์ และข้าหลวงทุกคนในตำหนัก ด้วยทรงประสงค์ให้สุภาพสตรีชาวเหนือในความดูแลของพระองค์ มีความเพียบพร้อมทั้งกีฬามารยาท การบ้านการเรือน และโปรดฯ ให้เรียนรู้หนังสือไทย และการดนตรีทั้งไทยและสากล...นอกจากจะมีครูเข้ามาสอนแล้ว ยังส่งข้าหลวงและพระญาติบางท่านออกไปเรียนดนตรีและขับร้องนอกวังหลวงอีกด้วย... (สายสวรรค์ ขยันยิ่ง, 2553: 57, 62)

ด้วยพระประสงค์ในการส่งเสริมด้านดนตรีไทย พระราชชายา เจ้าดารารัศมี จึงทรงสอนดนตรีและขับร้องด้วยพระองค์เอง ซึ่งเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ได้เรียนกับพระองค์ท่านด้วย ดังที่ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ พูนพิศ อมาตยกุล กล่าวถึงการสอนดนตรีไทยของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ว่า

...พระราชชายาทรงเป็นครูสอนดนตรีไทย สอนดีดจะเข้ สอนทางซอ และทรงสอนขับร้องด้วยพระองค์เอง เรื่องนี้เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ และเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (เดิม ณ เชียงใหม่) เล่าไว้ตรงกันว่า ได้เรียนดนตรีไทย เรียนจะเข้และขับร้อง เรียนขับร้องเพลงเมืองเหนือจากพระราชชายาโดยตรง... (พูนพิศ อมาตยกุล, 2542: 13)

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม เกิดในตระกูล ณ เชียงใหม่ ธิดาของ เจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง) ณ เชียงใหม่ กับ เจ้าหญิงบุญเสริม ณ เชียงใหม่ เกิดเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2457 ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นธิดาเพียงคนเดียว ไม่มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน แต่มีพี่

น้องร่วมบิดา 9 คน เจ้าบัวจันทร์ ณ เชียงใหม่ (ยาย) พระสหายและพระญาติสนิทของ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี เลี้ยงดูจนอายุ 7 ปี ได้ถวายตัวเจ้าโสภากับพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ผู้มีศักดิ์เป็น พระปิตุจฉา (ป้า) และเป็นลูกเลี้ยงพี่เลี้ยงน้องของเจ้าบุรีรัตน์ (บิดา) เจ้าโสภาก็เข้ารับการศึกษา ขั้นต้นที่โรงเรียนสตรี ประจําฉนวนพวยัพ (โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่) ภายหลังได้เข้ารับการศึกษาต่อในราชสำนักวังสวนสุนันทา (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร) และได้เริ่มเข้าสู่วงการดนตรีไทย ภายใต้อุปถัมภ์ของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ตามที่ปรากฏในหนังสือที่ระลึกงานครบรอบ 100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภาน ณ เชียงใหม่ ว่า

เหตุที่ชักนำเข้าสู่วงการดนตรีก็เพราะท่านพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ในรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีศักดิ์เป็นป้า (พระปิตุจฉา) ได้นำข้าเจ้าไปเลี้ยงดูในวัง ทรงโปรดดนตรีไทยมาก และมีพระประสงค์ให้ลูกหลานหัดเรียนให้ชำนาญ ท่านจึงส่งข้าเจ้าไปเรียนจะเข้กับ ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ เมื่อ พ.ศ. 2469 เพลงแรกที่เรียนคือ เพลงต้นเพลงฉิ่ง ต่อมาเรียนเพลงจะเข้หางยาวนอกจากครูสังวาลย์ที่สอนดนตรีแล้ว ยังมีคุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ และขุนเสียงเสนาะภรณ์ (นายพัน มุกตวาทย์) สอนขับร้อง ความถนัดในด้านดนตรีไทย ข้าเจ้าถนัดทั้งในด้านการร้องและการบรรเลง เครื่องดนตรีที่ถนัดมากได้แก่ จะเข้ และมีความสามารถที่จะขับร้องและเล่นดนตรีไปด้วย (โสภาน ณ เชียงใหม่, 2557: 2)

ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ นักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะด้านการบรรเลงจะเข้ ได้รับความไว้วางใจให้สอนเครื่องสายไทย ที่พระตำหนักพระราชชายา เจ้าดารารัศมี เมื่อครั้ง พระราชชายา เจ้าดารารัศมี เสด็จกลับเชียงใหม่ ได้ฝากเจ้าโสภาน เพิ่งพุ่ม ให้เรียนดนตรีไทยกับครูสังวาลย์ กุลวัลย์ แบบอยู่ประจำที่บ้านครู หลังวัดโสมนัส ปรากฏในประวัติของครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ว่า

ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ (ไม่ทราบปีที่เกิดและปีที่ถึงแก่กรรม) นักดนตรีในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีบุตรชื่อ สาย กุลวัลย์ เป็นผู้มีส่วนในการสืบทอด ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องสาย โดยเฉพาะจะเข้ ได้เป็นอย่างดี เป็นนักดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ นอกจากนี้ยังสอนเครื่องสายที่พระตำหนักเจ้าดารารัศมี พระราชชายา ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และที่วังบางขุนพรหม ศิษย์ที่มีชื่อเสียง เช่น เจ้าดารารัศมี พระราชชายา เจ้าเทพกัญญา บุรณพิมพ์ เจ้าบัวซุ่ม ณ เชียงใหม่ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ เจ้าโสภาน เพิ่งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 190)

การเรียนดนตรีไทยในสมัยครูสังวาลย์ กุลวัลย์ เป็นการเรียนแบบโบราณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ศิษย์ของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ได้กรุณาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการเรียนดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม เมื่อครั้งเรียนดนตรีไทยอยู่กับครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ว่า

เจ้ายายเล่าให้ฟังว่า สมัยท่านเข้าไปเรียนกับครูสังวาลย์ เวลาดีดจะเข้ ท่านจะมีเหมือนเข็มร้อยดอกไม้ยาว ๆ มาตั้งไว้เลย ตั้งแต่เอวถึงคอหอย ก็ไม่รู้ว่ายาวขนาดไหน ก้มปู้บแทง ก้มปู้บแทง ให้นั่งตัวตรง หลังตรง นั่งพับเพียบก็ต้องมีมาด พับเพียบ มือห้าม กระดกมาก

(จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ถือเป็นนักดนตรีไทยรุ่นแรกในจังหวัดเชียงใหม่ ครูดนตรีไทยในเชียงใหม่ที่ร่วมวงดนตรีในขณะนั้น ได้แก่ เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ ครูช่อ สุนทรวาทีน ครูฉัตร สุนทรวาทีน ครูประเวช กุมุท ครูรอด อักษรทับ ครูโสภณ ชื่อด่อชาติ ครูกิติ คุปตรัตน์ ครูอัญชัน ปิ่นทอง และนักดนตรีอาวุโสอีกหลายท่าน ด้วยความรักในดนตรีไทย เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม จึงได้ถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทย โดยสอนตามสถาบันการศึกษาที่สนับสนุนดนตรีไทย ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย และสอนให้กับนักเรียนที่มีความสนใจมาเรียนที่บ้าน

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ถึงแก่กรรมด้วยโรคเนื้องอกในสมอง เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2533 สิริรวมอายุ 75 ปี ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอุทิศตน สอนทั้งดนตรีไทยและจริยธรรม ทั้งยังเป็นครูรุ่นแรกที่สอนเครื่องสายไทย ในฐานะครูดนตรีไทยจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ได้อุทิศตนเป็นหลักให้กับหน่วยงานสำคัญหลายแห่ง ดังที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อถ่ายทอดวิชาดนตรีไทย ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงสนใจที่จะศึกษาสืบค้นและทำวิจัยในเรื่อง การสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ทั้งชีวประวัติและผลงาน การถ่ายทอดดนตรีไทย และสายการสืบทอดดนตรีไทย เพื่อบันทึกเป็นผลงานทางวิชาการต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)
- 1.2.2 เพื่อศึกษาการถ่ายทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)
- 1.2.3 เพื่อศึกษาสายการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

1.3 วิธีดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 รวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่าง ๆ ได้แก่

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ เชียงใหม่

- สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดส่วนตัว นายสุธี เพ็ญพุ่ม
- ห้องสมุดส่วนตัว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์
- ห้องสมุดส่วนตัว ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์

1.3.2 สัมภาษณ์บุคคลข้อมูล โดยแบ่งเป็นครอบครัวและเครือข่าย ลูกศิษย์ และผู้ใกล้ชิด

ได้แก่

ครอบครัวและเครือข่าย

- เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ (บุตร) อายุ 77 ปี
- นายสุธี เพ็ญพุ่ม (บุตร) อายุ 65 ปี อาชีพ ข้าราชการบำนาญ
- เจ้าสุรีย์ ณ เชียงใหม่ (ญาติ) อายุ 69 ปี อาชีพ ข้าราชการบำนาญ
- เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่ (ญาติ) อายุ 67 ปี อาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว ลูกศิษย์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ อายุ 80 ปี อาชีพ ข้าราชการบำนาญ
- ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ อายุ 62 ปี อาชีพ อาจารย์พิเศษ ประจำกลุ่มสาระ

วิชาชีพเฉพาะ ภาคศึกษาศรียางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

- ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ อายุ 60 ปี อาชีพ ข้าราชการบำนาญ
- นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม อายุ 58 ปี อาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว
- นายสายัณห์ โฆษิตสกุลชัย อายุ 53 ปี อาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว
- นายธีรชาติย์ จันทร์งาม อายุ 52 ปี อาชีพ นักวิศวกร
- นายไทว์ บุญเฉลย อายุ 52 ปี อาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ อายุ 50 ปี อาชีพ อาจารย์ประจำ
กลุ่มวิชาภาษาตะวันตก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

- นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น อายุ 49 ปี อาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว

- นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ อายุ 48 ปี อาชีพ ที่ปรึกษาทางด้านกฎหมาย
ผู้ใกล้ชิด

- ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล อายุ 89 ปี อาชีพ นักดนตรีอิสระ

1.3.3 รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผล

1.3.4 รายงานผลการวิจัยและสรุปเสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบชีวประวัติและผลงานของเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

1.4.2 ทราบการถ่ายทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

1.4.3 ทราบสายการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสือ “ที่ระลึกจัดพิมพ์เนื่องในงานครบรอบ 100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภากา ณ เชียงใหม่” (2557) กล่าวถึงประวัติส่วนตัวเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) การศึกษาสายสามัญในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาสายสามัญในราชสำนักวังสวนสุนันทา การศึกษาด้านดนตรีไทย จะเข้ กับครูสังวาลย์ กุลวัลกี การศึกษาการขับร้องเพลงไทยกับคุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ และขุนเสียงเสนาะกรรม (พัน มุกตวากัย)ที่วังสวนสุนันทา ภายใต้การชักนำของ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี รูปแบบการถ่ายทอดดนตรีไทย ชีวิตการทำงาน ผลงานด้านการสอน ข้อคิดในการเรียนดนตรีไทย และการเป็นนักดนตรีไทยที่ดี

หนังสือ “เจ้าหลวงเชียงใหม่” (2539) ได้กล่าวถึงประวัติเมืองเชียงใหม่และรายละเอียดด้านการปกครอง ต้นสายสกุลเจ้าเจ็ดตน โดยเรียบเรียงตามผู้ครองนคร อันได้แก่ พระเจ้ากาวิละ พระยาอัมมลังกา-พระยาธรรมลังกา พระยาคำฝั้น-พระยาคำพั่น พระยาพุทธิวงส์-พระยาพุทธิวงส์ พระเจ้ามโหตรประเทศฯ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงษ์ฯ พระเจ้าอินทรวชิยานนท์ฯ เจ้าอินทวโรรส-สุริยวงษ์ฯ พลตรี เจ้าแก้วนรวิฑู

หนังสือ “ประวัติศาสตร์ล้านนา” (2557) ได้กล่าวถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ล้านนา ประวัติศาสตร์แคว้น-นครรัฐ ในดินแดนล้านนา ก่อนกำเนิดอาณาจักรในพุทธศตวรรษที่ 19 สถาปนามิศาสตร์ ร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ พัฒนาการของอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 1839-

พ.ศ. 2101) การปกครอง เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านนาและรัฐไทยใกล้เคียง ล้านนาสมัยพม่าปกครอง (พ.ศ. 2101-พ.ศ. 2317) จากศูนย์อำนาจสู่รัฐชายเขต ล้านนาสมัย เมืองประเทศราชแห่งราชอาณาจักรสยาม (พ.ศ. 2317-พ.ศ. 2442) เจ้าเจ็ดตนกับการฟื้นฟูล้านนา การเข้ามาของอิทธิพลจักรวรรดินิยม ปัญหาการค้าไม้ การรวมหัวเมืองประเทศราชล้านนาเข้าสู่ ส่วนกลางล้านนา สมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เศรษฐกิจของล้านนา (พ.ศ. 2317-พ.ศ. 2476) และ ประวัติศาสตร์ภาคเหนือหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง

หนังสือ “เอื้องเงิน” (2530) ได้กล่าวถึงบทไว้อาลัยเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ดนตรีไทย ภาคกลางในล้านนาไทย ดนตรีพื้นเมืองล้านนา ประวัติศาสตร์ล้านนาเกี่ยวกับดนตรี และรายชื่อศิลปิน ดนตรีไทยภาคกลางในล้านนา ปี พ.ศ. 2530

สายสวรรค์ ขยันยิ่ง (2553) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง พระราชชายา เจ้าดารารัศมี กับ นาฏยศิลป์ล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพระประวัติ ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์และดนตรี พร้อม ทั้งศึกษากระบวนการวิคิดของ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ในการพัฒนานาฏยศิลป์ล้านนา ผลวิจัย พบว่า พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงโปรดและทรงส่งเสริมละครดนตรีมาตั้งแต่ประทับอยู่ใน คุ่มเจดีย์ก๊ว นครเชียงใหม่ ต่อมาทรงศึกษาโดยพระองค์เองและทรงสนับสนุนคนใกล้ชิดและพระ ประยูรญาติ ให้ได้เรียนรู้ ในช่วงที่ทรงถวายตัวรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านนาฏยศิลป์และดนตรีไทย และสะท้อนให้ เห็นถึงการถูกหล่อหลอมทางด้านสังคม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวภาคเหนือและราชสำนัก ภาคกลาง ทรงเป็นเจ้านายฝ่ายเหนือที่มีความโดดเด่นทางด้านนาฏยศิลป์เพียงพระองค์เดียว ผลงานที่มี หลักฐานอ้างอิงชัดเจนแบ่งออกเป็น ผลงานที่ทรงคิดขึ้นใหม่ทั้งหมด ทรงปรับปรุงจากของเดิมให้เป็น ระเบียบแบบแผนขึ้น ทรงสั่งให้ผู้อื่นคิดประดิษฐ์ขึ้น ทรงสั่งให้รวบรวมชุดการแสดงที่พบเห็นในล้านนา และอนุรักษ์ไว้

ปราชญา สกวลีเศษสุรการ (2560) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การสืบทอดเพลงเดี่ยว ลาวแพน ทางจะเข้ สายพระราชชายา เจ้าดารารัศมี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสืบทอดเพลงเดี่ยว ลาวแพน ทางจะเข้ สายพระราชชายา เจ้าดารารัศมี และศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะ ผลวิจัยพบว่า พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงเรียนดนตรีไทยกับครูสังวาลย์ กุลวัลย์ พระองค์ท่ายทรงส่งเสริม ดนตรีไทยต่อพระประยูรญาติ จากการวิเคราะห์เพลงเดี่ยวลาวแพนทางจะเข้ สายพระราชชายา เจ้าดารารัศมี พบการติดกระทบ 3 สาย 2 สาย การติดทิงนอย ลักษณะการบรรเลงไมโลดโผน เรียบง่าย เน้นทำนองที่ชัดเจนและไม่มีการปรุงแต่งทำนองมากนัก

บทที่ 2

ชีวประวัติและผลงานของเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้จัดรวบรวมข้อมูลชีวประวัติและผลงานของเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม (ณ เชียงใหม่) จากหนังสือที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ครอบครัวและเครือญาติ ลูกศิษย์ และผู้ใกล้ชิด ดังนี้

ภาพที่ 1 เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธิ เพ็ญพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

2.1 ประวัติชีวิตครอบครัว

เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม เกิดเมื่อ วันอังคาร แรม 5 ค่ำ เดือน 5 ปีชาล ตรงกับวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2457 เกิดในตระกูล ณ เชียงใหม่ สืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าเศรษฐีคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 3 เป็นธิดาเพียงคนเดียวของเจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง) ณ เชียงใหม่ กับ เจ้าหญิงบุญเสริม ณ เชียงใหม่ ไม่มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน แต่มีพี่น้องร่วมบิดา (เจ้าบุรีรัตน์) อันเกิดจากเจ้าหญิงเรณูวรรณ ณ เชียงใหม่ 9 คน คือ

เจ้าอุบลรัตน์ ณ เชียงใหม่ (หญิง) เจ้าวัฒนา ณ เชียงใหม่ (หญิง) เจ้าอาภรณ์ ณ เชียงใหม่ (หญิง) คุณหญิงเจ้าโฉมชบา ณ เชียงใหม่ (หญิง) เจ้าวรรณ ณ เชียงใหม่ (หญิง) เจ้าสมสกุล ณ เชียงใหม่ (ชาย) เจ้าศรีจงกล ณ เชียงใหม่ (หญิง) เจ้าทิพย์สมาตย์ ณ เชียงใหม่ (ชาย) เจ้าอำภา ณ เชียงใหม่ (หญิง) (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 1)

จากบทความเรื่องประวัติศาสตร์ของแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเวียงเชียงใหม่ โดย สมโชติ อ่องสกุล กล่าวถึงประวัติเจ้าบุรีรัตน์ ณ เชียงใหม่ บิดาของเจ้าโสภาว่า “เจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง) เป็นบุตรของเจ้าดวงทิพและแม่เจ้าคำแสน ดำรงตำแหน่งเจ้าบุรีรัตน์ซึ่งเป็นหนึ่งในตำแหน่งคณะผู้บริหารนครเชียงใหม่ที่เรียกว่า “เจ้าชั้น 5 ใบ” ต่อมาได้รับตำแหน่งเสนาบดีธรรมในรัชกาลที่ 5” (สมโชติ อ่องสกุล, 2547: 94)

เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม สมรสครั้งแรกกับ เจ้าบุญทอง ณ ลำพูน พ.ศ. 2473 มีบุตรธิดา 3 คน คือ

1. เจ้าทองประภา ณ ลำพูน (ถึงแก่กรรม)
2. เจ้าสุวรรณ ณ ลำพูน (ถึงแก่กรรม)
3. เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ ที่อยู่ 270/33 ซอย 7 หมู่บ้านนนนิภาแม่ใจ หมู่ 9 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290 มีบุตรธิดา 2 คน คือ

3.1 นางศิริินภา นาคศาสตร์ (ไม่เป็นคนตรี) ปัจจุบันพำนักอยู่ประเทศอังกฤษ มีธิดา 1 คน คือ นางสาวกานต์เพชรรัตน์ เจริญชลาวิช (ไม่เป็นคนตรี)

3.2 นายศิริพจน์ วินิจฉัยกุล (ไม่เป็นคนตรี) ปัจจุบันพำนักอยู่ประเทศอังกฤษ มีบุตรธิดา 2 คน คือ นายสาริส วินิจฉัยกุล (ไม่เป็นคนตรี) และนางสาวชกร วินิจฉัยกุล (ไม่เป็นคนตรี)

ภายหลัง เจ้าบุญทอง ณ ลำพูน ได้ถึงแก่กรรม (พ.ศ. 2495) เจ้าโสภาได้สมรสครั้งที่สองกับ นายสุเทพ เพิ่งพุ่ม ได้จดทะเบียนสมรสเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2517 มีบุตรธิดา 2 คน คือ

1. นายสุธี เพิ่งพุ่ม สมรสกับ นางพรศิริ เพิ่งพุ่ม ที่อยู่ 188/242 ซอย 10 หมู่บ้านครูสภา ตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50210 มีบุตร 2 คน คือ

1.1 นายนิลดา เพิ่งพุ่ม (ไม่เป็นคนตรี)

1.2 นายณรัฐ เพิ่งพุ่ม (ไม่เป็นคนตรี)

2. นางพรทิพย์ ออสบอร์น ที่อยู่ 21 Notley Street London SE5 7PS ประเทศอังกฤษ มีบุตรธิดา 2 คน คือ

2.1 นายนิรุทธิ์ พุทธาพิพัฒน์ (ไม่เป็นคนตรี) ปัจจุบันพำนักอยู่ประเทศอังกฤษ

2.2 นางสาวนรีรา พุทธาพิพัฒน์ (ไม่เป็นคนตรี) ปัจจุบันพำนักอยู่ประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 2 เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม และ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

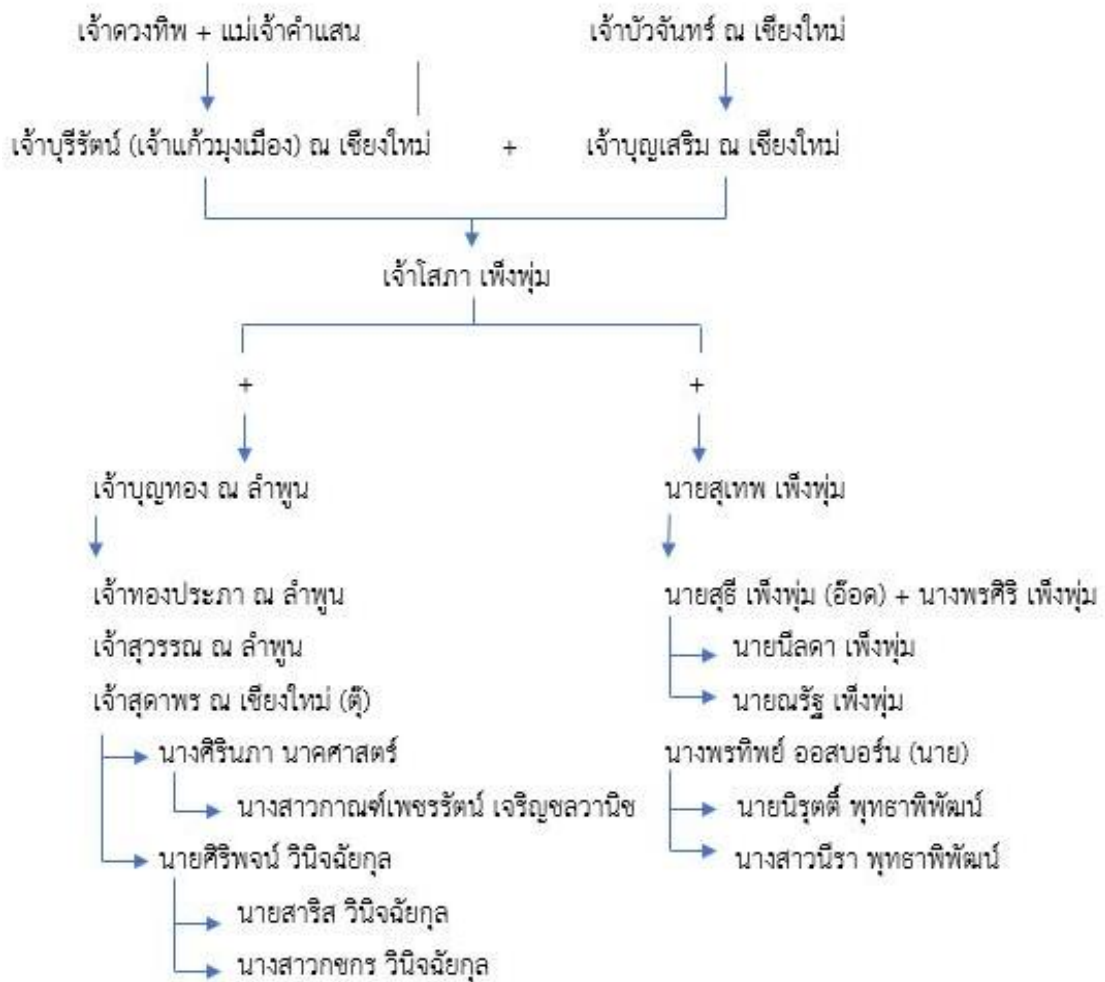
ภาพที่ 3 นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 4 ใบสำคัญการสมรสของ เจ้าโสกา เฟ็งพุ่ม กับ นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม

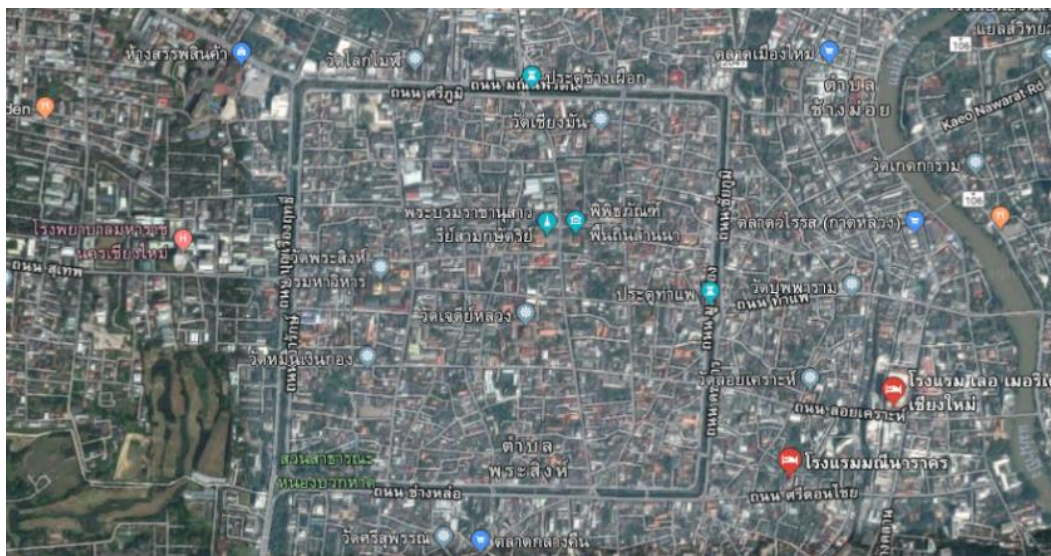
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

แผนภาพที่ 1 ลำดับพงศาวลี เจ้าโสภาก เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

เจ้าโสภาก เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) เกิดที่บ้านหลังวัดพระสิงห์ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นายสุธี เพ็งพุ่ม (บุตร) ให้สัมภาษณ์ว่า บ้านเกิดของเจ้าโสภากตั้งอยู่ข้างที่ว่าการ อำเภอเมือง ปัจจุบันแปรสภาพเป็นอาคารพาณิชย์ไปแล้ว “บ้านเดิมจริง ๆ อยู่ข้างอำเภอเมือง บ้านเกิดแม่เป็นอยู่ข้างอำเภอเมือง อยู่ใกล้อำเภอ ตะก่อนเป็นบ้านเก่า ๆ อยู่หลังหนึ่ง แต่เดี๋ยวนี้เป็นตึกใหม่หมดแล้ว” (สุธี เพ็งพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

ภาพที่ 5 แผนที่ทางอากาศแสดงพื้นที่โดยรอบตำบลพระสิงห์
ที่มาภาพ: Google Maps (2018)

เจ้าโสภาก เพ็งพุ่ม ได้รับการเลี้ยงดูโดย เจ้าบัวจันทร์ ณ เชียงใหม่ (ยาย) พระสหายและพระญาติสนิทของ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ซึ่งมีศักดิ์เป็นพระปิตุจฉา (ป้า) ตั้งแต่เกิดจนอายุได้ 7 ปี เจ้าโสภาก็มีโอกาสเข้าคุ้มเจดีย์ก็อยู่บ่อยครั้ง และได้ถวายตัวต่อ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี

เจ้ายายบัวจันทร์ ณ เชียงใหม่ เป็นยายของข้าเจ้า ท่านรักข้าเจ้ามาก ไม่ยอมให้ไปอยู่กับเจ้าพ่อเจ้าแม่ ท่านเลี้ยงดูข้าเจ้ามาจนอายุได้ 7 ขวบ เจ้ายายบัวจันทร์ท่านเป็นพระสหายของท่าน พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ตรีสกุล ณ เชียงใหม่ ในรัชกาลที่ 5 เป็นทั้งพระญาติสนิทด้วย เจ้ายายจึงมีโอกาสเข้าในวังท่านพระราชชายาบ่อย ๆ ครั้ง ครั้งสุดท้ายท่านพระราชชายาท่านเห็นข้าเจ้า ท่านก็บอกว่า “เจ้าจันทร์ นายขอ หลานคนนี้นะ” เพราะท่านพระราชชายาท่านมีศักดิ์เป็นป้าของข้าเจ้า ท่านเป็นลูกเรียงพี่เรียงน้องของเจ้าพ่อบุรีรัตน์ เจ้ายายบัวจันทร์ก็ไม่อยากขัดพระทัย เลยยกให้ทั้งที่เจ้ายายไม่อยากให้เลย เพราะท่านรักข้าเจ้ามาก แต่ผลสุดท้ายก็ต้องยอมเอาข้าเจ้าถวายตัวให้พระราชชายา (โสภาก ณ เชียงใหม่, 2557: 3)

ภาพที่ 6 เจ้าบุญเสริม ณ เชียงใหม่ และ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ราว พ.ศ. 2466 หลังจากที่เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ได้ถวายตัวและได้ตามเสด็จไปพำนัก ณ วังสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร เจ้าโสภาได้รับการอบรมกิริยามารยาทในวัง 2 ปี กระทั่งอายุ 9 ปี พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงพาเจ้าโสภาเข้าเฝ้า พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา และ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิภาณภดล วิมลประภาวดี กรมขุนอุทงเขตขัตติยนารี (สมเด็จพระหญิงพระองค์น้อย) ต่อมา พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ฯ ทรงขอตัวเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม จากพระราชชายา เจ้าดารารัศมี เจ้าโสภาก็ได้ถวายตัวอีกครั้งต่อ พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ฯ

ข้าเจ้าเรียนหนังสืออยู่ในวังและอบรมกิริยามารยาทได้ 2 ปี ท่านพระราชชายาก็เสด็จลงกรุงเทพฯ ท่านได้อาตั่วข้าเจ้าไปด้วย พักในวังสวนสุนันทา ตอนนั้นยังไม่เป็นโรงเรียน ซึ่งมีพระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ พระมเหสีองค์ที่ 4 ของพระพุทธเจ้าหลวง ร.5 ท่านรักใคร่พระราชชายามาก ท่านได้พาข้าเจ้าเข้าเฝ้าพระวิมาดาเธอและสมเด็จพระหญิงพระองค์น้อย (เจ้าฟ้านิภาณภดล กรมขุนอุทงเขตขัตติยนารี) ท่านเห็นข้าเจ้า ท่านก็ขอข้าเจ้าจากพระราชชายาก็ พระราชชายาก็เอา

ตัวข้าเจ้าถวายกับพระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กับสมเด็จพระองค์
น้อยอยู่ในความดูแลของคุณจอมสดับ ใน ร.5 ตอนนั้นอายุข้าเจ้าได้ 9 ขวบ
(โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 3)

2.2 ประวัติการศึกษา

การศึกษาสายสามัญ

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ได้เขียนเล่าถึงการศึกษาสายสามัญว่า “ข้าเจ้าได้เริ่มการศึกษาขั้นต้น
ที่โรงเรียนสตรี ประจําฉนวนทลพายัพ และเข้าเรียนต่อในราชสำนักวังสวนสุนันทา...ในระหว่าง
ที่เรียนดนตรีก็ต้องเรียนหนังสือไปด้วย เรียนที่โรงเรียนสุนันทา เป็น ร.ร. เฉพาะเด็กในวัง ”
(โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 1,4)

สรุปได้ว่า เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม เข้ารับการศึกษาสายสามัญขั้นต้นที่โรงเรียนสตรี ประจําฉนวนทล
พายัพ ปัจจุบันคือ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เข้ารับการศึกษาต่อในราชสำนักวังสวน
สุนันทา ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ในขณะนั้นยังไม่เป็นโรงเรียน
และรับเฉพาะเด็กในวัง เจ้าโสภาต้องเข้ารับการศึกษาสายสามัญควบคู่ไปกับการเรียนดนตรีไทย และ
ไม่ปรากฏระดับชั้นชัดเจน

การศึกษาด้านดนตรี

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม เกิดในตระกูลเจ้านายฝ่ายเหนือ จึงได้รับการบ่มเพาะศิลปวัฒนธรรม
ทางภาคเหนือจากในคุ้มหลวงอยู่แล้ว ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลการศึกษาด้านดนตรีไทยของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม
จากหนังสือและการสัมภาษณ์ ดังนี้

จากหนังสือ นามานุกรมศิลปเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏ
หลักฐานว่า “...นางโสภา เฟื่องพุ่ม มีความสามารถในการบรรเลงจะเข้ได้ดี ขับร้องได้ทั้งเพลงไทยและ
เพลงพื้นเมืองเชียงใหม่ ทั้งยังเป็นช่างซอและช่างฟ้อนอีกด้วย...” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 210)

จากหนังสือ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี กับการดนตรีของชาติไทย ในเพลงอมตะ
เฉลิมพระเกียรติ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ พูนพิศ อมาตย
กุล ปรากฏหลักฐานว่า พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ได้ทรงสอนขับร้องและจะเข้ด้วยพระองค์เอง

...พระราชชายา ทรงเป็นครูสอนดนตรีไทย สอนดีดจะเข้ สอนทางซอ และทรงสอน
 ขับร้องด้วยพระองค์เอง เรื่องนี้เจ้าศรีอแก้ว ณ เชียงใหม่ และเจ้าโสภาก เพ็ญพุ่ม (เดิม
 ณ เชียงใหม่) เล่าไว้ตรงกันว่า ได้เรียนดนตรีไทย เรียนจะเข้และขับร้อง เรียนขับร้อง
 เพลงเมืองเหนือจากพระราชชายาโดยตรง... (พูนพิศ อมาตยกุล, 2542: 13)

เมื่ออายุครบ 11 ปี ราว พ.ศ. 2468 พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ได้ทรงทูลขออนุญาต
 ต่อ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิมิตร์ดิศล วัฒนประภาวดี กรมขุนอุทองเขตขัตติยนารี (สมเด็จพระ
 หญิงพระองค์น้อย) เพื่อโปรดให้เจ้าโสภากไปเรียนจะเข้กับครูสังวาลย์ กุลวัลย์ นักดนตรีไทยและ
 ครูสอนดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงมากในขณะนั้น ปีนั้นตรงกับการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงงดการเรียนเรื่องทุกชนิดเป็นเวลา 1 ปี เจ้าโสภากจึงได้เริ่มเรียน
 จะเข้ เมื่ออายุ 12 ปี ราว พ.ศ. 2469

ปี พ.ศ. 2468 ท่านพระราชชายาเสด็จลงกรุงเทพฯ อีก ท่านทูลขออนุญาตจาก
 สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงนิมิตร์ดิศล (องค์หญิงน้อย) ว่าอยากให้ข้าเจ้าไปเรียนดนตรีไทย
 ที่ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ซึ่งท่านเป็นครูของทูลกระหม่อมบริพัตร และเป็นคุณครูของ
 พระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตรมงคล ซึ่งเป็นพี่สะใภ้ของสมเด็จพระเจ้าหญิงน้อย ทั้งสองพระองค์
 ก็ทรงอนุญาตให้ข้าเจ้าไปอยู่ประจำบ้านคุณครู เพราะครูท่านสอนแต่พวกในวัง ทั้งนี้
 ตกกลางจะเรียนเมื่ออายุได้ 11 ปีจำได้ว่าเป็น พ.ศ. 2468 ก็พอดีรัชกาลที่ 6 สวรรคต
 ก็เลยงดการเรียนเรื่องทุกชนิด 1 ปี พออายุครบ 12 ปี ก็เริ่มไปเรียนดนตรีไทยทันที
 โดยอยู่ประจำ (โสภาก ณ เชียงใหม่, 2557: 3)

ภาพที่ 7 นายสังวาลย์ กุลวัลย์

ที่มาภาพ: สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง

จากหนังสือ นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้กล่าวถึงประวัติครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ว่า

ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ (ไม่ทราบปีที่เกิดและปีที่ถึงแก่กรรม) นักดนตรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีบุตรชื่อ สาย กุลวัลย์ เป็นผู้มีส่วนในการสืบต่อ ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องสาย โดยเฉพาะจะเข้ ได้เป็นอย่างดี เป็นนักดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ นอกจากนี้ยังสอนเครื่องสายที่พระตำหนักเจ้าดารารัศมี พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และที่วังบางขุนพรหม ศิษย์ที่มีชื่อเสียง เช่น เจ้าดารารัศมี พระราชชายา เจ้าเทพกัญญา บุรณพิมพ์ เจ้าบัวชุม ณ เชียงใหม่ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 190)

จากประวัติพบว่า ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ เป็นผู้มีความสามารถด้านเครื่องสายไทย มีฝีมือในการบรรเลงจะเข้ เป็นนักดนตรีและครูประจำวังบูรพาภิรมย์ พระตำหนักเจ้าดารารัศมี และวังบางขุนพรหม ศิษย์คนสำคัญ คือ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี เจ้าเทพกัญญา บุรณพิมพ์ เจ้าบัวชุม ณ เชียงใหม่ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ และเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม ทั้งนี้ เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม ได้เขียนบรรยายถึงการเรียนดนตรีไทยกับครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ว่า

การเรียนดนตรีไทยสมัยก่อน กับสมัยนี้ผิดกันมาก สมัยนี้เรียนง่ายเป็นเร็ว แต่เอาดีจริง ๆ ไม่ค่อยจะได้ ส่วนสมัยก่อนนั้น เรียนกันยากเป็นซ้ำ เพราะต้องใช้ความจำเป็นหลัก ต้องนั่งเรียนตัวต่อตัวกับครู วันละวรรค วันละตอน ถ้าเราสามารถจำได้เร็ว เพลงนั้นก็จบเร็วถ้าเกิดสมองไม่ดี ไม่มีพรสวรรค์ในทางนี้ก็เรียนซ้ำ เพลงหนึ่ง ๆ จะกินเวลาเป็นเดือน ๆ ต้องเรียนทุกวันด้วย วันละแปดชั่วโมง ตื่นนอนตี 5 อาบน้ำล้างหน้าแปรงฟันเสร็จ มาเรียน 08.00 น. รับประทานอาหารเช้า พัก เรียนบ่าย 4 โมง ถึง 6 โมงเย็น พัก อาบน้ำทานข้าว 1 ชั่วโมง 1 ทุ่ม เรียนถึง 23.00 น. เว้นวันพระวันเดียวบางที่ข้าเจ้าเองต้องนั่งร้องให้ เพราะรำคาญตัวเอง แต่ก็ถูกบังคับให้เรียน เพราะท่านพระราชชายา ท่านกำหนดเพลงให้คุณครูว่า ถ้าท่านเสด็จลงกรุงเทพฯ อีกครั้ง จะเป็นเวลาที่เดือนไม่กำหนด จะต้องให้คิดจะเข้าได้เท่านั้น เพลง เพลงอะไรบ้างท่านกำหนดไว้เลย คุณครูต้องนั่งเคี้ยวเชียวกันมาก เพราะกลัวจะไม่ทันตามที่ท่านกำหนดไว้ นับว่าเป็นเรื่องลำบากมาก สำหรับการเรียนดนตรีไทยของข้าเจ้า แต่ถึงอย่างไรก็ยังแอบเอาเวลาวางมานั่งสีซออยู่บ้าง ซอดังบ้าง เพื่อหาความรู้ต่อ รู้สึกว่าได้ผลดี เรียนประมาณ 1 ปี จึงรู้สึกชอบดนตรีและเพลงไทยว่ามันเพราะดี เพราะเล่นได้บ้างแล้ว จึงทำให้มีใจรักดนตรีมาจนบัดนี้ เพราะอยู่ประจำนี้แหละ จึงทำให้ข้าเจ้าต้องเป็นดนตรีไทยทุกชนิด โดยอาศัยที่มีประสบการณ์มาก จำเอาบ้าง ฝึกเอาเองบ้าง เพราะนิสัยชอบอยู่แล้ว จึงทำให้เป็นหลาย ๆ อย่าง จนทุกวันนี้ เครื่องดนตรีที่เริ่มฝึกหัด เป็นเครื่องแรกคือจะเข้ ต่อจากนั้นก็ฝึกหัด ซออู้ ซอดัง ต่อมาในวันเสาร์และอาทิตย์ ก็ไปเรียนขับร้องที่บ้านขุนเสียงเสนาะกรรม นักร้อง (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 4-5)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2471 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จฯ เยี่ยมมณฑลฝ่ายเหนือ พระราชชายาฯ จึงรับสั่งให้เจ้าโสภากลับเชียงใหม่ เพื่อฝึกซ้อมรับเสด็จฯ หลังจากเสร็จพิธีแล้ว เจ้าโสภาก็กลับมาเรียนจะเข้กับครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ตามเดิม

พออายุย่างเข้า 14 ปี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.7 เสด็จเยี่ยม มณฑลฝ่ายเหนือ ท่านพระราชชายาฯ จึงรับสั่งให้ข้าเจ้ากลับเชียงใหม่ เพื่อฝึกพ่อนรับเสด็จ ร.7 พอเสร็จพิธีแล้ว ข้าเจ้าก็ต้องกลับลงกรุงเทพฯ อีก ไปเรียนดนตรีไทยต่อตามเดิม เคยได้ร่วมวงดนตรีกับท่านหญิงอำไพ วังบูรพาภิรมย์ เป็นหลานของทูลกระหม่อมบริพัตรสุขุมพันธุ์ และเคยร่วมวงกับพระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตฯ ท่านเสด็จฯ ทุกปี เพราะคุณครูเป็นครูของท่าน และเด็กในวังต้องมาเรียนที่บ้านคุณครูทุกคน (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 4)

จากหนังสือ ดนตรีไทยในล้านนา ที่ระลึกในงานบรรจ้อัฐิ เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ได้กล่าวถึงการเรียนดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ว่า

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระราชชายา เจ้าดารารัศมี สนพระทัยในการดนตรีและละคร เป็นอย่างยิ่ง และมีพระประสงค์จะใช้นักร้องเป็นจำนวนมาก จึงทรงส่งเจ้าโสภา พร้อมด้วยเจ้าเครือแก้ว ไปเรียนขอและขับร้องจากคุณแม่เจริญ พาทยโกศล ที่บ้านจางวางทั่ว หลังวัดกัลยาณมิตร ฝั่งธนบุรี และยังได้ต่อทางขับร้องเพิ่มเติมจากคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ และขุนเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) ด้วย (พูนพิศ อมาตยกุล, 2530: 100-101)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ลูกศิษย์ของเจ้าโสภาให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม มาพำนักที่วังสวนสุนันทา สมัยรัชกาลที่ 5 และเรียนจะเข้กับ ครูสังวาลย์ กุลวัลกี ศิษย์ร่วมสำนักเดียวกันคือ ครูแอบ ยูนวนนิตย์

ท่านเป็นคนเชียงใหม่ คนสมัยพระราชชายา สมัย ร.5 ท่านมาอยู่วังสวนสุนันทากับ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ฯ เรียนกับครูสังวาลย์ เป็นคนสอนดนตรีในวังกับสอน มโหรีผู้หญิงของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ลูกศิษย์ท่าน (ครูสังวาลย์ กุลวัลกี) รู้สึกจะครูแอบอีกท่าน (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2560)

สรุปได้ว่า เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม มีความสามารถด้านการขับจ้อย ขับขอ ฟ้อนเมือง (ฟ้อนเล็บ) ได้อยู่แล้ว เมื่ออายุ 12 ปี พ.ศ. 2469 พระราชชายา เจ้าดารารัศมี โปรดให้เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ไปเรียน จะเข้กับครูสังวาลย์ กุลวัลกี ผู้มีฝีมือในการบรรเลงจะเข้ เป็นนักดนตรีและครูประจำวังบูรพาภิรมย์ พระตำหนัก เจ้าดารารัศมี และวังบางขุนพรหม ครูสังวาลย์ กุลวัลกี มีความเข้มงวดด้านการเรียนเป็นอย่างมาก เจ้าโสภาเรียนแบบอยู่ประจำ เป็นเวลานาน กิจวัตรการเรียนอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ 05.00 – 08.00 น. 16.00 – 18.00 น. และ 19.00 – 23.00 น. ของทุกวัน ยกเว้นวันพระ เจ้าโสภาต้องเรียน ท่ามกลางความกดดัน เพื่อให้ได้ครบกำหนดเพลงตามพระประสงค์ของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ต่อมาเจ้าโสภาได้เรียนขออยู่และขอด้วงเพิ่มเติมกับครูเจริญ พาทยโกศล เรียนขับร้องเพิ่มเติมกับ คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ และขุนเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) ทั้งยังเป็นศิษย์ร่วมสำนักเดียวกันกับ ครูแอบ ยูนวนนิตย์ อีกด้วย

2.3 ประวัติการทำงาน

เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม เรียนจะเข้กับ ครูสังวาลย์ กุลวัลกี เป็นเวลา 6 ปี จึงกลับเชียงใหม่ราว พ.ศ. 2474 โดยพำนักที่คุ้มเจดีย์กิ้ว (คุ้มพระราชชายาฯ ปัจจุบันคือกงสุลอเมริกัน) เป็นเวลา 2 ปี ต่อมา ในปี พ.ศ. 2476 พระราชชายา เจ้าดารารัศมี สิ้นพระชนม์ เจ้าโสภาก็ได้ย้ายมาพำนักกับเจ้าบุรีรัตน์ ณ เชียงใหม่ และ เจ้าหญิงบุญเสริม ณ เชียงใหม่ (บิดามารดา) ณ คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (ปัจจุบันตั้งอยู่ในพื้นที่ของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่) เจ้าโสภา เล่าถึงเรื่องนี้ว่า

เรียนอยู่กับครูสังวาลย์ กุลวัลกี จนอายุย่างเข้า 18 ปี จึงรีบกลับเชียงใหม่ กลับมาอยู่ในวัง 2 ปี วังพระราชชายาที่ทำเจดีย์กิ้ว ปัจจุบันเป็นกงสุลอเมริกัน เวลาว่างก็ฝึกซ้อมกับรุ่นพี่ ซึ่งเป็นนักดนตรีอยู่ในวังตอนนั้น เดียวนี้สิ้นชีวิตไปหมดแล้ว คงเหลือแต่ข้าเจ้าและเจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ สอนอยู่นาฏศิลป์เชียงใหม่เดี๋ยวนี้ ต่อมาท่านพระราชชายา สิ้นพระชนม์ ข้าเจ้าก็ต้องมาอยู่กับเจ้าพ่อเจ้าแม่ที่บ้าน (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 6)

ภาพที่ 8 คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (คุ้มเจ้าแก้วมุงเมือง)

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทนตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

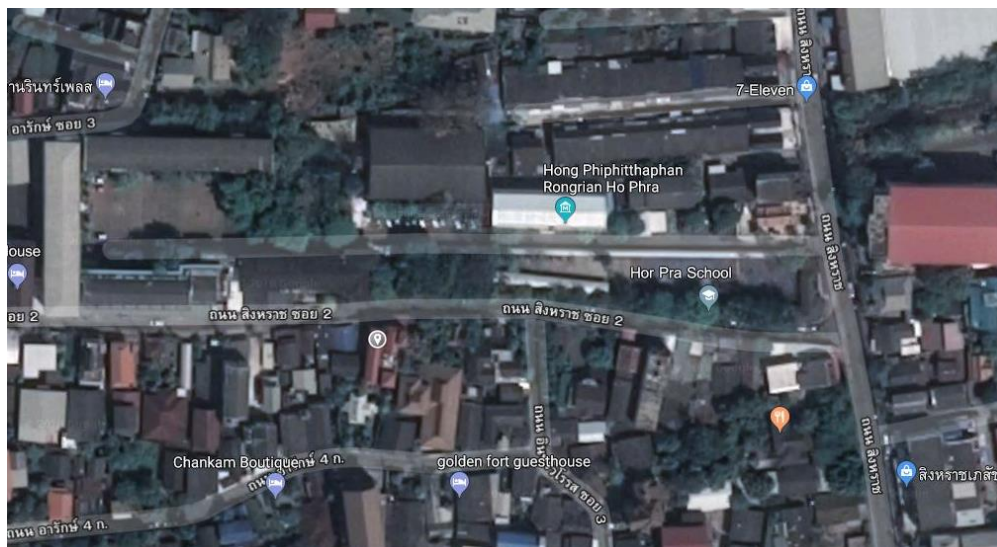
หลังจากเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม ย้ายมาพำนักที่คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง) และ เจ้าหญิงบุญเสริม ณ เชียงใหม่ (บิดามารดา) ก็ได้ถึงแก่กรรม เจ้าโสภากาจึงย้ายไปดูแลกิจการตลาดสดแม่แฝก หมู่บ้านร่มหลวง ตำบลสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ (ธิดาเจ้าโสภากา) ให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อก่อนเป็นมีกาด เป็นเจ้าของกาด เกือบกาด” (สุดาพร ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2561)

ราว พ.ศ. 2490 เจ้าโสภากาได้ขายกิจการตลาดสดและย้ายตามสถานที่ทำงานของ นายสุเทพ เพ็งพุ่ม (สามี) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่การรถไฟไปประจำอยู่ที่ สถานีรถไฟจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดลพบุรี และย้ายกลับมาจังหวัดเชียงใหม่อีกครั้ง ประมาณ พ.ศ. 2509 นายสุธี เพ็งพุ่ม (บุตรเจ้าโสภากา) ให้สัมภาษณ์ว่า

แม่เป็นไปซื้อกาด ทำกาดแม่แฝก ตอนนั้นแม่เปิดกาดอยู่สันทราย บ้านร่มหลวง แม่แฝก ย้ายไปหมดครอบครัว ยกเว้นปี่ตู้ (เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่) ขายกาดแล้วไปย้ายตวยป้อ ป้อไปทำรถไฟ อยู่ได้ประมาณ 4 ปี แล้วก็ไปลพบุรี แล้ว (พ.ศ. 2509) ปี่ก็มาอยู่เชียงใหม่ แม่เป็นสอนอยู่สันกำแพง สอนได้ 3-4 ปี ก็ไปสอนสาธิตเลย (สุธี เพ็งพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

เมื่อเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม ได้ย้ายกลับมาที่เชียงใหม่อีกครั้ง ได้เริ่มสอนดนตรีไทยครั้งแรกที่โรงเรียนเทพสารตย์แม่โจ้ และโรงเรียนสันกำแพง ราว 3-4 ปี จึงได้ย้ายมาพำนักกับเจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ (ธิดาเจ้าโสภากา) บริเวณหลังสถานีตำรวจ และย้ายไปพำนักที่บ้านข้างโรงเรียนหอพระ ซึ่งบ้านหลังนี้ได้เปิดสอนพิเศษดนตรีไทยอย่างเป็นทางการ พร้อมกับได้รับเชิญให้สอนวิชาดนตรีไทยให้กับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา

ไปสมัครสอนดนตรีที่ ร.ร. เทพสารตย์แม่โจ้ จากแม่โจ้ไปสอนสันกำแพง จนถึง พ.ศ. 2513 อาจารย์กิตติ คุปรัตน์ เป็นข้าราชการสหกรณ์ไทยอยู่สันกำแพง ท่านได้มาสอนวันเสาร์อาทิตย์ สอนที่ ร.ร. สาธิต มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) โดยอาจารย์ศรีธร สุวรร ได้เชิญมาสอนเป็นคนแรก ท่านจะเลิกสอน ท่านจึงบอกอาจารย์ศรีธรให้บอกขอให้ข้าเจ้ามาสอน อาจารย์กิตติจึงให้ข้าเจ้ามาพบอาจารย์ศรีธร อาจารย์ศรีธรเป็นผู้อำนวยความสะดวก ข้าเจ้าเลยตกลงกับอาจารย์ศรีธรว่าจะรับสอนโดยตลอด (โสภากา ณ เชียงใหม่, 2557: 6)

ภาพที่ 9 บริเวณบ้านหอพระ
ที่มาภาพ: Google Map (2018)

ปี พ.ศ. 2514 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เปิดสอนด้านดนตรีนาฏศิลป์ขึ้น เจ้าโสภากเพ็งพุ่ม ได้รับเชิญให้สอนดนตรีไทยที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่เป็นครั้งแรก ควบคู่ไปกับการสอนที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เจ้าโสภากได้ทำหน้าที่สอนทั้งสองแห่งเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี จึงได้หยุดสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เนื่องจากอาจารย์จัน เกริกมธุกร ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในขณะนั้น ได้ขอร้องให้เจ้าโสภากสอนดนตรีไทยที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนดนตรีไทยอย่างต่อเนื่อง เจ้าโสภากจึงตัดสินใจสอนที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตามเดิม เจ้าโสภาก เล่าว่า

เมื่อปี 2514 วิทยาลัยนาฏศิลป์ได้มาตั้งที่เชียงใหม่ โดยอาศัยตึกโรงพยาบาลสวนดอกเป็นบ้านที่เปิดสอนไปพลาง ๆ ก่อน ต่อมาคุณเชื้อ สาริมาท ท่านเป็นอธิบดีกรมศิลปากร เป็นคนที่คุ้นเคยกับข้าเจ้าดี เพราะตอนอยู่กรุงเทพฯ อยู่บ้านใกล้คุณครู ได้สืบทราบว่า ข้าเจ้ายังมีชีวิตอยู่ ท่านจึงติดตามเชิญชวนให้ข้าเจ้ามาช่วยสอนอยู่นาฏศิลป์ได้ 2 ปี ข้าเจ้าก็วิ่งไปวิ่งมา แต่ขอร้องทางนาฏศิลป์ไว้เลยว่าอย่าให้จัดตารางสอนตรงกัน ทางนาฏศิลป์ก็ยอม ตอนนั้นอาจารย์ประนอม ทองสมบุรณ์ เป็นผู้อำนวยการ พูดกับข้าเจ้าว่า ขอให้ข้าเจ้าเลิกสอนทาง มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) มาสอนที่นาฏศิลป์เสียเถิด เพราะต้องการของเก่า ๆ เพลงเก่า ๆ จริง ๆ ข้าเจ้าก็ตอบว่า ขอคิดดูก่อน อาจารย์ประนอมถามว่า เขาคิดให้เจ้าป้าอย่างไร ข้าเจ้าก็ตอบว่า ข้าเจ้ารับสอนเป็นรายชั่วโมง ๆ ละ 50 บาทในตอนนั้น อาจารย์ประนอมบอกว่า มาอยู่

นาฏศิลป์เสียเถิด จะได้เหมือนกันตลอดเลย ร.ร. ปิดก็ได้เงินเดือน เดือนละ 3,000 บาท ต่อไปจะพิจารณาชั้นให้ภายหลัง ตอนนั้นอาจารย์จัน เกริกมธุกร ท่านเป็น คณบดี คณะศึกษาศาสตร์ ข้าเจ้าได้มาแล้วให้ท่านฟัง เพียงแต่มาแล้วให้ฟัง ไม่ได้มา ขอลา มาปรึกษาเฉย ๆ อาจารย์จันก็พูดว่า ใจเจ้าป่าจะจากพวกเราไปจริง ๆ หรือ เพราะที่นี้ไม่ได้ผลิวิชานี้ออกมาเลย แล้วทางนี้จะได้ใครเล่ามาสอนแทน คำพูด ของอาจารย์จันคำนี้ ทำให้ข้าเจ้าไปจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ ค่าตอบแทนการสอนก็มีติดกัน ทาง มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เป็นรายชั่วโมง ทาง รร. นาฏศิลป์เป็นประจำ ข้าเจ้าก็ยังไปไม่ได้ เพราะคำพูดของอาจารย์จัน มันซึ่งใจข้าเจ้า มาก บอกไม่ถูกว่าจะพูดอย่างไรดี ความรู้สึกนึกคิดของข้าเจ้าตอนนั้นรู้เพียงว่าคำพูด ของอาจารย์จัน เกริกมธุกร มีค่ามากกว่าเงินค่าตอบแทน จึงตัดสินใจอยู่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 7)

เจ้าสุริย์ ณ เชียงใหม่ (หลานเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ถึง การทำงานของเจ้าโสภาว่า การสอนดนตรีไทยในโรงเรียนขึ้นอยู่กับทางโรงเรียนนั้น ๆ จะเชิญใครไปสอน เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ และครูเฉลิมศรี ได้รับเชิญไปสอนที่โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ อาจารย์กิติ คุปตรัตน์ ได้รับเชิญไปสอนที่ โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย สำหรับเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ได้รับเชิญให้สอนที่โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กแล้วแต่ว่าไฟจะถูกฮับเชิญไปสอนไปตั้งใด อย่างของเจ้าลุงสุนทร เป็นไปวัฒโนฯ แล้ววกไปท้อคุณป่าเฉลิมศรีไปสอนวัฒโนฯ ตอนนั้นมีหลักสูตรของโฮงเฮียน ช่าง สตรี คืออาชีวะ หน้าโฮงเฮียนยุพราช อาจารย์กันธดา ไทรสุทธิ เป็นมาบอกท้อ เจ้า สุนทรไปจួយสอนดนตรีระยะหนึ่ง พอ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เปิด เป็นก่เชิญ เจ้าสุนทรไป เจ้าโสภาก่อนสาธิตฯ แยกกันไป ครูกิติ คุปตรัตน์ก็จะสอนมงฟอร์ต แต่ละโฮงเฮียนก็มีหลักสูตรของตัวเอง ในที่สุดวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่มาตั้ง เป็นก่เชิญเจ้าลุงสุนทรกับเจ้าป่าโสภาไป แต่ว่าเจ้าป่าโสภาเป็นบไป เปิดติดอยู่ที่ สาธิตฯ เป็นฮับปากกับอาจารย์ศรีธร เป็นเลยอยู่ที่นั่น ตีจริงแล้วเป็นจะมากองกัน อยู่ต้นนาฏศิลป์ แต่เป็นบมา (สุริย์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ผู้ใกล้ชิดเจ้าโสภากและนักดนตรีอาวุโส ให้สัมภาษณ์ว่า “เจ้าโสภากสอนอยู่โรงเรียนสาธิตฯ สอนอยู่ที่บ้านทอพระ สอนเยอะ สอนที่โรงเรียนสาธิตหลายปี ที่นาฏศิลป์ฯ มีเจ้าเครือแก้ว ครูบ๊วย สัมพันธ์ โชตนา สอนอยู่ที่นาฏศิลป์” (สวัสดิ์ ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากที่ เจ้าโสภาก เพิ่งพุ่ม ตัดสินใจสอนดนตรีไทยที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แล้ว เจ้าโสภากยังได้รับเชิญให้สอนควบคู่ที่คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีกด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ลูกศิษย์ของเจ้าโสภากและรองคณบดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในขณะนั้น ให้สัมภาษณ์ว่า

โรงเรียนสาธิต สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) หลัง ๆ ภาควิชาพื้นฐาน เราก็ควรมีพื้นฐานทางศิลปะหลายแขนง ก็น่าจะเปิดวิชาดนตรีก็เปิดเป็นดนตรีไทย ให้เจ้าป่าสอนแล้วแต่ใครจะเรียนอะไร มีดนตรี 101 กับ 102 ก็เน้นเรื่องเครื่องสายกับขับร้อง ใครจะต่ออะไรก็ตาม ก็มีเด็กมาลงเรียน ก็สนุกดี บางวันปู่ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ) ก็ลงไปช่วย ก็ช่วยกันสอน เรียนรู้จากท่านด้วย เจ้าป่าก็เป็นคนสมัยเก่า ช่วยกันไป ตอนนั้น เจ้าป่าสอนชั่วโมงละ 50 บาท ส่วนใหญ่ก็จะจ้างทุกวัน วันละ 2-3 ชั่วโมง สอนนักศึกษาได้ 75 บาท สอนนักเรียนสาธิตฯ ได้ 50 บาท (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

ราว พ.ศ. 2525 เจ้าโสภาก เพิ่งพุ่ม ได้ย้ายบ้านไปยังบริเวณที่ทำการไปรษณีย์พระสิงห์ ถนนราชมรรคา (ปัจจุบันแปรสภาพเป็นเกสเฮ้าส์) เจ้าโสภากยังคงสอนดนตรีไทยที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเปิดรับสอนพิเศษดนตรีไทยตามเดิม

ราว พ.ศ. 2528 ระหว่างที่ เจ้าโสภาก เพิ่งพุ่ม รับสอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เจ้าโสภากยังได้รับเชิญให้สอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยเป็นกรณีพิเศษ ปรากฏหลักฐานเพียงการสอนดนตรีไทยร่วมกับ อาจารย์กิติ คุปตรัตน์ เนื่องจากภราดาบัญญัติ โรจนารุณ อดีตอธิการบดีโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย มีความชื่นชอบด้านดนตรีไทยเป็นพิเศษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ลูกศิษย์ของเจ้าโสภาก ให้สัมภาษณ์ว่า “สอนอยู่สาธิต ตอนท้าย ๆ ได้มาสอนที่มงฟอร์ตด้วย เหมือนเป็นคนพิเศษที่มงฟอร์ตด้วย มงฟอร์ตใหญ่ (ฝ่ายมัธยม) ภราดาที่นั่นชอบดนตรีไทยก็เลยเชิญท่านไปสอนด้วย นอกจากที่สาธิต” (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

นอกจากการสอนดนตรีไทยในสถาบันการศึกษาแล้ว เจ้าโสภายังจำหน่ายเครื่องดนตรีไทย โดยเฉพาะจะเข้ ซอด้วงและซออู้ โดยมีนายสุเทพ เฟ็งพุ่ม (สามี) รับหน้าที่ผลิตเครื่องดนตรี เนื่องจากมีความถนัดด้านงานช่างไม้ ส่วนเจ้าโสภารับหน้าที่จัดจำหน่าย ทั้งนี้ การจำหน่ายเครื่องดนตรีของเจ้าโสภาเป็นการบอกต่อ ไม่ได้วางขายหน้าร้านอย่างเป็นทางการ ซึ่งจะผลิตให้กับลูกศิษย์ที่สั่งทำเท่านั้น พร้อมทั้งผ้าคลุมเครื่องดนตรีที่เย็บอย่างประณีต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า

เครื่องของคุณตาเป็นการบอกต่อมากกว่า ไม่ได้ขายติดป้าย ลูกศิษย์ขอให้ทำถึงทำ ท่านก็เย็บผ้าคลุมเองด้วย แคนี่งานก็ยุ่ง เพราะจะเข้ต้องทำมือ ครู (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) มีซออู้ยู่คันหนึ่ง เจ้ายายบอกว่าเป็นของเจ้ายายทำ เป็นไปได้ว่าเจ้ายายไม่ได้ทำ แต่เป็นของคุณตา (นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม) ทำ แต่ไม่แน่ใจว่าไปเอากะโหลกขอมมาจากไหน มาขึ้นสายเอง ท่านถนัดงานไม้ ทำที่บ้านคอยสะเก็ด (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ ให้สัมภาษณ์ว่า หากนายสุเทพ เฟ็งพุ่ม (สามีเจ้าโสภา) ประดิษฐ์จะเข้ จะได้รับเครื่องดนตรีพร้อมกับผ้าคลุมเครื่องดนตรีที่เย็บอย่างประณีตมาด้วย “คุณตาเวลาเป็นแบ่งจะเข้ เป็นจะแบ่งผ้าคลุมมาหื้อโดย เย็บคนเดียว มีชายระบายเรียบร้อย มีชิบรูตตุ้ลูกบิดโดย ทำเรียบร้อย” (นิภาพรรณ โอศิริพันธ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

จะเข้ส่วนตัวของเจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ที่ นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม (สามีเจ้าโสภา) ประดิษฐ์ให้ จะมีเสียงดังกว่าจะเข้ที่ใช้บรรเลงทั่วไป ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของ นายสุธี เฟ็งพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ถึงจะเข้ส่วนตัวของเจ้าโสภา ว่า

เคยไปติดจะเข้เจ้าป่าด้วย จะเข้เจ้าป่าดังมาก ลุงสุเทพทำให้เป็นพิเศษ ถามเจ้าป่าว่าทำไมเสียงทึงดังจัง ลุงสุเทพเลยบอกเขาใส่สายลวดไว้ในตัวจะเข้ แค่อ่าสันมือวางตรงกระพุ้งก็ดังแล้ว ใส่ยังงี้ก็ไม่รู้ แคตบกระพุ้งก็ดังแล้ว ฉ่างเลย แคเคาะก็ดัง ตอนนั้นไม่ได้คิดว่าจะซ้อ ซ้อไปตัวเดียว เลยถามไว้เฉย ๆ ก็คงเป็นวิธีการทำจะเข้ที่พิเศษกว่าตัวอื่น (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

ราว พ.ศ. 2530 นายสุธี เฟ็งพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ได้เข้ารับราชการครูและปลูกบ้านที่หมู่บ้านครูสภา นายสุธีจึงขอให้เจ้าโสภาย้ายมาพำนักอยู่ด้วย บ้านเลขที่ 188/242 ซอย 10 หมู่บ้านครูสภา ตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ขณะนั้นเจ้าโสภาก็ยังคงสอนที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กระทั่งเจ้าโสภาเริ่มไม่สบายจึงได้ยุติการสอน นายสุธี เฟ็งพุ่ม ให้สัมภาษณ์ว่า “ลุงมาอยู่ที่นี่ (ดอยสะเก็ด) ได้ 30 ปี เอาแม่มาอยู่โดย บ้านนี้ลุงซื้อ ก่เลยเอาเป็นมาอยู่ ยังสอนสาธิตอยู่ แต่สอนได้บ่เมื่อก่เริ่มบ่สบาย ” (สุธี เฟ็งพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

ภาพที่ 10 บ้านของนายสุธี เฟ็งพุ่ม

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดดีสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

สรุปได้ว่า ภายหลังจากเจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม กลับมาเชียงใหม่ ราว พ.ศ. 2474 เจ้าโสภาพำนักที่คุ้มเจดีย์แก้วและคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ ต่อมาบิดามารดาถึงแก่กรรม เจ้าโสภาย้ายไปดูแลกิจการตลาดสดแม่แฝก ราว พ.ศ. 2490 เจ้าโสภาได้ขายกิจการตลาดสด และย้ายตามสถานที่ทำงานของนายสุเทพ เฟ็งพุ่ม (สามี) ไปยังสถานีรถไฟจังหวัดพิษณุโลกและลพบุรี ราว พ.ศ. 2509 เจ้าโสภาย้ายกลับมาจังหวัดเชียงใหม่อีกครั้ง โดยเริ่มสอนดนตรีไทยครั้งแรกที่โรงเรียนเทพสารดย์แม่โจ้ โรงเรียนสันกำแพง (3-4 ปี) ต่อมาได้พำนักอยู่กับบุตรและย้ายไปพำนักที่บ้านข้างหอพระ ซึ่งบ้านหลังนี้ได้เปิดสอนพิเศษดนตรีไทย อย่างเป็นทางการ พร้อมกับสอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2514 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่เปิดทำการ จึงได้เชิญเจ้าโสภาไปสอนเป็นเป็นครั้งคราวเป็นเวลา 2 ปี จึงเลิกสอน ราว พ.ศ. 2528 เจ้าโสภาได้รับเชิญ

ให้สอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยเป็นกรณีพิเศษ นอกจากนั้นแล้วเจ้าโสภายังได้จำหน่ายเครื่องดนตรีไทย โดยจะจัดจำหน่ายให้เฉพาะลูกศิษย์ที่สั่งทำเท่านั้น ราว พ.ศ. 2530 นายสุธี เพ็ญพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ได้รับราชการครูและปลูกบ้านที่หมู่บ้านครุสภา เจ้าโสภาจึงได้ย้ายมาพำนักอยู่กับบุตร จนกระทั่งล้มป่วยจึงได้ยุติการสอนดนตรีไทย

2.4 กิจวัตรประจำวันและบุคลิกภาพ

เนื่องด้วยเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม เกิดในตระกูลเจ้านายฝ่ายเหนือ ทำให้ได้รับการอบรมกิริยามารยาทจากในคุ้มหลวงและวังสวนสุนันทาอย่างเคร่งครัด การใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่จึงมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและพิถีพิถันเช่นการใช้ชีวิตของชาววัง ดังนี้

ด้านกิจวัตรประจำวันของเจ้าโสภา เริ่มตั้งแต่ 6 โมงเช้า เจ้าโสภาจะทำอาหารรับประทานเองอย่างพิถีพิถัน สำหรับมือเย็นจะมีความพิถีพิถันกว่ามืออื่น ขณะที่บ้านอยู่ในเมือง (บริเวณคูเมืองเชียงใหม่) เจ้าโสภาจะจ่ายตลาดที่ตลาดประตูเชียงใหม่เป็นประจำ ส่วนมากเจ้าโสภาจะใช้เวลาอยู่กับการสอนดนตรีไทย ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในวันเสาร์-อาทิตย์จะมีลูกศิษย์มาเยี่ยมเยียนที่บ้าน นายสุธี เพ็ญพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า

ส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่ที่สาธิตฯ สัก 6 โมงเช้าก็ลุกเลย แม่เป็นจะยะกินคนเดียว เป็นบ่ชอบกินฝีมือไฟ พิถีพิถัน กับข้าวในวัง เป็นจะพิถีพิถันเรื่องกิน เมื่อแลงจะพิเศษหน่อย เป็นจะยะของเป็นคนเดียว เมื่อแลงปีกมาก่วะกาดละ ซื้อข้าว บางเต็อกไปเมื่อเช้า ซืรถเครื่องสองคนไปละ เมื่ออยู่ในเวียงแวงกาดประตูเจียงใหม่ประจำ พอมาอยู่ที่นี่ (หมู่บ้านครุสภา) บ่ตันได้จ่ายกาดละ บ่สบายเทียบก่อน ต่อนบ่สบายบ่มี แต่ในเวียงก็มีลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรูลักษณ์ งามลักษณ์) มาแลง ๆ เสาร์อาทิตย์ก็มาเมื่อตอน” (สุธี เพ็ญพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

อาหารที่เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม โปรดปราน คืออาหารพื้นเมืองเหนือทุกชนิด ที่สำคัญจะต้องปรุงอาหารรับประทานด้วยตนเอง เจ้าโสภาใส่ใจเป็นพิเศษเรื่องความสะอาดของวัตถุดิบ เช่น ปลา กุ้ง จะต้องนำมาล้างให้ถ่ายของเสียออกจนหมดก่อน แล้วจึงนำมาปรุงอาหาร ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านการปรุงอาหารคือ นางพรศิริ เพ็ญพุ่ม (สะใภ้) นายสุธี เพ็ญพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า

มักกับข้าวเมือง ทำละเอียด ผีมื้อ แก่งไก่อนี้ ไก่จะต้องเอาได้ไปซังไว้ก่อน 3 วัน ปลาไก่เหมือนกัน ทือมันสะอาด ไก่ซังทือมันถ่ายออกหมดก่อน ปลาเป็นซื่อมาซังไว้ ปืดู (เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่) นี้หละจ้างเอาไปปล่อย ปืดูเอ็นดู มาซังยะหยัง เอ็นดู มันก่ลักไปปล่อย แม่เป็นก่มาซัง จะยะกินแม่เป็นก่ว่า ปลาข้าหายไปไหน อันนี้เรื่อง โจ๊กในครอบครัว อาหารเป็นก่ได้พระราชชಾಯา มา อาหารก่กันกัน ระเบียบเรียบร้อย ประดิษฐ์ประดอย อาหารชาววัง มีอาหารกับข้าวแปลก ๆ ก่ชาววังนั้นนะ (สุธี เฟ็ง พุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม มีฝีมือในการปรุงอาหารมาก แม้เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ (ธิดาเจ้าโสภา) จะไม่ได้รับการถ่ายทอดด้านสูตรอาหาร แต่ก็ได้รับการถ่ายทอดฝีมือในการทำอาหาร และเปิดธุรกิจร้านอาหารไทยที่ประเทศอังกฤษจนประสบความสำเร็จ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ (ธิดาเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า

กับเข้าเป็นไมหยะทือกินก่ถูกใจ เป็นต้องทำเอง แม่ (เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่) จะบ่ ได้สูตรอาหารมา แต่ก่อยู่ในสายเลือดว่าทือทำก่ล่า ก่ได้มาจากแม่ บ่ได้ตำราเป็น แต่ทำ ได้รสมือ ไปอยู่อังกฤษป่าดู้ (เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่) ก่เปิดร้านอาหารไทยอยู่ปุ้น ตี้เลี้ยงลูกเลี้ยงหลานมาได้ก่เพราะร้านอาหารไทยที่อังกฤษนี้แหละ (สุดาพร ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ชอบรับประทานอาหารพื้นเมืองเหนือ และจะมีความสุขเสมอเวลาได้รับประทานร่วมกับสมาชิกวงดนตรีไทยด้วยกัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านทานข้าวเมือง เวลาท่านไปกับก๊วนท่าน ท่านก็จะไปทานข้าว ก็จะถูกเรื่องปะเก๋ว ปะก่อน ท่านก็มีความสุขกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาที่ท่านใกล้จะไปแสดงช่อง 8 ลำปาง ก๊วนนี้แหละ ไป ครูก็เป็นเด็กยกเครื่อง เป็นเด็กเลิรฟ์น้ำ” (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

ด้านการเดินทาง นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม (สามีเจ้าโสภา) ดูแลขับมอเตอร์ไซค์มารับส่งอย่างสม่ำเสมอ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า

คุณลุง (นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม) มาส่งแล้วก็กลับไปบ้าน มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) กับหอพระก่ไม่ไกล ซ้อน (มอเตอร์ไซค์) กันไปสองคน กลับบ้านมากลึงซอขาย ถึง

เวลาก็มารับกลับ ใกล้เคียง ๑ สี่โมงเย็นก็กลับ บางทีก็ห้าโมง แล้วแต่วันไหนมีซ้อมเด็กเจ้า
ป่าก็จะอยู่ซ้อม (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า “พี่สุเทพไปไหนก็จะไปคู่กันกับเจ้าโสภา คู่กันเคยกัน
มาก ไปไหนก็รู้ เล่นกันอยู่ 6 - 7 คน ตั้งแต่แนวภูคิลยังไม่เปิด ก็มีเท่านั้นแหละ” (สวัสดิ์ ต่ายพูล,
สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

ด้านกิจกรรมเวลาว่าง เจ้าโสภาจะฝึกซ้อมทั้งดนตรีพื้นเมืองและดนตรีไทยกับเพื่อนนัก
ดนตรีในวง ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า สมาชิกในวงมีจำนวนไม่มาก ได้แก่ เจ้าสุนทร ณ
เชียงใหม่ เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) เจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่ เจ้าอุบล ณ เชียงใหม่ ครู
รอด อักษรทับ ครูเฉลิมศรี (บุตรครูรอด) ครูอัญชัน อักษรทับ ครูเล็ก ครูเชิด

เมื่อก่อนนักดนตรีที่เล่นร่วมกันไม่ค่อยเยอะ มีเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เจ้าโสภา
ณ เชียงใหม่ เจ้าวงศ์ (เจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่) เจ้าอุบล ณ เชียงใหม่ ครูรอด
อักษรทับ พี่เฉลิมศรี ลูกครูรอด อักษรทับ ครูอัญชัน อักษรทับ ก็สอนวัฒนธรรม
ที่เล็ก พี่เชิด ก็สอนวัฒนธรรม มีหลายคน ลูกครูรอด อักษรทับ เล่นดนตรีเป็นทุกคน
เลย (สวัสดิ์ ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าสุรีย์ ณ เชียงใหม่ (หลานเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า ได้มีประสบการณ์ในการร่วมงาน
บรรเลงดนตรีพื้นเมืองและดนตรีไทยกับเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ได้แก่ งานประจำอำเภอ งานแต่งงาน งาน
วันเกิดของสมาชิกในวงดนตรี และมีโอกาสได้ร่วมซ้อมดนตรีที่บ้านเจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่ เป็น
ประจำทุกเดือน ซึ่งสมาชิกในวงส่วนใหญ่เรียนดนตรีไทยจากคัมภีร์ราชชายา เจ้าดารารัศมี

งานดีไปก่เช่นงานประจำอำเภอ งานแต่งงาน วันเกิดคนในวง บ้านเจ้าวงศ์
(เจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่) ท่านผู้ว่าฯ สุรพงษ์ คือหาเหตุที่เล่นได้เล่นนั้นแหละ
เพราะอยู่บ่ตายเหงา เพลงดีเล่นก่เพลงลาว เพลงสองชั้น เพลงเขมร โหมโรง อันใดดี
เป็นบ่คล่องเป็นก่จะซ้อมหลายเดื่อหน้อย จะต้องมาจุกกัน เพราะส่วนใหญ่ก่มาจาก
คัมภีร์ราชชายา อย่างป้าอัญชัน ลุงเล็ก เป็นก่เป็นลูกสาวคุณตารอด อักษรทับ
ก็สืบเชื้อสายมาจากครูดนตรีกรุงเทพฯ มาสอนดีคัมภีร์ก็กั บ่เป็นเลยอยู่หลัง
เทศบาล (สุรีย์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า โดยมากจะนัดซ้อมดนตรีในวันเสาร์-อาทิตย์ ที่บ้านของสมาชิกในวง ซึ่งจะเปลี่ยนสถานที่เวียนกันไป นิยมไปซ้อมดนตรีที่บ้านครูรอด อักษรทับ ตำบลสันตักโต สถานีรถไฟ บ้านของหมอธนู และจะฝึกซ้อมจนเลยเวลาไปถึงเช้าอีกวัน

โดยมากจะซ้อมที่บ้านครูรอด หลังเทศบาล เจ้าโสภณซ้อมที่ตำบลสันตักโต (บริเวณวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่เชิงดอยสุเทพ) ตอนนี้เป็นสารพัดช่าง ถ้าไปเล่นที่สถานีรถไฟ มีพี่สุเทพ เจ้าโสภณ หมอโกเมธ แม่ใจ หมอธนู คุณทองสอด นายอำเภอ ผู้ว่าฯ ตอนนั้นคือ คุณสุรพงษ์ ครลัมภ์ คุณทองไสย คนเป่าขลุ่ย มีคุณลุงแถมตีซิม ตา (ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล) ตีระนาด เมื่อก่อนเล่นกันสนุกมาก เล่นที่บ้านหมอธนู เล่นจนแจ้ง (เช้า) เลย ไม่เป็นวันหรรอก เล่นไปก็สนุก ไม่อยากเลิก (สวัสดิ์ ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภณจะฝึกซ้อมดนตรีไทยร่วมกับสมาชิกในวง ได้แก่ ครูกิติ คุปตรัตน์ เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ ครูโสภณ ชื่อต่อชาติ คุณลุงทองแถม ผู้ว่าฯ สุรพงษ์ ครลัมภ์ โดยมากซ้อมในวันเสาร์-อาทิตย์ สถานที่คือหอประชุมประจำอำเภอเมืองเชียงใหม่ หรือบ้านเจ้าวงศ์ (เจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่) เชียงดอยสุเทพ เป็นประจำทุกเดือน

ครูกิติ คุปตรัตน์ คนอุตรดิตถ์ มีอายุแล้ว เป็นสหกรณ์อำเภอ ก็มาตั้งก๊วนกัน มีเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เจ้าเครือแก้ว ครูโสภณ ชื่อต่อชาติ มาจากกรุงเทพฯ มาริเริ่มทำซิมที่เชียงใหม่ มีลุงแถมลีซออยู่ด้วย ตีซิมด้วย เป็นคนภาคกลาง ก็นัดซ้อมเสาร์ อาทิตย์ ช่วงนั้นผู้ว่าสุรพงษ์ ครลัมภ์ เป็นนายอำเภอ ก็ไปซ้อมที่หอประชุม ถ้าบรรเลงเป็นจริงเป็นจังก็จะขึ้นบ้านเจ้าวงศ์ (เจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่) เดือนละครั้ง ทุก ๆ เดือน ไปกินข้าวไปเล่นดนตรีกัน (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกว่า นักดนตรี จะเข้รุ่นเดียวกับเจ้าโสภณ เพิ่งพุ่ม ในจังหวัดเชียงใหม่คือ ครูอัญชัน ปิ่นทอง ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของเจ้าบัวชุม ณ เชียงใหม่ “ทางเหนือก็มีครูจะเข้อยู่คนหนึ่ง ชื่อครูอัญชัน ปิ่นทอง เขารุ่นเดียวกับเจ้าป้านี้แหละ ลูกศิษย์เจ้าบัวชุม ณ เชียงใหม่” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2560)

เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าสุรศักดิ์ได้มีโอกาสพบเจ้าโสภณบ่อยครั้งมาก เนื่องจากเจ้าสุรศักดิ์จะต้องติดตามเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ (บิดาเจ้าสุรศักดิ์) ไปซ้อมดนตรีไทยร่วมกับเจ้าโสภณอยู่เสมอ หากมีการรวมวงใหญ่จะฝึกซ้อมที่บ้านเจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่ ซึ่งเจ้าสุรศักดิ์

รับหน้าที่เป่าขลุ่ย นอกเหนือจากนั้น เป็นการซ้อมที่บ้านของสมาชิกแต่ละท่านหมุนเวียนกัน ในขณะที่นั้นเจ้าสุรศักดิ์ อายุ 12-13 ปี ได้รับเงินรางวัลในการเล่นดนตรีประมาณ 50-200 บาท สมาชิกในวงดนตรีไทย ได้แก่ เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่ (หัวหน้าวง) ครูอัณชัน ปิ่นทอง เป็นต้น

เจ้าป่าโสภา เจอกันบ่อยมาก ตะกอนมีการมีงานจะนัดกัน ตั้งเจ้าสุนทร ปะกันซ้อมดนตรีกันละ นัดซ้อมดนตรีไทย ส่วนมากจะซ้อมดนตรีกัน เล่นดนตรีวงเดียวกัน เพราะว่าลุงเป่าขลุ่ยเพียงออ เจ้าป่าโสภาติดจะเข้ เจ้าสุนทรลือซอด้วง ซอฮู้ ลลับกัน ถ้าในวงใหญ่ ๆ หัวหน้าวงจะเป็นเจ้าไชยสุริยวงศ์ หัวหน้าวงจะตีฉิม ถ้าแหมวงแยกออกมากจะเป็นวงของอาจารย์กิติ คุปตรัตน์ วงของลุงจะเล่นจะซ้อมกันที่บ้านเจ้าไชยสุริยวงศ์ นอกนั้นก็ไปซ้อมเวียนกันไป อย่างของเจ้าไชยสุริยวงศ์จะเล่นส่วนตัวได้ฮู้บ้างไหม เล่นด้วยหัวใจของนักดนตรีนั่นแหละ ก็ดีเต็งหากัน กินเข้าแลงบ้านเจ้าวงศ์ (เจ้าไชย-สุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่) ของครูกิติไปด้วยหัวใจเหมือนกัน แต่ถ้าจ้างไปงานก็ไปอยู่ ทุกงานนั่นแหละ เจ้าป่าโสภาที่ฮู้งานอยู่ งานนี้เนื้อ ขอมาจួយกัน ก่บอกกัน ได้ค่าตัวนักแสดงเป็นสตางค์ ลุงอายุสัก 12-13 ได้ 50 บาทก็ดีใจแล้ว ขึ้นมาถึง 150 บาทคือเยอะมาก เป็นละอ่อนเป็นหื้อเลย หื้อละอ่อนกินขนม 50 บาทพอใหญ่ขึ้นมา 150 บาทพอ 200 บาทพอ มีแหมวงเป็นวงของป้าอัณชัน เป็นก่ติดจะเข้ ป้าอัณชัน ปิ่นทอง นามสกุลเป็นอักษรทับ แม่ของอาจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง สอนอยู่ราชภัฏเชียงใหม่ ชื่อฮู้ดเหมือนลุง เป็นจะตีโตนรำมะนา มีอยู่ 2 วง เพราะป้าอัณชันเป็นเป็นลูกครูรอด แพนป้าอัณชัน ชื่อวิจิต ปิ่นทอง ครูของลุงแหมกำ สอนดนตรีสากลหื้อลุง ลุงเป่าทรัมเป็ต ถ้าอยู่วงเครื่องสายลุงก็เป่าขลุ่ย (สุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าสุริย์ ณ เชียงใหม่ ให้สัมภาษณ์ความทรงจำเมื่อครั้งใกล้ชิดเจ้าโสภาว่า เจ้าสุริย์ได้เคยมีประสบการณ์การร่วมวงดนตรีและได้มีโอกาสออกงานกับเจ้าโสภา เมื่อครั้งเจ้าสุริย์ยังเป็นเด็ก ได้พบเจ้าโสภาย่อยครั้ง เนื่องจากเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ บิดาของเจ้าสุริย์สนิทกับเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม และซ้อมดนตรีกันเป็นประจำ เจ้าสุริย์เคยได้ร่วมแสดงพ็อนน้อยใจยา ในครั้งนั้น เจ้าสุริย์ ณ เชียงใหม่เป็นผู้พ็อน และเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม เป็นผู้ขับร้อง รวมถึงประสบการณ์ออกงานต่าง ๆ

ตอนสมัยเรียนอยู่โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ประมาณเด็กหญิง ไกล ๆ จะเป็นนางสาวอายุ 14-15 ปี ได้ติดตามวงดนตรีไทยของเจ้าสุนทร เวลาเป็นไปปู้ไปแพ้ จริง ๆ เจ้า

ลุง (เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่) จะหื้อเล่นดนตรี หื้อหัดซอด้วง แต่ได้แค่ 2 เพลง แต่บ่
 ได้สตางค์ คนก่บ่หัน พอลุกขึ้นไปพ็อน แต่งหน้างาม แต่งตัวงาม ออกเวทีบู้บ ได้
 สตางค์ ของแบงค์ร้อย เลียบเอาละดนตรี เลยกกลายเป็นจ้างพ็อนไปเหี้ย ไปปะเป็น
 (เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม) ตีบ้านเจ้ายายหลังโหงพัก ไกล ๆ กับเฮือนเพี้ย ติดกับโหงพัก
 เจ้าลุงสุนทรปาชีร์ถึบไป บ้านแต่ ๆ ของป้าริย์ (เจ้าสุรีย์ ณ เชียงใหม่) อยู่ไชยศรี
 ภูมิ แต่เสาร์-อาทิตย์ต้องไป เพราะว่าเป็นตั้งวงซอมนดนตรีกัน เล่นกัน ปากไปเป็นจ้าง
 พ็อนกับเจ้าป้าศิริไล น้องสาวตีเสียไปแล้ว ตัวเป็นใหญ่ เป็นก่พ็อนเป็นน้อยใจยา ป้า
 ริย์ก่เป็นแวนแก้ว เจ้าป้าโสภาเป็นจะเป็นคนฮ้องเพลง ซอล่องน่านเนี้ยะ ปวงดอกไม้
 บทนี้ แล้วหมู่ป่าเขาก่จะซอ มอเป็นมีงานตำอำเภอ เป็นเจิญไปขึ้นเวทีบู้บ ปากก่จะ
 แปลงร่างเป็นพระเอกนางเอก เจ้าป้าโสภาก่บวงเป็นก่จะเล่น มีลุงแถม บุรกีจ เจ้า
 สุนทร ณ เชียงใหม่ มีลุงสุเทพไปด้วย เต้าตีจำได้ นอกนั้นเลือนกลาง มีป้าอัญชัน ลุง
 เล็ก อันนี้เวลาเป็นเจิญไประยะเวลานาน บางครั้งก่ขึ้นบ้านเจ้าไชยสุริยวงค์ ที่ว่าการ
 อำเภอเมือง ตอนนั้นนายอำเภอสुरพงษ์ ครลัมภ์ เป็นเล่นดนตรีได้ ก่มีตีซอ เป็น
 หนึ่งในสมาชิกของวง เล่นบนพระตำหนัก แล้วแต่บางทีมีพระราชาอาคันตุกะหรือ
 เวลาที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 เสด็จฯ ก่ขึ้นไปเล่น วงดนตรีไทยตอนนั้นยังมี นาฏ
 ศิลปก่ยังบ่ได้มาเปิดเตื่อ ตีเป็นแต่เป็นว่าก่มีเจ้าไชยสุริยวงค์เนี้ยะ มีมาเพิ่มก่คือ
 นายอำเภอสुरพงษ์ ครลัมภ์ ตอนหลังเป็นเป็นผู้ว่าฯ เป็นก่จะเล่นดนตรีไทยด้วยกัน
 ปากันไปออกโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง โขยกไป บ่ได้ราบเรียบเหมือนอย่างบะเดี้ยวนี
 กว่าจะไป แต่งตัวจัดงาม ปิดบ้านมาฟ่อทีวีมี 2 สองสี ขาว ดำ งานพระตำหนักภูพิง
 คราชนิเวศน์ ที่ว่าการอำเภอ บ้านเจ้าวงค์ (เจ้าไชยสุริยวงค์ ณ เชียงใหม่) บ้านเจ้า
 โสภา วน ๆ กันไป บ้านครูอัญชัน แล้วแต่เป็นจะนัดกัน บ่มีจำกัด แล้วแต่ความ
 สะดวกของเป็น สมัยนั้นนัดหมายกันบ่มีโทรศัพท์ เป็นจะนัดกันเป็นเตื่อ ๆ เตื่อหน้า
 เอาตีไหน บ้านไผ่ บ่มีฮัลโหลตรงนั้นตรงนี้ เจ็ดวันเว้นตีซอมนดนตรี ก่จะบ่อยมากแต่
 หมู่ป่าจ้างพ็อนจะไปเสาร์อาทิตย์ เพราะจันทร์ถึงศุกร์ ป้าเขาจะเขียนหนังสือ ก่จะ
 เจอเจ้าป้าตุ้ (เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่) เจอหมออรุณทัย เทพหัสติน ณ อุธยา
 เป็นเจ้าของคลินิกฟันข้างเผือก ก่เป็นลูกศิษย์เจ้าโสภาเหมือนกัน ลูกศิษย์แหมคน
 เป็นเภสัชกรร้านขายยาตีเซ็นทรัลแอร์พอร์ท เป็นฝาแฝด (นายไทว์ บุญเฉลย และ
 พลตรี ทัพท์ บุญเฉลย) (สุรีย์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 11 การซ้อมดนตรีไทยที่บ้านครูกิติ คุปตรัตน์ ซอยเทพบุตร อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
(จากซ้าย ครูประเวช กุมุท-ชอด้วง เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่-จะเข้ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่-ซับริ่อง)
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 12 วงเครื่องสายผสมออร์แกน
(เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่ นั่งข้างผู้ซับริ่อง)
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 13 วงเครื่องสายผสมออร์แกน ณ ศาลาวัดสวนดอก (พระอารามหลวง) จังหวัดเชียงใหม่ (เจ้าโสภณ ฌ เชียงใหม่-จะเข้ เจ้าภิญโญ ฌ เชียงใหม่-ฉิ่ง เจ้าอุบลรัตน์ ฌ เชียงใหม่-ขับร้อง อาจารย์พรพรรณ วัฒนายน-ขับร้อง (นั่งติดกับเจ้าอุบลรัตน์) ผู้ว่าฯ สุรพงษ์ ศรีลัมภ์-ออร์แกน เจ้าสุนทร ฌ เชียงใหม่-ขลุ่ย ไม่ทราบชื่อ-ขิม คุณลุงทองแถม บุรกีจ-ซอฮู้ คุณกิตติ คุปตรัตน์-ซอด้วง อาจารย์จันทคาร ทองเขียว-ขิมเหล็ก ไม่ทราบชื่อ-โทนรำมะนา) ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ด้านลักษณะนิสัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภณ เป็นผู้ไม่ถือตนและใจกว้าง ไม่ยึดติดในยศศักดิ์

เจ้าป่าเป็นคนใจกว้าง อยู่กันแบบใกล้ชิด เราก็เคารพท่าน ท่านไม่ให้เรียกเจ้ายาย ให้เรียกเจ้าน้า เด็กสาวดิๆ จะเรียกเจ้ายาย เราก็เรียกเจ้าป่า ครูบาอาจารย์ก็เรียกเจ้าป่าหมด สอนจนกระทั่งป่วย ถ้าพูดกับปู่ก็จะ ป้างั้นป่าจี้ เรียกปู่ว่าอาจารย์ แทนตัวเองว่าป่า ไม่เจ้ายศเจ้าอย่าง (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภณเป็นผู้มีบุคลิกเรียบร้อยตามแบบอย่างเจ้านายฝ่ายเหนือ ชอบร้องเพลงและพ้อนรำ “บุคลิกเป็นเจ้า เรียบร้อย ชอบร้องเพลง ถ้าเพลงสนุก ๆ ก็จะไปรำด้วย พี่เทพ (สามี) ก็จะช่วยตีโทน รำมะนา” (สวัสดิ์ ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ลูกศิษย์ของเจ้าโสภา ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาเป็นผู้ใจดี คุยสนุกและมักมีเรื่องโบราณมาเล่าให้ฟังอยู่เสมอ “เป็นคนใจดี คุยสนุก ตลกตลก ไม่เครียด ท่านจะมีเรื่องตลกมาเล่าให้ฟัง อย่างเจ้าป่าเครือแก้วก็มี แต่ของเจ้าป่าโสภา จะโผงผางหน่อยแต่อยู่กับท่านสนุก ถ้าอย่างเรื่องโบราณท่านจะเล่าตามประสาคนเมือง” (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาเป็นผู้เรียบร้อย และระมัดระวังด้านการพูดออกเสียงให้ชัดเจน หากพูดผิดเจ้าโสภาจะแก้ไขให้ใหม่ “ท่านเป็นคนเรียบร้อย ผู้ดี การพูดเนี้ย เวลาครูพูดผิด ท่านก็จะแก้ไขให้พูดตาม อย่าง ร.เรือ ล.ลิง พูดคะ พูดคะ ท่านแก้ไขให้หมด” (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

นายไทว์ บุญเฉลย ลูกศิษย์ของเจ้าโสภา ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภามีความโอปออ่อนอารี มีความเมตตาต่อศิษย์เสมอ “เจ้าป่าโอปออ่อนอารีนะ ถ้าทั่วไปก็จะรู้สึกว่าตู่ ลึก ๆ แล้ว ใจดี มีเมตตา อยากให้ลูกศิษย์ได้ดีทุกคน นักดนตรีต้องดูหน่อย ลูกศิษย์บางคนจะดีอ แต่จริง ๆ ท่านเมตตา” (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

นายสายัณห์ ไชยิตสกุลชัย ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาเป็นผู้มีอารมณ์ดีและจะดุบ้าง ในเวลาสอนนักเรียนที่เกร “เป็นเป็นคนอารมณ์ดี ยกเว้นเจอช่วงสอน เวลาเป็นทันคนทำผิด” (สายัณห์ ไชยิตสกุลชัย, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2561)

ด้านการแต่งกาย เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม จะแต่งกายเรียบร้อยอยู่เสมอ และมีรสนิยมแบบเจ้านายฝ่ายเหนือ นายสุธี เฟ็งพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาจะออกแบบเครื่องแต่งกายด้วยตนเอง ซื่อเอง ซักเอง และชอบประณีตปรุงแบบโบราณ

เป็นตั้งแต่งของเป็นคนเดียว ออกแบบเอง ดีไซน์เอง เป็นชื่อของเป็นคนเดียว ใผ่ชื่อ หื้อก่บ่ถูกใจ ใผ่ลูกซักหื้อ แต่อย่างใผ่ใหม่ เป็นฮัก เป็นก่ซักมือคนเดียว ใผ่ใผ่ย แต่งตัวดีแบบเจ้าสมัยก่อน มีน้ำปรุง เป็นน้ำแป้งนอนกัน สีเหลือง ๆ หอมเย็น ๆ หอมแบบโบราณ เข้าใกล้นี้ไต่กลิ่นเลย หน้าฮ้อน ๆ ก่ปะเลย หอมเย็นสบาย (สุธี เฟ็งพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาจะสวมกระโปรงเมื่อไปสถานที่ราชการหรือสวมผ้าถุงในเวลาออกงานสังคม และไม่นิยมสวมกางเกง “คุณยายก็จะใส่กระโปรงเรียบร้อย ไม่เคยนุ่งกางเกง นุ่งกระโปรงหรือไม่ก็ผ้าถุง ถ้าไปสอนจะนุ่งกระโปรง

ไปลาธิตๆ ไปงาน แต่ถ้าออกงานพื้นเมือง ท่านก็จะนุ่งซิ่น อยู่บ้านท่านก็นุ่งซิ่น” (จารุลักษณะ
งามลักษณะ, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

ด้านศาสนาและความเชื่อ เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม นัปลือศาสนาพุทธ วัดที่ไปทำบุญประจำคือ
วัดไชยพระเกียรติ ตั้งอยู่ที่ ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นวัดใกล้บ้าน
หลังจากถึงแก่กรรมแล้ว ครอบครัวได้จัดพิธีสวดอภิธรรมและบำเพ็ญกุศลที่วัดดังกล่าว นายสุธิ เฟ็ง
พุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า “วัดไชยพระเกียรติ วัดประจำเป็น ศพกไว้หั้น ตอนนั้นบ้านอยู่
ใกล้วัด” (สุธิ เฟ็งพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

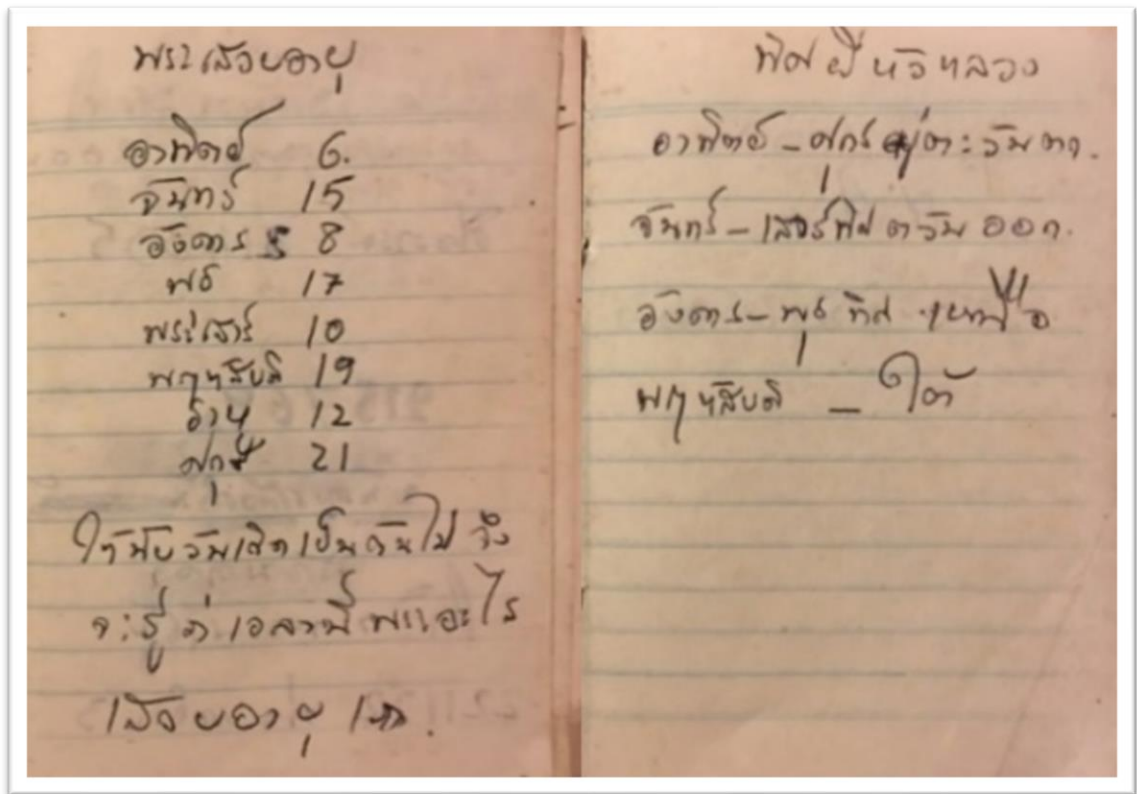
นอกจากนั้นแล้ว เจ้าโสภายังมีความเชื่อส่วนบุคคล ตามความเชื่อของชาวล้านนาโบราณ
นายสุธิ เฟ็งพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภามีความเชื่อด้านฤกษ์ยามและคาถาอาคม
เช่น คาถาเสกสำหรับล้างหน้า คาถาเสกแป้งผัดหน้า และฤกษ์ยามการเดินทาง เป็นต้น

เป็นชอบดวงคาถาอาคม ชอบอย่างป้อจายเนี้ย คาถาอาคมเป็นตึงท่อง ของคลังไสย
ศาสตร์ จะล้างหน้าแปรงฟันก็ต้องเสกคาถาก่อน เป็นจะเสกน้ำล้างหน้า เสกแป้งผัด
หน้า จะเดินออกจากบ้านต้องก้าวขา ขาไหนหายใจผิดกจะบ่ไค่ออก ทื่อเลยเวลา
ไปหน้อย จั้งจกตัก กบ่ได้ บ่ดี บ่ออกเตื่อ รอกำค้อยออก แต่ทื่อเลทลักหน้อยแล้ว
ค้อยออก (สุธิ เฟ็งพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

ภาพที่ 14 เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม เตรียมทำบุญตักบาตร

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธิ เฟ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 15 ตัวอย่างลายมือการจดบันทึกฤกษ์ยาม
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

สรุปได้ว่า เจ้าโสภณ เฟ็งพุ่ม ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการสอนดนตรีไทยที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเมื่อมีเวลาว่างเจ้าโสภณจะซ้อมดนตรีไทยกับสมาชิกในวงอยู่เสมอ ด้านบุคลิก เจ้าโสภณ เฟ็งพุ่ม ผู้ไม่ถือตน ใจกว้าง มีบุคลิกเรียบร้อยแบบเจ้านายฝ่ายเหนือ คุยสนุก มักมีเรื่องโบราณมาเล่าให้ฟัง เจ้าโสภณจะคอยระมัดระวังด้านการพูดออกเสียงให้ชัดเจน เจ้าโสภณมีความโอบอ้อมอารี มีความเมตตาต่อศิษย์ อารมณ์ดี แต่จะดุบ้างในเวลาสอนนักเรียนที่เกเร ด้านการแต่งกาย เจ้าโสภณเป็นผู้มีการแต่งกายสุภาพ สวมชุดกระโปรงในเวลาไปทำงานหรือเข้าสถานที่ราชการ ในเวลาออกงานสังคมเจ้านายฝ่ายเหนือหรือเวลาพักผ่อนอยู่บ้านจะสวมชุดพื้นเมืองหรือนุ่งผ้าซิ่น และเจ้าโสภณชอบประพรมน้ำปรุงตามโบราณนิยม ด้านศาสนาเจ้าโสภณนับถือศาสนาพุทธ แต่มีความเชื่อด้านฤกษ์ยามตามแบบชาวล้านนาโบราณ

2.5 บั้นปลายชีวิต

ในช่วงบั้นปลายชีวิต เจ้าโสภา เพ็่งพุ่ม ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยด้วยโรคเนื้องอกในสมอง เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (โรงพยาบาลสวนดอก) จังหวัดเชียงใหม่ หลังเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลากว่า 1 ปี ได้กลับมารักษาตัวที่บ้านครุสภาเป็นเวลา 6 เดือน ด้วยผลกระทบจากโรคเนื้องอกในสมองทำให้เจ้าโสภา เพ็่งพุ่ม มีอาการอัมพาต

ตอนแรกเจ็บหัวก่อน ลุง(นายสุธี เพ็่งพุ่ม)พาไปเอ็กซเรย์แล้วก็มีเนื้องอกที่สมอง
ก็เลยเอาฟิล์มไปหาหมอที่โรงพยาบาลสวนดอก หมอก่เลยสั่งนอนโรงพยาบาล จะผ่าตัดก็ได้
ตอนนั้นเป็นอายุนักแล้ว 70 ปลายแล้ว ก็ศึกษาประกอบโดยการฉายแสง ประกอบ
มาเรื่อย ๆ อยู่โฮงยาเป็นปีป้าย จนบ่ไหวก่เอาบ่ก็มาอยู่บ้าน ออกมานอนบ้านได้ 6
เดือนก็เสียที่บ้านนี้ แต่ก่อนเสียเป็นอัมพาต ไปไหนมาไหนบ่ได้เลย (สุธี เพ็่งพุ่ม,
สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

นายสุธี เพ็่งพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ได้ดูแลอย่างใกล้ชิด จนกระทั่งเจ้าโสภาถึงแก่กรรม วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2533 สิริรวมอายุได้ 75 ปี 9 เดือน ครอบครัวได้จัดพิธีสวดอภิธรรมบำเพ็ญกุศล ณ วัดไชยพระเกียรติ ตำบลศรีภูมิ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลา 7 วัน และกำหนดการฌาปนกิจ วันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2533 ถือเป็นงานสูญเสียอย่างยิ่งต่อครอบครัวและบรรดาลูกศิษย์ ระหว่างพิธีสวดอภิธรรมมีการบรรเลงดนตรีวงเครื่องสายไทย วงอังกะลุง การแสดงระหว่างสวดอภิธรรมทุกวัน จากนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะลูกศิษย์ ผู้ใกล้ชิด และการแสดงโขนหน้าไฟ จากวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ จัดขึ้นอย่างสมเกียรติ

ภาพที่ 16 วงเครื่องสายไทย ร่วมบรรเลงในพิธีสวดอภิธรรมศพ เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 17 การแสดงฟ้อนเมือง ก่อนพิธีประชุมเพลิง เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

หลังจากเสร็จพิธีฌาปนกิจ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ (ธิดาเจ้าโสภากา) ได้นำอัฐิไปลอยอังคารที่ประเทศอังกฤษ “อัฐิเป็นเอาไปตั้งอังกฤษตวย เอาไปลอยอังคารตั้งอังกฤษ เพราะเป็นสังไว้ว่าบ่หื้อเอาไปใส่กู๋ (กู๋เจ้าหลวง) จริง ๆ แล้วต้องอยู่กับกู๋เจ้าบุรีรัตน์” (สุดาพร ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2561)

และเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2557 บรรดาลูกศิษย์เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม ได้ร่วมใจจัดงาน “100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภากา ณ เชียงใหม่” ณ ศาลาวัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ภายในงานประกอบด้วยพิธีทางศาสนา ทำบุญครบรอบอายุ 100 ปี เพื่อเป็นการระลึกถึงเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ภายในงานมีการบรรเลงดนตรีและการแสดงจากบรรดาลูกศิษย์อย่างอบอุ่น

ภาพที่ 18 บรรยากาศงาน 100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภากา ณ เชียงใหม่
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์
วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

สรุปได้ว่า บั้นปลายชีวิตของเจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม พบอาการป่วยด้วยโรคเนื้องอกในสมอง เข้ารับการรักษา ณ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (โรงพยาบาลสวนดอก) เป็นเวลากว่า 1 ปี และกลับมารักษาตัวที่บ้านครุสภา กระทั่งถึงแก่กรรมอย่างสงบ วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2533 สิริรวมอายุ ได้ 75 ปี 9 เดือน ครอบครัวได้จัดพิธีสวดอภิธรรมบำเพ็ญกุศล ณ วัดไชยพระเกียรติ และบรรดาลูกศิษย์ได้ร่วมกันจัดงาน “100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภากา ณ เชียงใหม่” ขึ้น เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2557

2.6 ประวัติผลงาน

เจ้าโสภากา เพ็ญพุ่ม มีผลงานทั้งด้านดนตรีพื้นเมือง ดนตรีไทย และการแสดง ผู้วิจัย
แบ่งออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

- 2.6.1 ผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดง
- 2.6.2 ผลงานด้านวิชาการ
- 2.6.3 ผลงานด้านการควบคุมการบรรเลงและการแสดง

2.6.1 ผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดง ได้แก่

1. การบรรเลงดนตรีไทย เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530 ณ สมาคมนิสิตเก่า
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคเหนือ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรง
พระกรุณาทรงขอด้วงร่วมด้วยสมาชิกวงดนตรีไทยอาวุโสครั้งนั้น ประกอบด้วย เจ้าโสภากา เพ็ญพุ่ม
(ณ เชียงใหม่) คุณจงจิตร ครูพรสวรรค์ ครูกิตติ คุปตรัตน์ นายสุเทพ เพ็ญพุ่ม ภราดาบัญญัติ
โรจนารุณ อธิการโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย คุณวรศักดิ์ นิมานันท์ อดีตรองประธานสภา
ผู้แทนราษฎร คุณทองแถม บุรกิจ มาสเตอร์ไพศาล ทศนย์ม และครูดนตรีไทยโรงเรียนวัฒโนทัย
พายัพ

ภาพที่ 19 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ทรงขอด้วงร่วมกับสมาชิกวงดนตรีไทยอาวุโส

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก หันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

2. การบันทึกเสียงเพลงม่านม้วยเชียงตา

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ได้บรรเลงจะเข้ในการบันทึกเสียงเพลงม่านม้วยเชียงตา เผยแพร่ให้กับ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร กรุงเทพมหานคร ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า

มีรถมาอัดเทป (แถบบันทึกเสียง) ม่านม้วยไป คุณประหยัดมาเล่น ตา (ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล) ตีระนาด เจ้าสุนทรลีซอ เจ้าโสภากลั่นด้วย ม่านม้วยเชียงตามีเปลี่ยนเสียงก็ ึ่ง ๆ เอาระนาดเข้าไปคุมก็อัดไป วิทยาลัยประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) เมื่อสมัยก่อนกรุงเทพฯ ยังไม่มีเพลงพื้นเมือง น้องชายครูรอด ครูฉัตร ครูช่อ อยู่เชียงใหม่มาก่อน แล้วลงไปอยู่กรุงเทพฯ ก็เอาเพลงเชียงใหม่ไปเล่น ตอนนั้นไม่มี แล้ว ขนาดอาจารย์กิติ คุปตรัตน์ ปีเดียวกันยังเสียชีวิตไปแล้ว (สวัสดิ์ ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

3. การบรรเลงดนตรีไทยออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง

จากการได้รับการติดต่อให้นำวงดนตรีไทยไปบรรเลงออกอากาศ จาก โดยคุณชาญ ศิโรรส เพื่อนของอาจารย์ศรีธร สุวรร ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในขณะนั้น และครูกิติ คุปตรัตน์ ทำให้สถานีโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง มีรายการดนตรีไทย สำหรับงานที่ได้รับการติดต่อให้ไปบรรเลงเป็นงานวันสำคัญต่าง ๆ เช่น การบรรเลงถวายพระพร เนื่องในงานดาราจักรมีรำลึก ราว พ.ศ. 2521 การบรรเลงถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 เนื่องในงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยใช้วงเครื่องสายผสมซอสามสาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า

คุณชาญ ศิโรรส พ่อเลี้ยงเมืองเชียงใหม่ เพื่อนของอาจารย์ศรีธร สุวรร ผู้อำนวยการ โรงเรียนสาธิต มช. (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) คู่กับครูกิติ ก่อนหน้านี้อยู่ลำปางมาก่อน ก็ตั้งวงดนตรีไทยเหมือนกัน พอมาอยู่เชียงใหม่ก็ วม ๆ กันอีก พอดีช่อง 8 เปิด ก็ได้มาเล่น ภายใต้การแนะนำของคุณชาญ กับครูกิติ นั้นแหละ (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ถือเป็นหนึ่งในสมาชิกวงดนตรีไทยรุ่นแรก ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง (ภาพขาวดำ) ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า

น่าจะเป็นรุ่นแรกนะ มีคุณลุงแถม ครูกิติ คุปตรัตน์ อาจารย์ประหยัด เสียชีวิตกันไปหมดแล้ว รุ่นแรกช่อง 8 มี ผู้ว่านิรันดร ชัยนามและภริยา คุณพิสมัย ตีโทนรามะนา ครูศุภวัฒน์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ) อยู่ชลบุรี สอนอยู่ด้วยกันที่โรงเรียนสาธิต มาเรียนกับเจ้าโสภ ฆอบร้อง อาจารย์โสภณ ชื่อต่อชาติ เล่นออร์แกน คนเล่นไม่มีหรอก (สวัสดี ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 20 นักดนตรีไทยรุ่นแรกที่ออกอากาศสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง และคณะผู้ประสานงานได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก หันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 21การบรรเลงดนตรีไทย งานดารารคีพี่รำลึก ณ สถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปางได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก หันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

4. ผลงานด้านการบรรเลงทั่วไป

ผลงานด้านการบรรเลงทั่วไป เช่น งานรับเสด็จพระราชอาคันตุกะ ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ และงานบรรเลงทั่วไป เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าสุรศักดิ์ ได้มีโอกาสไปบรรเลงดนตรีไทยรับเสด็จพระราชอาคันตุกะและบุคคลสำคัญที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์มีอยู่บ่อยครั้ง พร้อมทั้งมีการถวายเลี้ยงพระกระยาหารแบบขันโตกดินเนอร์ ในครั้งนั้นมีการแสดง ได้แก่ ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ขบวนแห่ขันโตก และวงเครื่องสายไทยเจ้านายฝ่ายเหนือบรรเลงขับกล่อม ผู้บรรเลงประกอบด้วย เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ครูอัญชัน ปิ่นทอง เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่ ผู้ว่าฯ นิรันดร ชัยนาม เป็นต้น ต่อมาภายหลังการรับเสด็จพระราชอาคันตุกะหรือบุคคลสำคัญ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่รับภาระในการจัดการแสดง

ลุง (เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่) ขึ้นพระตำหนักตั้งแต่ลุงยังบ่เล่นดนตรี จันเล่นดนตรียาวมาจนถึงกษัตริย์อังกฤษเคยมาประทับ ก่ฮับเสด็จตีเจียงใหม่ บ่อยมาก แทบทุกปี ป้าริย์ (เจ้าสุริย์ ณ เชียงใหม่) ก่ไปฟ้อนฮับเสด็จฯ 400-500 คน ตีสนามบิน แล้วมะคีนบนพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ก่จะมีการเลี้ยงขันโตกดินเนอร์ ซึ่งก่เกิดจากพระตำหนักนี้แหละ ดีเฮาหันทุกวันนี้ก่เริ่มมาจากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ก่อน ฮับอาคันตุกะบนนั้น สมัยผู้ว่าฯ นิรันดร ชัยนาม มีกล่องตั้งโนง ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน แห่ขันโตกไปวาง แล้ววงเครื่องสายไทยของเจ้านายฝ่ายเหนือก่เล่นดีท่อนก ตรงลานก่จะเป็นขันโตก แต่ลุงไปเป็นแขก นั่งร่วมโตกกับเจ้านายฝ่ายเหนือเขา นักดนตรีก่ประจำวง วงหัวหน้าไชยสุริยวงศ์ก่บวงป่าอัญชัน เปลี่ยนกันขึ้นไปเล่น เวลาซ้อมเตรียมขึ้นพระตำหนักก่ไปซ้อมที่บ้านเจ้าไชยสุริยวงศ์ทุกครั้ง ผู้ว่าฯ นิรันดร ชัยนาม เป็นผู้ว่าฯ อยู่เชียงใหม่ จันกระทั่งเกษียณเลย บ่ได้ย้ายไปไหนเลย มีความสำคัญต่อเจ้านายฝ่ายเหนือเยอะมาก ผู้จากไปทั้งนั้นเลย เหลือบ่ก่คน คนในวงเครื่องสายไทยรุ่นแรก ๆ ก่ตายกันไปหมดละ ช่วงหลัง ๆ ดีป่าโสภากอายุนักเข้า วงก่บ่ค่อยได้เล่นกันบ่อย หลังจากตีมี ว.นศ. (วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่) เข้ามา การฮับแขกพระตำหนักก่เปลี่ยนไป เวลาเจ้านายมาจะใจวิทยาลัยนาฏศิลป์(เชียงใหม่) แต่เจ้าสุนทรเป็นก่สอนอยู่ดีหั้น ช่วงงานพระตำหนักตีฮับใช้พระเจ้าอยู่หัวก่น้อยลง เป็นบ่ค่อยเสด็จฯ ละ เพราะอายุนักขึ้น ถ้ามากจะเป็นพระราชอาคันตุกะ บ่อยมาก (สุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

นอกจากงานรับเสด็จที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ก็มีงานบรรเลงวงเครื่องสายไทยในโอกาสต่าง ๆ ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า

เล่นในจังหวัดเชียงใหม่แหละ บางทีก็หาไปที่อำเภอฝางบ้าง แต่ก่อนติดต่อครูรอด ได้ค่าตัว 10 บาท เล่นงานขึ้นบ้านใหม่ ตอนอยู่กับครูรอด ถ้าแขกบ้านแขกเมืองมาก็จะเอาฟ้อนรำของวัฒนธรรมโน่นๆ ไปที่เดียว เพราะครูรอด พี่อัญชันสอนอยู่ที่นั่น พวกมาน้อยเชียงตุง สาวใหม่ยังไม่มี สาวใหม่ที่มีตอนนาฏศิลป์มาตั้ง ขึ้นไปฟ้อนบนดอยพระตำหนัก แขกมากก็ต้องไป ไปทุกครั้ง สมัยก่อนมีงานบ่อย ไม่ได้เงินหรอก บางทีไปช่วย เขามีเงินเดือนกินกันทั้งนั้น ตาไม่มีกับเขา แต่พวกเขาตามก็ต้องไป (สวัสดิ์ ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

5. การแสดงละคร

เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม มีความสามารถด้านการแสดงละคร เนื่องจากเจ้าโสภาสามารถขับร้องเพลงละครได้ไพเราะและมีรูปร่างสูงใหญ่ จึงได้รับบทเป็นนายร้อย ในละครเรื่องสาวเครือฟ้า และครั้งหนึ่งเคยได้แสดงละคร เรื่องมะเมียะ รับบทเป็นแม่ของมะเมียะ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7

นายสุธี เพ็ญพุ่ม (บุตรเจ้าโสภา) ให้สัมภาษณ์ว่า “สมัยก่อนแม่เป็นพระเอก เกยไปเป็นดารา ช่อง 7 เป็นมาถ่ายละครเรื่องมะเมียะ เป็นมาสัมภาษณ์ที่เชียงใหม่ เป็นเลยเอาไปเล่นโดย เอาไปเป็นแม่มะเมียะ ตอนนั้นอายุสัก 40-50” (สุธี เพ็ญพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า

เมื่อก่อนเจ้าข้าเล่นเป็นนายร้อย แลนทวิ ยังเคยร้องเพลงละครให้เราฟังเลย ตั้งแต่ นายร้อยลงรถไฟมา ตอนนั้นเจ้าข้าเล่นเป็นพระเอก แต่ก่อนนี้ไม่เหมือนที่เราเล่นในโรงละครนะไม่ได้เล่นเป็นเรื่อง แต่เล่นเป็นตอน ๆ เคยเล่นเป็นพระเอก เพราะว่าท่านรูปร่างสูง Smart แบบผู้ชาย แล้วก็ร้องเพลงละครให้ฟัง ตั้งแต่ นายร้อยก้าวลงมาจากรถไฟเชียงใหม่ ร้องเพลงว่าตอนนี้อยู่มาเชียงใหม่กำลังจะไปไหน แล้วเจ้าข้าก็ร้องเพราะด้วย (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

ภาพที่ 22 เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ในบทแม่ของมะเมียะ
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดงของเจ้าโสภา ประกอบด้วย การบรรเลงดนตรีไทย เมื่อ พ.ศ. 2530 ณ สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคเหนือ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาทรงขอด้วงร่วมด้วย การบรรเลงจะเข้บันทึกเสียงเพลงม่านม้วยเชียงตา ทั้งยังเป็นหนึ่งในสมาชิกวงดนตรีไทยรุ่นแรกที่ได้ออกอากาศสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง งานที่ออกอากาศ เช่น งานดารารัตน์มีรำลึก ราว พ.ศ. 2521 งานวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 งานรับเสด็จพระราชอาคันตุกะและบุคคลสำคัญ ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ นอกจากนี้เจ้าโสภายังมีความสามารถด้านการแสดงละคร รับบทเป็นแม่ของมะเมียะ ในละครเรื่องมะเมียะ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 และรับบทนายร้อย ในละครเรื่องสาวเครือฟ้า

2.6.2 ผลงานด้านวิชาการ

1. การเป็นวิทยากร

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายบทสักวา เนื่องในงาน “ภาษาไทยไพเราะ” จัดขึ้นโดยคุณหญิงผะอับ โปะชะกฤษณะ ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า “เคยเชิญไป ภาษาไทยไพเราะ คุณหญิงผะอับ” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

การบรรยายบทสักวาในครั้งนั้นได้รับเสียงตอบรับอย่างดี เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ได้เลือกใช้เพลงจระเข้หางยาว ทางสักวา เป็นตัวอย่างประกอบการบรรยาย ผู้บรรยายจะเห็นในวันนั้นคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์

มีอยู่ครั้งหนึ่ง สำนักหอสมุด มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เชิญเจ้ายายไปเล่น เจ้ายายก็ไป ท่านก็บอกให้ครูไปด้วย แล้วท่านก็บรรยาย ตอนแรกเจ้ายายให้ครูเล่นก่อน เพลงจระเข้หางยาว ทางสักวา คนก็ปรบมือ เสร็จแล้วเจ้ายายก็มาเล่นต่อ เพลงลาวแพน คนก็ปรบมือกันใหญ่ คนก็บอกว่าเอาอีก ๆ เจ้ายายก็บอกให้ลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) เล่น ก็ถามว่าให้เล่นอะไร ก็บอกจระเข้หางยาว ทางสักวา ก็เป็นอะไรที่จำได้ เพราะว่าคนชื่นชมกันมาก ได้ของขวัญมาเป็นแอปเปิ้ลลงรักปิดทอง ยังเก็บไว้อยู่เลย เป็นเครื่องเงินวัลลายสีดำ ๆ (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

2. การปรับปรุงบทร้องเพลงน้อยใจยา

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม มีผลงานการปรับปรุงเพิ่มเติมบทร้องเพลงน้อยใจยา พระนิพนธ์ในพระราชชายา เจ้าดารารัศมี พร้อมทั้งผลงานการประพันธ์บทร้องเพลงน้อยใจยา ซึ่งประพันธ์ขึ้นสำหรับงานประกวดดนตรีพื้นเมืองที่ตลาดสันป่าข่อย ดังนี้

1) การปรับปรุงเพิ่มเติมบทร้องเพลงน้อยใจยา เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2527
มีบทร้องเดิมดังนี้

ปวงดอกไม้ เบ่งบานสลอน หมู่ภรรยาผู้ฝังสอไส้ ดอกพิกุลของปี่ตันใต้ ลมบี๊ดไม้
มาสู่บ้านตุ้ ฮู้แน่ซัดเข้าโสดสองหู ว่าสิ่งมปูกบ้ำเก้าเน็ง (รับสองเทียว) เก้ามันต่าย
ป้ายมันแข็ง ลำกึ่งเน็งไหวกัณฑ์ตวยแนว ดอกพิกุลก็คือดอกแก้ว ไปเป็นของเป็นแล้วเหนอ

แต่มีแก้วหนึ่ง ซากมันบ่ถอน บ่ไหวเพื่อนคอน เตี้ยหมั้นแต่แล้ว ตามกำลม ตั้บึด ออกเข้า มีแต่แก้วไหวหวนคอนเพื่อน กิ่งมันแคบแซเสลือน บ่เหมือนลมเจย ลำเภยก่าจ่า นั้น ใจดำยงน้องหมิมเตี้ยหมั้น บ่เป็นของเป็นคนใด บังเย็นกระจ๊กแวนแก้วเงาใส บ่ไหว คอนเหลียง จ้ายเหนอ

ตั้บี่น้อยจะขอลาม ต่อมกำลมเป็นมาเล่าอู้ ว่านายมีจู้บ้านวังสิงห์คำ ฝ่ายตรงปู้น เป็นมาใส่มาจ่า บ้านวังสิงห์คำ เป็นมาหมั้นกไว้แล้ว ฝ่ายป้อสาว น้องนางแวนแก้ว ก่ตกลงแล้วบ่ใจกาหา เป็นจ๊กกั้นแรกแต่งกานวิวาท์ เมื่อใดจา ปี้ไคอู้แก้ว ตั้บี่จ่า สมเปิง เจ้า เพาะเขียนเข้าของเงินทอง ฝ่ายตางนาย เสาบ่หมายเกี่ยวข้อง มาจะหมองตำถ้อยเหนอ

ตั้บี่น้อยนี้บ่สาไหลหลง กานตกลงกยังบ่แล้ว จึงได้เจิญตั้บี่มาห้วยแก้ว ก่เพาะไคอู้คำฟูคำจ่า จึงเจิญน้อยปี้มาเปึกษา จะว่าใดจา ตั้บี่น้อยกไคอู้ กานตีมากยัง ฟูอู้ จะเอาเป็นจู้ กาวาเอาเป็นเมีย หรือจ๊กปล้าง สิมลายหายเสย จาเอาเป็นเมียกาวา ละก่เทียแล้ว หรือจ๊กเอาเป็นเมียนางจ้างแก้ว ไว้เป็นกูกู้ซ้าง เตียมคิง ขอบอกนายหื้อแน ใจจิ่ง ย่าอำพางนาฏ น้องเหนอ

บ่จู้หลอนน้อง หื้อหม่นหมองหมาง บ่ล่อลวงลาง แม่นางช่างแคว้ ปี้หมายเอาเป็น เมียนางจ้างแก้ว บ่หื้อคาคแคว้เรื่องกำลีเน กอนแก้วน้องใจยังบ่แหว หล้างสมคะเน เหมือนปี้กิดเล่า

หลอนว่าปี้จู้หรือยังหลายเจ้า ขอหื้อฟ้าผ่าตั้แม่เมียตาย ลูกแม่ยังอู้เล่นก่บ่ตาย ลูกบ้อจายผู้แต่บ่ฟง ถอนว่านายตาย ไปเป็นไก่อคัง ปี่น้อยขอตายไปเป็นคิน อู้บ่ถูก วันพุกค้อยมาขึ้น อู้กั้นเมื่อคิน แล้วค้อยมาขึ้นก่เมื่อเจ้า กานฮักกั้นปี้กับตึงเจ้า เปรียบเทียบเหมือนเหลากับบ่าง (ขวด) ปากกำใด ปี้ก่ตึงไฝอ้าง บ่ใจจ่างจาก น้องเหนอ (โสภา ณ เชียงใหม่, 2527)

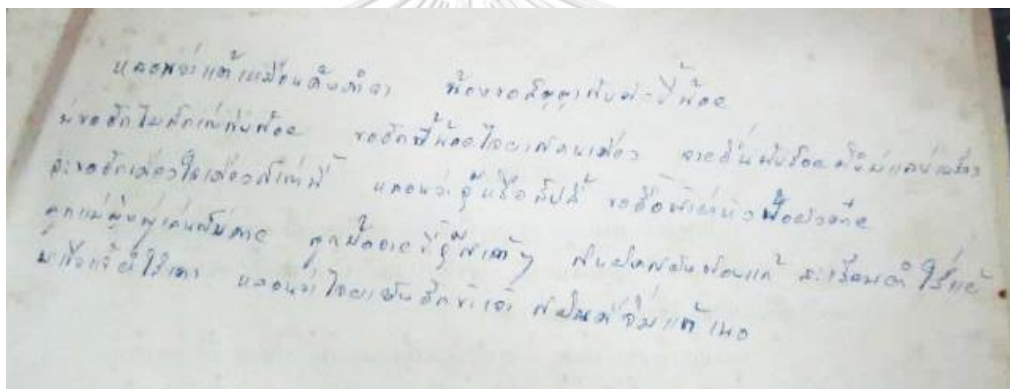
บทร้องเพลงน้อยใจยา เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ปรับปรุงเพิ่มเติม ดังนี้

หลอนแต่ว่าเหมือนดั่งคำลา น้องขอสัญญากับตั้บี่น้อย บ่ขอฮักไผซ๊กเต้ากึ่งก้อ ขอฮักปี่น้อยใจยากคนเดียว จายอื่นนบ่ร้อย ตึงบ่แลบ่เหลียว จะขอฮักเดียว ใจเดียว ก่เท่านี้

หลอนว่าจู้หรือสัปลี่ ขอฮื้อฟ้าผ่าหัวบ้อผัวตาย ลูกแม่ญิงผู้เล่นก่บ่ตาย ลูกบ้อจาย ชี้จู้ก่แต่ ๆ กั้นกยังตึงแก๊ สะเรียมย่าใส่แย้ บะเชื่อแจ้ย่าใส่เตา หลอนปี่น้อยใจยา ฮักแต่ ข้าเจ้า ก็ยินดีจิมแต่เหนอ (โสภา ณ เชียงใหม่, 2527)

2.) บทร้องเพลงน้อยใจยา เจ้าโสภาประพันธ์ขึ้นใหม่ สำหรับงานประกวดดนตรีพื้นเมืองที่ตลาดสันป่าข่อย เมื่อวันที่ 9-16 เมษายน พ.ศ. 2527 และได้มอบให้ชมรมอนุรักษ์ดนตรีนาฏศิลป์เชียงใหม่ ไว้เป็นที่ระลึก มีบทร้องดังนี้

ปู้ฮู้หนึ่งน้องฮู้สอง เฮาควรตรองเอาไว้ อันใดบ่ดีตีแก้ไขได้ ก่กวนแก้ไขกันเหี้ย
จะไปป้อยปะละไว้ หมูเฮายังมีกโเดียว เขี้ยจ้วยกันเขี้ย มาต่อเติมเหี้ยหือมันดีเหลือเก่า
ป่ถ้ามาอายุ เฮาหมู่เดียวกัน มาจ้วยสร้างสรรค์หือมันดีแต่ ๆ เจ้าสุนทรเป็นตึง
จ้วยแก้ เรื่องทำนองเพลงเก่า เหนอนาย มาเตอะปี่น้อง หมูเฮาตั้งหลายตึงยั้งตึงจาย
บ่มีความรังเกียจ วาง เพลง กำสมกำฝากบใจมันยากหัวใจ จ้วยกันแก้ไข มันตึงจะดีแต่ ๆ
จิมแล่นหอ เป็นหลักเป็นต่อข้าขอยกเว้น (โสภา ณ เชียงใหม่, 2527)

ภาพที่ 23 การปรับปรุงบทร้องเพลงน้อยใจยา

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก พันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

3. การประพันธ์บทกลอนสำหรับประกอบการบรรเลงและการแสดง

เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ได้ประพันธ์บทกลอนสำหรับประกอบการแสดงในวันสำคัญ ได้แก่ การประพันธ์ บทกลอนถวายพระพร พระราชชายา เจ้าดารารัศมี และบทกลอนถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9

1.) บทกลอนถวายพระพร พระราชชายา เจ้าดารารัศมี แต่งเมื่อ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ชับร้องและบรรเลง ณ สวนเจ้าสหาย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีบทร้องดังนี้

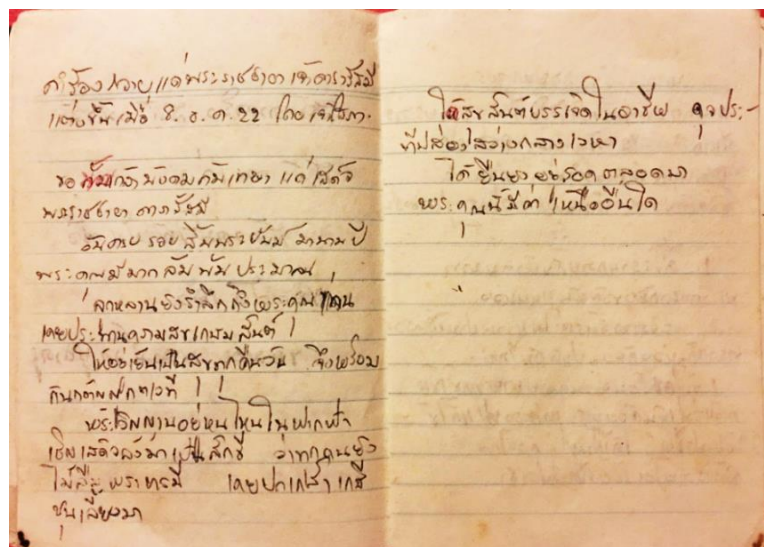
ขอน้อมเกล้าบังคมก้มกรา
วันครบรอบสิ้นพระชนม์มานานปี

แต่เสด็จพระราชชายาดารารัศมี
พระคุณมีมากล้นพันประมาณ

ลูกหลานยังรำลึกถึงพระคุณท่าน
ให้อยู่เย็นเป็นสุขทุกคืนวัน
พระวิญญูณอยู่ไหนในปากฟ้า
ว่าทุกคนยังไม่ลืมพระบารมี
ให้สุขสันต์บรรเจิดในอาชีพ
ได้ยืนยงอยู่รอดตลอดมา

เคยประทานความสุขเกษมสันต์
จึงพร้อมกันกตัญญูกตเวที
เชิญเสด็จลงมาเป็นสักขี
เคยปกเกล้าเกษีซุบเลี้ยงมา
ดูจประทีปส่องสว่างกลางเวหา
พระคุณนี้มีค่าเหนืออื่นใด

(โสภา ณ เชียงใหม่, 2522)

ภาพที่ 24 บทกลอนถวายพระราชชายา เจ้าดารารัศมี

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

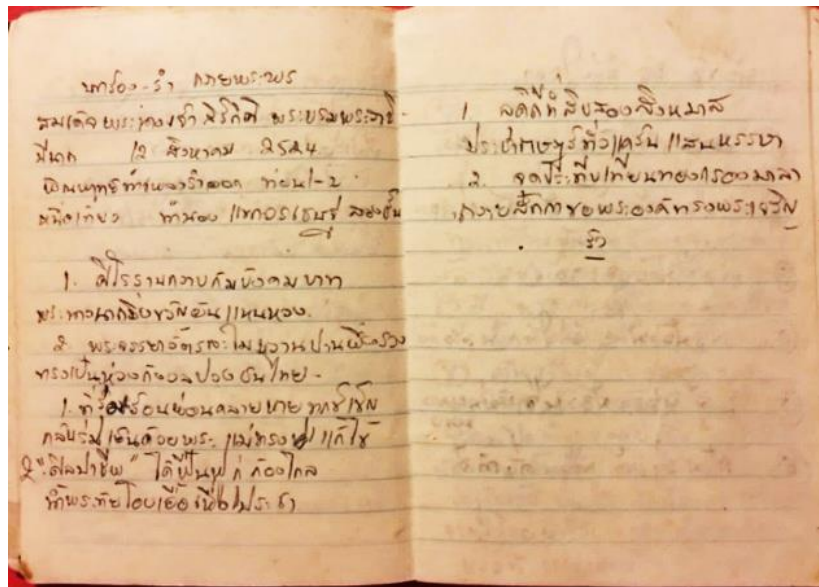
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.) บทกลอนถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9
แต่งเมื่อ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2524 ขับร้องและบรรเลงในเพลงแขกบรเทศ สองชั้น มีบทร้องดังนี้

คีโรราบกราบกำบังคมบาท
พระจรรยาวัตรละไมหวานปานผึ้งรวง
ที่ร่มร้อนผ่อนคลายหายทุกข์เข็ญ
“ศิลปินาชีพ” ได้พินพิญ่ก้องไกล
สดุดีที่ลิบสองสิงหามาล
จุดประทีปเทียนทองกรองมาลา

พระนางนาถมิ่งขวัญอันแหนหวง
ทรงเป็นห่วงกังวลปวงชนไทย
กลับร่มเย็นด้วยพระแม่ทรงแก้ไข
น้ำพระทัยโอบเอื้อเพื่อประชา
ประชาราษฎร์ทั่วแคว้นแสนทรธา
ถวายสักกาขอพระองค์ทรงพระเจริญ

(โสภา ณ เชียงใหม่, 2524)

ภาพที่ 25 บทกลอนถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ผลงานด้านวิชาการของเจ้าโสภกา ประกอบด้วย การเป็นวิทยากรบรรยายบทสัทิวาในงาน “ภาษาไทยไพเราะ” โดย คุณหญิงผะอับ โปะชะกฤษณะ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้บรรเลงจะเข้าประกอบการบรรยาย คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ การปรับปรุงเพิ่มเติมบทร้องเพลงน้อยใจยาและการประพันธ์บทร้องเพลงน้อยใจยาขึ้นสำหรับประกวดดนตรีพื้นเมือง เมื่อ พ.ศ. 2527 การประพันธ์บทกลอนสำหรับประกอบการบรรเลงและการแสดงสำหรับวันสำคัญ ได้แก่ บทกลอนถวายพระพร พระราชชายา เจ้าดารารัศมี และบทกลอนถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9

2.6.3 ผลงานด้านการควบคุมการบรรเลงและการแสดง

1. การควบคุมวงดนตรีไทยในการบรรเลงรับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เนื่องในโอกาสพระราชทานปริญญาบัตรประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้วงดนตรีไทยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า “งานหลักของดนตรีไทยก็มีงานพระราชทานปริญญาบัตร วันที่ 24 มกราคม ของทุกปี จัดที่ศาลาอ่างแก้ว งานหลักจะต้องไปเล่นดนตรีไทยรับเสด็จ

ในหลวงรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า งานพระราชทานปริญญาบัตร ซึ่งเราก็ไปมาทุกปี น่าจะตรงกับวันเสาร์ งานทางการก็เป็นวงสาธิต ไปพร้อมกับลูกศิษย์ที่เจ้ายายสอน ลูกศิษย์เจ้ายายทั้งนั้น ก็เล่นไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเสด็จมา ในหลวงท่านเสด็จก็ช้าวอ ๆ ปี 2532 มีในหลวง พระราชินี ทุกปี เล่นรับฯ ไม่มีส่ง ฟ้าหญิงจุฬารณก็เคย (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

2. การควบคุมการบรรเลงดนตรีไทยในงานกิจกรรมประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ งานเปิดอาคารเรียน งานแต่งงาน งานกฐิน ผ้าป่า งานแห่เทียนพรรษา งานสวดอภิธรรม ซึ่งจะออกงานพร้อมกับอาจารย์พรพรรณ วัฒนายน อาจารย์สอนฟ้อนรำ

นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม ให้สัมภาษณ์ว่า หากมีงานกฐิน ผ้าป่า หรืองานแห่เทียนเข้าพรรษา จะฝึกซ้อมและควบคุมการแสดงพร้อมกับอาจารย์พรพรรณ วัฒนายน “ถ้ามีไปแสดงจะเป็นงานกฐิน ผ้าป่า จะฮับพร้อมอาจารย์พรพรรณ วัฒนายน ดีสอนฟ้อนรำ ถ้าโฮงเฮียนมีงานพรรษา ขบวนรำก็จะรำ ขบวนเล่นดนตรีก็จะไปเล่นตวย เป็นงานโรงเรียน” (ปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

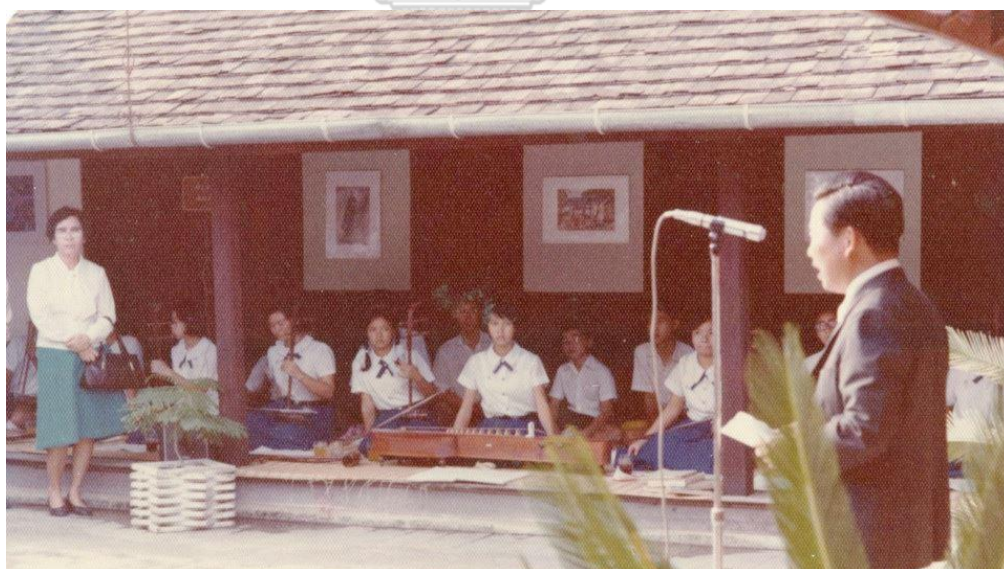

ภาพที่ 25 เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม อาจารย์พรพรรณ วัฒนายน กับคณะแสดง ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

3. การควบคุมการบรรเลงทั่วไป ได้แก่ การควบคุมวงดนตรีไทยออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง ซึ่งเจ้าโสภากเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยทั้งในนามของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย โดยมีบริษัท บุญรอด เบฟเวอเรจ จำกัด เป็นผู้สนับสนุนหลัก

ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “เจ้ายายออกทีวีในนามของตัวเอง ออกในนามของมงฟอร์ตไทย แต่ของ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) จะเป็นเรื่องของบริษัทบุญรอด เป็นสปอนด์เซอร์” (นิภาพรรณ โอศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

ผลงานด้านการควบคุมการบรรเลงและการแสดงของเจ้าโสภา ประกอบด้วย การควบคุมวงดนตรีไทยบรรเลงรับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ในงานพระราชทานปริญญาบัตรประจำปีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การควบคุมการบรรเลงกิจกรรมประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ งานเปิดอาคารเรียน งานแต่งงาน งานกฐิน ผ้าป่า งานแห่เทียนพรรษา และการควบคุมการบรรเลงทั่วไป

ภาพที่ 26 เจ้าโสภา เฟิงฟุ่ม ควบคุมการบรรเลงพิธีเปิดโรงเรียนสอนภาษา เอ.ยู.เอ. เชียงใหม่ ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 27 วงดนตรีไทยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

จากการศึกษาผลงานของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม พบว่าสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดง ประกอบด้วยการบรรเลงดนตรีไทย เมื่อ พ.ศ. 2530 ณ สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคเหนือ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาทรงขอด้วงร่วมด้วย การบรรเลงจะเข้บันทึกเสียงเพลงม่านม้าย เชียงตา ทั้งยังเป็นหนึ่งในสมาชิวงดนตรีไทยรุ่นแรกที่ได้ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง การบรรเลงรับเสด็จพระราชอาคันตุกะและบุคคลสำคัญ ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ นอกจากนี้ เจ้าโสภายังมีความสามารถด้านการแสดงละครเรื่องมะเมียะ และละครเรื่องสาวเครือฟ้า

ผลงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย การเป็นวิทยากรบรรยายบทสักวา ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การปรับปรุงเพิ่มเติมบทร้องและการประพันธ์บทร้อง การประพันธ์บทกลอน สำหรับประกอบการบรรเลงและการแสดง เช่น บทกลอนถวายพร พระราชชายา เจ้าดารารัศมี และ บทกลอนถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9

ผลงานด้านการควบคุมการบรรเลงและการแสดง ประกอบด้วยการควบคุมการบรรเลง ดนตรีไทยรับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ในงานพระราชทาน

ปริญญาบัตรประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การควบคุมการบรรเลงกิจกรรมประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และการควบคุมการบรรเลงทั่วไป

จากการศึกษาชีวประวัติและผลงานของเจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) สรุปได้ว่า

เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม เกิดในตระกูล ณ เชียงใหม่ สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 3 เป็นธิดาเพียงคนเดียวของเจ้าบุรีรัตน์ กับ เจ้าหญิงบุญเสริม ณ เชียงใหม่ มีพี่น้องร่วมบิดา (เจ้าบุรีรัตน์) อันเกิดจาก เจ้าหญิงเรณูวรรณ 9 คน สมรสครั้งแรกกับ เจ้าบุญทอง ณ ลำพูน สมรสครั้งที่สองกับ นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม มีบุตรธิดา 5 คน

เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ได้รับการเลี้ยงดูโดยพระสหายและพระญาติสนิทของ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ซึ่งมีศักดิ์เป็นพระปิตุจฉา (ป้า) ตั้งแต่เกิดจนอายุได้ 7 ปี เจ้าโสภาได้ถวายตัวต่อ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ได้ตามเสด็จไปพำนัก ณ วังสวนสุนันทา 2 ปี กระทั่งอายุ 9 ปี พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงพาเจ้าโสภาถวายตัวอีกครั้ง ต่อ พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ฯ และ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิมิตร์โกสุริยกุล

เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ศึกษาสายสามัญขั้นต้นที่โรงเรียนสตรี ประจำมณฑลพายัพ และศึกษาต่อในราชสำนักวังสวนสุนันทา ควบคู่ไปกับการเรียนดนตรีไทย เจ้าโสภาเรียนจะเข้กับครูสังวาลย์ กุลวัลย์ เรียนขอเพิ่มเติมกับครูเจริญ พาทยโกศล เรียนขับร้องเพิ่มเติมกับคุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ และขุนเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) ทั้งยังเป็นศิษย์ร่วมสำนักเดียวกันกับ ครูแอบ ยุวนวณิชย์ อีกด้วย

เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ได้กลับมายังเชียงใหม่ ดูแลกิจการตลาดสดแม่แฝกและย้ายตามสามี ซึ่งย้ายสถานที่ทำงานไปยังจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดลพบุรี ราว พ.ศ. 2509 เจ้าโสภาย้ายกลับมาจังหวัดเชียงใหม่อีกครั้ง โดยเริ่มสอนดนตรีไทยครั้งแรกที่โรงเรียนเทพสารดย์แม่โจ้ โรงเรียนสันกำแพง ต่อมาได้ย้ายไปพำนักบ้านข้างหอพระและเปิดสอนพิเศษดนตรีไทย พร้อมกับสอนดนตรีไทยที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ราว พ.ศ. 2528 เจ้าโสภาได้รับเชิญให้สอนดนตรีให้กับโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยเป็นกรณีพิเศษ ระหว่างที่เจ้าโสภาสอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนต่าง ๆ เจ้าโสภาพังได้จำหน่ายเครื่องดนตรีไทย โดยจัดจำหน่ายเฉพาะลูกศิษย์ที่สั่งทำเท่านั้น

กิจวัตรประจำวันของเจ้าโสภา เริ่มตั้งแต่ 6 โมง เจ้าโสภาชอบทำอาหารรับประทานเอง ใช้เวลาส่วนมากกับการสอนดนตรีไทย และการซ้อมดนตรีไทยกับสมาชิกในวง เจ้าโสภาพามีบุคลิกภาพเป็นผู้มีอารมณ์ดี มีความโอปอ้อมารีเมตตาคือศิษย์ แต่งกายให้เกียรติสถานที่อยู่เสมอและชอบประพูนน้ำประพูน นั้บถือศาสนาพุทธ แต่มีความเชื่อด้านฤกษ์ยามตามแบบชาวล้านนาโบราณ

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ถึงแก่กรรม วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2533 ด้วยโรคเนื้องอกในสมอง สิริรวมอายุได้ 75 ปี 9 เดือน จัดพิธีสวดอภิธรรมบำเพ็ญกุศล ณ วัดไชยพระเกียรติ และบรรดาลูกศิษย์ได้ร่วมกันจัดงาน “100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่” ขึ้น เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2557

ผลงานของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม มีดังนี้ ผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดง ประกอบด้วย การบรรเลงดนตรีไทย เมื่อ พ.ศ. 2530 ณ สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคเหนือ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาทรงชอด้วงร่วมด้วย ทั้งยังเป็นหนึ่งในสมาชิวงดนตรีไทยรุ่นแรกที่ได้ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 การบรรเลงงานรับเสด็จพระราชอาคันตุกะและบุคคลสำคัญ นอกจากนั้นเจ้าโสภาพังมีความสามารถด้านการแสดง โดยแสดงละครเรื่องมะเมียะ และละครเรื่องสาวเครือฟ้า ผลงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย การเป็นวิทยากรบรรยายบทสีกวา การปรับปรุงเพิ่มเติมบทร้องและการประพันธ์บทร้อง และการประพันธ์บทกลอนสำหรับประกอบการบรรเลงและการแสดง ผลงานด้านการควบคุมการบรรเลงและการแสดง ประกอบด้วย การควบคุมการบรรเลงดนตรีไทยรับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี งานพระราชทานปริญญาบัตรประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การควบคุมการบรรเลงกิจกรรมประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และการควบคุมการบรรเลงทั่วไป

บทที่ 3

การถ่ายทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

จากชีวประวัติของ เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ปรากฏหลักฐานด้านการเรียนจะเข้ากับครูสังวาลย์ กุลวัลกี เรียนซอกกับครูเจริญ พาทยโกศล เรียนขับร้องกับคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ และขุนเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) และได้นำความรู้ดังกล่าวถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ต่อมา ทั้งนี้ บุคลิกการบรรเลงและแนวทางการบรรเลงของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ที่ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ มีดังนี้

บุคลิกการบรรเลง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาจะตีตจะเข้ ตัวตรง นิ้วเรียบ “วิธีตีตจะเข้ของเจ้ายาย ท่านตัวตรง นิ้วไปเรียบ ไม่มีกระโดดกระเดกเลย” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาจะเน้นการตีตจะเข้ที่ความเรียบ นิ่ง สง่า นิ้วสวย แข็งแรง ไม่กระโดด เสียงกังวาน และจะต้องลงจังหวะ

ถ้าเป็นของเจ้ายายจะไม่กระโดดไปกระโดดมา จะเน้นที่นิ้ว เน้นที่ Smooth เน้นที่ความสง่า ต้องสวย ต้อง Graceful นิ้วต้องไล่ ห้ามล้วงไปได้เส้น เหมือนเหินอยู่บนนั้น เหมือนกับมือไม้แตะเส้น ตามวิทยาศาสตร์นิ้วต้องแตะเส้นถึงจะเกิดเสียง แต่เจ้ายายทำทางดูเหมือนลอย ไม่ว่าจะเล่นเพลงอะไรก็ตาม แต่เสียงออกมากังวาน สง่า งามมาก เล่นนิ้วไม่มีกระโดด ท่านจะเล่นพริ้ว จะกระดกให้เห็นเวลามีลูกเล่นเท่านั้น เล่นจะเข้สวยมาก มือขวาก็จะลงจังหวะ เจ้ายายนิ้วสวย ไม่มีโท่งมือ เจ้าป่าตีตจะเข้ นิ้วจะไป เวลานั่งเล่นดนตรี เจ้ายายจะไม่นั่งขัดสมาธิ และท่านถนัดขวา (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาพีบุคลิกการบรรเลงที่สง่า มีกำลังนิ้ว เสียงกังวาน “บุคลิกสง่ามาก ลอยหน้าลอยตา นิ้วท่านแข็งแรงมาก มีแรง ตีแล้วกังวาน ถ้าคนธรรมดาตีแล้วไม่ใช่ ดนตรีเวลาเราเล่น ถ้าคนตีดีเป็นเขาจะรู้ เสียงใช่หรือไม่ใช่ บางคนนิ้วไม่แข็งแรง ตีก็ไม่กังวาน อย่างเจ้ายายตีแล้วดัง มีเอกลักษณ์” (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภากะนั่งพับเพียบเล่นดนตรีเสมอ ไม่มีการเปลี่ยนข้าง “เป็นจะเล่นตลอด เกยตามเป็นว่าเจ้าบ้านนั่งได้อย่างใด เพราะเป็นนั่งพับเพียบ เล่นตลอด พับเพียบข้างเดียวนะ นั่งตลอดบ่มีเปลี่ยน หน้าเป็นนั่ง น้อยครั้งจะยิ้ม เป็นเหมือนหน้า กุสตรีสสมัยก่อนนะ” (ปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภากะสามารถบรรเลงเครื่องสาย ไทยได้ทุกชนิด รวมถึงซอสามสายด้วย ทำนองของเจ้าโสภากะสง่า หลังตรง ไม่ก้มหน้ามากนัก “เจ้ายาย จะเล่นได้หมดนะ เจ้ายายเคยเล่นซอสามสาย เพราะพี่ก็อยากเล่นเป็น ทำท่านจะสง่า หลังตรง เวลา ดัดจะเข้ไม่ก้มดูมาก” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

นายสายัณห์ โฉมิตตสกุลชัย ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภากะชอบดัดจะเข้ ทุกครั้งที่ดัดจะเข้ จะนั่งอย่างสง่างาม ไม่มีการนั่งแบบผ่อนคลาย เจ้าโสภากะดัดจะเข้อย่างสง่างามเต็มกำลังทุกครั้ง และเสียงกังวานมาก “ชอบเป็นดัดจะเข้ เป็นจะบ่เกยเล่นธรรมดา บ่เกยนั่งธรรมดา หรือนั่งผ่อนคลาย เป็นเล่นทุกครั้งจะต้องสง่างาม แล้วเสียงจะดังกังวานมาก” (สายัณห์ โฉมิตตสกุลชัย, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2561)

แนวทางการบรรเลง

เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภากะ เฟื่องฟูม มีความสามารถในการ บรรเลงและขับร้องไปพร้อมกันได้ เจ้าโสภากะดัดจะเข้ได้หนักแน่น แม่นเพลงมาก และฝึกซ้อมอยู่เป็นประจำ “เจ้าป้าโสภากะเป็นตั้งเล่นดนตรีตั้งฮ้องเพลงตวย เล่นเพลงไทยนี้แหละ เจ้าป้าโสภากะเป็นจะดัด จะเข้ ดัดได้ดีมาก หนักแน่น เป็นแม่นเพลง ทางของเป็น รับรองว่าดัดตวยเจ้าป้าโสภากะมีลมเลย เพลง แม่นมาก เขาซ้อมกันบ่อย แล้วเป็นก็ซ้อมอยู่ประจำ แต่ตอนนั้นลุงเป็นละอ่อนสุดในวง” (สุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภากะชอบร้องเพลงทั้งไทยและพื้นเมือง เจ้าโสภากะ มีความสามารถในการสีซออยู่ แต่เป็นคนจะเข้ ทางจะเข้ของเจ้าโสภากะฟังง่าย เล่นด้วยแล้วสบายใจ

เจ้าโสภากะชอบร้องเพลง เพลงไทยบ้าง เพลงพื้นเมืองบ้าง เครื่องสายไทยเจ้าโสภากะ ชอบ ลาวเสียงเทียน เถา หรือโสมส่องแสง เถา เจ้าโสภากะชอบร้องเขมรพวง เถา แหก ลพบุรี เยอะแยะหนักหนา ชอบร้อง แต่เป็นคนจะเข้ เล่นจะเข้กับซออยู่ได้ ถ้าไม่มี จะเข้ก็จะสีซออยู่ ดัดเล่นกับผู้ใหญ่ ดัดดี ทางฟังง่าย เขาเล่นกันไม่ได้เร็วอย่างทุกวันนี้ นะ เล่นช้า ๆ เพราะ ๆ เล่นด้วยแล้วสบายใจ ไม่เล่นไว เล่นเพราะ อ่อนโยน เราตี ไม่ได้ก็ฟังจะเข้ตามได้เลย ฟังง่าย ไม่มีใครเล่นได้เพราะเท่าท่าน ที่เล่นเพราะ ๆ นะ

หนทางฟังง่าย แต่ก่อนไม่มีเพลงแต่งขึ้นใหม่ เล่นของเก่า ๆ เพราะอยู่แล้ว (สวัสดี
 ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภามีความแตกฉานด้านทางการบรรเลง
 จะเข้ และที่สำคัญคือมือสวย “ทางเพลงเจ้าป่ามีขี้ สะบัดนะ ท่านเคยคิดไว้ แต่เราจำไม่ได้ละ
 ท่านแตกฉานทางจะเข้ นะ มือสวยด้วย” (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า ขณะบรรเลงจะคอยฟังอยู่เสมอว่าเหมาะสมกับ
 เครื่องดนตรีอื่นหรือไม่ “ท่านดีแล้วจะคอยฟังคอยสังเกต ดีแล้วคอยดูว่าโอเคไหม” (ธีรชาติย์
 จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 28 เจ้าโสภ่า เฟ็งพุ่ม ขณะบรรเลงจะเข้
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

สรุปได้ว่า บุคลิกการบรรเลงและแนวทางการบรรเลงดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ที่ได้รับจากครูสังวาลย์ กุลวัลกี ประกอบด้วย

บุคลิกการบรรเลง เจ้าโสภาพีบุคลิกการบรรเลงที่สง่า เจ้าโสภาพีจะตีจะเข้ ตัวตรง เน้นการตีจะเข้ที่ความเรียบ นิ่ง นิ้วสวย นิ้วเรียบ แข็งแรง ไม่กระโดด เสียงกังวาน และจะต้องลงจังหวะ เจ้าโสภาพีจะนั่งพับเพียบเล่นดนตรีเสมอ ไม่มีการเปลี่ยนข้าง เจ้าโสภาพีสามารถบรรเลงเครื่องสายไทยได้ทุกชนิด รวมถึงซอสามสายด้วย ท่านั่งของเจ้าโสภาพีจะสง่า หลังตรง ไม่ก้มหน้ามากนัก ทุกครั้งที่ตีจะเข้จะนั่งอย่างสง่างาม ไม่มีการนั่งแบบผ่อนคลาย เจ้าโสภาพีจะตีจะเข้อย่างสง่างาม เต็มกำลังทุกครั้งและเสียงกังวานมาก

แนวทางการบรรเลง เจ้าโสภาพีมีความสามารถในการบรรเลงและขับร้องไปพร้อมกันได้ เจ้าโสภาพีตีจะเข้ได้หนักแน่น แม่นเพลงมาก และฝึกซ้อมอยู่เป็นประจำ เจ้าโสภาพีชอบร้องเพลงทั้งไทยและพื้นเมือง เจ้าโสภาพีมีความสามารถในการสีซออยู่ แต่เป็นคนจะเข้ ทางจะเข้ของเจ้าโสภาพีฟังง่าย เล่นด้วยแล้วสบายใจ เจ้าโสภาพีมีความแตกฉานด้านการบรรเลงจะเข้ และที่สำคัญคือมือสวย ขณะบรรเลงจะคอยฟังอยู่เสมอว่าเหมาะสมกับเครื่องดนตรีอื่นหรือไม่

จากบุคลิกการบรรเลงและแนวทางการบรรเลงของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูสังวาลย์ กุลวัลกี ครูเจริญ พาทยโกศล คุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ และขุนเสวยเสนาะภรณ์ (พัน มุกตวาทย์) ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม โดยแบ่งตามการถ่ายทอดภายในระบบการศึกษา การถ่ายทอดภายนอกสถานศึกษา การถ่ายทอดภายในครอบครัว ดังนี้

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม สอนดนตรีไทยครั้งแรก รว พ.ศ. 2473 ที่วังพระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงคัล เมื่ออายุ 16 ปี ต่อมาจึงสอนให้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ “เริ่มถ่ายทอดวิชาดนตรีไทยให้แก่ผู้อื่นเมื่ออายุ 16 ปี ครั้งแรกสอนในวังพระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงคัล ต่อมาสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ศิษย์ที่เห็นว่าฝีมือใช้ได้ ได้แก่ เด็กหญิงจารุลักษณ์ งามลักษณ์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์)” (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 2)

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2477 เจ้าโสภา ได้รับเชิญให้สอนที่โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ (ปัจจุบันคือสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์) ก่อนที่เจ้าโสภาจะย้ายกลับมายังจังหวัดเชียงใหม่และพำนักอยู่ที่วังพระราชชายา (คุ้มเจดีย์กิว) ทั้งนี้ ไม่ได้ปรากฏหลักฐานและระยะเวลาชัดเจนว่าสอนที่โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ เป็นระยะเวลาเท่าใดและสอนในรายวิชาใด “เรียนอยู่กับครูสังวาลย์ กุลวัลกี 6 ปีเต็ม ๆ จนอายุย่างเข้า 18 ปี จึงรีบกลับเชียงใหม่ ก่อนกลับท่านได้ให้ไปสอนที่กรมศิลปากร กลับมาอยู่ในวัง 2 ปี วังพระราชชายาที่ท่าเจดีย์กิว” (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 6)

แม้การสอนดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ในช่วงระยะแรกปรากฏหลักฐานและระยะเวลาไม่ชัดเจน แต่ได้เริ่มสอนดนตรีไทยอย่างเป็นทางการหลังจากบิดามารดาถึงแก่กรรม ราว พ.ศ. 2508 ในขณะนั้นเจ้าโสภาได้ย้ายมาพำนักที่บ้านข้างโรงเรียนหอพระ ประกอบอาชีพครูสอนดนตรีไทยอยู่ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย และรับสอนพิเศษดนตรีไทยไปพร้อมกัน ซึ่งมีผู้สนใจและนักเรียนมาเรียน ทั้งที่บ้านในวันจันทร์ถึงศุกร์ และที่อาคารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในวันเสาร์-อาทิตย์

ผู้วิจัยได้แบ่งการถ่ายทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ไว้เป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

3.1 การถ่ายทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา

3.2 การถ่ายทอดดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา

3.1 การถ่ายทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา

การถ่ายทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษาของเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ปรากฏหลักฐานไว้เพียงโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ และโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย

3.1.1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ศรีธร สุวรรณ ผู้อำนวยการ ได้เชิญเจ้าโสภามาสอนในรายวิชาดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีกำหนดให้มีการสอนอาทิตย์ละ 1 ชั่วโมง ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับตามหลักสูตรการสอนของสถาบันการศึกษา นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า “การเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิต มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) จะบังคับให้เรียนวิชาดนตรีไทย 1 ชั่วโมง ในห้องก็จะเรียนกับตัวโน้ต ต ร ม ฟ ทฤษฎี” (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

การสอนวิชาดนตรีไทยนี้ เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ได้ใช้วิธีการสอน แบบมุขปาฐะ เพื่อให้สะดวกต่อการสอนปฏิบัติในชั้นเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมาก แต่มีเครื่องดนตรีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติทั้งหมด

เนื้อหาการสอน เกี่ยวกับพื้นฐานดนตรีไทย เรื่องการอ่านโน้ตไทย ประกอบด้วย ห้องเพลง ตัวโน้ต จังหวะฉิ่ง และฝึกการอ่านโน้ตโดยใช้เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นแบบฝึกหัด เมื่อสามารถปฏิบัติได้แล้ว เจ้าโสภาจะให้บันทึกโน้ตลงสมุด และเมื่อมีการสอบภาคปลาย จะสอบการอ่านโน้ต โดยไม่ให้ดูโน้ตและใช้ความจำในการสอบ นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น ให้สัมภาษณ์ว่า

เจ้าป่าสอนขับร้องเพลงไทย ต้นเพลงฉิ่ง จำได้ว่าท่านให้ลอกลงสมุดแล้วก็สอบ เวลาเรียนทุกคนนั่งในห้องเรียน บนกระดานดำท่านจะเขียนโน้ต ท่านสอนอ่านโน้ตก่อน วันแรกจะขึ้นกระดาน เป็นโน้ตไทย ขึ้นเป็นห้อง 8 ห้อง อันนี้เรียกว่า 1 ห้อง มี 4 ตัวโน้ต ท่านก็จะบอกมีโน้ตที่ออกเสียง โน้ตที่ไม่ออกเสียงก็จะขีดไว้ แล้วเราก็จดลงสมุด สอนจังหวะ สามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว ท่านก็จะสอนออกเสียง ฉิ่ง ฉับ ตรงไหน ตอนครบแล้วก็จะให้เราท่องโน้ต แต่ละชั่วโมงก็จะสอนมาเรื่อย ๆ พอ Final ท่านก็จะให้เราไปสอบ ท่านจะนั่งโต๊ะ เราไปสอบหน้าห้อง สอบปากเปล่า ห้ามดูเนื้อ ท่องถูกตัวโน้ตแล้วก็ท่องให้ถูกห้อง พอเคาะไป เราก็ผิดจังหวะห้องบ้าง ท่านก็จะเคาะ จะคอมเมนต์ (ทัตแก้ว ทรัพย์เย็น, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม ให้สัมภาษณ์ว่า ขั้นตอนแรกเจ้าโสภาก็สอนการอ่านโน้ตไทย ในเพลงเบื้องต้นง่าย ๆ ก่อน จากนั้นจดโน้ตบนกระดานลงในสมุด ไม่ได้รับอนุญาตให้บรรเลงเครื่องดนตรี “เริ่มแรกเป็นจะสอนการอ่านโน้ตก่อน ยังไม่ให้อัดเครื่อง เพลงเบื้องต้นง่าย ๆ ก็จะเขียนโน้ตบนกระดาน แล้วก็จดลงสมุดห้องก่อน” (ปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

สำหรับนักเรียนที่มีความสนใจที่จะเรียนปฏิบัติ สามารถเรียนพิเศษเพิ่มเติมในเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ โดยใช้สถานที่ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (การถ่ายทอดภายนอก ระบบการศึกษา)

นายสายัณห์ โขสิตสกุลชัย ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาก็เพิ่งพุ่ม เป็นครูสอนขับร้อง ในหนึ่งอาทิตย์มีกำหนดเรียน 1 ชั่วโมง ท่านได้ชักชวนให้นักเรียนหัดเรียนดนตรีไทยและขับร้องเพลงไทย ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ ในขณะที่ครูสอนเครื่องสายยังไม่มีคนสอน มีเพียงเจ้าโสภาก็เพิ่งพุ่ม เท่านั้น ที่รับสอนพิเศษดนตรีไทย

ต่อนั้นเป็นเป็นครูสอนขับร้อง สมัยนั้นจะมีชั่วโมงขับร้อง อาทิตย์หนึ่งมีเขียนชั่วโมงหนึ่ง เป็นก่มาคุยที่ฟังว่า ตอนนี้เป็นฮับสอนดนตรีไทย ใผอยากเล่นดนตรีไทยหรืออยากฮ้องเพลงไทยได้ก็ติดต่อเป็น เขียนเช้าวันเสาร์กับเช้าวันอาทิตย์ เป็นก่าร์ใจ เวลาว่างก็เกิดประโยชน์ เลยมาเขียนกับเป็นวันอาทิตย์ คนที่สอนเครื่องสายต่อนั้นไม่มี (สายัณห์ โขสิตสกุลชัย, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 29 เจ้าโสภาก เพ็งพุ่ม ณ ห้องเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 30 เจ้าโสภาก เพ็งพุ่ม ขณะสอนในรายวิชาดนตรีไทย
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

3.1.2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ขณะนั้น ได้เชิญเจ้าโสภากสอนในรายวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) ซึ่งเป็นรายวิชาเลือก ตามหลักสูตรระดับอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การสอนวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) นี้ เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ได้ใช้วิธีการสอน โดยใช้โน้ตเพลงเป็นเครื่องมือในการสอน เนื่องจากนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ลงเรียนวิชานี้ เลือกเรียนในเครื่องมือจะเข้ และมีพื้นฐานการบรรเลงจะเข้ในระดับหนึ่งอยู่แล้ว เจ้าโสภาก็ไม่ได้สอนในส่วนพื้นฐานการบรรเลง แต่เจ้าโสภาก็ได้สอนเพิ่มเติมในส่วนบทเพลงที่นักศึกษาสนใจหรือเพลงที่ง่ายต่อการบรรเลงเท่านั้น

เนื้อหาการสอน เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ได้จัดการสอนโดยใช้เพลงต้นเพลงฉิ่ง เพลงดับลาว เจริญศรี (สอนเฉพาะเพลงลาวเล็กตัดสร้อย ลาวเล่นน้ำ ลาวกระตุกก็ ลาวกระแตเล็ก) เป็นบทเพลงบังคับเริ่มต้น หลังจากนั้นจะให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนเลือกเพลงเรียนตามความสนใจ โดยใช้โน้ตเป็นเครื่องมือช่วยในการสอน

ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้ยินชื่อเสียงของเจ้าโสภาและบรรเลงจะเข้ได้อยู่ก่อนแล้ว เมื่อคณะศึกษาศาสตร์ได้เปิดวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 102) ซึ่งเป็นวิชาเลือกตามความสนใจ ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ จึงลงทะเบียนเรียนในรายวิชานี้ เพื่อเรียนจะเข้กับเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม โดยเฉพาะ เพลงแรกที่เรียนคือเพลงต้นเพลงฉิ่งและเพลงดับลาวเจริญศรี (สอนเฉพาะเพลงลาวเล็กตัดสร้อย ลาวเล่นน้ำ ลาวกระตุกก็ ลาวกระแตเล็ก)

รู้จักเจ้ายายตอนไปเรียน ตอนนั้นเป็นปี 2 มีเวลาตอนว่าง ก็เลยลงเรียนวิชาดนตรีไทยสำหรับครู ของคณะศึกษาศาสตร์ MF 102 ไม่ยอมลง 101 ด้วยนะ ไปลง 102 เลยเพราะว่าอยากป๊ะ อยากรู้จักครู พอถึงเวลาจะไปเรียน พอปี 2 ก็ไปลงเรียนแล้วก็เจอเป็น ตอนนั้น 101 ชื่อเรียนเพลงต้นเพลงฉิ่ง แล้วก็เพลงดับลาวเจริญศรี 4 เพลงแรก (นิภาพรรณ โอศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

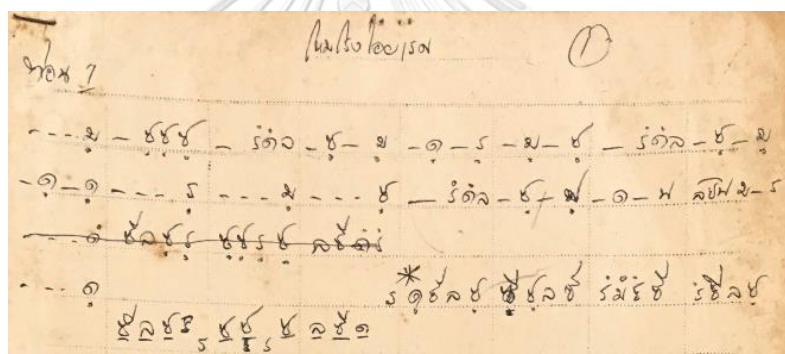
ตลอดการเรียน ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ จะได้รับโน้ตเพลงจากเจ้าโสภาตามความสนใจ หลังจากเรียนจบคอร์สแล้ว เจ้าโสภาก็ให้เลือกเพลงสอบตามความถนัด และแนะนำทางการบรรเลงจะเข้ให้ถูกต้อง ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ให้สัมภาษณ์ว่า

ตอนนั้นจะได้โน้ตตัว ได้มาทีละชุด เป็นก็จะร้อยสมุดโน้ตที่ถือดู ก็เป็นเก่า เลยว่าเจ้ายายเขา เดี่ยวหนูเอาไปถ่ายเอกสารที่ถือ ถ่ายที่ถือตัวเก่า 1 ชุด แล้วคืนเป็นพร้อมสำเนาแถม 1 ชุด ส่วนใหญ่ลายมือครูก็ดี ตอนสอบ เจ้ายายก็บอกเลือกมาเพลงหนึ่งเลยเลือกสอบเพลงราตรีประดับดาว ไหนเล่นที่เจ้ายายฟังล่อ เฮาก็เล่นราตรีประดับดาว บางครั้งไปจำเอาลูกระนาดมาเล่น เหนอ ลูกนั้นบ่ใจ อันนั้นทางระนาด

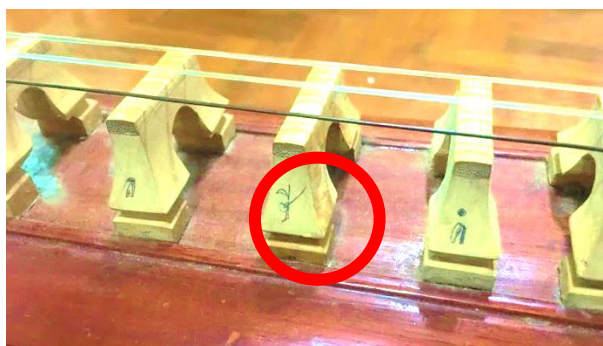
เธอล่องหนจะเข้กะ เป็นอู่เมือง เฮาก่ปรับเป็นจะเข้ เป็นก่ อันนี้แหละ (นิภาพรรณ
โอศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

การริเริ่มใช้โน้ตในการสอนดนตรีไทยคาดว่า เจ้าโสภา ได้รับการบันทึกโน้ตจากอาจารย์
กิติ คุปตรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า “คนที่เริ่มทำเป็นครูกิตินะ เรื่อง
โน้ต ครูกิติเป็นตัวตั้งตัวตีในการทำโน้ตแจก ส่วนใหญ่คนแก่ก็จะเรียนแบบความจำ ครูกิติเป็นคนริเริ่ม
เขียนโน้ต” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

ลักษณะโน้ตที่เจ้าโสภาใช้บันทึก มีลักษณะการเขียน เสียงที่ เขียนเป็น ทรี เสียง ซี และ
เปลี่ยนการเขียนเป็น ที ตามสากลนิยมภายหลัง นายไทร บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า “สมัยนั้นเจ้าป่า
ยังใช้ซี จริง ๆ แล้วเป็น ท.ทหาร ร.เรือ สระ - อี ทรี แต่ใช้ ซ.โซ่ ไปเลย ก็เลยเป็น ซี” (ไทร บุญเฉลย,
สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 31 ตัวอย่างการบันทึกโน้ตของเจ้าโสภา เพิ่งพิมพ์
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 32 ตัวโน้ตที่เขียนติดนมจะเข้ จะเข้ส่วนตัวของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์
ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2560

นอกจากนั้นแล้ว เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ได้เขียนบรรยายถึง ข้อดีและข้อเสียในการใช้โน้ตเป็นสื่อการสอนดนตรีไทยไว้ในหนังสือ 100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่ ว่า

สมัยนี้เราสอนกันง่ายมาก เด็กก็เรียนแบบไม่เบื่อ เพราะเรามาตัดแปลงพัฒนาเสียงเพลงเป็นตัวโน้ตขึ้นมาโดยการแนะนำของอาจารย์กิติ คุปรัตน์ ท่านเป็นคนแนะนำให้ข้าเจ้าใช้เสียงเพลงเป็นตัวโน้ต โดยอาศัยยืมเสียงของฝรั่งมาใช้ แต่เป็นตัวหนังสือไทย เมื่อ พ.ศ. 2508 เราเริ่มตัดแปลงมาจนปัจจุบันนี้ เล่นได้เร็วมาก เวลาเรียน 1 เดือน สามารถเล่นได้ถึง 4 เพลง แต่เรียนทุกวัน แต่มีข้อเสียอยู่ว่า เล่นได้ไม่ค่อยดี ถ้าไม่มีโน้ตเด็กจะเล่นไม่ได้เลย การเรียนโน้ต ตัวมันตายตัว ใส่ลูกเล่นลำบาก เพราะตัวโน้ตเขาจำกัดให้มีห้องละ 1 ตัว 2 ตัว 3 ตัว และ 4 ตัวเท่านั้น จึงทำให้เราดูแล้วใส่ลูกเล่นไม่ได้เท่าที่ควรถ้าเขาเรียนด้วยความจำ เราสามารถดูอย่างครู่ท่านทำให้เราดูแล้วต้องมานั่งฝึกทำให้ได้ เสียเวลามากตั้งนานกว่าจะทำได้ ในลีลาเล่นดนตรีนั้น มีทั้งครูพักลักจำ มีทั้งครูแนะนำ ครูสั่งครูสอน ครูพักลักจำหมายถึง เราฟังคนอื่น หรือวงอื่นเขาเล่น แล้วเราได้ยินว่า ตอนนั้นมันเพราะมาก เราก็แอบลักจำเขามา หรือเรามีความสามารถแปลงทางเพราะได้เอง ก็ต้องมาพัฒนาเอาเองบ้าง เพื่อหาความไพเราะมากขึ้น (โสภา ณ เชียงใหม่, 2557: 5-6)

3.1.3 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

ราว พ.ศ. 2513 เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ได้ไปช่วยสอนเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี แต่ไม่ปรากฏหลักฐานด้านเนื้อหาการสอนชัดเจน อาจารย์ที่สอนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ขณะนั้น ได้แก่ เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ และนางสัมพันธ์ โชตนา

3.1.4 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย

ราว พ.ศ. 2528 เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ได้รับเชิญให้ไปควบคุมการบรรเลงวงเครื่องสายไทยควบคู่กับ อาจารย์กิติ คุปรัตน์ ภายใต้นโยบายของภาครดาบัญญัติ โรจนารุณ อธิการบดีโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานด้านเนื้อหาการสอนชัดเจน เช่นเดียวกัน

การสอนดนตรีไทยภายในระบบการศึกษาของเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ได้แก่ การสอนในรายวิชาดนตรีไทย ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับตามหลักสูตรสถาบันการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เนื้อหาประกอบด้วย ทฤษฎีพื้นฐานดนตรีไทย เรื่องการอ่านโน้ต

ไทย โดยใช้เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นแบบฝึกหัด และการสอนในรายวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) ซึ่งเป็นรายวิชาเลือกตามหลักสูตร ระดับอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งสอนโดยการใช้โน้ตเป็นเครื่องมือในการสอน เพลงบังคับ 2 เพลงคือ เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น และเพลงดับลาวเจริญศรี (สอนเฉพาะเพลงลาวเล็กตัดสร้อย ลาวเล่นน้ำ ลาวกระตุกก็ ลาวกระแตเล็ก) หลังจากนั้นให้ผู้เรียนเลือกเพลงเรียนตามความสนใจ โน้ตของเจ้าโสภามีลักษณะการเขียนเสียง “ที” เขียนว่า “ซี” “ทรี” และเปลี่ยนเป็น “ที” ในภายหลัง การใช้โน้ตเป็นเครื่องมือในการสอนมีข้อดีอยู่ที่ว่าสามารถทำให้นักเรียนเรียนได้รวดเร็วขึ้น แต่ก็ทำให้ไม่จำเพลงได้เท่าที่ควร สำหรับการสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่และโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย ไม่ปรากฏหลักฐานด้านเนื้อหาการสอนชัดเจน แต่เป็นการช่วยสอนและควบคุมการบรรเลงวงดนตรีในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น

3.2 การถ่ายทอดดนตรีไทยภายนอกกระบวนการศึกษา

การสอนดนตรีไทยภายนอกกระบวนการศึกษาของ เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ปรากฏหลักฐานไว้เพียง การสอนพิเศษดนตรีไทยที่บ้านข้างหอพระ และการสอนพิเศษดนตรีไทย โดยใช้อาคารของ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3.2.1 การสอนพิเศษดนตรีไทยที่บ้านข้างหอพระ

การสอนดนตรีไทยที่บ้านข้างหอพระ เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม เปิดสอนครั้งแรกราว พ.ศ. 2513 เรียนในช่วงเย็น วันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยมากเป็นนักเรียนที่ต้องการเรียนจะเข้าโดยเฉพาะ มีวิธีการสอนแบบปฏิบัติให้ดูก่อน จากนั้นจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม หรือเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า การต่อมือหรือการเรียนตัวต่อตัว เจ้าโสภาจะนั่งตรงกันข้ามแล้วบรรเลงจะเข้าให้ดู หากนักเรียนปฏิบัติตามไม่ถูก เจ้าโสภาจะเอื้อมมือมาชี้บอกที่จะเข้าฝั่งตรงข้าม

ท่านก็จะจะมีจะเข้าของท่านวางอยู่ด้านหน้า เราก็มีของเรา แต่เป็นของท่านทั้ง 2 ตัว นั่งตรงข้ามกัน ท่านก็เล่นให้ดู เราก็เล่นตาม ท่านก็บอกยังไม่ได้ เล่นใหม่ เอาจนท่านพอใจ ไม่ได้เป็นเด็กสายที่เจ้ายายสอนประจำ จะไม่ได้เรียนในห้องหรือเข้า Class แต่ว่าเข้า Class ทุกเย็นเป็นการส่วนตัว เลิกเรียนจากเรยีนาประมาณบ่าย 4 โมง ก็ไปบ้านเจ้ายาย ฝึกตั้งแต่ 5 โมงเย็น ถึง ทุ่ม 2 ทุ่ม คุณพ่อคุณแม่ก็รอในรถฟังไป ก็จะหัดตรงนั้นตัวต่อตัว เวลาสอนจะนั่งสอน นั่งพับเพียบตรงข้ามเลย แล้วก็จะมีมือขวา

บอก ก็จะตรงกัน เอามือมาชี้ตรงข้าม กลับด้านกัน (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

เนื้อหาการสอนประกอบด้วย การไหว้ครูตามขนบของนักดนตรีไทย พื้นฐานการบรรเลง ซึ่งในกรณีของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ เคยได้เรียนจะเข้ามาอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่เรียนปรับปรุงพื้นฐานการบรรเลงให้ถูกต้องเท่านั้น จากนั้นจึงต่อเพลงตามลำดับ

ด้านขนบการไหว้ครูดนตรีไทย เจ้าโสภาก ยึดถือจารีตประเพณีที่ให้ความเคารพครู ทั้งครูเทพ ครูเครื่องดนตรี ครูผู้สอน โดยพานักเรียนไปไหว้ครู ตามจารีตของนักดนตรีไทย เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภากพาไปครอบครู ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ ในปีนั้นผู้อ่านโองการไหว้ครูคืออาจารย์มนตรี ตราโมท

มีงานดนตรีประจำปีที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ จะมีครอบครู ซึ่งเจ้ายายก็จะพาครูไปทุกครั้ง มีอยู่ปีหนึ่งที่ท่านอาจารย์มนตรี ตราโมท เป็นคนครอบให้ ไม่รู้ยังงี้เหมือนกัน ก็คือเอาสร้อยเชือกสีแดงแล้วก็มีการพิฆเนศ ท่านบอกว่าคล้องให้ลูกศิษย์ เจ้ายายคนนี้ ก็ยังเก็บไว้ ตอนนั้นรู้สึกขึ้นมาเลย รู้สึกว่ามี Something มีความปิติ แล้วก็รู้สึกว่ามีการอะไรอยู่หรือเปล่า เหมือนกับว่ากำลังดำเนินรอยตามเจ้ายาย ตอนนั้นก็ยังรู้สึกว่าชีวิตส่วนนี้ไม่ได้ต่อให้เด็กเลย ยังไงก็ต้องสืบทอด ไม่รู้เจ้ายายไปพูดอะไรกับครูมนตรี (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาก สอนเรื่องบุคลิกการบรรเลง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการต่อเพลงแล้ว เจ้าโสภากจะให้ทบทวนเพลงที่ต่อจนกว่าจะแม่นยำแบบใช้ความจำ โดยเจ้าโสภากจะช่วยสี่ข้ออู๋ร่วมด้วย จากนั้นจึงให้บันทึกโน้ตลงสมุดไว้ สำหรับเก็บไว้ดูกันลืม ทั้งนี้ ในการบันทึกโน้ต ไม่ได้บันทึกลัทธิพิเศษ เพียงแต่บันทึกท่วงทำนองเพลง

เวลาสอน เน้นทำนองกับนิ้ว นั่งหลังโกงไม่ได้ เวลาที่ครูเล่นจะเข้ ท่านก็จะเล่นซออู๋คลอกันไป เวลาที่ไปเรียนกับท่านถ้าไม่จะเข้กับจะเข้ ถ้าสอนได้แล้วท่านก็จะซออู๋เราก็เล่นจะเข้ หมดชั่วโมงแล้ว ท่านก็เหมือนกับว่าจะเหนื่อยแล้ว ก็จะไปนั่งเอนหลัง แล้วก็บอก ลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) เขียนโน้ตไปแรก ๆ ท่านก็บอก Basic ว่าทำอย่างนี้ หลัง ๆ ท่านก็บอกว่า เอ้า เขียนเอง เราก็เขียนเอง เพื่อที่ว่าจะได้จำ แต่จะเสียตรงที่ว่า การเขียนโน้ตจะไม่มีลูกเล่นหรือลูกสะบัด เพราะเขียนยาก จะบอกเฉย ๆ ว่าเพลงนี้ดำเนินไปอย่างไร แต่จะไม่บอกทางการเขียนเป็นอะไรที่ Basic มาก เวลาที่ลืม สมัยนั้นยังไม่มี YouTube ก็ต้องใช้อย่าง

นี่เอา ก็จดโน้ตกันมา ตอนนั้นเหมือนท่านจะได้รับเทคโนโลยีด้านการจดโน้ต ท่านก็จะสอนว่า โด ก็ ด.เด็ก ใน 1 ห้องก็มี 4 ตัวโน้ต ถ้าลากก็ขีดเร ท่านไม่ได้เน้นเรื่องการเขียนโน้ตมากเท่าไร เพราะว่าหลังจากต้นเพลงฉิ่ง จระเข้หางยาว เพลง Basic ผ่านไปแล้ว การต่อเพลงของท่านก็จะเป็นการต่อเพลงแบบใช้ความจำทั้งหมดเลย (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

การฝึกบรรเลงรวมวงของนักเรียนที่เรียนที่บ้านข้างหอพระ เจ้าโสภาก็บรรเลงซออยู่ ประกอบ หรือให้บรรเลงเข้ากับเครื่องกำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง โทนรำมะนา บางครั้งหากนายสุเทพ (สามีเจ้าโสภาก็) ไม่มีกิจธุระ ก็จะช่วยตีโทนรำมะนา และพาไปซ้อมรวมกับนักเรียนที่เรียนที่คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ อีกด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “คุณลุงสุเทพ (สามีเจ้าโสภาก็) ท่านอยู่บ้าน แต่ทำงาน ไม่ได้อยู่ในห้องต่อเพลง เวลาต่อเพลงเราจะมีสมาธิ คือไม่รู้จะทำอะไร แต่อยู่บ้าน เวลาที่เราต่อเพลงเสร็จแล้วทบทวน คุณตาก็จะมาให้จังหวะบ้าง เจ้ายายก็ลีซออยู่ ดีจัง” (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

3.2.2 การสอนพิเศษดนตรีไทยวันเสาร์-อาทิตย์

การสอนพิเศษดนตรีไทยวันเสาร์-อาทิตย์ โดยใช้อาคารของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นสถานที่สอน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ศึกษารายวิชาดนตรีไทย หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (การถ่ายทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา) แต่มีความสนใจเรียนปฏิบัติดนตรีไทย ในเครื่องมือจะเข้ ซอด้วง และซออู้ เพิ่มเติม รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สนใจสมัครเข้าเรียนด้วย

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้ติดต่อขอเรียนจะเข้กับเจ้าโสภาก็ เพิ่งพุ่มแบบตัวต่อตัวผ่านทาง นายทักษิณ เคหา อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เจ้าโสภาก็ลงรับสอน โดยเริ่มเรียนตั้งแต่เบื้องต้น ทุกวันเสาร์ ที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ก็ได้มีโอกาสเจอเจ้าป่าโสภาก็ เพราะว่าน้องของภรรยาสอนอยู่ที่เดียวกับเจ้าป่าที่ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ชื่อ ทักษิณ เคหา ก็พาไปหาเจ้าป่า เพราะเขารู้ว่าเรามีปัญหานี้ จะเข้ดีไม่ได้ ไปเรียนกับเจ้าป่า (นายทักษิณ) บอกผมอยู่กับเจ้าป่า เจ้าป่าดีดีจะเข้เก่ง เราก็ไปเรียน ไปเจอเจ้าป่าวันแรกที่สาธิต มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เจ้าป่าท่านสอนพิเศษวันเสาร์ อาทิตย์ เราก็ไปเรียน ว่างเราก็ไป ไปกับทักษิณนั่น

แหละ เพราะทักทิมสอนปีพาทย์อยู่ สอนระนาดอยู่ที่นั่น เราก็ติดเขาไป เรียนวันเสาร์ ที่ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เพราะต้องสอนพิเศษวันอาทิตย์ ตอนนั้นเรียนที่ศึกษาศาสตร์ (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

การสอนโดยใช้อาคารของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในชั้นพื้นฐาน การบรรเลงจะเข้ ซอด้วง และซออู้ เจ้าโสภาก็ใช้วิธีการสอนแบบปฏิบัติให้ดูก่อน จากนั้นจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม หรือเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า การต่อมือหรือการเรียนตัวต่อตัว (เช่นเดียวกันกับการสอนที่บ้านข้างหอพระ) โดยนั่งตรงกันข้ามแล้วบรรเลงให้ดู หากปฏิบัติไม่ถูก เจ้าโสภาก็เอื้อมมือมาชี้บอกฝั่งตรงข้าม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า “เวลาสอน เน้นทำนองกับนิ้ว เวลาสอนจะนั่งสอน นั่งพับเพียบตรงข้ามเลย แล้วก็ใช้มือขวาบอก ก็จะตรงกัน เอามือมาชี้ตรงข้ามกลับด้านกัน” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

สำหรับนักเรียนจะเข้ เจ้าโสภาก็เป็นผู้สอนด้วยตนเองทั้งหมดตั้งแต่พื้นฐานการบรรเลงกระทั่งการต่อเพลงเดี่ยว

สำหรับนักเรียนซอด้วงและซออู้ เจ้าโสภาก็สอนพื้นฐานการบรรเลง จากนั้นจะใช้โน้ตเป็นเครื่องมือช่วยสอนส่วนบทเพลง และนักเรียนซอด้วงและซออู้ที่เริ่มมีความชำนาญในการบรรเลงระดับหนึ่งแล้ว เจ้าโสภาก็ให้ช่วยกันดูแลรุ่นน้องนักเรียนที่มาเรียนใหม่

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า

ก็มีช่วยสอนน้อง รุ่น 12-16 เจ้าป่าให้เราช่วยดูเบื้องต้น ก็ช่วย ๆ กันดู มี 3 คน พี่เอ๋ คู่แฝด กับพี่ จบ ม.6 แล้วก็ยังมาช่วยงานอยู่นะ เจ้าป่าก็จะมาต่อยอดเรื่องเพลง พอวันอาทิตย์ก็จะไปเล่นรวมกันที่มิ่งพอร์ด โน้ตก็จะเป็นลายมือของครูกิติ คุปตรัตน์ มีสำเนา แต่จะเข้เจ้าป่าไม่ให้ดูโน้ตเลย นอกจากซอด้วงได้บ้าง (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า “ส่วนใหญ่รุ่นพี่ก็จะช่วยกันดู แต่ถ้าเป็นจะเข้จ่ายายจะต่อมือเอง” (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

เนื้อหาการสอน ประกอบด้วย พื้นฐานการบรรเลงจะเข้ พื้นฐานการบรรเลงซอ การต่อเพลงตามลำดับ และการบรรเลงรวมวง

ในการฝึกการบรรเลงรวมวงของนักเรียนที่เรียนที่คณะศึกษาศาสตร์ เมื่อเสร็จจากการต่อเพลงทุกครั้ง เจ้าโสภาก็ให้นักเรียนบรรเลงรวมวง เพื่อให้เกิดความพร้อมในการบรรเลง และสามารถบรรเลงรวมกับเครื่องมืออื่นได้

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า “ก็เล่นอย่าให้ล้มละกัน ล้มเมื่อไหร่งานเข้า ล้มเมื่อไหร่โดนดู ไปซ้อมกันนะ เสร็จแล้วมารวมวง เน้นรวมวงเป็นหลัก ให้มีความพร้อม” (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

การสอนดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา ทั้ง 2 แห่ง มีวิธีการถ่ายทอดเหมือนกัน คือ พื้นฐานการบรรเลงของ จะเข้ ซอด้วง และซออู้ ใช้วิธีการสอนแบบปฏิบัติให้ดูก่อน จากนั้นจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม หรือเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า การต่อมือ หรือการเรียนตัวต่อตัว โดยนั่งตรงกันข้ามแล้วบรรเลงให้ดู หากปฏิบัติไม่ถูกเจ้าโสภาก็เอื้อมมือมาชี้บอกที่ฝั่งตรงข้าม แต่การต่อเพลงมีความแตกต่างกัน สำหรับนักเรียนจะเข้ เจ้าโสภาก็เป็นผู้สอนด้วยตนเองทั้งหมด ตั้งแต่พื้นฐานการบรรเลง กระทั่งการต่อเพลงเดี่ยว สำหรับนักเรียนซอด้วงและซออู้ เจ้าโสภาก็สอนพื้นฐานการบรรเลง จากนั้นจะใช้โน้ตเป็นเครื่องมือช่วยสอนส่วนบทเพลง และนักเรียนซอด้วงและซออู้ที่เริ่มมีความชำนาญในการบรรเลงระดับหนึ่งแล้ว เจ้าโสภาก็ให้ช่วยกันดูแลรุ่นน้องนักเรียนที่มาเรียนใหม่

3.2.3 รูปแบบการถ่ายทอดพื้นฐานการบรรเลงและลำดับการต่อเพลง

การถ่ายทอดพื้นฐานการบรรเลงและลำดับการต่อเพลง ทั้ง 2 แห่ง มีรูปแบบเนื้อหาเดียวกัน ผู้วิจัยรวบรวมและลำดับไว้ ดังนี้

- 1) การสอนพื้นฐานการบรรเลง
- 2) ลำดับการถ่ายทอดบทเพลง

1) การสอนพื้นฐานการบรรเลง

การสอนพื้นฐานการบรรเลงของเจ้าโสภาก็แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การสอนพื้นฐานการบรรเลงจะเข้ และการสอนพื้นฐานการบรรเลงซอ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ลูกศิษย์ไว้ดังนี้

การสอนพื้นฐานการบรรเลงจะเข้

การนั่ง

ลักษณะการนั่ง คือนั่งพับเพียบไปทางซ้าย ให้เท้าไปทางเดียวกัน ลักษณะของปลายเท้า ต้องเก็บไปด้านหลัง ลักษณะหลัง หลังตรง ตัวตรง นั่งตัวงอไม่ได้ โดยมีวิธีการฝึกนั่งคือใช้เข็มร้อยมาลัย นำมากลัดเสื่อไว้ตามแบบครูสมัยก่อน ตั้งแต่เอวจนถึงคอหอย เพื่อไม่ให้ก้มต่ำลงมา

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านั่ง ให้นั่งตัวตรง ท่านบอกท่านั่งของครูสมัยก่อนเป็นอย่างนี้ เราก็นั่งติดของเรามาจนถึงปัจจุบัน พื้นฐานต่าง ๆ เราได้มาจากเจ้าป่าหมดเลย” (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “การนั่งก็จะนั่งหลังตรง พับเพียบไปทางซ้าย” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าโสภาได้เคยเล่าถึงวิธีการฝึกให้นั่งหลังตรงตามแบบโบราณให้กับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ไว้ตรงกันว่า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า
เจ้ายายเล่าให้ฟังว่า สมัยท่านเข้าไปเรียนกับครูสังวาลย์ เวลาดีดจะเข้ ท่านจะมีเหมือนเข็มร้อยดอกไม้ยาว ๆ มาตั้งไว้เลย ตั้งแต่เอวถึงคอหอย ก็ไม่รู้ว่ายาวขนาดไหน ก้มปุ๊บแทง ก้มปุ๊บแทง ให้นั่งตัวตรง หลังตรง นั่งพับเพียบก็ต้องมีมาด พับเพียบ มือห้ามกระดกมาก (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า “ป่าบอก ป่าร้องให้ เอาเข็มกลัดพุง นั่งตัวงอไม่ได้” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2560)

การนั่งที่ต้องให้ปลายเท้าชี้ไปทางด้านหลัง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า

บางคนนั่งพับเพียบได้ แต่ว่าปลายเท้าจะออก บางคนเท้าไปทางเดียวกันได้ แต่ครู (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) เป็นคนที่นั่งไม่ได้ เจ้ายายก็พยายามดัด แต่มันเป็นสรีระของคน ท่านก็หยวนให้ ให้เท้าชี้ไปข้างหลัง แล้วท่านก็ดูบอกจะเอาเข็มดอกไม้มาติดอกนะ เวลาไม่ได้ตั้งใจก็จะบ่น (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

ภาพที่ 33 ลักษณะการนั่งพับเพียบเก็บปลายเท้า โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ
ที่มาภาพ: นายปริญญ์ภัทร สนธิ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ภาพที่ 34 ลักษณะการนั่งโดยมีเข้มาลัยติดอยู่ โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ
ที่มาภาพ: นายปริญญ์ภัทร สนธิ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2561

การพันไม้ดีด

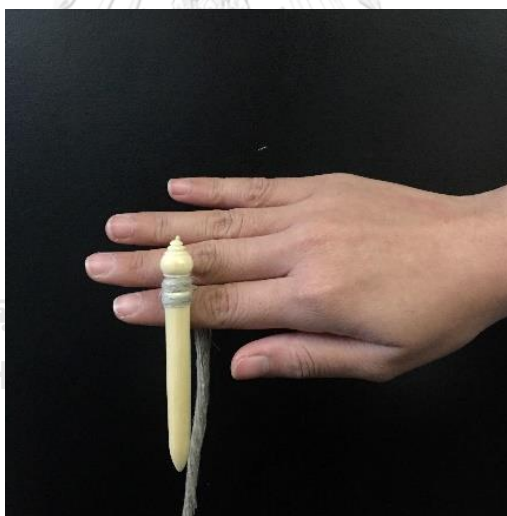
การพันไม้ดีดของเจ้าโสภาสำคัญมาก เนื่องจากพันแล้วทำให้ไม้เจ็บนิ้ว

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า “เรียนวันแรกเจอเจ้าป่า เจ้าป่าสอนให้พันไม้ดีดก่อน การพันไม้ดีดของเจ้าป่าก็จะแปลก ๆ ซึ่งบางคนเขาก็บอกว่าไม่สำคัญเท่าไร แต่เราคิดว่าสำคัญ เพราะพันแล้วไม้เจ็บนิ้ว” (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า การเรียนเริ่มต้นคือการพันไม้ดีด โดยเจ้าโสภาจะพันให้ดูก่อนแล้วจึงให้นักเรียนพันตาม “วิธีการพันไม้ดีด เจ้ายายจะพันให้ดูก่อน แล้วเราก็จะพันตาม บางคนก็ใช้นิ้วกลางช่วย ถ้าพันแน่น ๆ ก็เจ็บนิ้ว แล้วก็ใช้แค่นิ้วโป้ง แบบนี้จะแน่น” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

การพันไม้ดีดตามแบบของเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

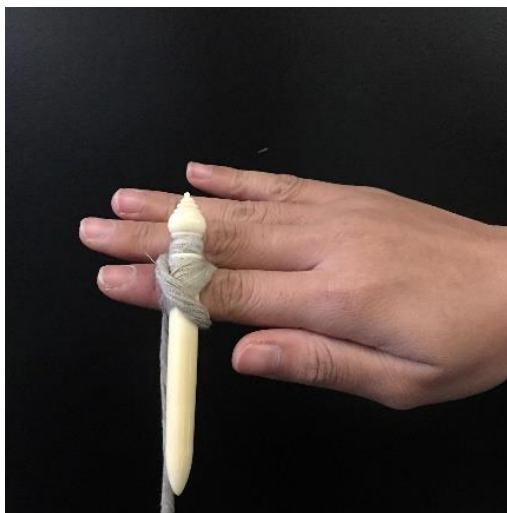
1. วางไม้ดีดให้ได้ฉากกับนิ้วชี้ มือขวา ให้เชือกสอดอยู่ตรงกลางระหว่างนิ้วชี้และนิ้วกลาง ไปด้านหลัง หนีบนิ้วให้แน่น ตำแหน่งที่วางอยู่บริเวณข้อนิ้วที่ 1 และ 2 วางให้แนบชิดกับนิ้ว ดังภาพ

ภาพที่ 35 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 1

ที่มาภาพ: นางสาวอัญญาภรณ์ แสงเทียน บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

2. นำเชือกพันกับนิ้วให้เป็นรูปกากบาท เริ่มจากด้านล่างซ้าย ขึ้นไปทับด้านบนขวา และจากด้านบนซ้ายลงมาด้านล่างขวา ให้มีลักษณะเป็นรูป X จำนวน 2 ครั้ง โดยต้องประคองให้ไม้อยู่ในตำแหน่งเดิม รััดให้กระชับ ไม้แน่นหรือหลวมเกินไป อาจใช้นิ้วกลางและนิ้วโป้งช่วยประคองหัวท้ายไว้ได้ ดังภาพ

ภาพที่ 36 การพันไม้ติดชิ้นตอนที่ 2

ที่มาภาพ: นางสาวอัญญาภรณ์ แสงเทียน บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

3. เคียนเชือกรอบกากบาท โดยเคียนในลักษณะทวนเข็มนาฬิกา 2 ครั้ง

ภาพที่ 37 การพันไม้ติดชิ้นตอนที่ 3

ที่มาภาพ: นางสาวอัญญาภรณ์ แสงเทียน บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

4. การเคียนเชือกครั้งที่ 2 ให้นำปลายเชือกสอดพันเข้าด้านใน เพื่อผูกเงื่อนด้านขวาของไม้ดีด แล้วดึงให้แน่น โดยไม่ต้องนำไปผูกไว้ด้านบนบน ส่วนปลายเชือกให้สอดไว้ระหว่างนิ้วชี้และนิ้วกลาง เพื่อไม่ให้แกว่งไปมาเวลาบรรเลง

ภาพที่ 38 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 4

ที่มาภาพ: นางสาวอัญญาภรณ์ แสงเทียน บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

5. หลังจากผูกเงื่อนและดึงให้แน่นแล้ว ให้เก็บปลายเชือกที่เหลือไปทางด้านหลังนิ้วชี้ เป็นการเสร็จการพันไม้ดีด ดังภาพ ข้อควรระวังคือ ไม่ควรเหลือเชือกให้ยาวจนเกินไป จะทำให้เป็นอุปสรรคในการบรรเลง เชือกที่ยาวเกินมาจะสะบัดระหว่างดีดทำให้เสียสมาธิได้

ภาพที่ 39 การพันไม้ดีดขั้นตอนที่ 5

ที่มาภาพ: นางสาวอัญญาภรณ์ แสงเทียน บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

การจับไม้ตีต

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ได้ถ่ายทอดวิธีการจับไม้ตีตไว้ 2 แบบคือ แบบใช้นิ้วโป้งนิ้วเดียวกดไม้ตีตลงมา และแบบที่ใช้นิ้วกลางเข้ามาช่วยจับเหมือนจับปากกา วิธีหลังนี้เจ้าโสภาใช้สำหรับเด็กที่หัดใหม่ มีกำลังน้อย เป็นการฝึกประคองไม้ตีต

ภาพที่ 40 วิธีการจับไม้ตีตจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งนิ้วเดียว

ที่มาภาพ: นางสาวอัญญาภรณ์ แสงเทียน บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

ภาพที่ 41 วิธีการจับไม้ตีตจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งและนิ้วกลางช่วยจับ

ที่มาภาพ: นางสาวอัญญาภรณ์ แสงเทียน บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

การวางมือขวา

หลังจากพันไม้ตีและจับไม้ตีอย่างถูกต้องแล้ว การวางมือขวาก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญ โดยจะต้องใช้สันมือวางที่กระพุ้งแก้มของจะเข้ ขณะบรรเลง ข้อศอกต้องอยู่กับที่ ขยับเพียงข้อมือเท่านั้น

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า “แขนขวาต้องไม่บิน ข้อศอกอยู่กับที่ ไปแค่ข้อมือ ไม่กระพือปีก ท่านบอกอย่างกระพือปีก ไม่สวย” (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

เช่นเดียวกันกับ นางสาวศุภัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ศอกห้ามขยับ ขยับแต่ข้อมือ ไม่กระพือปีก ไปเฉพาะข้อมือ” (ศุภัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 42 ลักษณะการวางมือขวา หลังจากพันไม้ตีแล้ว

มีวิธีการจับไม้ตีจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งนิ้วเดียว

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ภาพที่ 43 ลักษณะการวางมือขวา หลังจากพันไม้ติดแล้ว
 มีวิธีการจับไม้ติดจะเข้ แบบใช้นิ้วโป้งและนิ้วกลางช่วยจับ
 ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

การวางมือซ้าย

ลักษณะของมือซ้ายนิ้วโป้งจะต้องเกาะขอบของจะเข้ไปตลอด ไม่ว่าจะเคลื่อนไปที่ทิศทางไหน นิ้วโป้งไม่ลอยขึ้นมาเวลาตีต ยกแขนเล็กน้อย มือไม่ลอย ทำมือเหมือนขยุ้มนิ้ว และเวลากดลงที่นมจะเข้ ปลายนิ้วจะต้องไม่เลยสาบจะเข้ออกมา

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า “การวางนิ้ว มือซ้ายนิ้วโป้งจะต้องเกาะขอบของจะเข้อยู่ตลอด ไม่ว่านิ้วเราจะเดินไปทางไหนนิ้วโป้งก็ต้องตาม เกาะขอบ” (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “มือซ้ายนิ้วโป้งต้องเกาะขอบไว้บางคนนิ้วลอย เจ้ายายให้เกาะไป” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ยกแขนน้อย มืออย่าลอย ทำเหมือนขยุ้มนิ้ว เล่นปลาย ๆ นิ้ว อย่าให้เลยนม เหมือนไม้ตะสาบ” (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

ลักษณะของมือซ้ายอีกประการหนึ่งคือ ขณะบรรเลงจะต้องสามารถกดลงที่นมอย่างแม่นยำ ทั้งนี้ เจ้าโสภาน์ไม่อนุญาตให้เขียนโน้ตติดไว้ที่นมจะเข้ นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “พีแอบเขียนโน้ตติดไว้ที่นมจะเข้ แต่จริง ๆ ท่านไม่ให้เขียนนะ ตอนนั้นยังเด็กอยู่ก็เลยเขียนหน่อยแล้วกัน เพราะเป็นจะเข้ของเรา แต่ของที่โรงเรียนไม่ได้เขียน” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 44 ลักษณะการวางมือซ้ายในการบรรเลงจะเข้ ด้านหน้า
ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ภาพที่ 45 ลักษณะการวางมือซ้ายในการบรรเลงจะเข้ ด้านข้าง
ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

การฝึกบังคับไม้ดีด

เจ้าโสภาก็ให้ฝึกการบังคับไม้ดีด โดยฝึกการดีด เข้า-ออก ทีละสาย สายเอก สายทุ้ม สายลวด ให้เกิดเสียงที่มีคุณภาพ ชัดเจนทีละเสียง อย่างช้ามาก ๆ วันละเล็กน้อยไปเรื่อย ๆ ให้ได้ ทำทางและเสียงที่ถูกต้อง ใช้เวลาฝึกร่วมปีที่สำคัญเจ้าโสภาก็ไม่อนุญาตให้เขียนโน้ตติดนมจะเข้

จากการเรียนปรับปรุงวิธีการตีจะเข้าให้ถูกต้อง ต้องฝึกหัดใหม่ทั้งหมด ซึ่งยากกว่าการเรียนปกติ โดยฝึกการตีเข้าออก ระยะเวลาในการปรับปรุงการตีประมาณ 1 ปี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “เพราะว่านิ้วเสียวมา ตีผิดช่องผิดร่องตามประเพณี ก็ต้องหัดนั่ง หัดจับไม้ หัดวางมือ ไม้ตีตี นิ้ว ปรับเป็นปีเลย ยิ่งกว่าคนเรียนใหม่อีก เพราะคนที่เรียนมาผิดก็จะแก้ยากกว่าคนที่เพิ่งหัดเรียน เพราะฉะนั้นแก่นานมาก ท่าน Strict มากเลยว่าจะต้องลงนิ้วอย่างนี้ มือต้องเป็นอย่างนี้ ตีเข้า ตีออก” (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

การฝึกบังคับไม้ตีในระยะเริ่มต้น เจ้าโสภาก็ให้ฝึกตีต เข้า-ออก ให้ชัดเจน ทีละเสียง อย่างช้ามาก ๆ วันละเล็กน้อยไปเรื่อย ๆ ให้ได้ท่าทางและเสียงที่ถูกต้องจริง ๆ ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า

ก็นั่งตีต เข้า ออก ตอนแรกตีตไม่เป็นก็เขี่ย ๆ ไป ท่านบอกไม่ใช่ ต้อง เข้า-ออก ตามของเขา เจ้าป่าให้ตีตช้ามาก เป็นโน้ต ค ร ม พ ให้ดูโน้ต ก็จะตีต วันละเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่เยอะ ตีตช้า เพราะให้ฟังเสียง ที่เน้นจะเป็นท่าทาง เจ้าป่าก็อย่างนั้น เข้า ออก เข้า ออก ไปตามสแต่ปีแต่เสียงที่ตีตออกมาคือเน้นให้ชัด ให้ตีตช้ามาก (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

เจ้าโสภาก็ให้ฝึกตีต เข้า-ออก ให้เกิดเสียงก่อน ให้ได้เสียงที่มีคุณภาพ ทั้งสายเอก สายทุ้ม สายลวด นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ฝึกให้คุ้นกับไม้ตีตก่อน ตีตเข้า-ออก เตง ๆ ให้เสียงออกก่อน เสียงตายหรือเสียงไม่ออก ต้องตีตให้ได้เสียงก่อน สายเอกได้แล้วก็คงมาตีต สายทุ้ม สายลวด” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

การฝึกเร็ว

วิธีการฝึกเร็วที่รวดเร็วที่สุดคือ การฝึกในเพลง โดยใช้เพลงเขมรปีแก้ว ทางสักวา ซึ่งมีทำนองห่าง ๆ เป็นการฝึกเร็วไปด้วยและได้บทเพลงเพิ่มด้วย การเร็วจะต้องจับที่ไม้ตีตเข้า เพื่อโน้ตตัวต่อไปจะต้องใช้ไม้ตีตออก เสียงจะต้องเรียบ เจ้าโสภาก็ไม่ลืมที่จะสังเกตน้ำหนักตลอดการเร็ว เจ้าโสภาก็เน้นย้ำว่าทำให้นิ่งและการลงน้ำหนักมือต้องไม่ผิด

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า “เรียนก็เรียนแค่ตบตันเพลงฉิ่ง กับเพลงเขมรปีแก้ว (ทางสักวา) เพราะว่าหัดเร็ว ตอนเรียน เรียนรวดเร็วมาก แต่ก็หลายอาทิตย์ หลายวัน กว่าจะตีตเข้าตีตออกได้นะ” (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จากรุลักษณะ งามลักษณะ ให้สัมภาษณ์ว่า
 ครูจะเสียวอยู่ที่หนึ่ง ที่เจ้ายายจะบ่นมากก็คือจะเน้นจิ้งหะมากไป พอลงห้องหนึ่ง ไม้
 ดัดจะต้องกลับมาที่ตัวเอง ออก-เข้า ถ้าเป็นการรว่ว จิ้งหะสุดท้ายจะต้องมาลงที่เข้า
 เพื่อห้องหน้าจะต้องออกไป ทีนี้ด้วยความที่เรากลัวว่าจะฟังไม่ทัน จะไปเน้นจิ้งหะ
 สุดท้ายให้เขามากเกินไป เสียงจะโดด แต่เจ้ายายเสียงจะเรียบ ดูไม่ออก แต่เวลา
 ไม้ดัดออก ไม่มีพลาด คนเล่นจะเข้ที่ไปถึงระดับหนึ่งแล้วจะ เข้า ออก โดยอัตโนมัติ
 แต่บางที่เราเป็นคนใจร้อน จิ้งหะกระแทกนิดหนึ่ง เจ้ายายก็จะบอกว่าลูกโป่ง
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จากรุลักษณะ งามลักษณะ) ตรงนี้ไม่ใช่ ทำให้นิ่ง การลง
 น้ำหนักมือต้องไม่ให้ผิด (จากรุลักษณะ งามลักษณะ, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

การใช้นิ้วในการบรรเลง

การใช้นิ้ว (มือซ้าย) ในการบรรเลงดำเนินทำนอง โดยใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง กดลงที่
 นมจะเข้ให้เกิดเสียงตามทำนอง ให้ราบเรียบสม่ำเสมอ มีหลักการคือ ข้ามนม ข้ามนิ้ว ไม่ฉีกนิ้ว ใน
 กรณีที่หมดนิ้วแล้วให้นิ้วนิ้วเดิมดำเนินต่อไป ทั้งทำนองเคลื่อนที่ขึ้นและเคลื่อนที่ลง โดยมากจะหมดที่
 นิ้วชี้และนิ้วนาง สำหรับนิ้วนางจะผ่านเพียง 1 ครั้ง เท่านั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ
 ให้สัมภาษณ์ว่า

การลงนิ้ว ก็ต้องลงนิ้วให้ราบเรียบสม่ำเสมอ ไม่โดด ไม่ข้ามนิ้ว ไม่ฉีกนิ้ว ฉีกนิ้วก็คือ
 นิ้วนางกับนิ้วกลาง นิ้วกลางกับนิ้วชี้ ฉีกได้ ยกตัวอย่างทำนองที่ฉีก - ด ร ม - ช - ด
 อย่างนี้ ใช้นิ้วนาง นิ้วกลาง ได้ นิ้วกลางไปนิ้วชี้ (เสียงมี ไปเสียงซอล) ฉีกได้ อย่าง
 - ม ช ล - ด - ร อย่างนี้ใช้ นิ้วนาง ฉีกนิ้วชี้ แล้วก็นิ้วชี้ยาวมา ได้ (เสียงมี ไปเสียง
 ซอล) อันนี้คือข้ามนม ข้ามนิ้ว ถ้าถอยลงก็หมดนิ้วนางก็นิ้วนางตลอด นิ้วนางถอย
 ตลอด ถ้าขึ้นก็นิ้วชี้ขึ้นก็หมดนิ้วชี้ ก็นิ้วชี้ตลอด นิ้วชี้ขึ้นนำไป นิ้วชี้ไกลไป เอานิ้วกลาง
 นำไม่ได้ นิ้วกลางก็ใช้แค่ 1 ครั้ง เพราะผ่านแค่ 1 ครั้ง ถ้าอย่างนี้ - ม ช ล - ด - ร -
 ม - ร - ด - ล ถ้าลองฉีกนิ้วก็จะติดไม่ได้ ลูกศิษย์บางคนชอบใช้ - ด - ล นิ้วชี้กับ
 นิ้วกลาง ฉีกมาได้ยังไงก็รู้อันนี้ไม่ได้ ไม่ถูก ถ้าโปรย - ช - ฟริ โปรยก็ใช้หลักการ
 เดียวกัน ไปไกลหรือไปใกล้ ถ้าข้ามนมก็ต้องข้ามนิ้วไปด้วย - ช ล ด อย่างนี้ก็นิ้วนาง
 นิ้วกลาง แล้วก็ฉีกมานิ้วชี้ ได้ (เสียงลา ไปเสียงโด) - ม ช ล อย่างนี้นิ้วนาง แล้วฉีก
 นิ้วชี้มาเลยเพราะข้าม แล้วก็นิ้วชี้ไกลยาวมา - ร ม ช อย่างนี้นิ้วนาง นิ้วกลาง เพราะ
 ไม่ได้ข้ามไม่ต้องฉีก แล้วก็มาฉีกที่ ซอล (เสียงมี ไปเสียงซอล) - ด ร ม อย่างนี้ก็ใช้
 สายเปล่า นิ้วนาง แล้วก็นิ้วกลาง หมดเท่านั้น ก็ไปอันต่อไป อย่าง - ด ล ช อันนี้ก็นิ้วชี้

น้้วนางเลยเพราะข้าม (เสียงที) มา แล้วก็น้้วนางถอยยาวลงมา - ล ช ม อย่างอันนี้
 หมดที่ ซอล น้้วนาง จะต่อไปก็น้้วนางได้เลย ไม่ต้องตั้งใหม่ เป็นน้้วนาง น้้วนาง แล้วก็
 น้้วนางถอยมา - ช ม ร อย่างนี้หมดที่มี อันนี้ก็ต้องฉีกไปเพราะ ซอล น้้วนาง เพราะ
 ข้ามแล้ว ก็เป็น น้้วนาง น้้วนาง เพราะข้ามลงมา แล้วก็น้้วนางถอยมา - ม ร ด อย่างนี้
 ก็จะเหมือนก่อนที่หมด เร น้้วนาง ก็น้้วนางขึ้นได้เลย แล้วก็ถอยน้้วนาง แล้วก็
 ปล่อย (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2561)

ตัวอย่างการเรียงน้้วนางขึ้นและเรียงน้้วนาง

- ม ช ล	- ตี - รี้	- มี รี้ ตี	- ล - ช
----	-----	-----	----
----	-----	-----	----

- นาง ชี้ ชี้	- ชี้ - ชี้	- ชี้ กลาง นาง	- นาง - นาง
----	-----	-----	----
----	-----	-----	----

ตัวอย่างการฉีกน้้วนาง

- ร ม ช	- ช ล ตี	- รี้ ตี ล	- ล ช ม
----	-----	-----	----
----	-----	-----	----

- นาง กลาง ชี้	- นาง กลาง ชี้	- ชี้ กลาง นาง	- ชี้ กลาง นาง
----	-----	-----	----
----	-----	-----	----

ตัวอย่างการขำน้ำกลาง

- ช ม ร	- ดั ล ช	- ล ดั รี่	- ม ช ล
----	----	----	----
----	----	----	----

- ชี๋ นาง นาง	- ชี๋ นาง นาง	- นาง ชี๋ ชี๋	- นาง ชี๋ ชี๋
----	----	----	----
----	----	----	----

การใช้ทิงนอย

ลักษณะการใช้ทิงนอยของเจ้าโสภามีอยู่ด้วยกัน 3 วิธี คือ การใช้ทิงนอยโดยใช้นิ้วโป้ง ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้มากที่สุด โดยยึดหลักการว่า หากหมัดนิ้วที่บรรเลงเสียงไหนก็ให้ใช้นิ้วโป้งขึ้นมาทิงนอยได้เลย การใช้ทิงนอยโดยใช้นิ้วก้อย ในกรณีนี้ส่วนมากใช้การทิงนอยในเสียงที่หมัดที่นิ้วนาง และการทิงนอยโดยใช้ท่อนิ้วนาง คือไม่ต้องยกนิ้วโป้งขึ้นมาใช้เลย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า

ส่วนใหญ่หมัดนิ้วไหนก็จะลงทิงนอยนิ้วนั้น อย่าง - ดั - ล หมัดนิ้วนาง ก็ทิงนอยนิ้วนาง ถ้าเป็นนิ้วนางจะทิงนิ้วก้อยช่วยก็ได้ หรือจะเอาหัวแม่มือขึ้นมาทิงก็ได้ นิ้วนางใช้หัวแม่มือได้ จริง ๆ ก็คือใช้นิ้วโป้งมาทิงทั้งหมดแหละ แต่ที่ใช้นิ้วก้อยนี้ก็เอามาช่วยได้ ก็ใช้ได้ ในกรณีที่ท่าไม้เท้าก็ใช้ท่อนิ้วนางไปเลยก็ได้ - ดั - ล - ทิง - ล - ดั - ช - ทิง - ช (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2561)

ตัวอย่างการใช้นิ้วโป้ง

- ช ล ดั	--- ดั	- ล ดั รี่	--- รี่
----	----	----	----
----	- ดั --	----	- รี่ --

- นาง กลาง ชี๋	--- ชี๋	- นาง กลาง ชี๋	--- ชี๋
----	----	----	----
----	- โป้ง --	----	- โป้ง --

ตัวอย่างการใช้ไม้ก้อย

- ซ ฟ ร	--- ร	- ล ซ ฟ	--- ฟ
----	----	----	----
----	- ร --	----	- ฟ --

- ซ ฟ ร	--- ร	- ล ซ ฟ	--- ฟ
----	----	----	----
----	- ร --	----	- ฟ --

ตัวอย่างการใช้ทองนึ่ง

- ซ ฟ ร	--- ร	- ล ซ ฟ	--- ฟ
----	----	----	----
----	- ร --	----	- ฟ --

- ^ญ ซี้ กลาง นาง	- - - นาง	- ^ญ ซี้ กลาง นาง	- - - นาง
----	----	----	----
----	- ^ญ ทองนึ่ง - -	----	- ^ญ ทองนึ่ง - -

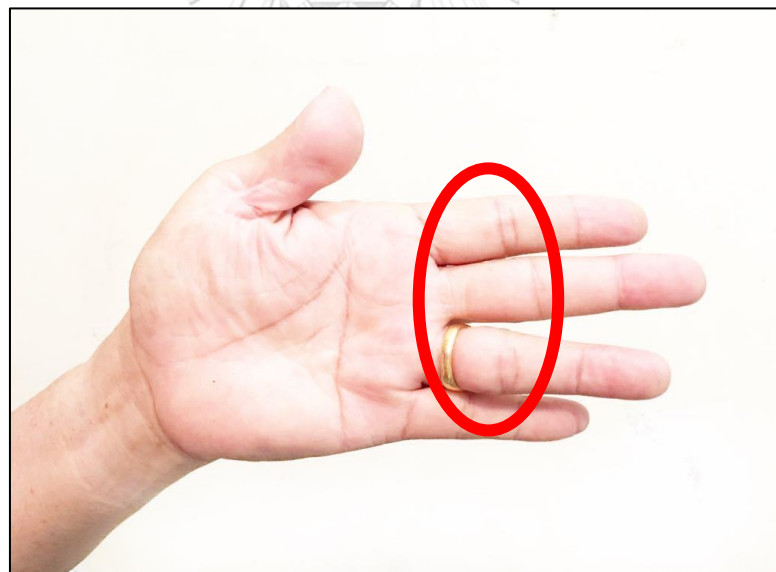
ภาพที่ 46 ลักษณะการทึงนอย โดยใช้นิ้วโป้ง
ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ภาพที่ 47 ลักษณะการทึงนอย โดยใช้นิ้วก้อย
ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ภาพที่ 48 ลักษณะการทึงนอย โดยใช้ท็องนี้ว
 ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

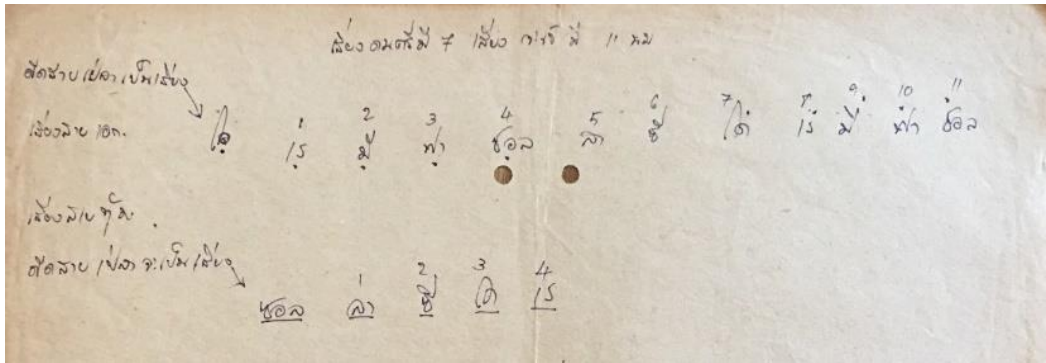
ภาพที่ 49 บริเวณท็องนี้ว
 ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

การเทียบเสียง

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ให้ความสำคัญกับการเทียบเสียง ก่อนการบรรเลงจะให้เทียบเสียงกับระนาดให้พร้อม เป็นการฝึกความรับผิดชอบเครื่องดนตรีของตนเอง สำหรับจะเข้าเทียบเสียง โด ซอล โด ในสายเอก สายทุ้ม และสายลวด ให้ตรงเสียก่อน

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ก่อนเล่นทุกครั้งก็ตั้งเสียง ตอนนั้นเทียบกับระนาดเอก เสียง โด ซอล โด เจ้ายายบอกว่า ถ้าเล่นเป็นต้องตั้งของตัวเองเป็นด้วย” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

สรุปได้ว่า การสอนพื้นฐานการบรรเลงจะเข้า ประกอบด้วย การนั่ง คือพับเพียบไปทางซ้าย ให้เท้าไปทางเดียวกัน ปลายเท้าต้องเก็บไปด้านหลัง ลักษณะหลังตรง ตัวตรง นั่งตัวงอไม่ได้ โดยมีวิธีการฝึกนั่งตามแบบครูสมัยก่อน คือใช้เข็มร้อยมัลลามากัดไว้ตั้งแต่เอวจนถึงคอหอย การพันไม้ตีตแบบพิเศษที่มีความสำคัญมาก เพราะพันแล้วทำให้ไม้เจ็บนิ้วโดยเจ้าโสภาจะพันให้ดูก่อน แล้วจึงให้นักเรียนพันตาม วิธีการจับไม้ตีต มี 2 แบบคือ แบบใช้นิ้วโป้งนิ้วเดียวกดไม้ตีตลงมา และแบบที่ใช้นิ้วกลางเข้ามาช่วยจับเหมือนจับปากกา การวางมือขวาขณะตีตข้อศอกต้องอยู่กับที่ ขยับเพียงข้อมือ และห้ามกระพือ การนั่ง การวางมือซ้าย นิ้วโป้งจะต้องเกาะขอบของจะเข้ไปตลอด ไม่ลอยขึ้นมาเวลาตีต ยกแขนเล็กน้อย ทำมือเหมือนขยุมนิ้ว และเวลากดลงที่นมนิ้วจะต้องไม่เลยสาบจะเข้ออกมา การฝึกบังคับไม้ตีต ให้ตีต เข้า-ออก สายเอก สายทุ้ม สายลวด ให้เกิดเสียงที่มีคุณภาพ ชัดเจนที่ละเสียงอย่างช้าให้ได้ทำทางและเสียงที่ถูกต้อง ไม่นุญตให้เขียนโน้ตติดนมจะเข้ และใช้เวลาฝึกประมาณ 1 ปี การฝึกรัวที่รวดเร็วที่สุดคือ การฝึกในเพลง โดยต่อเพลงเขมรปี่แก้ว ทางสักวา การรัวจะต้องจับที่ไม้ตีตเข้า เพื่อโน้ตตัวต่อไปจะต้องใช้ไม้ตีตออก น้ำหนักเสียงตลอดการรัวจะต้องเรียบและนิ่ง การใช้ทิงน้อย มี 3 แบบคือ การใช้ทิงน้อยในนิ้วโป้ง นิ้วก้อย และใช้ท่อนิ้วนาง การใช้นิ้วในการบรรเลงโดยใช้หลักข้ามนมข้ามนิ้ว ก่อนการบรรเลงจะให้เทียบเสียงให้พร้อม เป็นการฝึกความรับผิดชอบเครื่องดนตรีของตนเอง

ภาพที่ 50 ตัวอย่างแบบเรียนจะเข้

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ วันที่ 6 ธันวาคม 2560

การสอนพื้นฐานการบรรเลงขอ

การนั่ง

เจ้าโสภากะเคร่งครัดในการนั่งมาก จะต้องนั่งพับเพียบเรียบร้อย ตัวตรง หลังตรง มือซ้ายที่จับขอต้องไม่ตก ไม่ทำแขนสลับ ศอกไม่ตก สง่า เพราะเป็นภาพลักษณ์ของการบรรเลงที่ดี

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า “นั่งพับเพียบเรียบร้อย” (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า

นั่งพับเพียบให้เรียบร้อย ตัวตรง หลังตรง มือซ้ายจับขอต้องยกไว้ อย่าให้มือตกไม่ให้มือตก จะทำแขนสลับ ๆ ไม่ได้ ต้องสง่าทุกท่า เพราะว่าเป็น First Image ถ้ามีคนเห็นท่าเรา เขาก็คิดว่าเราเล่นเก่งแน่นอน เป็นจิตวิทยา ท่านจะย้ำทุกครั้งเวลาออกงานหรือเรียน จะตะโกนบอกอย่าให้คอกตก (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

นายสายัณห์ โขสิตสกุลชัย ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภากะเคร่งครัดมาก เรื่อง การนั่งให้ตัวตรง หลังตรง นั่งพับเพียบ และสง่า

เป็นบ่ได้สอนแค่จับขอกับเล่นที่อู่ถูก เป็นสอนทำนั่งตวย ต้องนั่งตัวตรง แอ่นอกพับเพียบ แต่ว่าต้องผึ่งผาย หลังต้องตรง ต้องสง่า แขนเป๊ะ แล้วเป็นจะถึงไม่ถึงมือ

เห็นปุ๊บเป็นจะพาดเพียะหื้อดูเลย ละอ่อนก่เลยหดหายไปเรื่อย ๆ เพราะว่าเป็นเครื่อง
เรื่องนี้มาก (สายัณห์ โฆสิตสกุลชัย, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2561)

การจับซอ

เจ้าโสภาก็ฝึกนั่งจับซอเป็นเวลากว่า 1 ชั่วโมง โดยไม่ต้องสี เป็นการฝึกจับให้สวดย
เสียก่อนเนื่องจากท่าทางการนั่งสำคัญต่อภาพลักษณ์การบรรเลง จากนั้นจึงเริ่มวางนิ้วและไล่เสียงตัว
โน้ต

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า “เริ่มต้นจากนั่งจับไปก่อนเป็นชั่วโมง นั่งนิ่งเลย
ไม่ให้สี จับให้สวดยก่อน” (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า “วิธีการเรียน เริ่มตั้งแต่สอนจับซอ จำได้แม่นเลย
เพราะว่าจะเล่นเพราะไม่เพราะ เก่งไม่เก่งยังไง เจ้าป้าว่า ท่าทางสำคัญเวลาจะเล่น ทำต้องสง่า
ให้สวดย” (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

นายสายัณห์ โฆสิตสกุลชัย ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาก็ให้นั่งจับซอให้ถูกต้องก่อน
จากนั้นจึงเริ่มวางนิ้วและไล่เสียงตัวโน้ต “เป็นจะเริ่มตั้งแต่จับซอหื้อถูก การวางนิ้ว เริ่มไล่เสียงตัวโน้ต
แล้ววกไปเรื่อย ๆ” (สายัณห์ โฆสิตสกุลชัย, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2561)

การไล่เสียง

เจ้าโสภาก็ฝึกไล่เสียง โดยใช้วิธีการฝึกในเพลงต้นเพลงฉิ่ง เนื่องจากมีการใช้เสียงครบ
ทุกเสียง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาช่วงหนึ่งในการฝึก และเจ้าโสภาก็ให้ฝึกไล่เสียงให้แม่นยำก่อนที่จะต่อ
เพลง นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า

ไล่เสียงต้นเพลงฉิ่ง สีไปหมากก็หอนไป ปัญหาที่เจอคือเสียงเพี้ยน ก็ดู แล้วก็หายเพี้ยน
พอสีเพี้ยนท่านก็จะเบรกแล้วก็มองค้อนมา โดนดู เพราะตอนนั้นต้องจำเสียง
เป็นอัตโนมัติ แต่เรายังไม่ถึงขั้นนั้น เราก็จำทั้งเพลง จำทั้งโน้ต แต่อยากเอาชนะ
ตัวเอง เอาชนะผู้ใหญ่ ก็ซ้อมบ่อย ๆ จนไม่พลาด เรื่อย ๆ จนขึ้น ม. 2-3 เจ้ายายคง
เห็นหน่วยก้าน (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า “แรก ๆ คนเรียนเยอะ รุ่นพี่เขาซ้อมกันเป็นวง เราก็
อยากเล่น แต่เรามาใหม่ เราต้องมาไล่เสียงก่อน” (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

สรุปได้ว่า การสอนพื้นฐานการบรรเลงซอ ประกอบด้วย การจับซอให้ท่าถูกต้องสวยงาม โดยฝึกนั่งจับซอ ไม่ต้องสีเป็นเวลากว่า 1 ชั่วโมง จากนั้นจึงเริ่มวางนิ้วและไล่เสียงตัวโน้ต เจ้าโสภา เครื่องครัดในการนั่งมาก จะต้องนั่งพับเพียบเรียบร้อย ตัวตรง หลังตรง มือซ้ายที่จับซอต้องไม่ตก ไม่ทำแขนลืบ ศอกไม่ตก สง่า เพราะเป็นภาพลักษณ์ของการบรรเลงที่ดี เจ้าโสภาให้ฝึกไล่เสียง โดยใช้วิธีการฝึกในเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ซึ่งมีการใช้เสียงครบทุกเสียง และเจ้าโสภาจะให้ฝึกไล่เสียงให้แม่นยำก่อนที่จะต่อเพลง

ภาพที่ 51 ลักษณะการนั่งพับเพียบจับซอด้วง โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ
ที่มาภาพ: นายปริญญาภัคร สนธิ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ภาพที่ 52 ลักษณะการนั่งพับเพียบจับซออุ้ โดย ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ
ที่มาภาพ: นายปริญญ์ภักดิ์ สนธิ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2561

2) ลำดับการถ่ายถอดบทเพลง

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ลูกศิษย์เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม เกี่ยวกับลำดับการถ่ายถอดเพลง พบว่าหลังจากการเรียนพื้นฐานการบรรเลงอย่างครบถ้วนแล้ว เจ้าโสภาจะเริ่มต่อเพลง โดยเพลงแรกที่ลูกศิษย์ทุกคนจะต้องได้คือเพลงต้นเพลงฉิ่ง และเพลงลำดับที่สองคือเพลงเขมรปี่แก้ว ทางสักวา

การใช้เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นเพลงแรกในการเรียน ลูกศิษย์เจ้าโสภาได้ให้เหตุผลว่า เป็นเพลงที่มีครบทุกเสียงเหมาะสำหรับใช้ในการฝึกไล่เสียง การใช้เพลงเขมรปี่แก้ว ทางสักวา เป็นเพลงลำดับที่สองในการเรียน เนื่องจากเป็นเพลงที่มีทำนองห่าง ๆ เหมาะสำหรับการฝึกนิ้ว ทั้งสองเพลงนี้ถือเป็นเพลงที่เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ใช้ฝึกเป็นพื้นฐาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้รับการถ่ายถอดการบรรเลงจะเข้ตั้งแต่พื้นฐาน การพันไม้ดีด การใช้ไม้ดีดเข้า ออก การใช้ไม้ดีดสามไม้ดีด ลักษณะเพลง การกระทบสาย การใช้นิ้วให้ถูกต้อง ไม่โดด ไม่ฉีกนิ้ว การใช้สายเปิด หลักการการบรรเลงต่าง ๆ เพลงที่ต่อเพลงแรกคือเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น จนกระทั่งเพลงเดี่ยว

ตอนนั้นก็เริ่มเรียนตั้งแต่พื้นฐาน ได้เอากระบวนการ วิธีการดีด ไม้ดีดเข้า ไม้ดีดออก ทำอย่างไร ลักษณะของเพลง ไม้ดีดสามไม้ดีด การกระทบสายอะไรต่าง ๆ เหล่านี้

ก็เรียนเอาวิธีการ ฉะนั้นก็มาเริ่มเรียนใหม่ตั้งแต่ต้นเพลงฉิ่งเลยนะ คือเอาลงนิ้วให้ถูกต้อง นิ้วไม่โดด ไม่ฉีกนิ้ว เมื่อไหร่ใช้สายเปิด ก็ได้เรียนรู้หลักการต่าง ๆ เพลงที่ต่อกับเจ้าป่าก็ต้นเพลงฉิ่ง แล้วก็ เขมรพวง เขมรปี่แก้ว ทางสั๊กวา ต่อมากับมือเจ้าป่าโดยตรง มีเพลงนี้ เพลงอาหนู เภา เขมรพวง นอกนั้นก็ต่อใช้โน้ต ต่อไม่ก็เพลงทรวง แต่เพลงยาก ๆ แล้วก็แขกฉิ่ง ท่านเรียก ฉิ่งตรังหรือแขกฉิ่ง ท่านติดฉิ่งตรังคล้าย ๆ กับแขกฉิ่ง ที่เจ้าป่าต่อให้ปู่นี้แหละ ที่ต่อทางนิ้วไว้ ลาวแพนแกะจากเทป (แถบบันทึกเสียง) เอา ท่านก็ให้หมอแอ๊ดมา เขาทำชาตกาล 100 ปี เจ้าป่าโสภากแขกฉิ่งต่อนิ้วแล้วมาลงโน้ตเอง จำพอได้อยู่ แต่ต้องพิน นี้นยาก สะบัดเยอะมากเลย (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2560)

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า เจ้าโสภาก็สอนพื้นฐานการบรรเลงจะเข้ตั้งแต่การพันไม้ดีด การฝึกใช้ไม้ดีด จนกระทั่งเจ้าโสภาก็ต่อเพลงเดี่ยว โดยมอบแถบบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวเงินขิมใหญ่ไปฟังเป็นการบ้าน แล้วกลับมาให้เจ้าโสภาดูวิธีการเล่นให้ถูกต้อง

เรียนก็เรียนต้นเพลงฉิ่ง กับเพลงเขมรปี่แก้ว เพราะว่าหัดเร็ว ตอนเรียน เรียนรวบรัดมาก แต่ก็หลายอาทิตย์ หลายวัน กว่าจะดีดเข้าดีดออกได้นะเราเรียนกับเจ้าป่าเขาบอกพันไม้ดีดแปลก ๆ เราก็พันของเรา ดีดจะเข้แต่นั้นเป็นต้นมาก็ใช้พื้นฐานของเจ้าป่า แล้วเจ้าป่าก็มีโน้ตเยอะแยะ เราก็เรียนตามโน้ต ถ้าอยากได้เพลงอะไร นี่ก็เรียนเพื่อไปสอน เวลาเราสนใจ เราก็ไปสอนแบบถูกต้อง พื้นฐานต้องแน่น ซึ่งเราก็ได้มาจากเจ้าป่าแล้ว (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรูลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “แรกสุดก็ต้นเพลงฉิ่งตามนี้ไป นักเรียนที่เรียนสาธิตจะต้องได้แบบนี้ ก็คือว่าวิชาดนตรีของท่าน ท่านก็จะให้เป็นโน้ตอย่างนี้ไป ก็จะเป็นลายมือท่าน ท่านก็จะมีลาวต่าง ๆ แขก ลาว มอญ ฝึกอยู่นานมาก หลายปี” (จรรูลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า เพลงที่ต่อเพลงแรกคือ เพลงต้นเพลงฉิ่ง น่าจะเป็นการทำให้เราคุ่นเคยก่อน เป็นการไล่โน้ต พวกเพลงลาวมาต่อทีหลัง เพลงลาวก็เป็นการฝึกเร็ว ช่วงหลัง ๆ มีลูกเล่น สะบัด เจ้ายายจะทำ เราก็เลียนแบบ เป็นการต่อเพลงแบบต่อมือ คือทำตามแบบ

เจ้ายาย แล้วเรามารู้ทีหลังว่า อ้อ คืออันนี้นะ จีนขิมใหญ่ก็ต่อมา สามลาว ตับลาว
 อย่างเป็นทางการบางทีเราจะเล่นเพลงนี้นะ เราก็จะขอโน้ต ไม่ได้ เจ้ายายไม่ชอบให้ใช้โน้ต
 เจ้ายายจะสอน ถ้าระนาดจะเป็นคนอื่นสอน เวลาต่อเพลงก็จะเล่นเครื่องของใคร
 ของมันนะ ส่วนเจ้ายายท่านจะดีดจะเข้ ท่านร้องเพลงด้วย เพราะว่าท่านสอนร
 องเพลง (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า “ต้นเพลงฉิ่ง เพลงลาว สามลาว ลาวเสียงเทียน
 เขมรไทรโยคส่วนใหญ่จะเป็นเพลงลาว เพลงเถา ราตรีประดับดาว โหมโรงไอยเรศ ครอบจักรวาล
 ม้าย่อง ปฐมดุสิต จีนอาหนู จีนขิมเล็ก มีอยู่ช่วงหนึ่งทำละครลาวเครือฟ้า” (ธีรชาติย์ จันทรงาม,
 สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า
 เพลงที่ฝึกเพลงแรกคือต้นเพลงฉิ่ง ทุกคนต้องต่อเพลงนี้ ใช้เวลาเป็นเดือน ไล่เสียง
 ก่อน แต่ตอนออกงานยังไม่ได้ใช้ เพราะว่าเพลงนี้เจ้าป่าเลือกมาให้ได้ใช้ทุกตัวโน้ต
 เป็นการฝึกนิ้ว ถ้าเรียงตามที่เราเรียนก็จะเป็น ต้นเพลงฉิ่ง แยกประเทศ จะเข้หางยาว
 โหมโรงไอยเรศ ลาวคำหอม ลาวสวยรวย ลาวดำเนินทราย สร้อยลำปาง บุหลัน
 พระอาทิตย์ชิงดวง ตับวิวาท มอญอ้อยอิ่ง ถ้าเพลงสรรเสริญพระบารมีก็จะซ้อมบ่อย
 เพราะต้องรับเสด็จ แต่เวลาออกงานจะมีสคริปว่าออกงานเล่นเพลงอะไรบ้าง
 ให้เวลาเราก็ซ้อม เราก็ต้องมาไล่ว่าเพลงนี้ได้มากี่นาที เริ่มต้นก็เพลงโหมโรง
 ตอนนั้นเล่นเพลงโหมโรงครอบจักรวาล ก็จะเป็นสามชั้น เพื่อยืดเส้นยืดสายให้ชินมือ
 ก่อน แล้วก็เล่นมอญรำดาบ มอญมอบเรือ เขมรไทรโยค เขมรพายเรือ เขมร
 กล่อมลูก ตระกูลเพลงเขมร แยกลพบุรี แยกเงาะ แยกเชิญเจ้า แยกต่อยหม้อ
 เพลงเถา ลาวคำหอม แป๊ะ ลาวดวงเดือน ขึ้นอยู่กับงาน ก็ประมาณ 2 ชั่วโมง
 แต่ละงานก็เริ่มต้นด้วยโหมโรงอยู่แล้ว (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์
 2561)

นายสายัณห์ โขสิตสกุลชัย ให้สัมภาษณ์ว่า เพลงแรกที่ต่อคือเพลงต้นเพลงฉิ่ง
 ซึ่งเป็นเพลงเดียวกันกับเพลงที่สอนในชั่วโมงขับร้องเพลงไทย เนื่องจากจะคุ้นกับทำนองอยู่แล้ว
 หลังจากนั้นจะต่อเพลงประเภทเพลงเถา ที่ได้ยินประจำคือลาวเสียงเทียน เถา ลาวดวงเดือน และ
 ลาวกระทบไม้

เพลงแรกดีเป็นต่อต้นเพลงฉิ่ง เป็นเพลงดีเป็นสอนขับร้องในชั่วโมงเรียนนั้นนะ เป็นเลยเอามาสอน จะได้รู้ คู่กับทำนอง หลังจากนั้นก็จะต่อเพลงไปเรื่อย ๆ ส่วนมากจะเป็นเพลงเถา เยอะมาก ที่ได้ยินประจำเลยก็คือเพลงลาวเสียงเทียน เถา ลาวดวงเดือน ลาวกระทบไม้ (สายัณห์ โฆสิตสกุลชัย, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2561)

เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ที่เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ใช้สำหรับต่อให้นักเรียนเป็นเพลงแรก โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพลงที่มีครบทุกเสียงเหมาะสำหรับใช้ในการฝึกไล่เสียง โดยใช้ได้ทั้งเครื่องมือ จะเข้ และซอ

การใช้ไม้ตีคจะเข้ในเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น พบว่า ในช่วงขึ้นต้นเพลง ใช้การรัวเกริ่นนำ ด้วยไม้ตีคจะเข้เสียงยาว ในท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 มีการใช้ไม้ตีคในรูปแบบการตีค ออก เข้า ออก เข้า ไม้ตีคละ 1 เสียง เป็นไปอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งเพลง และในการลงจบเพลง ใช้การทอดลงและลงจบในทำนองห่าง

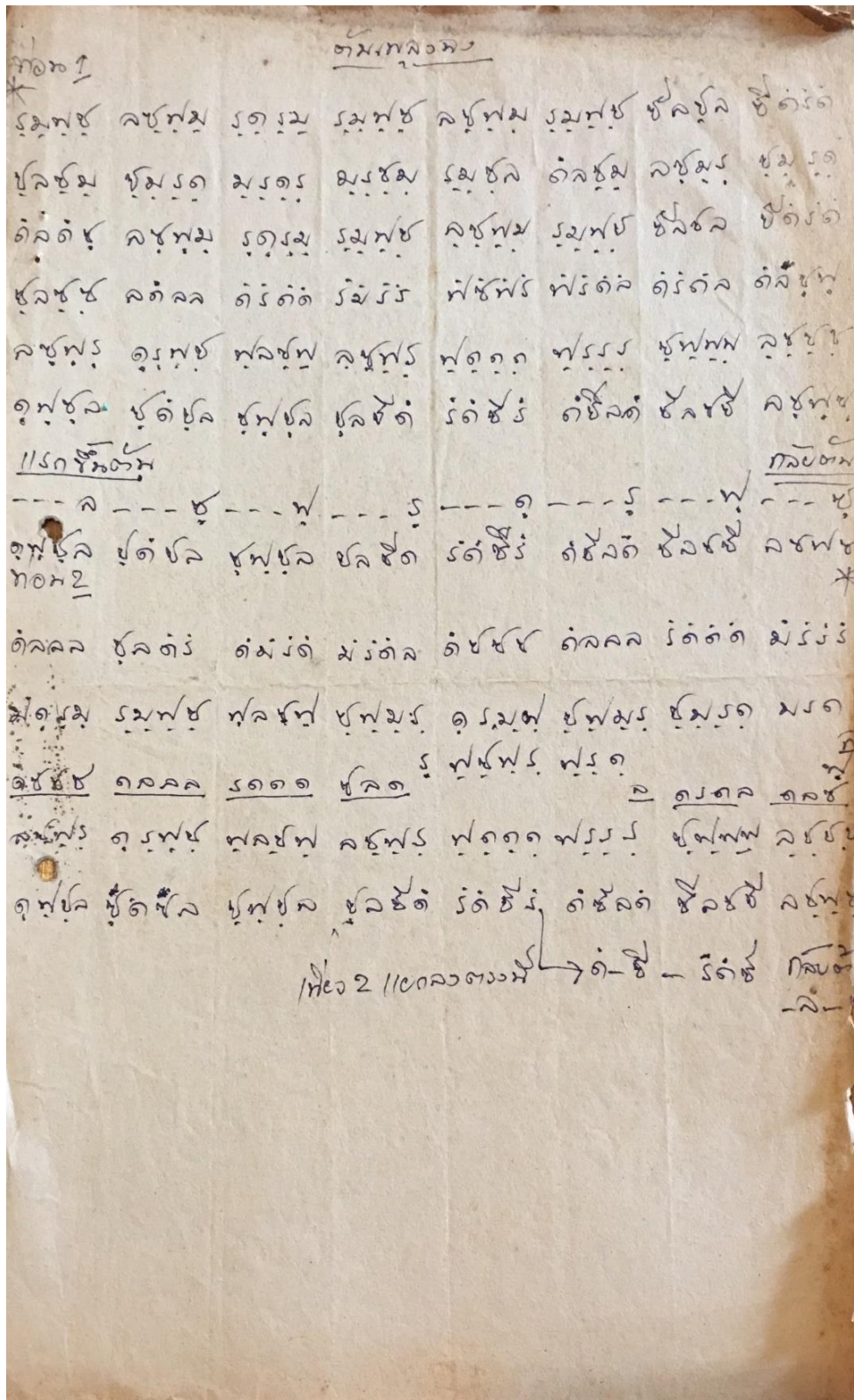
เช่นเดียวกันกับ การใช้คันทักซอในเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น พบว่า ในช่วงขึ้นต้นเพลง มีการลากคันทักยาวเกริ่นนำ ในท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 มีการใช้คันทักในรูปแบบ ออก เข้า ออก เข้า คันทักละ 1 เสียง เป็นไปอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งเพลง และในการลงจบเพลง ใช้การทอดลงและลงจบในทำนองห่าง

การใช้เสียงของเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น พบว่า มีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที และ โด

สำหรับเครื่องมือจะเข้ มีการใช้สายเอก ในเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด (สูง) เร (สูง) มี (สูง) ฟา (สูง) และซอล (สูง) มีการใช้สายทุ้ม ในเสียง ซอล ลา และ โด

สำหรับเครื่องมือซอด้วง มีการใช้สายเอก ในเสียง เร มี ฟา ซอล (สูง) และลา (สูง) มีการใช้สายทุ้ม ในเสียง ซอล ลา ที และ โด และสำหรับเครื่องมือซออู้ มีการใช้สายเอก ในเสียง ซอล ลา ที โด (สูง) และเร (สูง) มีการใช้สายทุ้ม ในเสียง โด เร มี และ ฟา

การขึ้นต้นและลงจบ ผู้วิจัยใช้อักษร ก แทนการเกริ่นนำ ใช้อักษร ข แทนท่อน 1 ใช้อักษร ค¹ แทนท่อน 2 ในเที่ยวแรก ใช้อักษร ค² แทนท่อนที่ 2 ในเที่ยวหลัง และใช้สัญลักษณ์ / แทนการบรรเลงจบในแต่ละท่อน เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ที่เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ใช้เป็นเพลงสำหรับฝึก มีรูปแบบการขึ้นต้นและลงจบ ดังนี้ ก/ข/ค¹ค²

ภาพที่ 53 โน้ตเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ลายมือเจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ วันที่ 6 ธันวาคม 2560

เพลงเขมรปีแก้ว ทางสัควา ที่เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ใช้สำหรับต่อให้นักเรียนเป็นเพลงลำดับที่สอง โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพลงที่มีทำนองห่าง ๆ เหมาะสำหรับการใช้ในการฝึกนิ้ว โดยใช้ได้ทั้งเครื่องมือจะเข้และซอ

การใช้ไม้ดีดจะเข้ ในเพลงเขมรปีแก้ว ทางสัควา พบว่า ตลอดทั้งเพลง มีทำนองห่าง ๆ โดยมีรูปแบบการใช้ไม้ดีด ดังนี้ การรั้ว การใช้ไม้ดีดแบบ - เข้า ออก เข้า การใช้ไม้ดีดแบบ - - ออก เข้า ทักษะพิเศษที่พบ เช่น การโปรย และการสะบัด ซึ่งจะพบได้ตลอดทั้งเพลง แต่การรั้วจะพบมากที่สุดในการเล่นนี้

เช่นเดียวกันกับ การใช้คันชักซอ ในเพลงเขมรปีแก้ว ทางสัควา พบว่า ตลอดทั้งเพลง มีทำนองห่าง ๆ โดยมีรูปแบบการใช้คันชักซอ ดังนี้ การลากคันชักยาว การใช้คันชักแบบ - เข้า ออก เข้า การใช้คันชักแบบ - - ออก เข้า ทักษะพิเศษที่พบ เช่น การกล้ำเสียง และการสะบัด ซึ่งจะพบได้ตลอดทั้งเพลง ส่วนการลากคันชักยาวจะพบมากที่สุดในการเล่นนี้

การใช้เสียงของเพลงเขมรปีแก้ว ทางสัควา พบว่า มีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที และ โด

สำหรับเครื่องมือจะเข้ มีการใช้สายเอก ในเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด (สูง) เร (สูง) ฟา (สูง) และซอล (สูง) มีการใช้สายทุ้ม ในเสียง ซอล ลา และโด มีการใช้สายลวด (ทิงนอย) ในเสียง โด เร ฟา ซอล ลา รวมถึงการทิงนอยสามสาย ในเสียง โด

สำหรับเครื่องมือซอด้วง มีการใช้สายเอก ในเสียง เร มี ฟา ซอล (สูง) และลา (สูง) มีการใช้สายทุ้ม ในเสียง ซอล ลา ที และโด และสำหรับเครื่องมือซออู้ มีการใช้สายเอก ในเสียง ซอล ลา ที โด (สูง) และเร (สูง) มีการใช้สายทุ้ม ในเสียง โด เร มี และ ฟา

การขึ้นต้นและลงจบ ผู้วิจัยใช้อักษร ก แทนท่อน 1 ใช้อักษร ข แทนท่อน 2 ใช้อักษร ก¹ แทนเทียบเปลี่ยนท่อน 1 ใช้อักษร ข² แทนเทียบเปลี่ยนท่อน 2 ใช้อักษร ฮ แทนการบรรเลงลงจบ และใช้สัญลักษณ์ / แทนการบรรเลงจบในแต่ละท่อน พร้อมทั้งบรรเลงกลับต้น เพลงเขมรปีแก้ว ทางสัควา ที่เจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม ใช้เป็นเพลงสำหรับฝึก มีรูปแบบการขึ้นต้นและลงจบ ดังนี้ ก/ข/ก¹/ข²/ฮ

↙

----	----	- พ - พ	--- ร	----	- ด - ร	- พ - ช	พ ล ช ช
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

↙

----	- ตี - ล	ช ล ตี ล	ช พ - ช	พ ช ล ช	พ ร - พ	ร พ ช พ	ช ด - ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

/// ↘

----	----	----	--- ร	-- มรด	- ร --	-- ร พ	--- พ
----	----	- ช - ล	- ด --	----	----	ล ด --	----
----	----	----	----	----	----	----	----

/// ↘

----	----	--- ร	- พ - ช	-- ลชพ	- ช --	ล ช พ ช	- ล - ตี
----	----	ช ล ด -	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

↙

----	--- ช	--- ล	- ตี - ร	----	- ด - พ	--- ช	- ล - ตี
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

CHULALONGKORN UNIVERSITY ↘

----	- ตี - ล	ตี ล ช พ	- ช - ร	----	- ด - พ	-- ล ช	พ ช - ล
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

/// // ↘

----	----	ชชช - ช	พ ล ช พ	ร ร ร ด ร	พ ช --	ล ช ตี ล	- ช - พ
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	-- ช -	----	----	----	----	----

กลับต้น

เที่ยวเปลี่ยน ท่อน 1

- พ ช ล	- ดิ - รี่	- ชี่ ฟ้า รี่	- ดิ - ล	- ล - ล	--- ช	--- ฟ	--- ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

///

- ร ด -	--- ร	- ร ด -	--- ร	- ร ด -	- ร --	ด -- ร	ด ร ร ร ร
--- ล	- ล --	--- ล	- ล --	--- ล	----	- ล --	----
----	----	----	----	----	----	----	----

///

///

///

///

ด ช ชชช	ดิ ล ลลล	รี่ ดิ ดิ ดิ	ฟ้า รี่ รี่ รี่	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ร	ช ฟ ร ด	ฟ ร ด ล
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ดิ ช ดิ ล	ดิ รี่ ดิ ล	ดิ ช ดิ ล	ดิ รี่ ดิ ล	ช ล ดิ รี่	ดิ ท ล ช	ท ล ช ล	ท ดิ รี่ ดิ
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ดิ รี่ ดิ ล	ดิ ล ช ฟ	ด ร ม ฟ	ม ฟ ช ล	ช ล ดิ รี่	ฟ้า รี่ ดิ ล	ดิ รี่ ดิ ล	ดิ ล ช ฟ
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

///

///

ลลล ล ล	--- ช	ฟฟฟ ฟ ฟ	--- ร	--- ด	--- ร	--- ฟ	--- ช
----	----	----	----	----	----	----	----
----	- ช --	----	- ร --	- ด --	- ร --	- ฟ --	- ช --

///

///

--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ร	ด ช ล ดิ	ลลช ล ดิ	ลลช ล ดิ	- ร - ฟ
----	----	----	----	----	----	----	----
- ล --	- ช --	- ฟ --	- ร --	----	----	----	----

---ร	-ร-ฟ	---ร	-ร-ฟ	---ชฟร	-ฟ--	ด ร ฟ ช	ฟ ล ช ฟ
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

กลับต้น

เที่ยวเปลี่ยน ท่อน 2

ล ช ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ช ฟ ร	ฟ ด ดดด	ฟ ร รร ร	ช ฟ ฟฟฟ	ล ช ชชชช
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

---ร	ด ร ฟ ช	ฟ ล ช ฟ	ล ช ฟ ร	ฟ ด ดดด	---ร	ช ฟ ฟฟฟ	ด ร ฟ ช
ช ล ด -	----	----	----	----	ช ล ด -	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ลชฟ ช ล	ช ล ท ด์	ท ร ์ ด ์ ท	ด ์ ท ล ช	ฟ ช ล ท	ด ์ ท ล ช	ด ์ ล ช ฟ	ล ช ฟ ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ฟ ด ฟ ร	ฟ ช ฟ ร	ฟ ด ฟ ร	ฟ ช ฟ ร	ฟ ด ฟ ร	ช ฟ ล ช	ท ล ด ์ ท	ล ช ฟ ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ฟ ช ฟ ร	ฟ ร ด -	- ฟ ช ล	ช ล ด ์ ร ์	ฟ ์ ช ์ ฟ ์ ร ์	ฟ ์ ร ์ ด ์ ล	ช ล ด ์ ร ์	ด ์ ท ล ช
----	---ล	ช----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ลลล ล ล	---ช	ฟฟฟ ฟ ฟ	---ร	---ด	---ร	---ฟ	---ช
----	----	----	----	----	----	----	----
----	-ช---	----	-ร---	-ด---	-ร---	-ฟ---	-ช---

หลังจากต่อเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น และเพลงเขมรปี่แก้ว ทางสั๊กวา แล้ว จึงจะต่อเพลงที่มีโอกาสใช้ในการบรรเลงทั่วไป ซึ่งบทเพลงที่เจ้าโสภากา พึ่งพุ่ม ต่อให้กับนักเรียนสำหรับออกงานบรรเลง ได้แก่

เพลงโหมโรง เช่น โหมโรงไอยเรศ โหมโรงครอบจักรวาล โหมโรงปฐมดุสิต

เพลงดับ เช่น ดับวิวาท์พระสมุทร ดับลาวเจริญศรี ดับนก

เพลงสามชั้น เช่น จระเข้หางยาว เขมรไทรโยค

เพลงสองชั้น เช่น เต่ากินผักบั้ง ต้นบรเทศ บุษบัน พระอาทิตย์ชิงดวง แยกเงา แยกเชิญเจ้า ราตรีประดับดาว

เพลงเถา เช่น เขมรพวง อานู แยกบรเทศ ลาวเสียงเทียน มอญอ้อยอิ่ง มอญรำดาบ แยกต่อยหม้อ แป๊ะ สร้อยลำปาง มอญอ้อยอิ่ง

เพลงทยอย เช่น แยกลพบุรี

เพลงภาษาต่าง ๆ เช่น ลาวเสียงเทียน ลาวราชบุรี ลาวเจ้าชู ลาวแพนน้อย ลาวคำหอม ลาวสวยรวย ลาวดำเนินทราย ลาวดวงเดือน สร้อยลำปาง มอญมอบเรือ เขมรพายเรือ เขมรกล่อมลูก ลาวกระทบไม้

นอกจากนี้ยังต่อเพลงสรรเสริญพระบารมี เนื่องจากต้องใช้บรรเลงรับเสด็จฯ ทุกปี สำหรับการต่อเพลงเพลงเดี่ยว เจ้าโสภากาพิจารณาต่อให้เป็นรายบุคคลและใช้วิธีการถ่ายทอดที่แตกต่างกัน

เพลงประเภทดำเนินทำนอง เจ้าโสภากา พึ่งพุ่ม เน้นการดำเนินทำนองให้เป็นไปในแนวทางเรียบร้อย การดำเนินทำนองร่วมวงกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ เจ้าโสภากาไม่ได้ปิดกั้นการคิดทางเองหรือเพิ่มเติมกลวิธีเฉพาะเครื่องมือลงไป ให้อิสระในการคิดแปลทางของศิษย์ เพียงแต่ให้อยู่ในกรอบแนวการบรรเลงที่ถูกต้อง ผู้วิจัยสัมภาษณ์ลูกศิษย์ของเจ้าโสภากาไว้ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า “ทางเจ้าป้านี้ละ เป็นทางเรียบ ๆ ไม่กระโดดกระเดก เจ้าป้าไม่ให้ทำเลยท่านบอกคุณครูไม่ได้สอนมา ทางนี้ทางเรียบ ๆ เพราะ ๆ หวาน ๆ” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุลักษณะ งามลักษณะ ให้สัมภาษณ์ว่า
ทางเรานั้นทางหวาน แต่ไม่ใช่หวานแล้วเราใส่อะไรก็ จังหวะต้องมาก่อน จังหวะได้
ทำนองจะพลิกเพลงยังไงก็ได้ การดีดเข้า ดีดออกการวางมือ บางทีครูก็เป็นวัยรุ่นนะ
ฉวัดเฉวียน ถ้าเดี่ยว ได้เล่นเดี่ยวก็จะมัน บางทีเราเล่นนิ้วผิดก็ ลูกโป่ง
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุลักษณะ งามลักษณะ) คือจะเล่นก็ให้มันถูกต้อง

แต่ถ้านิด ๆ หน่อย ๆ ได้ นะ เทคนิคใส่ได้ แต่ต้องลงจังหวะ เพราะฉะนั้น
 อย่างเจ้ายายเล่นลาวแพน เท่าที่เคยได้ยินมา 10 รอบก็ไม่เหมือนกันสักรอบเดียว
 ลูกที่เราได้ยินคนอื่นมา เราก็เอามาใส่ได้ ไม่มี Fixed ตอนสอนก็จะประมาณนี้
 แต่หลังจากนั้นเราจะเล่นพลิกแพลงยังไงก็ได้ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับว่าเราจะเชี่ยวชาญยังไง
 แต่อย่าทิ้งทางเรา (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

การต่อเพลงเดี่ยวของเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม มีวิธีการถ่ายทอด 2 กรณีด้วยกันคือ การต่อมือ
 แบบตัวต่อตัวเพียงคนเดียว เจ้าโสภาจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ จะต้องมีการยกชั้นครูพร้อมเงิน
 กำнал และจะทำการต่อเพียงรอบเดียวเท่านั้น อีกกรณีคือการให้แถบบันทึกเสียงไปฟังเป็นการบ้าน
 หลังจากนั้นให้กลับมาตรวจมือกับเจ้าโสภาให้ถูกต้อง

กรณีการยกชั้นครู ขั้นตอนการต่อเพลงเดี่ยวโดยยกชั้นครู เจ้าโสภาให้เตรียมดอกไม้ ฐูป
 เทียน และเงินค่ากำнал 3,000-5,000 บาท เพื่อใช้บูชาครูในวันที่ต่อเพลง บรรยากาศการต่อเพลง
 จะเข้มงวดมากกว่าปกติ โดยเจ้าโสภาจะตีดนนำแล้วให้นักเรียนติดตามเพียง 1 เทียวเท่านั้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า
 ก่อนที่จะได้เรียนลาวแพนเหมือนกับว่า เจ้ายายท่านอาจจะสอนไปเรื่อย ๆ
 เหมือนกับคนอื่น ถ้าถึงสลับหนึ่งก็จะสอนลาวแพนให้ แต่สำหรับครูต้องมีดอกไม้ ฐูป
 เทียน เงินใส่ซอง คือเป็นพิธีการมาก ทำพิธีไหว้ครูที่บ้านข้างหอพระ เป็นการเป็น
 งานมาก เพื่อพิธีการนี้โดยเฉพาะ แล้วก็จะมีเงินกำнал มีเงินใส่ซอง 3,000-5000 บาท
 สมัยนั้นเยอะมาก แล้วท่านก็บอกว่าไม่ได้อะไร เพียงแต่บอกว่าเพลงนี้มีค่านะ
 ไม่ใช่ว่าจะได้มาจากครูพักลักจำ ไม่รู้ว่าของคนอื่นทำยังไง แต่ของครูเป็นแบบนี้
 เป็นการเรียนแบบ Serious กว่าปกติ ปกติเจ้ายายเล่น โป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 ดร.จารุลักษณ์) ตาม แล้วเล่นไป 2-3 รอบ หนนี้ผ่านก็เขียนโน้ตไป นีคือ Pattern
 เวลาเรียนประจำวัน เพลงนี้เล่นไป 1 ท่อน ตามไป 1 ท่อน ไม่มีเล่นซ้ำ รวดเดียวเลย
 (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

สำหรับการต่อเพลงเดี่ยวจะเข้ โดยให้ฟังจากแถบบันทึกเสียงเป็นการบ้าน หลังจาก
 บรรเลงได้แล้ว เจ้าโสภาจะตรวจการใช้มือจะเข้อีกครั้งให้ถูกต้อง ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ
 ให้สัมภาษณ์ว่า

พอดีดีดีเก่งขึ้นมาสักกระหว่างหนึ่งก็ต่อเดียวเลย เดี่ยวจีนขิมใหญ่ เราฟังจากเทป (แถบบันทึกเสียง) ก่อน เพราะเราตีระนาดได้ เราก็ตีไปตามที่เราแกะ แล้วไปให้เจ้า ป้าปรับนิ้วให้ เจ้าป้าก็บอกว่าไม่ได้ดีดนาน เลื่อน ๆ ไปบ้าง แต่เห็นนิ้วแล้วจำได้ พอถึงทำนองที่ท่านจำได้ก็ปรับนิ้วให้ ก็ดีดให้ท่านฟัง ท่านยังบอกเก่งแกะเพลงนี้ได้ ลุงสุเทพก็บอก ครูยี่มนี่แกะเพลงนี้มาเก่งนะ ประมาณนั้น แต่นักดนตรีไทยฟังเสียง เราก็ได้แล้ว เพราะพื้นฐานเราดี เสียงทิงก็รู้ ประกอบกับอยู่กับครูม่วง (อาจารย์ผ่อง พรรณ วัชรเสถียร) แล้วครูม่วงเขามีโน้ตด้วย ตอนนั้นก็ซ้อม ครูม่วงก็แนะนำเรา ให้เจ้าป้าเรียบเรียงนิ้วให้ ไม่ได้ถ่ายทอดให้ใคร เอาไว้ดีดเล่นคนเดียว เราเรียนพอรู้ แต่พอรู้ของเราก็เล่นได้ เล่นในวงได้ ดีดเดี่ยวไม่อาย เสียงชัด แน่นนอน (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

นอกจากเจ้าโสภาก็สอนด้านพื้นฐานการบรรเลงจนกระทั่งเพลงเดี่ยวแล้ว เจ้าโสภายังสอนด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนควบคู่ไปด้วย เจ้าโสภาก็ฟังพุ่ม ได้ให้ข้อคิดว่า ดนตรีไทยเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและใช้เวลาในการทำความเข้าใจและจะต้องเรียนรู้กับครูอยู่เสมอ โดยเขียนบรรยายไว้ในหนังสือ 100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภาน ฦ เชียงใหม่ ว่า

การเรียนดนตรีจึงนับว่าเป็นเรื่องละเอียดมาก กว่าที่จะเข้าใจรู้ซึ่งจริง ๆ ต้องอยู่กับ ดนตรีเป็นเวลานานนับสิบ ๆ ปี จึงจะมีความสามารถจำเพลงทุกเพลงได้ มีคำกลอน ของครูบทหนึ่งว่า การดนตรีนั้นต้องมีทั้งศาสตร์ศิลป์ ถึงเลื่องชื่อลือระบิลทุกแห่ง หน ถึงเชี่ยวชาญปานใดในกมล ก็เป็นแค่ครึ่งคน ถ้าขาดครู อย่างเช่น ข้าเจ้าเองก็อยู่กับครูและวงดนตรีไทยมานับสิบ ๆ ปี ก็ยังไม่ค่อยเชี่ยวชาญเท่าไร เป็นแต่ว่าแนะนำทางได้ สอนได้บ้าง ตามความสามารถที่มีอยู่เล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้นเอง (โสภาน ฦ เชียงใหม่, 2557: 6)

เจ้าสุรศักดิ์ ฦ เชียงใหม่ ให้สัมภาษณ์ว่า หัวใจของนักดนตรีจะต้องแม่นเพลง นักดนตรี จะต้องซ้อม โดยเฉพาะการบรรเลงงานใหญ่ จะต้องซ้อมเป็นเดือน การบรรเลงจะไม่ใช้โน้ต การใช้โน้ต จะใช้เพื่อกันลืมเท่านั้น ซึ่งเจ้าโสภาก็ได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเสมอมา

หัวใจนักดนตรี เขาจะแม่นเพลงอะหยงมาก ๆ คือต้องซ้อม นักดนตรีต้องซ้อมถึงจะดี ซ้อมบ่อย ซ้อมทุกวัน ยิ่งเวลาออกกำรออกงานใหญ่ ๆ ซ้อมก่อนสักเดือนเลย ตอนแลงมากมี List เพลง ว่าจะซ้อมเพลงอะหยง ก่เหมือนทั่วไปทั้งไทยทั้งสากล

เก็บตัวเป็นเดือน ถึงจะดี ความผิดพลาดจะมี บใจว่าสักแต่เอาโน้ตมาขึงเล่น โน้ตมีเอาไว้กันลืมบ่ตาย เล่นซ้อมจนบ่ต้องดูโน้ต นั่นแหละคือหัวใจของนักดนตรีที่ ซ้อมบ่อย เจ้าโสภาเป็นกียิตแนวนี้ เจ้าสุนทรกียิตแนวนี้ เพราะหันเป็นซ้อมทุกวัน หรืออย่างเวลาไปสอนละอ่อน ต่อเพลงละอ่อน ก่เหมือนได้เล่นนั่นแหละ เจ้าป่าโสภา ก่สอน ไปสาธิตทุกวันก่เหมือนเล่นทุกวัน เหมือนนักเขียนหยุดเสาร้ออาทิตย์ก่ยังนัด ซ้อมกันที่บ้าน เพลงเป็นแม่นมาก นักดนตรีสมัยก่อนบ่ต้องกางโน้ตเลย (สุรศักดิ์ ฌ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าโสภาให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อมอย่างเต็มกำลัง ถึงแม้จะเป็นการบรรเลงทบทวน คนเดียวก็ควรจะต้องเล่นอย่างเต็มเสียง ทั้งนี้ เป็นการรักษาคุณภาพเสียงหรือกำลังเวลาบรรเลง นอกจากการซ้อมอย่างมีคุณภาพ ทันทแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ให้สัมภาษณ์ว่า

ตอนไปบ้านเป็น เหน่งเล่นลาวแพน เล่นเอาม่วน ลองไล่นิ้วเบา ๆ เป็นก่า ดิดจะเข้ ดั่ง ๆ กะ บดีดิดเบา เป็นเน้นหื้อเฮามีพลังเสียง บใจนั่งอุบอุบคนเดียว จะบ่ได้เต็ม เสียง ช่วงนั้นเป็นก่บอกมายกครูต่อลาวแพนเหี้ย ด้วยความเขียนทันตะ เฮาเขียน นักซิ่น ก่เลยบ่มีเวลา เป็นก่ ออก ๆ แอด ๆ เจ็บไข้ เฮาก่เลยบ่ได้ต่อ (นิภาพรรณ โอศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

เจ้าโสภาให้ความสำคัญกับการแบ่งปันความรู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนกันได้เหมือนพี่น้อง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า “เจ้าป่าชอบบอก พี่รู้สอง น้องรู้หนึ่ง” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

เจ้าโสภาได้ปลูกฝังความคิดด้านความรับผิดชอบที่จะต้องฝึกซ้อมฝีมืออยู่เสมอ โดยใช้บทกลอนเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการฝึกซ้อม นายไทว้ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า

ท่านอยากให้ทุกคนที่มาเรียนดนตรีไทยที่มีพรสวรรค์ไปง่ายง่ายหรือไม่มีก็ตาม เรียนแล้วต้องหมั่นฝึกซ้อม คำพูดที่จำแม่นคือ ใครเรียนดนตรีไทยหรืออยากจะทำ เล่น ก่ง ทำไม่ต้องให้มาเรียนทุกเสาร์ อาทิตย์ ทำไม่เรียนเดือนละครั้ง เจ้าป่าบอกว่า การเรียนดนตรีไทยเรียนอะไรก็ตาม ต้องไม่เกิน 7 วัน ความหมายคือ 7 วันอย่าหยุด ซ้อมดนตรี อย่าลืมซ้อมดนตรี 3 วันจากนารีเป็นอื่น จำได้แม่นคือ 1 วันวันล้างกัน เหม็นหึ่ง เจ้าป่าจะพูด 3 อย่าง 7 วันอย่าหยุดซ้อมดนตรี 3 วันแพนไปมีคนใหม่ละ 1 วันไม่ล้างกันเหม็น ท่านก็ติดตลก ดังนั้นต้องซ้อมดนตรีใน 7 วัน เลยจากนี้เดี๋ยวลืม

จะต้องจำใจจำใจให้ซ่อม ให้เลย 7 วันไม่ได้ ช่วงแรก ๆ ต้องซ่อม (ไทร์ บุกฉลุย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าโสภาก็ให้ความสำคัญกับความถูกต้องหรือพื้นฐานที่ถูกต้อง นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น ให้สัมภาษณ์ว่า “ร้องให้ถูกคำ รำให้ถูกท่า” (ทัดแก้ว ทรัพย์เย็น, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าโสภายังกำชับไว้อีกเรื่องคือ ไม่ควรเปลี่ยนเครื่องมือบรรเลง นักเรียนจะต้องรับผิดชอบเครื่องดนตรีของเราให้ดีที่สุดก่อน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า “มืออยู่วันหนึ่ง ไปนั่งรอ ไม่เอาจะเข้ ออกมาติด ก็ดู เพราะไปเอาขิมมาเคาะ เจ้าป่าก็ดู ไม่เอาละ ขิมโฉบฉ่าง ป้าเป็น แต่ป้าไม่ให้เรียน นอกจากจะเข้ ให้เรียนจะเข้ ให้สืบทอดจะเข้ คุใหญ่เลย ก็เคี้ยว เก็บขิม ไม่ให้ตีขิม” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2561)

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ถ้าเราเล่นจะเข้ก็เล่นไป ไม่ได้รับอนุญาตให้เล่นเครื่องอื่น เจ้ายายอยากให้เล่นเครื่องมือของเราให้ดีไปเลย” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ก่อนการเล่นดนตรีทุกครั้งจะต้องให้ความเคารพ ให้เกียรติเครื่องดนตรีที่บรรเลง โดยเฉพาะเครื่องดนตรี ซึ่งเปรียบเสมือนครู ไม่เดินข้าม หลังจากบรรเลงเสร็จต้องเก็บรักษาในที่เหมาะสมและทำความสะอาด

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ยายจะสอนเรื่องเครื่องดนตรีไทย มีครู เราต้องเคารพ เวลาจะเดิน ห้ามเดินข้าม การดูแลเวลาเล่นเสร็จต้องเก็บรักษาให้ดี ทำความสะอาด ที่เรียนจะเข้ท่านก็จะสอนพันไม้ติดด้วย” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากการฝึกซ้อม เจ้าโสภามีวิธีการเก็บรักษาไม้ดีด โดยผูกไว้กับสายจะเข้ ระหว่างซ้อมจะเข้และนมที่ 1 ทั้งนี้เป็นเพียงการเก็บรักษาสำหรับจะเข้ที่ไม่ได้เคลื่อนย้ายไปไหนเท่านั้น หากจะต้องยกจะเข้ออกไปบรรเลงที่อื่น เจ้าโสภาก็เก็บไม้ดีดแยกใส่ในกระเป๋าใบเล็ก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ สัมภาษณ์ว่า “ก็ใช้พัน แต่ถ้าเก็บจะเข้ก็ไม่ต้องพัน ถ้าเก็บกับจะเข้จะมัดไว้กับสาย อันนี้เป็นจะเข้ส่วนตัวถ้าอยู่กับบ้าน ธรรมดา” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2561)

ภาพที่ 54 การเก็บไม้ตีคักกับจะเข้ ตามรูปแบบของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม
ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ด้านมารยาทในสังคม สมบัติผู้ดี จริยธรรม เจ้าโสภาได้สอนควบคู่ไปกับการเรียนดนตรีไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “เวลาท่านสอน ท่านไม่ได้สอนจะเข้อย่างเดียว สอนมารยาทในสังคม สอนสมบัติผู้ดี สอนจริยธรรม เหมือนกับคนเป็นครูทั้งหลาย ถ้าท่านอารมณ์ดี ๆ ว่าง ๆ ท่านก็จะเขียนให้ ท่านไม่ได้สอนแค่ดนตรี สอนการดำเนินชีวิต ต้องสอนควบคู่ไปด้วย ถึงเป็นการสอนที่แท้จริง” (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

สรุปได้ว่า เพลงแรกที่เจ้าโสภาต่อให้กับลูกศิษย์คือ เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น โดยให้เหตุผลเหมือนกันว่าเป็นเพลงที่มีครบทุกเสียง เหมาะสมสำหรับการฝึกไล่นิ้ว เพลงที่สองคือ เพลงเขมรปี่แก้ว ทางสักวา โดยให้เหตุผลเหมือนกันว่าเป็นเพลงที่ใช้สำหรับฝึกนิ้วในเพลง หลังจากนั้น การต่อเพลงจะเน้นเพลงที่มีโอกาสใช้ตามงานทั่วไป ได้แก่ เพลงประเภทเพลงโหมโรง เพลงดับ เพลงเถา เพลงสามชั้น เพลงสองชั้น เพลงภาษาต่าง ๆ เพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงเดี่ยว สำหรับคติสอนใจที่เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม เน้นย้ำแก่บรรดาลูกศิษย์เสมอ คือ ดนตรีไทยเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องใช้ระยะเวลาในการทำความเข้าใจ การให้ความสำคัญกับครูผู้สอน นักดนตรีจะต้องฝึกซ้อมซึ่งถือเป็นหน้าที่ของนักดนตรีอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามเจ้าโสภาก็ยังเน้นย้ำเรื่องคุณภาพของการซ้อม ไม่ว่าจะเป็นการซ้อมทบทวนคนเดียวส่วนตัว การฝึกซ้อมรวมวง หรือบรรเลงร่วมกับผู้อื่น จะต้องซ้อมอย่างเต็มที่เต็มกำลัง ไม่ควรเปลี่ยนเครื่องมือบรรเลง นักเรียนควรจะต้องรับผิดชอบเครื่องดนตรีของเราให้ดีเสียก่อน เจ้าโสภาให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบรรเลงที่ถูกต้อง อันจะทำให้เกิดการต่อยอดการเรียนรู้ดนตรีเพิ่มขึ้นไป เปรียบเหมือนฐานความรู้ที่แข็งแรง สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมไปได้อีก

ด้านมารยาทในสังคม เจ้าโสภาก็ให้ความสำคัญกับการให้เกียรติผู้อื่น การแบ่งปันความรู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนกันได้เหมือนพี่น้อง

จากการศึกษาประเด็น การถ่ายทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภาก็พบว่า สรุปลงได้ดังนี้

การสอนดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา ประกอบด้วย วิชาดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวิธีการสอนแบบมุขปาฐะ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นฐานการอ่านโน้ต ในเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น มีกำหนดเรียนอาทิตย์ละ 1 ชั่วโมง นอกจากการสอนในชั่วโมงเรียน เจ้าโสภาก็ได้รับสอนดนตรีไทยเพิ่มเติมในวันเสาร์-อาทิตย์อีกด้วย วิชาเลือกดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) ระดับอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวิธีการสอนโดยใช้โน้ตเป็นสื่อ โดยเลือกเรียนเพลงตามความสนใจของผู้เรียน การสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่และโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย เป็นการสอนในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ปรากฏหลักฐานการสอนชัดเจน

การสอนดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา ประกอบด้วย การสอนให้กับผู้สนใจมาเรียนที่บ้านข้างหอพระ สอนเฉพาะจะเข้ มีวิธีการสอนโดยปฏิบัติให้ดูก่อน จากนั้นจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม เนื้อหาการสอนประกอบด้วย การไหว้ครู พื้นฐานการบรรเลง การบรรเลงรวมวง การสอนที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในวันเสาร์-อาทิตย์ สอนจะเข้ ซอด้วง และซออู้ มีวิธีการสอนโดยปฏิบัติให้ดูก่อน จากนั้นจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม เนื้อหาประกอบด้วย พื้นฐานการบรรเลง

การสอนดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษามีวิธีการถ่ายทอดที่เหมือนกัน แตกต่างกันที่หลังจากเรียนพื้นฐานการบรรเลงแล้ว เครื่องมือซอด้วงและซออู้ จะใช้โน้ตเพลงในการต่อเพลง และให้นักเรียนรุ่นพี่ช่วยดูแล สำหรับจะเข้เจ้าโสภาก็สอนด้วยตนเอง สำหรับพื้นฐานการบรรเลง และลำดับการต่อเพลง ทั้ง 2 แห่งเป็นรูปแบบเดียวกัน พื้นฐานการบรรเลงจะเข้ เริ่มต้นที่ การนั่ง การพันไม้ตีต การวางมือซ้าย-ขวา การฝึกบังคับไม้ตีต การรัว การใช้นิ้วในการบรรเลง การใช้ทั้งทอย และการเทียบเสียง พื้นฐานการบรรเลงซอ เริ่มต้นที่การนั่ง การจับซอ และการไล่เสียง ลำดับการต่อเพลง เริ่มต้นที่เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เนื่องจากมีครบทุกเสียงใช้สำหรับฝึกมือ และเพลงเขมรปี่แก้ว ทางสักวา เนื่องจากใช้ฝึกนิ้วในเพลง เพลงประเภทเพลงเถา เพลงสองชั้น เพลงภาษาต่าง ๆ เนื่องจากเป็นเพลงที่มีโอกาสใช้ในงานบรรเลงต่าง ๆ และสุดท้ายคือเพลงเดี่ยว แนวทางการบรรเลง เน้นไปในทางเรียบร้อย สามารถรวมวงกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ได้ เจ้าโสภาก็ไม่ได้ปิดกั้นการดำเนินงานของพิเศษเพิ่มเติมลงไป แต่ให้อยู่ในกรอบแนวการบรรเลงที่ถูกต้อง สำหรับเพลงเดี่ยว เจ้าโสภาก็จะพิจารณาต่อเป็นรายบุคคล มีวิธีการถ่ายทอดด้วยกัน 2 กรณีคือ การยกชั้นครูเรียนแบบปฏิบัติให้ดูก่อน แล้วจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม และการมอบแถบบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวให้ไปฟังเป็นการบ้าน จากนั้นเจ้าโสภาก็ให้กลับมาตรวจมือจะเข้ความถูกต้อง คติสอนใจที่สำคัญ ได้แก่

การให้ความสำคัญกับครูผู้สอน ระยะเวลาในการทำความเข้าใจดนตรีไทย การฝึกซ้อมอย่างมีคุณภาพ และไม่เปลี่ยนเครื่องมือบรรเลง มารยาทในสังคม การให้เกียรติผู้อื่น การแบ่งปันความรู้และพื้นฐาน การบรรเลงที่ถูกต้อง

บทที่ 4

สายการสอบตดนตรีไทยของเจ้าโสภา เฟิ่งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

จากการศึกษาสายการสอบตดนตรีไทยของ เจ้าโสภา เฟิ่งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ผู้วิจัยสัมภาษณ์
ลูกศิษย์ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

- 4.1 สายการสอบตดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา
- 4.2 สายการสอบตดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา
- 4.3 สายการสอบตดนตรีไทยในครอบครัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.1 สายการสืบทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา

สายการสืบทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา ในส่วนรายวิชาดนตรีไทย ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับตามหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม สอนที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตัวแทนลูกศิษย์ของเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม ไว้ดังนี้

ภาพที่ 55 นางสาวปัทมาวดี เพ็ญแสงงาม

ที่มาภาพ: ได้รับอนุเคราะห์ภาพจากนางสาวปัทมาวดี เพ็ญแสงงาม วันที่ 4 ธันวาคม 2561

นางสาวปัทมาวดี เพ็ญแสงงาม นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รุ่น 5 (มศ. 1 พ.ศ. 2515-2520) ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในช่วงนั้นเจ้าโสภาสอนวิชาดนตรีไทย ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในระยะเริ่มแรก นางสาวปัทมาวดี เพ็ญแสงงาม ได้เรียนวิชาดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนขับร้อง และภายหลังเรียนพออนุรักษ์กับอาจารย์พรพรรณ วัฒนายนต์

นางสาวปัทมาวดี ให้สัมภาษณ์ว่า เพื่อนที่เรียนดนตรีในขณะนั้น ได้แก่ คุณทวีศิลป์ (แอ้) รุ่นที่ 5 ซึ่งรับหน้าที่เปิดปิดห้องและทำความสะอาด ปัจจุบันเป็นเจ้าของร้านสยามแก๊สเชียงใหม่ “พี่ทวีศิลป์ รุ่น 5 เป็นคนเปิดปิดห้องหื้อเจ้าป่าตลอด ทำความสะอาด เป็นกันกุฎิ ตอนนี้เป็นเจ้าของร้านสยามแก๊สเชียงใหม่” (ปัทมาวดี เพ็ญแสงงาม, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม ได้ฝากถึงคนรุ่นหลังว่า “ดีใจที่ได้เขียนตวยเป็นได้เป็นลูกศิษย์เป็น ทางดนตรีของเบ๊น่ก่คงมีอยู่ แต่คงเปลี่ยนแปลง แบบโบราณคงบ่มีแล้ว” (ปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากจบการศึกษาแล้ว นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม ไม่ได้ศึกษาต่อด้านดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดการขับร้องหรือประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภาก็ผู้ใด ปัจจุบันนางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม อายุ 59 ปี ประกอบอาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว

ภาพที่ 56 นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รุ่นที่ 16 ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในช่วงนั้น เจ้าโสภาสอนวิชาดนตรีไทย ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในระยะเริ่มแรก

นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น ให้สัมภาษณ์ว่า ได้เรียนดนตรีไทยครั้งแรกกับเจ้าโสภานในวิชาดนตรีไทย เนื้อหาการขับร้องเพลงไทย เมื่อมัธยมศึกษาปีที่ 1 “รู้จักกับเจ้ายายเมื่อตอนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอาจารย์ขับร้องเพลงไทย” (ทัดแก้ว ทรัพย์เย็น, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนว่า เราไม่กล้าสบตาท่านนะ แต่จำเสียงท่านได้ดี เพราะเราเรียนตอนเป็นเด็ก เราก็กลัว ท่านมีอายุมากแล้ว ท่านไม่ดุนะ แต่เหมือนมีช่องว่างระหว่างวัย ท่านไม่ดุ แต่เราก็กว้างเพราะเป็นอาจารย์ เราก็กว้าง ๆ แล้วท่านสอนวิชาที่ว่าง เรียนกับเพื่อนเกรงทั้งห้อง ใน Class ท่านอดทนมาก เพราะเพื่อนใจร้าย ครูพูดไม่ฟังเกรงตามใจ ไม่ดูไม่ว่า แต่สอบต้องมีมาตรฐาน ผ่านง่าย ๆ ไม่ได้ ได้ใช้เวลาเล่นดนตรีเล็ก ๆ น้อย ๆ ตอนนั้นเราไม่รู้ เราไม่เข้าใจว่าคนที่สอนเราท่านให้เราเยอะ (ทัดแก้ว ทรัพย์เย็น, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภากว่าเท่าที่สังเกตนะลูกศิษย์เจ้ายายไม่ค่อยได้แสดงความสามารถของเขานะ แต่ว่าเป็นใหญ่เป็นโตกันหมด แต่ความรู้นั้นก็เก็บไว้กับตัวเอง ไม่ได้บอกหรือถ่ายทอดให้ใครต่อคงเป็นเพราะเป็นเด็กสาธิตด้วย แต่ถ้าเจ้ายายสอนนาฏศิลป์ เขาจะพร้อมจบออกมาแล้วเดินสายนี้ไปเลย ถ่ายทอดไปเลย แต่เราเรียนเป็นกิจกรรม น่าจะเป็นเพราะสาเหตุนี้ แต่ที่ติดตัวไปคงไม่ได้ถ่ายทอดมากนัก (ทัดแก้ว ทรัพย์เย็น, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากจบการศึกษาแล้ว นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น ไม่ได้ศึกษาต่อทางด้านดนตรีและไม่ได้ทำงานในวิชาชีพดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดการขับร้องหรือประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภาก็ผู้ใด ปัจจุบัน นางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น อายุ 45 ปี ประกอบอาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว

จากการสัมภาษณ์ นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม รุ่นที่ 5 และนางทัดแก้ว ทรัพย์เย็น รุ่นที่ 16 ตัวแทนนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สรุปได้ว่า ทั้ง 2 ท่าน ได้รับการสืบทอดพื้นฐานการอ่านโน้ตไทย โดยใช้เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นแบบฝึกหัด รายวิชาดนตรีไทย ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับตามหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากจบการศึกษาแล้ว ไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงานในสายอาชีพดนตรีไทย จึงทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่ผู้ใด แต่ยังคงจดจำบรรยากาศการเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภาก็ได้เสมอ เนื่องจากเจ้าโสภาก็เคร่งครัดในการสอนเป็นอย่างมาก จึงทำให้ประทับใจตราบนานทุกวันนี้

ในส่วนรายวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) ซึ่งเป็นรายวิชาเลือกตามหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ซึ่งเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม สอนที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตัวแทนลูกศิษย์ของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ได้แก่ ทันทแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ไว้ดังนี้

ภาพที่ 57 ทันทแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์

ที่มาภาพ: นายปริญญภัทร สนธิ บันทึกภาพเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ทันทแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ภูมิลำเนาเป็นชาวจังหวัดเชียงใหม่ ประวัติการศึกษา ระดับมัธยมปลายโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย (หลักสูตร มศ. รุ่นสุดท้าย) ระดับปริญญาตรี คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับปริญญาโท สาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาบัณฑิต นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับใบประกอบโรคศิลปะ แพทย์แผนไทย เกษัชกรรม และเวชกรรม

ทันทแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้เริ่มเรียนดนตรีไทยครั้งแรกกับ ครูอรพิน รัตนะ เมื่อศึกษาต่อในคณะทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีโอกาสฟังเรื่องการสอนดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม จึงได้เลือกลงเรียนในวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) ซึ่งเป็นวิชาเลือก ระดับอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเรียนกับรุ่นพี่ ได้แก่ คุณเผือก (ลูกศิษย์ครูระตี) ดร.เมธิ (อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้) คุณจุฑามาศ บุญตัน

(อาจารย์ประจำจังหวัดอุดรธานี) คุณหนุ่ม (สุชาติ กรรชัย ประธานชมรมพื้นบ้านล้านนา) และสุดท้ายได้ฝากตัวเป็นศิษย์เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม

เรียนดนตรีไทยครั้งแรกในห้องเรียนกับครูอรพิน รัตนะ เลือกเรียนจะเข้ เพราะชอบ เรียนเพลงแรกลาวดวงเดือน มาเขียนแหม่มกำก่เข้าชมรมตี๋ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เลย เดินตามเสียงดนตรีไป สมัยนั้นที่เผือก ลูกศิษย์ครูระตี้อยู่อยู่ พอเล่นที่เผือกฟังก็ได้หัดใหม่ โดยมีรุ่นพี่ต่อชื่อ ดร.เมธิ สอนอยู่แม่โจ้ คุณจุฑามาศ บุญตัน เป็นครูอยู่อุดรดิษฐ์ พี่หนุ่ม สุชาติ กรรชัย คนแต่งเพลงทริภูญชัย ชมรมพื้นบ้านล้านนา ได้ยินชื่อเสียงเจ้ายายมาเมินแล้ว เพราะว่าเพื่อนของพี่สาวเขียนสาธิตฯ เสร็จแล้วเป็นก่จ้างมาเล่าที่เผือกว่า เจ้าโสภาย่างนั้นอย่างนี้ ก่ได้รู้จักชื่อเป็นมาก่อน ทีนี้ก็ไปอยู่ชมรมดนตรีไทย มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เข้าไปประมาณ ปี 1 เทอม 2 อยากรู้ เพราะได้ยินชื่อ เลยตัดสินใจลงทะเบียนเรียน ทั้ง ๆ ที่ไฮไฟก็ตีชมรมมาระดับหนึ่งแล้ว ลงเขียนเพื่อที่จะรู้จักอย่างเดียว (นิภาพรรณ โอศิริพันธุ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

หลังจากจบการศึกษาทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ไม่ได้ศึกษาต่อทางด้านดนตรีหรือทำงานในสายอาชีพดนตรีไทย แต่ยังคงเล่นดนตรีอยู่เสมอ ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้เพลงเดี่ยวลาวแพนให้กับ นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ ปัจจุบัน ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ อายุ 52 ปี ประกอบอาชีพ เจ้าของธุรกิจ (คลินิกทันตกรรมพรเทวา)

จากการสัมภาษณ์ ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ สรุปได้ว่า ได้รับการสืบทอดการบรรเลงจะเข้จากเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม โดยเรียนตั้งแต่เพลงต้นเพลงฉิ่ง จนถึงเพลงเดี่ยวลาวแพนและจิ้นขิมใหญ่ หลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณไม่ได้ทำงานในสายอาชีพดนตรีไทยแต่ยังคงเล่นดนตรีไทยอยู่เป็นประจำ โดยได้สืบทอดการบรรเลงจะเข้เพลงเดี่ยวลาวแพนให้กับ นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ นอกจากนั้นยังเก็บรักษาเครื่องดนตรีที่ได้รับจากเจ้าโสภาไว้อย่างดี และยังคงจำบรรยายากความประทับใจในการเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภาได้เสมอ

4.2 สายการสืบทอดดนตรีไทยภายนอกกระบวนการศึกษา

สายการสืบทอดดนตรีไทยภายนอกกระบวนการศึกษา ได้แก่ นักเรียนที่สนใจมาเรียนที่บ้านข้างหอพระ ซึ่งเรียนจะเข้าโดยเฉพาะ และการสอนพิเศษดนตรีให้กับนักเรียนที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตัวแทนลูกศิษย์ของเจ้าโสภณ เพ็งพุ่ม ได้แก่ นายธีรชาติย์ จันทรงาม นายไทว์ บุญเฉลย นายสายัณห์ โฆษิตสกุลชัย นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ดังนี้

ภาพที่ 58 นายธีรชาติย์ จันทรงาม

ที่มาภาพ นายธีรชาติย์ จันทรงาม บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

นายธีรชาติย์ จันทรงาม นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รุ่นที่ 11 ประวัติการศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เริ่มเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภณ เพ็งพุ่ม ในรายวิชาดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเรียนเพิ่มเติมในวันเสาร์-อาทิตย์

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์ว่า เดิมแล้วไม่มีความสามารถด้านดนตรีไทย ได้ยินชื่อเสียงของเจ้าโสภณ เพ็งพุ่ม และทราบว่าเจ้าโสภณเปิดรับสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ จึงเลือกเรียนขอตัว เพราะมีน้ำหนักเบา สามารถถือไปไหนมาไหนได้ และไม่ถนัดสองมือ หลังจากได้เรียนกับ

เจ้าโสภากในระยะแรกก็ยงเล่นดนตรีได้ไม่ตีเท่าที่ควร เกิดอุปสรรคเสียงเพี้ยน แต่ด้วยความอยากรเอาชนะในตนเอง จึงตั้งใจฝึกหัดซอด้วง โดยมีรุ่น 2-3 มาช่วยดูแล จนกระทั่งได้รับความไว้วางใจให้ช่วยควบคุมรุ่นน้องออกบรรเลงตามงานของโรงเรียน และช่วยดูแลรุ่นน้องที่เข้ามาเรียนใหม่

แต่ก่อนเรียนอยู่ที่โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ เขาจัดให้มีการเรียนการสอนเรียนดนตรีไทย แล้วเหมือนเราไม่ชอบ เพราะไม่มีสัทธิศความสามารถด้านนี้ ก็เลยไม่เรียน แต่ก็ฝงใจว่าทำไมไม่เรียน จนกระทั่งเข้าโรงเรียนสาธิต ม.1 เป็นหลักสูตรมัธยม 1 รุ่นแรก ก็ยังไม่เรียนนะ เพราะว่าติดอยู่กับสิ่งที่คิดตอน ป.6 ว่าเราทำไม่ได้ โดยเฉพาะตอน ม.1 มีวิชาดนตรีไทย แล้วเป็นคนทีโดนดุ ท่านคุมมาก โดนตลอด เป็นทีโจษขานว่าเจ้าป่าโสภา ณ เชียงใหม่ คุมมาก ก็เลือกเล่นซอด้วง เพราะไม่ต้องเจ็บมือ ถือไปไหนมาไหนได้ จะเข้เจ็บมือ ระยะเวลาต้องใช้สองมือ ไม่ถนัดสองมือ เวลาต่อเพลงก็จะมีรุ่นพี่ช่วยดู เจ้ายายก็ดู เกร็งไปหมด ท่านให้พี่ไล่เสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา ที ให้ร้องเพลง ให้ท่องโน้ต เพลงอะไรจำไม่ได้ แต่ว่าโดนตำในห้อง คือไม่ได้เรื่อง เสียงไม่ตรง เสียงเพี้ยน ไม่มีความเข้าใจอะไรเลย แล้วก็ฝงใจ เพราะตอนนั้นเรียนเก่ง ทุกอย่างเรียนได้หมด แต่เรียนดนตรีไทยโดนดุ วิชาอื่นไม่โดน โดนวิชานี้วิชาเดียวเลย โดนเจ้าป่าดุแล้วก็ไปนั่งซึมอยู่ที่ใต้ต้นไม้ ม้าหินอ่อน ก็พยายามฝึกตัวเองให้ทำได้ ก็ยังโดนดุอีก ไม่สำเร็จ ก็บวารณากับตัวเองว่าไม่เอาละ แต่ไม่รู้วายังไง เพราะว่าตอนนั้นมิเรียนเสาร์อาทิตย์ ด้วยความที่เรฝงใจว่าไม่ได้ พอท่านเปิดสอนเสาร์อาทิตย์ ก็มีคนสนใจมาก แต่พอทำเข้าจริง ๆ แล้วโดนดุ เพราะไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ทีจะลือขอให้เพราะ จากนักเรียน 50 คน ก็เหลือ 20 คน เหลือไม่กี่คน สมัยนั้นนอกจากเจ้ายายสอนเองก็จะมีรุ่นพี่ ม. 2-3 มาช่วยดู ก็ไปช่วยเจ้ายายดูนักเรียน แล้วก็ส่งต่อเจ้ายาย เพราะเราเล่นเป็นวง ต้องหาคนทดแทนทุกวันเสาร์ ปรทั้ใจทุกอย่าง เพราะว่าเรามีโอกาสช่วยงานเจ้าป่าเยอะ ตั้งแต่เราเกลียดดนตรีไทย จนไม่คิดว่าจะได้ช่วยดูแลได้ (ธีรชาติย์ จันทร้งาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

นายธีรชาติย์ จันทร้งาม ให้สัมภาษณ์ว่า งานส่วนใหญ่เป็นงานรับพระราชทานปริญญาบัตรประจำปีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยทำหน้าที่ช่วยตีเครื่องกำกับจังหวะ จนกระทั่งช่วยประสานงานและควบคุมวงให้กับเจ้าโสภา งานสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง และงานไม้ดอกไม้ประดับ

งานส่วนใหญ่ก็ไปงานรับปริญญาของ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ไปทุกปี ไปตั้งแต่เป็นเด็กหลังวง เริ่มจากช่วยตีฉิ่ง แล้วก็เริ่มช่วยเจ้ายายจัดวงจัดทีม ติดต่อสถานที่ติดต่อเรื่องรถมารับ แล้วก็คุมน้อง ก็ติดต่อผ่านเรา เพราะตอนนั้นเราเป็นหัวหน้าวงช่วยกันเก็บของขึ้นรถกับพี่ไทร์ พี่ทัน ก็ช่วยกัน เจ้ายายก็สั่งอย่างเดียวว่ามีงานนะเล่นที่วิบ่าง งานไม้ดอกไม้ประดับ (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเพื่อนที่เรียนด้วยกันว่า รุ่นพี่ที่เรียนดนตรีในขณะนั้น ได้แก่ พลตรี ทัพพ์ บุญเฉลย นายไทร์ บุญเฉลย คุณไ้อะ ชื่นชอบ คุณเจี๊ยะ อนุภาค คุณพงษ์ศักดิ์ แวนแก้ว คุณสุทธยา บุญถนอม รุ่นน้องที่เรียนดนตรีในขณะนั้น ได้แก่ คุณตุ๊กแก ชนิตา สมบูรณ์สาย อาจารย์ที่สนิท ได้แก่ ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล อาจารย์กิติ คุปตรัตน์ และลูกศิษย์สายจะเข้ที่ใกล้ชิดกับเจ้าโสภาก็ได้แก่ ครูลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์)

พี่ทัน พี่ไทร์ พี่ไ้อะ จะเข้มีพี่เจี๊ยะ อนุภาค พี่พงษ์ศักดิ์ แวนแก้ว สุทธยา บุญถนอม ตอนนี้อยู่แม่ใจ (มหาวิทยาลัยแม่ใจ) รุ่นน้องจะมี ตุ๊กแก ชนิตา สมบูรณ์สาย คุณตาสวัสดิ์ (ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล) สอนฆ้องวง ดวงให้เจ้ายายประเภทเครื่องตี พี่จะสนิทกับ คุณตาสวัสดิ์ (ครูสวัสดิ์ ต่ายพูล) ครูกิติ คุปตรัตน์ ครูลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) สายจะเข้คนนี้ใกล้ชิดที่สุด (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายธีรชาติย์ จันทรงาม ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการถ่ายทอดของเจ้าโสภ่าว่า “ไม่ได้ถ่ายทอด แต่พี่ทันยังได้เล่นดนตรีอยู่ตอนเรียนเตรียมทหาร” (ธีรชาติย์ จันทรงาม, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากจบการศึกษาแล้ว นายธีรชาติย์ จันทรงาม ไม่ได้ศึกษาต่อทางด้านดนตรีและไม่ได้ทำงานในวิชาชีพดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงฆ้องด้วง หรือประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภ่าให้ผู้อื่น ปัจจุบัน นายธีรชาติย์ จันทรงาม อายุ 52 ปี ประกอบอาชีพ นักวิศวกร ตำแหน่ง วิศวกรอาวุโส บริษัท Beca (Thailand) Co., Ltd.

ภาพที่ 59 นายไทร์ บุญเฉลย

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดดีสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

นายไทร์ บุญเฉลย นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย รุ่นที่ 11 (ปี 2521) ประวัติการศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (รุ่นที่ 2)

นายไทร์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า เครื่องดนตรีที่เลือกเรียนคือ ซอด้วง คู่แฝดอีกคนเลือกเรียนซออู้ (พลตรี ทักษิณ บุญเฉลย) เดินทางไปเรียนกับเจ้าโสภากจากจังหวัดลำพูน ทุกวันเสาร์ อาทิตย์

เครื่องดนตรีที่เลือกคือซอด้วง เพราะที่มีคู่แฝด เราเลือกคนละอย่าง ทันเลือกซออู้ เราเลือกซอด้วง ตั้งแต่นั้นมา ก็เล่นมาตลอด ไม่ได้เปลี่ยนเครื่องมือ เราเรียนทุกเสาร์ อาทิตย์ เมื่อก่อนเดินทางมาเรียนไกลนะ บ้านอยู่ลำพูน ต้องไปกลับทุกวัน มาได้ยังไงก็ไม่รู้ ม.1 - ม.3 จะมาเรียนทุกวันเสาร์ อาทิตย์ บางทีวันเสาร์วันเดียว ก็สงสัยว่ามาได้อย่างไร นั่งรถเมล์ 3 ต่อ ม.2 ย้ายมาอยู่เชียงใหม่ ดี 4 ดี 5 เราต้องตื่นมาเรียนปกติอยู่แล้ว ก็มาเรียนกับเจ้าป้านี้แหละ (ไทร์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์ว่า เพื่อนรุ่นเดียวกันได้แก่ นายสายัณห์ โขสิตสกุลชัย พลตรี ทัพพ์ บุญเฉลย และคุณเอ้ (นายอภิชาติย์ จันทร์งาม) รุ่น 7 ได้แก่ คุณโรม จิรานุกรม รุ่นน้อง ได้แก่ คุณก๊วง รุ่นที่ 13 ปัจจุบันเป็นพยาบาล สำหรับท่านอื่น ๆ ได้แก่ คุณอภิรมย์ จันทร์หอม ปัจจุบันอยู่คณะทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คุณอ้อม เอี่ยมพร ปัจจุบัน ทำงานอยู่โรงพยาบาลสวนดอก คุณเอ๊ะและคุณโอ๊ะ (บุตรของผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ) คุณดาว สุทธิยา บุญถนอม ปัจจุบัน ทำงานอยู่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ คุณก๊วง ปัจจุบันทำงานที่คณะพยาบาล คุณโอม โสฬส คุปตรัตน์ บุตรอาจารย์กิติ คุปตรัตน์ และรุ่นที่ 4 คุณแอ้ ทวีศิลป์ ปัจจุบันเป็นเจ้าของร้านสยามแก๊สเชียงใหม่

เพื่อนที่เรียนด้วยกันในรุ่นก็มีสายัณห์ ทัน ตอนนี้เป็นนายพลไปแล้ว ตอนนี้อยู่ว่าง งานเยอะ เอ้ รุ่น 7 ก็จะมีพีโรรม มีอีกคนคือน้องก๊วง เป็นพยาบาล รุ่น 13 คนอื่น ๆ ก็กระจัดกระจาย มีพี่อภิรมย์ จันทร์หอม ตอนนี้อยู่คณะทันตแพทย์ น่าจะรุ่น 12-13 อ้อม เอี่ยมพรอยู่โรงพยาบาลสวนดอก เอ๊ะ กับ โอ๊ะ ตอนนี้เป็นปลัดคุมพื้นที่ชลบุรี ดาว สุทธิยา บุญถนอม สอนอยู่แม่โจ้ ก๊วง เป็น ดร.อยู่คณะพยาบาล โทม โสฬส คุปตรัตน์ รุ่น 4 แอ้ ทวีศิลป์ เจ้าของร้านสยามแก๊ส (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

นายไทว์ บุญเฉลย ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภากว่า “ที่ไม่แน่ใจว่าที่สาธิตยังใช้โน้ตทางเจ้าป่าอยู่หรือเปล่านั้น แต่น่าจะสูญ ถ้าจะต่อยอดก็มีแต่อาจารย์ศุภวัฒน์เท่านั้นแหละ” (ไทว์ บุญเฉลย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากจบการศึกษาแล้ว นายไทว์ บุญเฉลย ไม่ได้ศึกษาต่อทางด้านดนตรีและไม่ได้ทำงานในวิชาชีพดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงซอด้วง หรือประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภาก็ให้ไม่ได้ ปัจจุบัน นายไทว์ บุญเฉลย อายุ 54 ปี ประกอบอาชีพ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว (ร้านขายยาพรีเมี่ยมฟาร์มาซี ศูนย์การค้า เซ็นทรัลแอร์พอร์ตพลาซ่า เชียงใหม่)

ภาพที่ 60 นายสายัณห์ โขสิตสกุลชัย

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

นายสายัณห์ โขสิตสกุลชัย นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รุ่นที่ 11 (ปี พ.ศ. 2521) ให้สัมภาษณ์ว่า ได้เรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภากในชั่วโมงเรียน และต่อออกมาเรียนเพิ่มเติมในวันเสาร์-อาทิตย์ การเรียนการสอนมีทั้งเครื่องสายไทยและปี่พาทย์ เจ้าโสภากจะสอนขอและจะเข้ สำหรับเครื่องมืออื่น มีครูสอน ได้แก่ อาจารย์กิติ คุปตรัตน์ นายสายัณห์เรียนรุ่นเดียวกันกับ นายไทว์ บุญเฉลย พลตรี ทิพนธ์ บุญเฉลย และนายธีรชาติย์ จันทรงาม (บุตรของอาจารย์แสง จันทรงาม)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เจ้าป่าเป็นสอนเช้าวันเสาร์ วันอาทิตย์ ครึ่งวัน แล้วเช้าวันเสาร์ก็มีคนเขียนน้ก วันอาทิตย์จะมีคนเขียนครึ่งหนึ่งของวันเสาร์ ดึงดนตรีไทย ดึงขับร้อง ปี่พาทย์ เขียน โดยกันหมด พวกฆ้องวง ระนาด เครื่องกำกับจังหวะ โทนรามะนา ฉิ่ง ฉาบ อย่างนี้ก็มี แต่เจ้าป่าสอนหนัก ๆ เลย ก็มีชอบที่จะเข้ สองอย่าง อันอื่นจะมีคนสอน ฮู้สึกจะเป็นอาจารย์กิติ คุปตรัตน์ เข้าวันเสาร์ก็จะมีคนเขียนน้ก แล้วก็จะค่อย ๆ หายไปที่ละนิด ผมเป็นคนเดียวที่เหลือของพวกวันอาทิตย์ เครื่องมือที่เขียนคือซอฮู้ เพื่อนดีเขียนตวยกันก็จะหายหมด เหลือซอฮู้แหมตัวหนึ่งคือฝาแฝด จะมีฝาแฝดของรุ่น 11 อยู่คู่หนึ่ง ชื่อทัน กับ ไทว์ คนหนึ่งเล่นซอฮู้ คนหนึ่งเล่นซอด้าง แล้วก็จะมีคนเล่นซอด้างแหมคน ธีรชาติย์ จันทรงาม ลูกของอาจารย์แสง จันทรงาม ก่จะมีอยู่ 4 คนของรุ่น 11 เพราะเขาเล่นมาเมินแล้วก่บ่เลิกสักแต่ื่อ เขาก่จะได้ไปรวมวงเล่นงานต่าง ๆ (สายัณห์ โขสิตสกุลชัย, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2561)

นายস্যัมภ์ โฆสิตสกุลชัย ได้ฝากข้อคิดให้คนรุ่นหลังว่า
 อยากฝากขอบคุณคนที่มาสืบทอดเพลงของเจ้ายาย เพราะว่าเพลงจะเข้หรือดนตรี
 ไทยหายากสำหรับยุคนี้ สำหรับเพลงไทย แม้ส่วนใหญ่ก็จะเล่นแค่เป็น บ่เพราะแต่
 บ่ครบถ้วน อย่างดีบ่กว่าบ่เกยฟังเพลงไฟตี้ดีดแล้วเพราะ แล้วเต็มเม็ดเต็มหน่วย
 เหมือนเจ้าป่าเป็นเล่น เวลาไปฟังคนอื่นเล่นดนตรีไทยจะแปลก ๆ เหมือนขาดอะ
 หยังสักอย่าง โดยเฉพาะจะเข้ หาทิ้งยาก (স্যัมภ์ โฆสิตสกุลชัย, สัมภาษณ์,
 14 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากจบการศึกษาแล้ว นายস্যัมภ์ โฆสิตสกุลชัย ไม่ได้ศึกษาต่อทางด้านดนตรีและ
 ไม่ได้ทำงานในวิชาชีพดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงซอฮู้หรือประสบการณ์การเรียนดนตรี
 ไทยกับเจ้าโสภามาให้ใคร ปัจจุบัน นายস্যัมภ์ โฆสิตสกุลชัย อายุ 53 ปี ประกอบอาชีพ เจ้าของธุรกิจ
 ส่วนตัว

จากการสัมภาษณ์ นายธีรชาติย์ จันทร์งาม นายไทว์ บุญเฉลย และนายস্যัมภ์
 โฆสิตสกุลชัย นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รุ่นที่ 11 สรุปได้ว่า ทั้ง 3 ท่าน ได้เรียน
 วิชาดนตรีไทย ในหลักสูตรมัธยมศึกษาและต่อยอดเรียนเพิ่มเติมในวันเสาร์อาทิตย์ ในเครื่องมือซอด้วง
 และซอฮู้ ซึ่งเป็นรุ่นที่ได้รับความไว้วางใจจากเจ้าโสภามาให้ดำเนินการเปิดห้อง กวาดห้อง จัดห้องเตรียม
 เครื่องดนตรีสำหรับสอนนักเรียนในวันเสาร์อาทิตย์ หลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมแล้วยังได้ช่วย
 ดูแลสอนรุ่นน้องที่มาเรียนใหม่ อำนวยการจัดรถ จัดเครื่องดนตรี ช่วยเป็นธุระในการไปบรรเลงตาม
 สถานที่ต่าง ๆ ตามคำสั่งของเจ้าโสภามา หลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว ทั้ง 3 ท่านไม่ได้
 ศึกษาดนตรีไทยต่อ เนื่องจากทำงานในสายงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดดนตรี
 ไทยให้ใคร แต่ยังคงเก็บเครื่องดนตรีไว้เป็นที่ระลึกและจดจำความประทับใจเมื่อครั้งเรียนกับเจ้าโสภามา
 ได้ นอกจากนั้นยังยึดแนวทางคติสอนใจของเจ้าโสภามาไว้ใช้เสมอมา

ภาพที่ 61 นางสาวสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัตติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รุ่น 15 ประวัติการศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (การพยาบาลและการผดุงครรภ์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเรียนดนตรีไทยว่า ก่อนที่นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ จะเข้าเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คุณพ่อและคุณแม่ได้พาไปเดินเที่ยวเล่นในโรงเรียนก่อน ระหว่างเดินเล่นในโรงเรียนได้ยินเสียงดนตรีไทยจึงเดินไปพบเจ้าโสภณ เพ็งพุ่ม สอนดนตรีไทยอยู่จึงทำให้ชอบดนตรีไทย เมื่อได้เข้าเรียนที่โรงเรียนจึงได้เริ่มเรียนดนตรีกับเจ้าโสภณ

เริ่มแรกก่อนสอบเข้าโรงเรียนสาธิต พ่อแม่พาไปเดินชมโรงเรียนก่อนที่จะสอบ น่าจะเป็นวันเสาร์ อาทิตย์ แต่เดินผ่านห้องดนตรีไทยของเจ้ายาย ก็ได้ยินเสียงลอยมา เราก็เดินตามไป เห็นเจ้ายายสอนดนตรีไทยเด็ก ๆ อยู่ มีความรู้สึกชอบนะ ฟังแล้วเย็น นุ่ม รู้สึก Relax ตึกขนมครก อาจจะเป็นเพราะว่าไม่ค่อยมีคนเรียน เราก็เลยรู้สึกเสียดาย เราก็เลยเรียนเอาไว้หน่อยก็แล้วกัน แรก ๆ ไม่รู้จักว่าใครคือเจ้ายาย แต่นักเรียนทุกคนก็จะเรียกเจ้ายาย เราก็เรียกตาม เพราะท่านนามสกุล ณ เชียงใหม่ คือมีเชื้อ แต่พี่ก็ไม่ได้ทราบว่าท่านสายไหน แต่ก็เรียนด้วย (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ให้สัมภาษณ์ว่า เพื่อนที่ร่วมเรียนกับ นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ คือ คุณดาว คุณตุง ปัจจุบันพำนักอยู่ประเทศอเมริกา และคุณน้อย พัฒนพงษ์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ “เลือกดนตรีไทยกับพีคาวกับตุง ซึ่งตอนนี้อยู่อเมริกา น้อย พัฒนพงษ์เล่นฆ้องวง ตอนนี้อยู่สอนแม่โจ้” (สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

หลังจากจบการศึกษาแล้ว นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ไม่ได้ศึกษาต่อทางด้านดนตรีและไม่ได้ทำงานในวิชาชีพดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้หรือประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภาก็ให้ผู้ใด ปัจจุบัน นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ อายุ 48 ปี ประกอบอาชีพ ที่ปรึกษาทางกฎหมาย บริษัท ที ไอ เค ซัสเต็มส์ ประเทศไทย จำกัด

จากการสัมภาษณ์ นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ สรุปได้ว่า ได้เรียนวิชาดนตรีไทย หลักสูตรมัธยมศึกษาและต่อยอดเรียนเพิ่มเติมในวันเสาร์-อาทิตย์ ในเครื่องมือนี่จะเข้ ซึ่งได้เรียนกับเจ้าโสภาก็โดยตรง ตั้งแต่การพันไม้ติดจนกระทั่งเพลงเดี่ยวลาวแพน แม้ไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้หรือประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยกับเจ้าโสภาก็ให้ผู้ใด แต่ยังคงรักษาจะเข้และไม่ติดที่ได้รับจากเจ้าโสภาก็ไว้ และยังคงสามารถจดจำบรรยากาศความประทับใจเมื่อครั้งเรียนกับเจ้าโสภาก็ได้เสมอ

ภาพที่ 62 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวัฒน์ ชื่นชอบ

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2560

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ อดีตรองคณบดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประวัติการศึกษา ระดับมัธยม โรงเรียนชลราษฎรอำรุง (ชลชาย) จังหวัดชลบุรี ระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) ประวัติการทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จนกระทั่งเกษียณอายุราชการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ มีความสนใจด้านดนตรีไทยตั้งแต่อายุ 16 ปี เมื่อมีโอกาสจึงได้เริ่มเรียนดนตรีไทย ในชมรมดนตรีไทยกับคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง เมื่อครั้งศึกษาอยู่ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร เป็นเวลา 2 ปี โดยเริ่มเรียนในเครื่องมโหรีซอด้วง และไวโอลิน ภายหลังได้เข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ได้เข้าเป็นสมาชิกชมรมดนตรีไทย โดยเรียนกับพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) และคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง จนสำเร็จการศึกษา หลังจากที่คุณช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ได้เริ่มทำงานที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีโอกาสฝากตัวเป็นศิษย์เจ้าโสภณ ณ เชียงใหม่ ในเครื่องมโหรีจะเข้ จนกระทั่งท่านถึงแก่กรรม และยังได้มีโอกาสได้เรียนเพิ่มเติมกับอาจารย์ผู้ใหญ่อีกหลายท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า พบกับเจ้าโสภณที่งานโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในตอนนั้นผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ เครื่องมโหรีซอ สังเกตเห็นวิธีการดีดจะเข้จึงประทับใจ ฝากตัวเป็นลูกศิษย์และได้รับการถ่ายทอดความรู้ทั้งหมดจากเจ้าโสภณ สำหรับลูกศิษย์ใกล้เคียงท่านอื่นที่พบคือ คุณลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแม่โจ้ คุณบุญญลักษณ์ อักษรศรี ลูกสาวเจ้าของร้านบานเย็น ถนนวิวัลาย

รู้จักกันครั้งแรก ตอนนั้นปู่ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ) เล่นซอ เจ้าป่าดีด จะเข้ ที่งานสาธิต มช. (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) วิธีดีดจะเข้ของเจ้ายาย ท่านตัวตรง นิ้วไปเรียบ ไม่มีกระโดดกระเดกเลย ก็เลยทำยังไงจะดีดเป็นบ้าง อยากดีด จะเข้ เจ้าป่าก็บอก เฮาลี ๆ ป่าไม่มีคนสืบ อยากได้ลูกศิษย์สืบทอด ก็ไปฝากตัว คุณเคยสนิทสนม เจ้าป่าไม่มีปิดบังเลยนะ บอกว่า อยากถ่ายทอดเอาไว้ ป่าไม่มีคน สืบทอดว่าจั้น ก็มีลูกศิษย์น้องลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) นี้แหละ กับบุญญลักษณ์ ที่สนิทสนมแล้วเรียนอยู่ใกล้เคียงมาก ท่านก็ ถ่ายทอดหมดไส้หมดพุงนะ ตั้งแต่ตอนนั้น เพราะท่านไม่ปิดบังอะไรเลย คืออยากให้ได้ ตอนเรียนที่จำได้ก็บุญญลักษณ์ ลูกสาวเจ้าของร้านบานเย็น ตอนหลังไม่ค่อย สบาย อันนั้นเป็นลูกศิษย์เจ้าป่ารุ่นแรก ๆ ที่สาธิต บุญญรัตน์ กับหนูลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) พ่อแม่เขาเป็นอาจารย์อยู่วิทยาลัย

ครูเชียงใหม่ รู้สึกจะเป็นอาจารย์อยู่แม่โจ้ (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ซึ่งรับตำแหน่งรองคณบดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในขณะนั้น รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งหลักสูตรสาขา ประถมศึกษา ในขณะที่เดียวกันก็ได้ฝากตัวเป็นศิษย์เรียนจะเข้ากับเจ้าโสภากด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาประถมศึกษาให้มี กิจกรรมดนตรีไทย โดยได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ศรีธร สุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในขณะนั้น พร้อมทั้งได้ฝากตัวเป็นศิษย์และเรียนจะเข้ากับเจ้าโสภา เพิ่งพุ่ม จนกระทั่งเจ้าโสภาถึงแก่กรรม

ก็ได้ช่วยเปิดสอนกิจกรรมดนตรี สำหรับพวกเด็กได้เรียนรู้กับของนักเรียนสาธิต แล้วสาธิตก็มีวงดนตรีไทย ก็ช่วยกันกับเจ้าป้าโสภา อาจารย์ศรีธร เขาเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตอยู่ เชิญเจ้าป้าโสภาไปสอน ในขณะเดียวกันก็ได้เริ่มเรียน จะเข้ากับเจ้าป้าด้วย ก็ประมาณปี พ.ศ. 2513 - 2515 นี้แหละ เริ่มเรียนกับเจ้าป้า โสภา เรียนมาเรื่อย ๆ จนเจ้าป้าเสียชีวิต (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อมีเวลาว่างจากงานการบริหาร ในคณะศึกษาศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ได้ไปเรียนจะเข้ากับเจ้าโสภาเสมอ ในช่วง แรกเรียนหนักได้ต่อเพลง หลังจากได้รับตำแหน่งรองคณบดีแล้ว หน้าที่รับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ทำให้ ห่างไปเมื่อถึงวันเสาร์-อาทิตย์จะซื้ออาหารเข้าไปทานที่บ้านเจ้าโสภาเสียมากกว่า ได้ต่อเพลงที่บ้าน เปรียบเป็นลูกหลานคนหนึ่ง จนกระทั่งเจ้าโสภามีอาการป่วย เจ้าโสภาได้เปรยว่าให้มาต่อเพลงเสมอ แต่ด้วยตำแหน่งที่รับผิดชอบทำให้ไม่มีเวลาไปต่อเพลง หลังจากที่เจ้าโสภามีอาการป่วยก็ไม่ได้รับกวน จนกระทั่งเจ้าโสภาถึงแก่กรรม หลังจากเจ้าโสภาถึงแก่กรรมแล้วก็ได้ไปเยี่ยมเยียนคุณตาสุเทพ (สามีเจ้าโสภา)

ตอนเรียนกับเจ้าป้าก็เรียนไปเรื่อย ๆ ว่างเมื่อไหร่ก็เรียน คือตอนช่วงแรกเรียนหนัก หน่อย ได้ต่อเพลง ว่างก็ไปนั่งคิด พอขึ้นเป็นรองคณบดีก็ไม่ได้เรียน ด้วยตำแหน่ง แล้วก็ภาระหน้าที่ ตำแหน่งค้ำคอ ถ้ามีวไปนั่งคิด คนอื่นเขาก็จะว่าทำงานบริหาร วิชาการว่างมากหรือมีเวลานั่งคิดจะเข้ ก็จะไปที่บ้านวันเสาร์อาทิตย์มากกว่า ก่อนไป ก็ซื้ออาหารกับข้าวเข้าไปนั่งทานกัน ก็คุยบ้างเล่นบ้าง ต่อเพลงบ้าง ว่าไปตามเรื่อง

ไปอยู่ไปขลุ่ย เป็นลูกเป็นหลาน ท่านก็นับเป็นเป็นลูกคนหนึ่ง เวลาไปหาเจ้าป่า ส่วนใหญ่ไปก็ไปคนเดียวนะ ซิมูเตอร์ไซค์ไปคนเดียว ไปดอยสะเก็ด ตอนนั้นไม่มีกฎหมายใส่หมวก หัดใหม่ ๆ เข้าไปในรั้วลวดหนาม พอเปลี่ยนตำแหน่งก็ยังไม่ได้อยู่ นะ ก็ไปไม่ได้ขาด เพราะมาในช่วงหลัง ตอนเป็นรองคณบดี ท่านก็เกิดไม่สบายอย่างเฉียบพลัน ท่านป่วยเป็นมะเร็งที่สมอง ก่อนหน้านั้นท่านก็เปรยอยู่เรื่อยๆ ให้มาต่อเพลงไว้ชนะนะ เพื่อป่าเป็นอะไรไป ท่านก็หวังว่าเราไม่ได้เพลง พอเรามีตำแหน่งก็ไม่มีเวลาไป ไปแต่เสาร์อาทิตย์ ท่านไม่สบาย ไปขอต่อเราก็เกรงใจท่าน พอไม่สบายท่านก็ไม่ค่อยแข็งแรง ไม่อยากไปกวนท่าน อยากให้ท่านได้พักผ่อน ก็ไปหาท่านซื้อของไปเยี่ยม หาอะไรไปนั่งทานกลางวันกัน ลาย ๆ ก็ไปซื้ออาหารเข้าไปทาน บ่าย ๆ ก็กลับไปนั่งคุยนั่งเล่นกับเจ้าป่าบ้าง เล่นกับคุณลุงบ้าง คุณลุงสามีครูเป็นช่างทำซอทำจะเข้ นะ ซื้อคุณลุงสุเทพ เฟ็งพุ่ม จนท่านเสีย ก็ยังไปเยี่ยมคุณลุง จนกระทั่งเกษียณก็ไม่ได้ไป เพราะย้ายกลับชลบุรีเลย คุณลุงท่านเล่นจะเข้ไม่เป็นเลยแต่ประดิษฐ์เป็น จะเข้ก็ขายเชียงใหม่ ขายเยอะเหมือนกัน จะเข้ดีมาก ลุงสุเทพเอารูปแบบของครูเอื้อ ไป วัดขนาดวัดอะไรไป ทำโต๊ะทำอะไรต่าง ๆ โต๊ะสูงทำแล้วทำอีกจนดั่ง ไม่ดั่งไม่ใช่ ทำประณีตพอสมควร จะเข้ที่บ้าน 2 ตัว ก็ของคุณลุงสุเทพ (สามีเจ้าโสภาก) (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ให้กับนางสาวรัชดา ชัดติสสะ พร้อมทั้งดูแลการบรรเลงดนตรีไทยของชมรมดนตรีไทยข้าราชการบำนาญ จังหวัดชลบุรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ช่วงแรก ๆ ก็ช่วยเจ้าป่าโสภากสอนเด็กมัธยมสาธิต เป็นคนที่ไม่ชอบรับจ้างสอนใคร อยากได้ก็มา ไปช่วยเขาสอน ตอนนั้นหลานเรียนอยู่ ตอนนั้นอยู่ชลบุรีแล้ว เกษียณแล้ว ก็สอนหลายรุ่น เป็นกิจกรรมพิเศษ แล้วก็มีหนู (นางสาวรัชดา ชัดติสสะ) ก็มีชมรมดนตรีไทยข้าราชการบำนาญอีกที่ ก็เล่นไป ดุไป” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ได้ฝากข้อคิดให้กับคนรุ่นหลังว่า ไม่ได้หวังเพลง เนื่องจากไม่เกิดประโยชน์ เป็นการเผยแพร่กิตติศัพท์ของครูไปด้วย “ไม่หวังหรอกเพลงนะ เพราะหวังไว้ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้นเพลงที่ได้มาเผยแพร่ได้ก็เผยแพร่ไป เท่ากับเป็นการเผยแพร่

กิตติศัพท์ของครูไปด้วย บางคนหวง แล้วยิ่งสูญ ก็ตายไป” (ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2560)

ปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ อายุ 80 ปี ได้เกษียณอายุราชการและย้ายมาพำนักอยู่กับบุตรที่จังหวัดชลบุรี ดูแลดนตรีไทยให้กับชมรมดนตรีไทยข้าราชการบ้านนาญจังหวัดชลบุรี และสอนดนตรีไทยเป็นวิทยาทานให้กับผู้ที่สนใจ

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ลูกศิษย์คนสำคัญของเจ้าโสภณ ได้รับการสืบทอดการบรรเลงจะเข้จากเจ้าโสภณ ตั้งแต่เพลงต้นเพลงฉิ่งจนถึงเพลงเดี่ยวลาวแพน จีนซิมใหญ่ และเพลงเดี่ยวแขกฉิ่ง ตลอดจนช่วยเจ้าโสภณดูแลการสอนนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักเรียนที่สนใจมาเรียนดนตรีไทย โดยได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ให้กับ นางสาวรัชดา ชัตติสะ

ภาพที่ 64 ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ

ที่มาภาพ: จากโปรไฟล์ Facebook ของครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ประวัติการศึกษา จบการศึกษาชั้นกลางปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ประวัติการศึกษาดนตรีไทย ศึกษาดนตรีไทยกับครูประสิทธิ์ ถาวร ครูสังเวียน ครูสงบศึก ธรรมวิหาร ครูสิริชัยชาญ พักจำรูญ ครูปฐมรัตน์ ถิ่นธรณี ครูทานตะวัน นวรัตน์ ณ อยุธยา ประวัติการทำงาน ทำงานในตำแหน่งลูกจ้างวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2528 จนกระทั่งเกษียณอายุ

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้ทำงานที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ และรับสอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนสันทรายวิทยาคม สามารถสอนได้ทุกเครื่องมือ ยกเว้นจะเข้ จึงได้ศึกษาการบรรเลงจะเข้เพิ่มเติมกับเจ้าโสภาก เพ็งพุ่ม เพื่อนำไปสอนต่อในระดับพื้นฐาน

มาสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2528 ตอนนั้นอายุประมาณ 28-29 ปีตำแหน่งตอนนั้นเป็นลูกจ้างชั่วคราวเงินเดือนน้อย ก็เลยต้องหางานพิเศษทำเลยได้ไปสอนพิเศษดนตรีไทยที่โรงเรียนสันทรายวิทยาคม มีวงเครื่องสาย วงปี่พาทย์ ที่นี้ตอนไปสอนเครื่องมือต่าง ๆ เราก็ทำได้หมด ยกเว้นจะเข้ แล้วก็ต้องไปหาที่เรียนเพื่อที่จะเอามาสอน (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ให้สัมภาษณ์ว่า ลูกศิษย์ของเจ้าโสภากที่เรียนดนตรีด้วยกัน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ครูลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์งามลักษณ์) คุณบุญญลักษณ์ อักษรศรี

ตอนเรียนจะเข้อาจารย์ศุภวัฒน์ประจำเลย รู้จักกันตรงนั้นแหละ อาจารย์ศุภวัฒน์ก็จะนั่งติดอยู่กับเจ้าป่านั่นแหละ มีน้องลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์งามลักษณ์) น้องบุญญลักษณ์ อักษรศรี เขาเป็นคนนับถือครูดนตรีไทย เรียกตัวเองว่าคุณลูก ๆ เรียนขอสามสายกับครูป๊อก เรียนกับครูประเวศด้วย แล้วเรียนจะเข้กับเจ้าป้าโสภาก อาจารย์ศุภวัฒน์บางทีเขาก็ยังไม่มา พอใกล้ ๆ เที่ยง หรือประมาณ 11 โมง เขามา เพราะเขามีติดสอนบ้าง พอเขาว่างเขาก็จะมานั่งคุยกับเจ้าป้า (พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2561)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ได้รับการสืบทอดการบรรเลงจะเข้จากเจ้าโสภาก ตั้งแต่การพันไม้ติด จนถึงเพลงเดี่ยวจินฉิมใหญ่ ไม่ได้ถ่ายทอดวิธีการบรรเลงจะเข้ให้ผู้ใด แต่ยังคงบรรเลงจะเข้อยู่บ้างตามโอกาส ปัจจุบัน ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ อายุ 62 ปี ประกอบอาชีพ อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาซีพเฉพาะ (ปี่พาทย์) ภาควิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

ภาพที่ 63 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาร์ลุ๊กษณ์ งามลักษณ์
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาร์ลุ๊กษณ์ งามลักษณ์
วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาร์ลุ๊กษณ์ งามลักษณ์ ภูมิลำเนาเป็นชาวจังหวัดเชียงใหม่ ประวัติการศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมต้น โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย ระดับมัธยมปลาย โรงเรียนปรีณส์รอยแยลล์วิทยาลัย และศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขามนุษยศาสตร์ (ภาษาอังกฤษ-วรรณคดี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากจบการศึกษาได้เข้าทำงานที่พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และได้รับทุนการศึกษา MBA ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขา Literature และระดับปริญญาเอก สาขา Linguistic มหาวิทยาลัย Leeds ประเทศอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาร์ลุ๊กษณ์ งามลักษณ์ ลูกศิษย์คนสำคัญของเจ้าโสภา ให้สัมภาษณ์ว่า ได้เรียนดนตรีไทยครั้งแรกในเครื่องมืองู ฆ้องวงใหญ่ เมื่ออายุ 8 ปี ที่วิทยาลัยครู (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่) กับครูดนตรีไทยของวิทยาลัยครูในขณะนั้น โดยเรียนพร้อมกันกับ คุณแพท ภัทรพล กิลาแดง (ปัจจุบันทำงานที่โรงพยาบาลเชียงใหม่ ราม) ภายหลังจากเรียนระดับประถมศึกษาบังคับให้เรียนดนตรีไทย จึงได้มีโอกาสฝากตัวเป็นศิษย์เจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม และถือเป็นศิษย์ก้นกุฎิของเจ้าโสภา เพ็ญพุ่ม

ครูคนแรกเป็นครูระนาดหรือฆ้องวง อะไรสักอย่าง เพราะว่าพ่อกับแม่เอาไปหย่อนไว้ (ที่วิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่) ต้องไปสอนวันเสาร์ อาทิตย์ อายุ 8 ขวบ ตอนนั้นมีคนเล่นด้วยอีกคนคือหมอแพท ภักทรพล ก็ลาแดง โรงพยาบาลเชียงใหม่ ราม ครูคนนั้นจะสอนอยู่ 2 คน หมอแพทเล่นซิม ครูเล่นจะเข้ แต่ท่านจะสอนทางฆ้องวง ท่านเก่งเหล่านั้น พอท่านลาออกไป เหตุผลไม่ชัดเจน จำไม่ได้ พอติดที่เรียนบังคับให้เรียนดนตรีไทย 1-2 หน่วยกิต แม่ก็เลยมาฝากไว้ให้กับเจ้ายาย หลังจากนั้นก็เป็นลูกศิษย์ก้นกุฎิเจ้ายาย เรียนด้วย ไปไหนมาไหนด้วยทุกวัน (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ได้เคยเรียนจะเข้มาก่อนแล้ว อยากเรียนให้ชำนาญขึ้น จึงติดต่อเรียนกับเจ้าโสภาก่อนการส่วนตัวที่บ้านข้างโรงเรียนหอพระ เพื่อแก้ไขพื้นฐานการบรรเลงให้ถูกต้อง ใช้ระยะเวลาร่วมปี จากนั้นจึงเริ่มต่อเพลง

เรียนที่บ้านข้าง ๆ โรงเรียนหอพระ เรียนกับเจ้ายายครั้งแรกตอนอายุ 12 ความจริงก็ฝึกมาบ้างแล้ว เพราะคุณพ่อคุณแม่เป็นอาจารย์อยู่ที่วิทยาลัยครู เวลาที่ท่านสอนท่านไม่รู้ว่าจะเอาเราไปไว้ไหนก็เอาไปไว้ที่ห้องดนตรีไทย ก็พอจะเล่นได้บ้างชอบจะเข้ แต่ว่ามาหัดจริง ๆ ให้เป็นทางจะเข้ก็คือตั้งแต่มาเรียนกับเจ้ายาย กว่าท่านจะให้ลงนิ้วก็แก้เป็นปี ต้องเข้าใจว่าคนที่ไม่ได้มาฝึกมาด้านจะเข้โดยตรง แล้วมาเจอเจ้ายายก็เหมือนกับว่ายิ่งกว่าต้องเริ่มใหม่ (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

เจ้าโสภาก็ฝึกซ้อมจนแม่นยำแล้วจึงให้เข้าเครื่องกับเครื่องกำกับจังหวะ สำหรับการซ้อมเพลงที่มีลูกล่อลูกขัดเจ้าโสภาก็จะสืบทอดเป็นพวกหลังให้ ในบางครั้ง นายสุเทพ เพ็งพุ่ม (สามีเจ้าโสภาก่อน) จะมาช่วยตีโทนระฆังนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า

ช่วงที่อยู่ด้วยกันจะต่อเพลงจะเข้กับจะเข้ ต่อแล้ว ท่านพอใจแล้ว พอเราเล่นได้ท่านก็จะให้ทวนไปมา ท่านก็จะสืบทอด หรือไม่บางทีก็ตีฉิ่ง หรือไม้ ถ้าเกิดว่าคุณตาสุเทพ (สามีเจ้าโสภาก่อน) ว่าง ๆ ก็จะมาช่วยตีโทนระฆังนา ส่วนใหญ่ก็จะเล่นซอู้ เล่นลูกล่อลูกขัด เรียนที่บ้านตลอด ท่านจะให้จังหวะเคาะหน้าขา ไม่ใช่ลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) เอาใหม่อย่างนี้ เจ้ายายบอกว่าครูดีที่จังหวะ คือครูเล่นได้ดี เพราะจังหวะลง เล่นสามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว ท่านก็

จะปรบมือ แต่ส่วนใหญ่ก็จะชีว ๆ ถ้าอารมณ์ไม่ดีก็เคาะพื้น แต่ไม่ได้ใส่อารมณ์นะ แต่สอนให้รู้ ถ้าเลิก 4 โมงเย็น 6 โมงเย็นก็เลิก เรียนประมาณ 2 ชั่วโมง แต่ถ้าเสาร์ อาทิตย์ ไปที่สาธิตก็จะไปตั้งแต่ 9 โมง เลิกเที่ยง ๆ เผลอ ๆ เริ่มตอนบ่ายโมง ถึง 5 โมงเย็น เหมือนกับเล่นทั้งวัน (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า ลูกศิษย์ของเจ้าโสภาก่อนที่เคยพบเจอ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ คุณเอ๋ ธีรชาติย์ จันทรงาม

ระหว่างที่ไปช่วยสอนที่สาธิตก็จะเจออาจารย์ศุภวัฒน์ เจอกับลูกศิษย์คนอื่น ๆ ของท่าน หลายคนก็แวะเวียนกันไป เพราะรุ่นใหญ่ก็จะเป็นอาจารย์ศุภวัฒน์ สมัยนั้นก็มียุคศิษย์เจ้ายายอีกคนหนึ่ง เก่งซอฮู้ รุ่นเดียวกับกับครู เป็นลูกชายของอาจารย์แสง จันทรงาม สอนภาษาไทยและปรัชญา อยู่คณะมนุษยศาสตร์ มช. (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ชื่อพีเอ๋ ชื่อจริงจำไม่ได้แล้ว พีเอ๋เขาก็เรียนสาธิต ก็มีพีเอ๋น้องลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) แต่พีเอ๋ก็จะได้ซอฮู้ไม่รู้เขาจะคั่นกันหรือเปล่า แต่เราเห็นเขาบ่อย เป็น Idol ที่เราชื่นชม เป็นลูกคนเดียวของอาจารย์แสง จันทรงาม ไม่รู้ว่ายังเล่นอยู่หรือเปล่า บ้านอยู่เจ็ดยอด แต่ท่านก็หมายจะฝากฝัง ท่านพูดหลายรอบว่า ลูกโป่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์) อย่าทิ้งนะ (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า ช่วงที่ศึกษาต่อต่างประเทศไม่ได้นำเครื่องดนตรีไทยไปด้วย ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น Youtube ประกอบกับมีอาการป่วยด้วยโรคพากินสัน จึงทำให้เล่นดนตรีไม่ได้

สมัยนั้นไม่มี Youtube จะเข้ก็ไม่ได้เอาไป ตอนพอป่วยติดเตียง พอบอกเล่นจะเข้ให้ฟังหน่อย เมื่อก่อนเล่นให้ฟังทุกวันเลย เรายังไม่หยาบจะเข้เลย เพราะเรารู้ว่าต้องใช้เวลาก็รู้สึกผิด ก็โดนเพื่อนกดดัน เอาเครื่องดนตรีมาไว้ที่บ้าน ช่วงหลัง ๆ พากินสันค่อยยังชั่วแล้วก็ฟื้นบ้าง (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า การบรรเลงจะเข้ของ เจ้าโสภาเกือบสาบสูญไปแล้ว คนที่ยังเล่นดนตรีไทยอยู่ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ทัศนแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ สำหรับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ไม่ได้ถ่ายทอดให้ผู้ใด

ทางเจ้ายายถือว่าเกือบสาบสูญไปแล้ว คนที่เล่นได้อยู่ก็มีอาจารย์ศุภวัฒน์ พีแอ็ด นิภาพรรณ แต่ก็น่าเสียดายมากที่ครูเป็นคนที่ได้รับการสอน ได้รับการถ่ายทอดมา มากที่สุด มีเหตุให้ไม่ได้เล่น สมัยนั้นอาจารย์ศุภวัฒน์เป็นรองบริหาร หลังจากที่ต้อง ลาวแพนก็ยังต่อเพลงอีก พวกโหมโรงประหลาด ๆ ก็เสียใจ ไม่ได้ต่อให้ใครเลย (จารุลักษณ์ งามลักษณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2560)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ได้รับการสืบทอดด้านการบรรเลงจะเข้กับเจ้าโสภาโดยตรง ตั้งแต่การต่อเพลงต้นเพลงฉิ่ง การฝึกการ บรรเลงพื้นฐาน จนกระทั่งต่อเพลงเดี่ยวลาวแพน ได้รับความไว้วางใจให้ติดตามเจ้าโสภาไปออกงาน หรือไปฝึกซ้อมในทุกที่ ถือเป็นลูกศิษย์ที่รักและใกล้ชิดที่สุด หลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี แล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ ได้ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ ทำให้ไม่ได้ศึกษาดนตรีไทยต่อ และไม่ได้ทำงานในสายอาชีพดนตรีไทย จึงทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ให้ผู้ใด ประกอบกับมี โรคประจำตัวคือโรคพากินสัน ทำให้ไม่สามารถบรรเลงจะเข้ได้ แต่ยังคงเก็บรักษาโน้ต เครื่องดนตรี ไม้ดีด จดจำความประทับใจเมื่อครั้งเรียนกับเจ้าโสภาได้ และยังคงยึดแนวทางการปฏิบัติตนตาม แบบอย่างเจ้าโสภาตลอด ปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ อายุ 51 ปี ประกอบอาชีพ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 64 จะเข้ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์
 ที่ได้รับจากเจ้าโสภณ เท็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)
 ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดดีสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 65 ไม้ตีจะเข้ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์
 ที่ได้รับจากเจ้าโสภณ เท็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)
 ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดดีสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560

4.3 สายการสืบทอดดนตรีไทยในครอบครัว

สายการสืบทอดดนตรีไทยในครอบครัว ประกอบด้วย เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ (ธิดาเจ้าโสภณ) และ นายสุธี เฟ็งพุ่ม (บุตรเจ้าโสภณ) ดังนี้

ภาพที่ 66 เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่

ได้รับความอนุเคราะห์ภาพจาก เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2561

เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ ธิดาของ เจ้าบุญทอง ณ ลำพูน กับเจ้าโสภณ เฟ็งพุ่ม ได้รับการถ่ายทอดด้านการฟ้อนเมือง (ฟ้อนเล็บ) และการบรรเลงจะเข้จากเจ้าโสภณ เฟ็งพุ่ม โดยเรียนฟ้อนครั้งแรกกับ ครูนวนลณี เสนาคำ ครูสอนฟ้อนในคุ้มพระราชชายาฯ เจ้าสุดาพร ได้มีโอกาสฟ้อนรับเสด็จพระราชอาคันตุกะและบุคคลสำคัญที่มาเยือนจังหวัดเชียงใหม่บ่อยครั้ง เจ้าสุดาพร ได้ย้ายไปพำนักประเทศอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. 2525

เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ ให้สัมภาษณ์ว่า ได้รับการถ่ายทอดการฟ้อนเมือง (ฟ้อนเล็บ) และการบรรเลงจะเข้จากเจ้าโสภณ ต่อมาได้ย้ายไปพำนักอยู่ประเทศอังกฤษ ทำให้ไม่ได้เล่นจะเข้และไม่ได้ถ่ายทอดให้ใคร หลังจากกลับมายังประเทศไทย เจ้าสุดาพร ยังคงให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเจ้าโสภณ เฟ็งพุ่ม และตระกูล ณ เชียงใหม่ สำหรับเจ้าทองประกา ณ ลำพูน และเจ้าสุวรรณ ณ ลำพูน บุตรทั้งสองของเจ้าบุญทอง ณ ลำพูน ไม่ได้รับการถ่ายทอดด้านดนตรี

ป้าตุ้ (เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่) ได้ฟ้อนและดนตรีมาจากเจ้าแม่ เพราะตอนหลังเอา เป็น (เจ้าโลภา เพ็งพุ่ม) มากอยู่ดูแล ช่วงนั้นใหญ่แล้ว มีลูกมีหลานแล้ว แต่ว่าเจ้าแม่ เป็นบ่ได้มีเวลาหื้อหрок เป็นจะไปกับน้องนาย เพราะน้องนาย (นางพรทิพย์ ออสบอร์น) หัวดี สอนง่าย แต่บ่ชอบทางนี้ ป้าตุ้เป็นคนชอบ แต่กลุ่มเอาจนได้ พอมี เวลาแขกบ้านแขกเมืองมา เป็นก่ต้องฮ้องเอาหมู่ลูกหลาน ณ เชียงใหม่นี้แหละ ไปฮับ แขก ก่เลยต้องเขียนรำไปโดยปริยาย จำว่าบ่ได้เขียนกับแม่ ครูนวนฉวี เสนาคำ เป็นคนสอน เป็นครูจ้างฟ้อนอยู่ในคุ้ม ตั้งแต่สมัยพระราชชายาแล้ว เป็นก่จะมาสอน รำถ้าไปอยู่อังกฤษแล้วปีกมาพอดีดีเป็นมีแขกบ้านแขกเมืองก่ได้ไปฮ่วมกับเป็น ตีได้มาหม่อมอย่างคือดนตรี จะเข้ เพราะชอบ ลูเขียน อย่างอื่นก่บ่ได้ ได้จะเข้ อย่างเดียว ปีทั้งสอง ลูกเจ้าบุญทอง บ่เขียน บ่เอา แต่เป็นใจดี (สุดาพร ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ ได้ย้ายไปยังประเทศอังกฤษ ประกอบอาชีพเจ้าของธุรกิจ ร้านอาหารไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ไม่ได้ศึกษาต่อด้านดนตรีไทยหรือทำงานเกี่ยวกับดนตรีไทย ทำให้ ไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีไทยให้ผู้อื่น ปัจจุบัน เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ อายุ 77 ปี และย้าย กลับมายังประเทศไทย

ภาพที่ 67 นายสุธี เพ็งพุ่ม

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกภาพเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2560

นายสุธิ เฟ็งพุ่ม บิดาชื่อ นายสุเทพ เฟ็งพุ่ม มารดาชื่อ เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ จากวิทยาลัยครูเชียงใหม่

นายสุธิ เฟ็งพุ่ม ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อยังเป็นเด็ก เจ้าโสภาก็สอนดนตรีไทยให้เกือบทุก ชนิด แต่เมื่อโตขึ้นก็ไม่ได้สืบทอดดนตรีไทยให้ใคร “หัดหมดทุกอย่าง แต่บ่เอา ตอนนั้นประมาณ ป.5 ป.6 เริ่มเล่นปี่พาทย์ก่อน เล่นระนาด จะเข้ แล้วก่มาขลุ่ย ขลุ่ยแล้วมาซอด้วง ตอนนี้ได้ฟ่อง เขียนตีบัน เป็นสอนหมด แม่เป็นเล่นเป้นหมด” (สุธิ เฟ็งพุ่ม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2560)

จากการสัมภาษณ์พบว่า นายสุธิ เฟ็งพุ่ม ได้รับการสืบทอดการบรรเลงเครื่องสายไทย จากเจ้าโสภาก็เมื่อยังเป็นเด็ก ในเครื่องมีระนาด จะเข้ ขลุ่ย และซอด้วง ภายหลังได้ศึกษาต่อระดับมัธยม ปลายไม่ได้ศึกษาต่อด้านดนตรีไทย แต่ยังคงให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลเกี่ยวกับ เจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ปัจจุบัน นายสุธิ เฟ็งพุ่ม อายุ 65 ปี ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการบำนาญ

จากการศึกษาการสืบทอดดนตรีไทยสายเจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม สรุปได้ว่ามีผู้สืบทอดทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ สายการสืบทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา สายการสืบทอดดนตรีไทยภายนอก ระบบการศึกษา และสายการสืบทอดดนตรีไทยในครอบครัว ดังนี้

สายการสืบทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา รายวิชาดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ตัวแทนนักเรียน นางสาวปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม รุ่นที่ 5 นางพัทแก้ว ทรัพย์เย็น รุ่นที่ 16 หลังจากจบการศึกษาแล้วไม่ได้ศึกษาต่อในสายอาชีพดนตรี ไทย จึงทำให้ไม่ได้ศึกษาต่อและไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่ผู้ใด และรายวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) ระดับอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ทันทแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ได้รับการสืบทอดการบรรเลงจะเข้ หลังจากจบการศึกษาแล้วไม่ได้ศึกษาต่อในสายอาชีพ ดนตรีไทย แต่ยังคงเล่นดนตรีไทยเป็นประจำ โดยได้ถ่ายทอดเพลงเดี่ยวลาวแพนให้กับ นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ

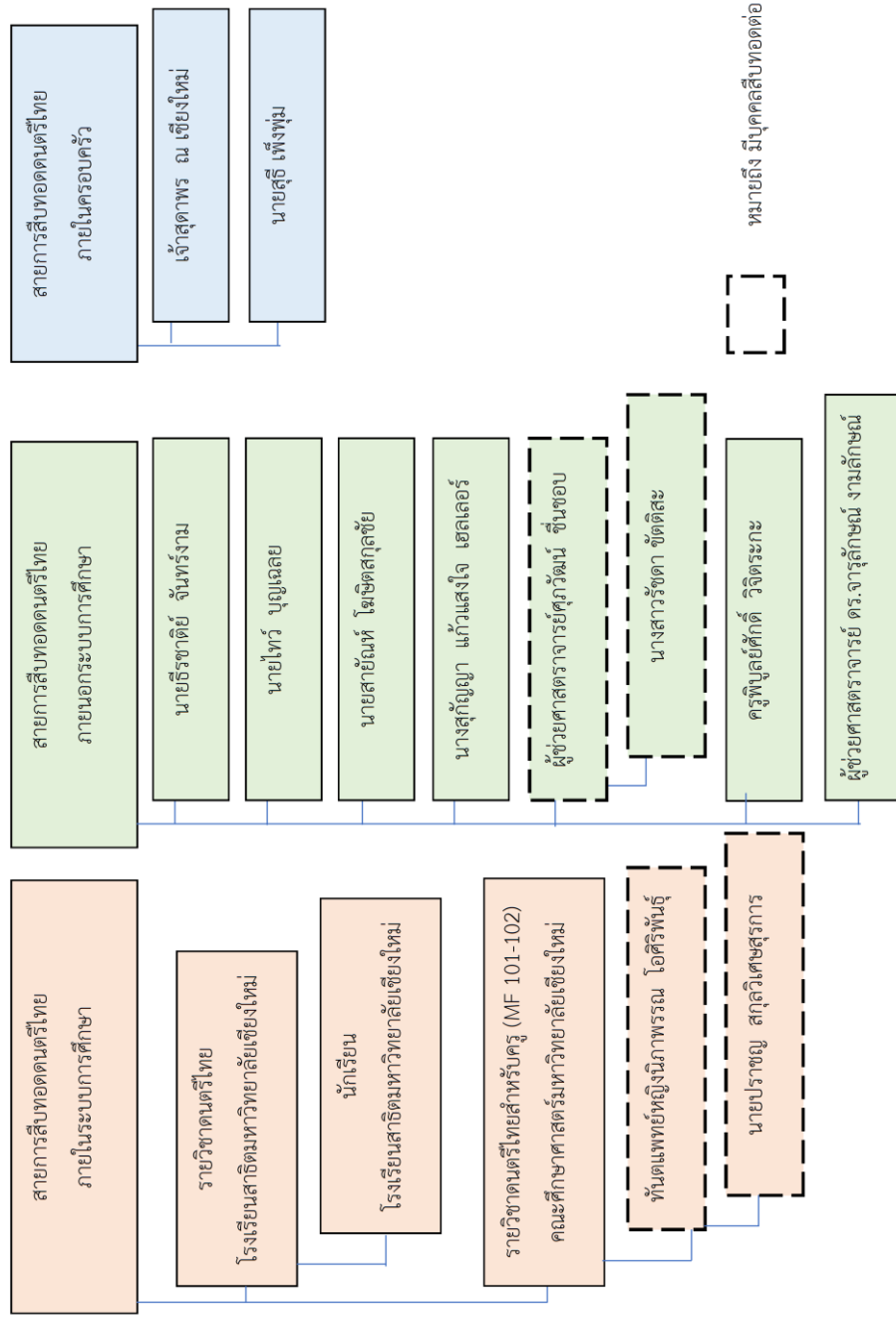
สายการสืบทอดดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา คือนักเรียนที่สนใจมาเรียนพิเศษที่ บ้าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ให้กับ นางสาวรัชดา ชัดดีสะ และดูแลชมรมดนตรีไทยข้าราชการบำนาญจังหวัดชลบุรี ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ได้รับการ สืบทอดการบรรเลงจะเข้จากเจ้าโสภา ไม่ได้ถ่ายทอดวิธีการบรรเลงจะเข้ให้ผู้ใด แต่ยังคงบรรเลงจะเข้ อยู่บ้างและ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ได้รับการสืบทอดด้านการบรรเลงจะเข้ กับเจ้าโสภาก็โดยตรง เป็นลูกศิษย์ที่รักและใกล้ชิดที่สุด หลังจากจบการศึกษาไม่ได้ศึกษาด้านดนตรีไทย และไม่ได้ทำงานในสายอาชีพดนตรีไทย ประกอบกับมีโรคประจำตัวคือโรคพากินสัน จึงทำให้ไม่ สามารถบรรเลงจะเข้ได้ และไม่ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ให้ผู้ใด สำหรับนักเรียนที่เรียนวันเสาร์- อาทิตย์ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นายธีรชาติย์ จันทร์งาม

นายไทว์ บุญเฉลย นายสายัณห์ โฆสิตสกุลชัย รุ่นที่ 11 นางสาวกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ รุ่น 15 หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วยังได้ช่วยดูแลและช่วยจัดการในการไปบรรเลงตามสถานที่ต่าง ๆ แต่ไม่ได้ศึกษาต่อและไม่ได้ทำงานในสายอาชีพดนตรีไทย ทำให้ไม่ได้ถ่ายทอดดนตรีไทยให้ผู้ใด

สายการสืบทอดดนตรีไทยในครอบครัว ได้แก่ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ ได้รับการถ่ายทอดด้านการบรรเลงจะเข้จากเจ้าโสภา ต่อมาได้ย้ายไปพำนักอยู่ประเทศอังกฤษ ทำให้ไม่ได้เล่นจะเข้และไม่ได้ถ่ายทอดให้ใคร นายสุธี เฟ็งพุ่ม ได้รับการสืบทอดการบรรเลงเครื่องสายไทยจากเจ้าโสภาเมื่อยังเป็นเด็กภายหลังไม่ได้ศึกษาต่อด้านดนตรีไทยและไม่ได้ถ่ายทอดให้ผู้ใด

การสืบทอดดนตรีไทยสายเจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม โดยมากลูกศิษย์ไม่ได้ศึกษาต่อด้านดนตรีไทยหรือทำงานในวิชาชีพดนตรีไทย ด้วยเหตุนี้ทำให้การสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา ปัจจุบันมีเพียง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ และ ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ เท่านั้นที่ยังคงสืบทอดการบรรเลงดนตรีไทยสายเจ้าโสภา เฟ็งพุ่ม ไว้อยู่ ซึ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ให้กับ นางสาวรัชดา ชัดดีสะ และ ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้เพลงเดี่ยวลาวแพน ให้กับ นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ

แผนภาพที่ 3 สายการสืบทอดคนตรีไทยของเจ้าโลสภา เท็งทุม (ณ เชียงใหม่)

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

งานวิจัยเรื่องการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงาน การถ่ายทอดดนตรีไทย และสายการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

จากการศึกษาชีวประวัติและผลงาน พบว่า เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม เกิดในตระกูล ณ เชียงใหม่ สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 3 โดยพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงมีศักดิ์เป็นพระปิตุจฉา (ป้า) ได้ถวายตัวต่อพระราชชายา เจ้าดารารัศมี และ พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ฯ ทำให้เจ้าโสภาได้มีโอกาสเรียนจะเข้กับครูสังวาลย์ กุลวัลกี เรียนขอและขับร้องเพิ่มเติมกับครูเจริญ พาทยโกศล คุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ และขุนเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวากัย) ต่อมาเจ้าโสภาได้กลับมาพำนักที่จังหวัดเชียงใหม่และรับสอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย และรับสอนพิเศษดนตรีไทยที่บ้าน ผลงานของเจ้าโสภา ได้แก่ ผลงานด้านการเผยแพร่ดนตรีและการแสดง การเป็นวิทยากร การปรับปรุงเพิ่มเติมบทร้อง การประพันธ์บทร้อง และการประพันธ์บทกลอนสำหรับประกอบการบรรเลงและการแสดงต่าง ๆ การควบคุมการบรรเลงและการแสดงดนตรีไทย

การถ่ายทอดดนตรีไทย ประกอบด้วย การสอนดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา และการสอนดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา

การสอนดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา ประกอบด้วย การสอนวิชาดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นฐานการอ่านโน้ต ในเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น วิชาเลือกดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) ระดับอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวิธีการสอนโดยใช้นิตเป็นสื่อ ผู้เรียนเลือกเรียนเพลงตามความสนใจ สำหรับการสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่และโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย เป็นการสอนในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ปรากฏหลักฐานการสอนชัดเจน

การสอนดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา ประกอบด้วย การสอนให้กับผู้สนใจมาเรียนที่บ้านข้างหอพระ สอนเฉพาะจะเข้ และการสอนที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในวันเสาร์อาทิตย์ เครื่องมือจะเข้ ซอด้วง และซออู้ มีวิธีการสอนโดยปฏิบัติให้ดูก่อน จากนั้นจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม เนื้อหาการสอนประกอบด้วย พื้นฐานการบรรเลงจะเข้และซอ หลังจากเรียน

พื้นฐานการบรรเลงแล้ว ในเครื่องมือซอด้วงและซออู้จะใช้โน้ตในการต่อเพลง และให้นักเรียนรุ่นพี่ช่วยดูแล สำหรับจะเข้าเจ้าโสภาจะสอนด้วยตนเอง ลำดับการต่อเพลง เริ่มต้นที่เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เพลงเขมรปี่แก้ว ทางสักวา เพลงประเภทเพลงโหมโรง เพลงเถา เพลงสองชั้น เพลงภาษาต่าง ๆ เนื่องจากเป็นเพลงที่มีโอกาสใช้ในงานบรรเลงต่าง ๆ และสุดท้ายคือเพลงเดี่ยว แนวทางการบรรเลงเน้นการรวมวงกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ได้ เจ้าโสภาไม่ได้ปิดกั้นการดำเนินทำนองพิเศษเพิ่มเติมลงไป แต่ให้อยู่ในกรอบแนวการบรรเลงที่ถูกต้อง สำหรับเพลงเดี่ยว เจ้าโสภาจะพิจารณาเป็นรายบุคคล มีวิธีการถ่ายทอดด้วยกัน 2 กรณีคือ การยกชั้นครูแล้วเรียนแบบปฏิบัติให้ดูก่อน แล้วจึงให้นักเรียนปฏิบัติตาม และการให้แถบบันทึกเสียงเพลงเดี่ยวเป็นการบ้าน จากนั้นให้กลับมาตรวจความถูกต้อง

สายสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่) พบว่า มีการสืบทอดทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังนี้

สายการสืบทอดดนตรีไทยภายในระบบการศึกษา ได้แก่ รายวิชาดนตรีไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในกลุ่มนี้ไม่มีผู้สืบทอด และรายวิชาดนตรีไทยสำหรับครู (MF 101-102) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในกลุ่มนี้มีผู้สืบทอดต่อ คือ ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้เพลงเดี่ยวลาวแพนให้กับ นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ

สายการสืบทอดดนตรีไทยภายนอกระบบการศึกษา ได้แก่ นักเรียนที่เรียนพิเศษที่บ้าน เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ครูพิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุลักษณ์ งามลักษณ์ ในกลุ่มนี้มีผู้สืบทอดต่อ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ ได้ถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ให้กับ นางสาวรัชดา ชัดติสยะ และนักเรียนที่เรียนพิเศษวันเสาร์-อาทิตย์ เช่น นายธีรชาติย์ จันทร์งาม นายไท้ว บุญเฉลย นายสายัณห์ โขสิตสกุลชัย นางสุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์ ในกลุ่มนี้ไม่มีผู้สืบทอด

สายการสืบทอดดนตรีไทยในครอบครัว ได้แก่ เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ และ นายสุธี เฟื่องพุ่ม ในกลุ่มนี้ไม่มีผู้สืบทอด

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่) ผู้วิจัยพบข้อมูล ที่เห็นสมควรทำวิจัยต่อไป ได้แก่ การขับร้องเพลงพื้นเมืองเหนือของเจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม (ณ เชียงใหม่) และการสืบทอดดนตรีไทยของเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่

บรรณานุกรม

- จารุลักษณ์ งามลักษณ์, *สัมภาษณ์*, 6 ธันวาคม 2560.
- จารุลักษณ์ งามลักษณ์, *สัมภาษณ์*, 13 ธันวาคม 2560.
- ทัดแก้ว ทรัพย์เย็น, *สัมภาษณ์*, 22 กุมภาพันธ์ 2561.
- ไทว์ บุญเฉลย, *สัมภาษณ์*, 23 กุมภาพันธ์ 2561.
- ธีรชาติย์ จันทร์งาม, *สัมภาษณ์*, 28 กุมภาพันธ์ 2561
- นิภาพรรณ โอศิริพันธุ์, *สัมภาษณ์*, 13 ธันวาคม 2560.
- ปกป้อง ขำประเสริฐ, 2559. *การสืบทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของครูสมภพ ขำประเสริฐ*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์, สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราชญา สุกุลวิเศษสุรการ, 2560. *การสืบทอดเพลงเดี่ยวลาวแพนทางจะเข้*
สายพระราชชายา เจ้าดารารัศมี. วิทยานิพนธ์บริหารศิลป์, สาขาวิชาดุริยางค์ไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ปัทมาวดี เพิ่มแสงงาม, *สัมภาษณ์*, 22 กุมภาพันธ์ 2561.
- พิบูลย์ศักดิ์ วิจิตรระกะ, *สัมภาษณ์*, 7 มกราคม 2561.
- พูนพิศ อมาตยกุล, 2542. *พระราชชายา เจ้าดารารัศมี กับการดนตรีของชาติไทย ในเพลงอมตะ*
เฉลิมพระเกียรติ พระราชชายา เจ้าดารารัศมี. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนพิศ อมาตยกุล, *เอื้องเงิน*. กรุงเทพมหานคร. (หนังสือที่ระลึกในงานบรรจุอัฐิ เจ้าสุนทร
ณ เชียงใหม่ วันที่ 30 สิงหาคม 2530).
- ราชบัณฑิตยสถาน, 2549. *สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง*.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทีฟิล์ม จำกัด.
- วงสีกัก ณ เชียงใหม่ และคณะ, 2539. *เจ้าหลวงเชียงใหม่*. กรุงเทพมหานคร:
อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, *สัมภาษณ์*, 31 มกราคม 2560.
- ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, *สัมภาษณ์*, 7 กุมภาพันธ์ 2560.
- ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, *สัมภาษณ์*, 14 กุมภาพันธ์ 2560.

- ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, *สัมภาษณ์*, 30 มีนาคม 2560.
- ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, *สัมภาษณ์*, 19 กันยายน 2560.
- ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, *สัมภาษณ์*, 9 มกราคม 2561.
- ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ, *สัมภาษณ์*, 5 ธันวาคม 2561.
- สมโชติ อ่องสกุล. *ประวัติศาสตร์ของแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเวียงเชียงใหม่*. ม.ป.พ. เชียงใหม่. 2547 หน้า 94-101.
- สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล, 2557. *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สวัสดี ต่ายพูล, *สัมภาษณ์*, 12 กุมภาพันธ์ 2561.
- สายสวรรค์ ขยันยิ่ง, 2553. *พระราชชายา เจ้าดารารัศมี กับนาฏศิลป์ล้านนา*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายัณห์ ไชยสิทธิ์, *สัมภาษณ์*, 14 กุมภาพันธ์ 2561.
- สุกัญญา แก้วแสงใจ เฮลเลอร์, *สัมภาษณ์*, 24 กุมภาพันธ์ 2561.
- สุดาพร ณ เชียงใหม่, เจ้า. *สัมภาษณ์*, 11 กุมภาพันธ์ 2561.
- สุธี เฟ็งฟุ่ม, *สัมภาษณ์*, 9 ธันวาคม 2560.
- สุรี ณ เชียงใหม่, เจ้า. *สัมภาษณ์*. 21 กุมภาพันธ์ 2561.
- สุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่, เจ้า. *สัมภาษณ์*, 21 กุมภาพันธ์ 2561.
- โสภา ณ เชียงใหม่, เจ้า. เชียงใหม่. *หนังสือที่ระลึกจัดพิมพ์เนื่องในงานครบรอบ 100 ปี ชาตกาล เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่*, 14 เมษายน 2557.
- โสภา เฟ็งฟุ่ม, เจ้า. สำเนาลายมือ, พ.ศ. 2522. “เรื่องบทร้องถวายพระพร พระราชชายา เจ้าดารารัศมี”. ห้องสมุดส่วนตัว นายสุธี เฟ็งฟุ่ม.
- โสภา เฟ็งฟุ่ม, เจ้า. สำเนาลายมือ, พ.ศ. 2524. “เรื่องบทร้องถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9”. ห้องสมุดส่วนตัว นายสุธี เฟ็งฟุ่ม.
- โสภา เฟ็งฟุ่ม, เจ้า. สำเนาลายมือ, พ.ศ. 2527. “เรื่องบทร้องเพลงน้อยใจยา พระนิพนธ์ใน พระราชชายา เจ้าดารารัศมี”. ห้องสมุดส่วนตัว นายสุธี เฟ็งฟุ่ม.
- โสภา เฟ็งฟุ่ม, เจ้า. สำเนาลายมือ, พ.ศ. 2527. “เรื่องบทร้องเพลงน้อยใจยา ปรับปรุงโดย เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่”. ห้องสมุดส่วนตัว นายสุธี เฟ็งฟุ่ม.

โสภา เฟื่องฟูม, เจ้า. สำเนาลายมือ, พ.ศ. 2527. “เรื่องบทร้องเพลงน้อยใจยา ปรับปรุงโดย เจ้าโสภา
ณ เชียงใหม่ สำหรับงานประกวดดนตรีพื้นเมือง”. ห้องสมุดส่วนตัว นายสุธิ เฟื่องฟูม.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก โน้ตจะเข้

โน้ตจะเข้เพลงเดี่ยวแขกฉิ่ง ชั้นเดี่ยว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ บอกทำนอง
นางสาวรัชดา ชัดติสะ บันทึกลง

///				///				///	
-- มรด	--- ด	- ด ม ร	ด - ดดด	- ด ม ร	ด ---	ร ร ร ม ร	ด ---		
----	- ช - -	ช - - -	- ช - -	ช - - -	- ท ล ช	----	- ท ล ช		
----	----	----	----	----	----	----	----		

///				///	
ช ฟ ม ร	ด - ดดด	- ด ม ร	ด - - -	ร ร ร ม ร	ด - - -
----	- ช - -	ช - - -	- ท ล ช	----	- ท ล ช
----	----	----	----	----	----

								///		ซู้
ร ม ฟ ช	ฟ ม ฟ ช	ฟ ม ฟ ช	ฟ ร ร ร ร	ฟ ร ด ร	ด - - -	----	----			
----	----	----	----	----	- ท ล ด	ท ล ช ท	ล ช - ช			
----	----	----	----	----	----	----	-- ฟ -			

										///		ซู้
ช ล ชชช	ช ล ชชช	ด ม ม ม ม	ช ม ร ด	ช ม ม ม ม	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ม ร ช ม					
----	----	----	----	----	----	----	----					
----	----	----	----	----	----	----	----					

///		///		///		///		///		///		///	
ทลช ลชฟ	ชฟม ฟมร	มรด ร ม	ร ม ฟ ช	ทลช ลชฟ	ชฟม ฟมร	ด ล ช ม	ลชม ร ด						
----	----	----	----	----	----	----	----						
----	----	----	----	----	----	----	----						

///	
ด ร ด -	ด ร ดดด
--- ช	----
----	----

ซู้ **

		ช ม ม ม ม	ช ม ร ด	ล ด ี ร ี ด ี	ช ล ด ี ล	ฟ ช ล ช	ด ฟ ช ฟ
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ฟ ช ฟ ด	ฟ ช ฟ ฟ ฟ	ช ฟ ด ร ม	ร ม ฟ ช	ฟ ช ล ด ี	ล ร ี ล ด ี	ล ช ฟ ร	ด ล ช ฟ
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ฟ ช ฟ ด	ฟ ช ฟ ฟ ฟ	ช ฟ ด ร ม	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ม	ร ม ฟ ช	ท ล ช ล	ท ด ี ร ี ด ี
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

ด ี ร ี ด ี ด ี	ด ี ร ี ด ี ด ี
----	----
----	----

ช ู

ช ู บ ร ร ท ัด ที่ 4

		ด ช ช ช ช	ฟ ล ช ฟ	ฟ ช ฟ ฟ ฟ	ฟ ช ฟ ฟ ฟ	ล ช ฟ ร	ฟ ร ด ฟ
		----	----	----	----	----	----
		----	----	----	----	----	----

ด ร ด ฟ	ฟ ฟ ฟ ช ล	ด ี ล ช ล	ช ฟ ม ร	ร ม ร ร ร	ร ม ร ร ร
----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----

ช ู อ ม

ด ฟ ฟ ฟ ฟ	ด ฟ ล ช	ช ช ช ด ด ด	ด ช ช ช ช	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ด
----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----

ออกแขก

-- ซ ล	ซ ล ร ี ด ี่	-- ซ ล	ซ ล ร ี ด ี่	-- ซ ล	ซ ล ม ี่ ร ี่	-- ซ ล	ซ ล ร ี ด ี่
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

	///	///	///
ด ร ม ซ	พ ฟ ม ร พ	ม ม ร ด ม	ร ร ด ร ด
----	----	----	----
----	----	----	----

	///	///	///	///	///	///	///
----	ซ ม ม ม ม	ม ม ซ ร	ม ร ด ร ม	พ ฟ พ ซ ล	ม ม ม พ ซ	ร ร ร ม พ	ด ด ด ร ม
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

	///	///	///	///	///	///	///
--- ม	ซ ม ม ม ม	ม ม ซ ร	ม ร ด ร ม	ร ร ร ม พ	ด ด ด ร ม	--- ร	ด ม ร ด
----	----	----	----	----	----	ท ท ท ด -	----
- ม - -	----	----	----	----	----	----	----

	///	///	///	///	///	///	///
ด ด - ด	ด ด - ด	พ ฟ พ ซ ล	ซ ล ท ด ี่	ด ี่ ร ี่ ด ี่ ด ี่	ด ี่ ร ี่ ด ี่ ด ี่	ซ ซ ซ ล ท	ล ท ด ี่ ร ี่
- ด - -	- ด - -	----	----	----	----	----	----
- ด - -	- ด - -	----	----	----	----	----	----

	///	///	///	///	///	///	///
ร ี่ ม ี่ ร ี่ ร ี่	ร ี่ ม ี่ ร ี่ ร ี่	ม ี่ ด ร ม	ร ม พ ซ	ซ ล ซ ซ ซ	ซ ล ซ ซ ซ	ล พ ซ ล	ซ พ ม ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----

	///	///	///	///	///	///	///
ซ ล ซ ซ ซ	ซ ล ซ ซ ซ	ล พ ซ ล	ซ พ ม ร	ม ร ด -	--- ร	ม ร ด ร	ด - - ด
----	----	----	----	--- ท	ล ท ด -	----	- ท - -
----	----	----	----	----	----	----	----

เที่ยวหลังทอดลงจบ ดังนี้

----	----	----	----	ม ร ด -	--- ร	ม ร ด ร	ด -- ด
----	----	----	----	--- ท	- ด --	----	- ท --
----	----	----	----	----	----	----	----

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

โน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพนทางจะเข้ สองชั้น

ทำนองต้นเพลงลาวแพนใหญ่ สองชั้น

ผู้บันทึก: ปราชญ์ สกวลีเศษสุรการ

ประโยคที่ ๑

----	--- ซ	-- มฟซ	- ซ - ซ	--- ฟ	--- ซ	-- ทดมี	- ท - ดมีดี
	ซ		ซ		ซ		

ประโยคที่ ๒

----	----	มฟมีดี	- ท - ซ	-- ซทซ	- ฟ - ซ	-- ทดมี	- ท - ฟ
			ซ		ซ		

ประโยคที่ ๓

-- มีดี	----	มฟมีดี	- ท - ซ	-- ซทซ	- ฟ - ม	-- ฟมด	- ด - ด
			ซ		ซ		ด
					ม		ด

ประโยคที่ ๔

--- ดี	----	--- ท	--- ซ	-- ซทซ	- ฟ - ม	-- ฟมด	- ด - ด
			ซ		ซ		ด
					ม		ด

ประโยคที่ ๕

--- ดี	----	- ซ - ท	- ดี - มี	----	--- ฟ	--- ซ	--- ซ

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 1

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกวลีเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๖

-- ฝมดี	----	- ช - ท	- ดี - มี	--- มี	----	ขฝมขี	- ฝมฟ

ประโยคที่ ๗

. --- ฝดี	----	มีมีมีดี	- ท - ช	ททท ฟช	- ฟ - ม	ฝมดี มช	- ฝมฟ
			ช		ช		

ประโยคที่ ๘

-- มดี	----	--- ท	--- ช	-- ชทช	- ฟ - ม	ฝมดี มช	- ฝมฟ
			ช		ช		

ประโยคที่ ๙

-- มดี	----		- ม	----	----	ชฝมช	- ฝมฟ
		- ช - ท	- ด				

ประโยคที่ ๑๐

-- มดี	----						ด
		ดทช ช	ทดท				ชทด
		ฟ	ม	--- ม	----	ฝมชฟ	ม ด

ประโยคที่ ๑๑

	ด	- ดมฟ	ช ด		ด	- ดมฟ	ช ด
-- ดทช	ชทด		ชทด	-- ดทช	ชทด		ชทด
	ฟ ด		ด		ฟ ด		ด

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 2

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกุลวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ทำนองเพลงลาวแพนใหญ่ สองชั้น

ประโยคที่ ๑๒

- ดทช	- ฟมช	- ฟมด	ม ด	- มฟช	- ฟมช	- ฟมด	ม ด
ช	ช		ชทด	ช	ช		ชทด
			ด				ด

ประโยคที่ ๑๓

- ดทช	- ฟมช	- ฟมด	ม ด	- มฟช	- ฟมช	- ฟมด	ม ด
ช	ช		ชทด	ช	ช		ชทด
			ด				ด

ประโยคที่ ๑๔

			ม ด	- ดมฟ	ชดมฟ	ชดมฟ	ช ทด
-ชท	ชท	ชท	ชทด				ช ด
ด	ฟ ด	ฟ ด	ด				ด

ประโยคที่ ๑๕

			ม ด	- ดมฟ	มชมฟ	ฟชฟ มด	ม ทด
-ชท	ชท	ชท	ชทด				ช ด
ด	ฟ ด	ฟ ด	ด				ด

ประโยคที่ ๑๖

	ด	- ดมฟ	ช ด		ด	- ดมฟ	ช ด
-ชท	ชทด		ชทด	-ชท	ชทด		ชทด
ด	ม ด		ด	ด	ม ด		ด

ประโยคที่ ๑๗

--- ม	ฟช - ช	--- ฟ	มดมฟ	--- ม	ฟช - ช	--- ฟ	มดมด
	ช				ช		

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 3

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกฤติเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๑๘

--- ม	ฟช - ช	--- ฟ	มดมฟ	--- ม	ฟช - ช	--- ฟ	มดมด
	ช				ช		

ประโยคที่ ๑๙

--- ม	ฟช - ช	--- ฟ	มดมฟ	--- ม	ฟช - ช	--- ฟ	มดมด
	ช				ช		

ประโยคที่ ๒๐

----	ฟมด	--- ม	- ม'ฟมด	--- ฟ	- ฟ'ฟมด	----	ม ฟมด
	- ชท						ชท

ประโยคที่ ๒๑

----	ฟมด	--- ม	- ม'ฟมด	--- ฟ	- ฟ'ฟมด	----	ม ฟ
	- ชท						ชท

ประโยคที่ ๒๒

-- มด	- ดทช	- ชทฟ	ชมฟช	- ดมด	- ดทช	- ชทฟ	ชมฟช
	ช		ช		ช		ช

ประโยคที่ ๒๓

- ดมฟ	ชฟมด	มฟช	ด	----	-		
		ช	- ชทด		ท - ช	- ชชช	
			ด				ชฟมช

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 4

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกฤวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๒๔

							ด
						ช	-ชทด
-ชชช	-ชทช	-ชชช	ชพมช	-คคพ	ชพมค	มพช	ด

ประโยคที่ ๒๕

--คคค	-ฟ-ร	--คคค	ร	-คคค	คพ-ร	-รฟ	ด
	ช		-ท-ช		ช	ช	-ชทด
	ร		ร		ร		ด

ประโยคที่ ๒๖

-คคค	-คพร	-คคค	ร	-คคค	-คพร	-รฟ	ด
ค	ช	ค	-ทค	ค	ช	ช	-ชทด
ค	ร	ค	ร	ค	ร		ค

ประโยคที่ ๒๗

					ค	-คคพ	ช ค
--คทช					-ช	-ชทด	ชทด
	-ฟ-ม	-ค-ฟ	-ม-ค	-ม	ค		ค

ประโยคที่ ๒๘

					ค	-คคพ	ช ค
--คทช					-ช	ชทด	ชทด
	-ฟ-ม	ชพมช	-พมค	-ม	ฟ ค		ค

ประโยคที่ ๒๙

-ค-ค	คค-ค	ชชชทช	พม-ฟ	-ฟ	-ฟ	ชชชพช	ทชคท
ค	ค						
ค	ค			-ฟ	-ฟ		

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 5

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๓๐

- ท	- ท	ดขทฟ	ขฟมด	ดต - ด	ดต - ด	- ฟมด	ฟมด
				ด	ด		ท
- ท	- ท			ด	ด		

ประโยคที่ ๓๑

	ด	- ช	ฟ - ด	- ม - -	- - - -	ชชช'ทช	ฟม - ฟ
- - - -	- ท - ด	- ท					
	ด						

ประโยคที่ ๓๒

- ฟ	- ฟ	ชชช'ฟช	ทชด'ท	- ท	- ท	ดขทฟ	ขฟมด
- ฟ	- ฟ			- ท	- ท		

ประโยคที่ ๓๓

- ด - ด	- ด - ด	- ฟมด	ฟมด		- ด	- ช	- ฟ - ม
ด	ด		ท	- - - -	- ท - ด	- ท	
ด	ด				ด		

ทำนองเพลงลาวแพนน้อย สองชั้น

ประโยคที่ ๓๔

- - - - ม	- - - - ด	- - - - มฟช	- ท - ด	- ม - ด	- ม - ด	- - - - มฟช	- ท - ด

ประโยคที่ ๓๕

- - - - ม	- - - - ด	- - - - มฟช	- ท - ด	- - - - ม	- - - - ด	- - - - มฟช	- ท - ด

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 6

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชัญ สุกุลวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๓๖

----	---ด	--มฟช	-ท-ด	-ม-ด	-ม-ด	--มฟช	-ท-ด

ประโยคที่ ๓๗

-ท-ช	-ฟ-ท	---ช	-ฟ--	ทดทช	ทฟชท	---ช	-ฟ--

ประโยคที่ ๓๘

-ชท--	-ชท-ช	---ท	-ฟ--	-ช-ฟ	-ม-ด	-ฟมด	ฟมด
							ท

ประโยคที่ ๓๙

-ดทช	-ฟ-ชท	---ช	-ฟ--	-ชท--	-ชท-ช	---ท	-ฟ--
ช							

ประโยคที่ ๔๐

ชชช ทฟ	ชฟมด	-ฟมด	ฟมด	----	ด	-ฟมด	
			ท		-ชทด		-ท-ท
					ด		

ทำนองเพลงลาวลอลด้าย สองชั้น

ประโยคที่ ๔๑

----	ด	-ฟมด			ด	-ช	-ฟ-ด
	-ชทด		-ท-ท	-ช	-ท-ด	-ท	
	ด			-ฟ	ด		

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 7

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกุณวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๔๒

- ม - ต	- ท - ช	- พ - ต	- ท - ช	- ต - ต	- ท - ช	- พ - ต	- ม - ต

ประโยคที่ ๔๓

- ม - ต	- ท - ช	- พ - ต	- ท - ช	- - ตตต	มตทช	ทชฟต	ตม ตม

ประโยคที่ ๔๔

	- ต	- ต	ตม ตม		- ต	- ต	- ม - ม
- - ชชช	- ท	- ท		- - ชชช	- ท	- ท	

ทำนองเพลงลาวขับไม้ สองชั้น

ประโยคที่ ๔๕

----	---- ต	----	- ต	----	- ม - พ	----	- ม - พ
			- ท				

ประโยคที่ ๔๖

--- ล	--- ท	--- ต	--- พ	--- ท	- ล - พ	--- ม	--- ต

ประโยคที่ ๔๗

	ต	- พมต		----	--- ต	----	- ท - ต
----	- ชทต		- ท - ท				
	ต						

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 8

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกุลวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๔๘

----	- มี่ - ฟี่	----	- มี่ - ฟี่	----	มี้ดึทล	- ตี่ - ท	- ล - ฟ

ประโยคที่ ๔๙

--- ท	- ล - ฟ	--- ม	--- ด			- ฟมด	
					- ชทค		- ท - ท

ทำนองเพลง ลาวซุ่ม ชั้นเดียว

ประโยคที่ ๕๐

					ร	ดรรพร	ดต - ต
				--- ล	--- ด		ด
							ค

ประโยคที่ ๕๑

----	----	- ร - ร	-- พช	--- ช	--- ช	--- ช	--- ช
		ช					

ประโยคที่ ๕๒

--- ตี่	-- ชล	-- ชล	ดลชฟ	- ฟชล	ชฟรฟ	- พรค	ดรรฟ
							ล

ประโยคที่ ๕๓

- ฟชล	ชฟรฟ	รฟชล	ชลฟช	--- ช	--- ช	--- ตี่	-- ฟรี่

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 9

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกฤตวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๕๔

-- ตี	พรีดัล	-- ซล	ซลฟช	- ฟซล	ซฟรฟ	-- รด	ดรฟ
							ล

ประโยคที่ ๕๕

-- ซล	ซฟรฟ	รฟชฟ	ซ ร	- ร - ร	ฟดรฟ	รฟชฟ	ซ ร
			ลด	ช			ลด
				ร			

ประโยคที่ ๕๖

- ร - ร	ฟดรฟ	รฟชฟ	ช	ฟรด	ร	ฟดพร	- ด - ด
ช			ลดร	ล	ซลด		ด
ร							ด

ประโยคที่ ๕๗

----	----	- ร - ร	-- ฟช	--- ช	--- ช	--- ช	--- ช
		ช					

ประโยคที่ ๕๘

--- ตี	-- ซล	- ฟซล	ดัลชฟ	- ฟซล	ซฟรฟ	- ฟรด	ดรฟ
							ล

ประโยคที่ ๕๙

- ฟซล	ซฟรฟ	รฟชฟ	ซลฟช	- ช	ดรดล	- ลชฟ	ดฟชล
				- ช			

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 10

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกุณวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๖๐

- ลตรี	พีรดิ	- ลชล	ดิลชฟ	- ฟ	ดรดล	- ลชล	- ลชฟ
				- ฟ			

ประโยคที่ ๖๑

- พชล	ชพรพ	รพชฟ	ร	- ร - ร	พดรพ	รพชฟ	ร
			- ลด	ช			- ลด
				ร			

ประโยคที่ ๖๒

- ร - ร	พดรพ	รพชฟ	ร	พรด	ร	พดพร	ดด - ด
ช			- ลด	ล	ชลด		ด
ร							ด

ประโยคที่ ๖๓

ลลล ชล	ดิลชล	ดิลชล	ดิลชฟ	ชฟชด	พดรพ	รพชล	ชพรพ

ประโยคที่ ๖๔

รพชด	พดรพ	รพชฟ	รพด	พรด	ร	พดพร	ดด - ด
				ล	ชลด		ด
							ด

ประโยคที่ ๖๕

- ลชล	ดิลชล	ดิลชล	ดิลชฟ	ชฟชด	พดรพ	รพชล	ชพรพ

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 11

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สกุณีวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๖๖

					ร	พดพร	ดต - ด
				ล	ชลด		ด
รพชด	พดรฟ	รพชฟ	รพดร	พรด			ด

ประโยคที่ ๖๗

----	----	พชพร	- ด				
			- ล	----	- ด - ช	--- ช	--- ล

ประโยคที่ ๖๘

			--- ร	- ร	พรด		ร
--- ด	- ช - ล	--- ด			ล	----	ชลด
				- ร			

ประโยคที่ ๖๙

พรด	ร	พดพร	ดต - ด	----	----	- ชพร	- ด
ล	ชลด		ด				- ล
			ด				

ประโยคที่ ๗๐

							--- ร
----	- ด - ช	--- ช	--- ล	--- ด	- ช - ล	--- ด	

ประโยคที่ ๗๑

- ร - ร	พรด	----	ดร	พรด	ดร	พดพร	ดต - ด
	ล		ชล	ล	ชล		ด
ร							ด

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 12

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ประโยคที่ ๗๒

ร	ดรฟช	ฟชลดี	รดีลช	ลชฟร	ดรฟช	ลชฟร	ชฟรด
- ลด							

ประโยคที่ ๗๓

ร	ดรฟช	ฟชลดี	รดีลช	ลชฟร	ดรฟช	ลชฟร	ชฟรด
- ลด							

ประโยคที่ ๗๔

-- ฟร	ฟด --	ร	ดรฟด	-- ฟร	ฟด --	ร	ดรฟด
		- ลด				- ลด	

ประโยคที่ ๗๕

- ช - ช	--- ล	--- ดี	--- ร	- มี - ร	- ดี - ช	-- ชลท	ดี - ร

ภาพโน้ตเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ 13

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายปราชญ์ สุกุลวิเศษสุรการ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

ภาคผนวก ข บันทึกภาพและคำอธิบาย
เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม (ณ เชียงใหม่)

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์พระราชทานวโรกาสฉายพระรูปร่วมกับเจ้านายฝ่ายเหนือ ณ คุ่มวงศ์ ตะวัน เชียงใหม่ (แถวเก้าอี้บนสุด สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประทับตรงกลาง ถัดไปทางซ้ายมือ ติดกับ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี คือ เจ้าแสงดาว ณ เชียงใหม่ คุณหญิงหม่อมศรีนวล ณ เชียงใหม่ รองอำมาตย์เอก พลตรี เจ้าราชบุตร วงศ์ตะวัน ณ เชียงใหม่ แถวที่สองถัดจากเก้าอี้ นั่งบนพื้นบันไดขั้นที่หนึ่ง ตรงสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ คือ เจ้าดวงเดือน ณ เชียงใหม่ นั่งถัดลงมาอีกแถวตรงกลางภาพ จะเห็นศิระษะติดกับพระกร คือ เจ้าโสภา ณ เชียงใหม่ มาอีกแถวหนึ่งใกล้กับเจ้าโสภาไปทางซ้ายคือ เจ้าสุรีย์ ณ เชียงใหม่ ซึ่งอยู่ ตรงกลางระหว่าง คุณครุฑฉวี เสนาคำ กับ เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ ถัดลงมาด้านหน้าเจ้าโสภาคือ เจ้าเครือแก้ว สุภาพบุรุษแถวหน้าสุดคนแรกคือ เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่)

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก พันตแพทย์หญิง นิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภณ เชียงใหม่ ทูลเกล้าฯ ถวายช่อดั่งงาช้าง
แต่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงพระกรุณาทรงช่อดั่งร่วมกับวงดนตรีไทยอาวุโส
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงพระกรุณาพระราชทานฉายพระรูปกับวงดนตรีไทยอาวุโส
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก พันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม กับคณะนักแสดงวันไหว้ครู
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ควบคุมดูแลการบรรเลงเครื่องสายไทย
 นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ควบคุมดูแลการบรรเลงเครื่องสายไทย
 นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม ควบคุมดูแลการบรรเลงเครื่องสายไทย
นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทาลัยเชียงใหม่ 3
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

วงดนตรีไทยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทาลัยเชียงใหม่ ณ สวนบวกหาด
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ภก. กานต์ สุวรรณกิติ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

พิธีเปิดโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย (แผนกมัธยม)

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

ครูดนตรีไทย

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ภก. กานต์ สุวรรณกิติ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภกา เฟื่องพุ่ม บรรเลงจะเข้าร่วมกับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภกา เฟื่องพุ่ม บรรเลงจะเข้าร่วมกับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ุ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ร่วมบรรเลงจะเข้ วงเครื่องสายไทย
 นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เล่นละครเรื่อง เลือดสุพรรณ
 (ซ่าย คุณสุพงษ์ ศรีลัมภ์ ไวโอลิน เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ซออู้ บุญญลักษณ์ อักษรศรี ซอด้วง)
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ร่วมบรรเลงซออู้ วงเครื่องสายไทย
 นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เล่นละครเรื่อง เลือดสุพรรณ
 (ซ่าย คุณสุพงษ์ ศรีลัมภ์ ไวโอลิน เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ซออู้
 บุญญลักษณ์ อักษรศรี ซอด้วง ผศ.ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ โทณรามะนา)
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

วงเครื่องสายผสม วันเฉลิมพระชนมพรรษา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

คุณสุพงษ์ ศรีลัมภ์ – ไวโอลิน	คุณลุงทองแถม (ไม่ทราบนามสกุล) - ซอู้
คุณประหยัด (ไม่ทราบนามสกุล) – ซอด้วง	คุณกิตติ คุปตรัตน์ - ออร์แกน
อาจารย์จันทคาร ทองเขียว – ซิมเหล็ก	ไม่ทราบชื่อ - ซลู่
เจ้าภิญโญ ณ เชียงใหม่ – โหม่ง	คุณสุเทพ เพ็งพุ่ม - ฉิ่ง
คุณสุธี เพ็งพุ่ม – กรับ	ไม่ทราบชื่อ – โทนร่ามะนา
คุณหญิงพูนสมัย ชัยนาม – ซับร้อง	เจ้าอุบลรัตน์ ณ เชียงใหม่ - ซับร้อง
คุณสุพงษ์ ศรีลัมภ์ – ไวโอลิน	คุณลุงทองแถม (ไม่ทราบนามสกุล) - ซอู้
คุณประหยัด (ไม่ทราบนามสกุล) – ซอด้วง	คุณกิตติ คุปตรัตน์ - ออร์แกน
อาจารย์จันทคาร ทองเขียว – ซิมเหล็ก	ไม่ทราบชื่อ - ซลู่
เจ้าภิญโญ ณ เชียงใหม่ – โหม่ง	คุณสุเทพ เพ็งพุ่ม - ฉิ่ง
คุณสุธี เพ็งพุ่ม – กรับ	ไม่ทราบชื่อ – โทนร่ามะนา

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม บรรเลงจะเข้ ออกอากาศโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง
 ในนามตัวแทนนักดนตรีไทยอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 1
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม บรรเลงจะเข้ ออกอากาศโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง
 ในนามตัวแทนนักดนตรีไทยอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 2
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม บรรเลงจะเข้ ออกอากาศโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง
 ในนามตัวแทนนักดนตรีไทยอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 3
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม บรรเลงจะเข้ ออกอากาศโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง
 ในนามตัวแทนนักดนตรีไทยอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 4
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม บรรเลงจะเข้ ออกอากาศโทรทัศน์ ช่อง 8 ลำปาง
 ในนามตัวแทนนักดนตรีไทยอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 5
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9
 วงดนตรีไทยของเจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่ 1
 ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9
วงดนตรีไทยของเจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่ 2
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9
วงดนตรีไทยของเจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่ 3
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

การบรรเลงเครื่องสายไทยออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง
วงดนตรีไทยของเจ้าไชยสุริยวงศ์ ณ เชียงใหม่
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

คุณกึ่ง เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม นายธีรชาติ จันทรงาม บริเวณหน้าโรงยิม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ได้รับความอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เฟื่องพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

นายสุเทพ เพ็งพุ่ม เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นายทักษิณ เคหา
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภากา เพ็งพุ่ม กับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม กับรถจักรยาน

ได้รับความอนุเคราะห์ภาพจาก เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2561

เจ้าโสภา เฟื่องพุ่ม ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทนตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ที่โต๊ะทำงาน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2525
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก นายสุธี เพ็งพุ่ม วันที่ 9 ธันวาคม 2560

อาจารย์สุทธิรา แก้วมณี และ เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธุ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

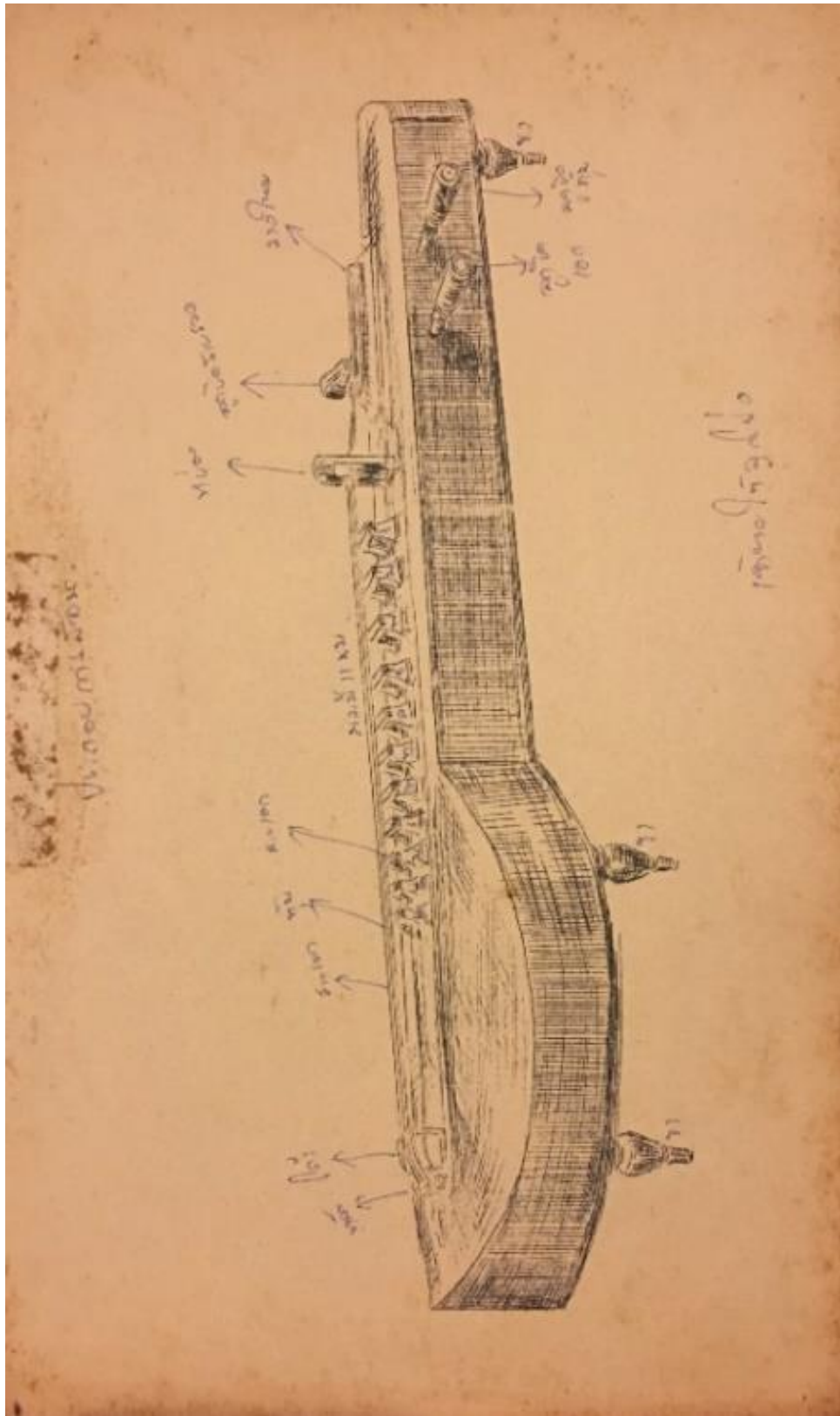
คุณป้านุช นายสุเทพ เพ็งพุ่ม เจ้าโสภาก เพ็งพุ่ม
ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ทันตแพทย์หญิงนิภาพรรณ โอศิริพันธ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2560

คำว่า ครู นั้น ถึงแม้จะลึกลับก็จริง
 แต่มีความหมายและอาณาพสุ์ลุดต่อชีวิตมนุษย์
 ทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะเป็นไพร่หรือสุดี ยากดีหรือมี
 ทุนทุกคนต้องมี ครู ครู เปรียบประดุจเทพ
 องค์หนึ่งซึ่งสามารถบรรดาลและเนรมิตให้ชีวิต
 กิษย์ มีความรุ่งเรือง มีสติปัญญาและบารมี
 ปฏิบัติหน้าที่ในการทำงาน ทั้งในส่วนราชการ และ
 ภาคเอกชนให้ประลึบในกิจการนั้นๆ ตามที่ครู ท่าน
 ได้เมตตาเส้าพรว่าสิ่งล่อนวิธาใน ลุดมทแต่ใครจะมี
 สติปัญญารับไว้ การบวิได้นสย ก็ด้อยในหน้าที่
 แต่ถลนองรบวิได่มากหนักที่กระทวไป
 ในทางดี และลุดลึง ตลจคไป

คำคม “ครู” จากลายมือของเจ้าโสภา เพ็งพุ่ม

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุลักษณ์ งามลักษณ์ วันที่ 6 ธันวาคม 2560

ส่วนประกอบของจักษุ

ได้รับอนุเคราะห์ภาพจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุลักษณ์ งามลักษณ์ วันที่ 6 ธันวาคม 2560

เจ้าสุดาพร ณ เชียงใหม่ เจ้าสุรีย์ ณ เชียงใหม่ เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่ นางสาวรัชดา ชัดติสสะ

ที่มาภาพ: นายประชา คชเดช บันทึกภาพเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561

นายสวัสดิ์ ต่ายพูล

ที่มาภาพ: นางสาวรัชดา ชัดติสสะ บันทึกภาพเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561

ภาคผนวก ค

ทัศนคติเกี่ยวกับดนตรีไทยของผู้เกี่ยวข้อง

เจ้าสุรีย์ ณ เชียงใหม่ บุตรี เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ปัจจุบัน อายุ 70 ปี ประกอบอาชีพแม่บ้าน แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการสืบทอดดนตรีไทยว่า “ก่อนฝากไว้ หือสืบทอดเจตนาารมณ์ของเจ้าป่าโสภาก ตลอดชีวิตดีเป็นสนใจเรื่องดนตรีไทย ทั้งขับร้อง บทขอ จะเข้ แล้วเป็นสมบัติติดตัวเป็นเป็นมรดก ถ้าสืบทอดก่อนจะเป็นอันสงส์หือเจ้าป่าโสภากเป็นมีความสุขตามความตั้งใจของเป็น” (สุรีย์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

เจ้าสุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่ บุตร เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ กับเจ้าแสงหล้า ณ เชียงใหม่ เจ้าของธุรกิจร้านขายเครื่องดนตรี “เชียงใหม่การดนตรี” แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการสืบทอดดนตรีไทยว่า “ฝากคนรุ่นหลัง ดนตรีไทยถ้าอยู่ในหัวเป็นชีวิต อนุรักษ์รักษาไป ชมรมดนตรีไทยตีซุ่มกัน พอใจวิสุทธิเสรีวงศ์ ลูกศิษย์อาจารย์กิติ ก่อยังซ่อมอยู่ ดีดียังมี ลุงสุขภาพพอดี หลังจากนั้นก็จะได้ไปร่วมวงดนตรีตามเดิม” (สุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

นายสวัสดิ์ ต่ายพูล เกิดเมื่อ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2472 จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดพิษณุโลก เรียนดนตรีไทยกับครูศรีนวล ทองศร ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของครูเคลือบ คงสาคร เข้าเรียนนักเรียนธรรมและสอบได้นักธรรมโท ปัจจุบัน อายุ 89 ปี ประกอบอาชีพนักดนตรีพื้นเมืองอาวุโส แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการสืบทอดดนตรีไทยว่า “อยากให้นักดนตรีรุ่นใหม่ช่วยกันรักษาวัฒนธรรม สืบกันไป อย่าไปทิ้ง เล่นช้า ๆ อย่าไปเล่นไว ฟังไม่รู้เรื่อง ตอนเป็นหนุ่มก็อยากจะทำไว ๆ ตอนแก่ก็ไม่อยากจะทำแล้ว จะเป็นอย่างนั้นทุกคน” (สวัสดิ์ ต่ายพูล, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2561)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวรัชดา ชัดดีสะ
วัน เดือน ปี เกิด	30 มีนาคม 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงราย
วุฒิการศึกษา	ศิลปบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	7/43-31 อาคาร 1 D.S.House ซอย 1 ถนนสมเด็จพระปิ่นเกล้า แขวงอรุณ อัมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY